

HELSINGIN YLEISKAAVA

Ensimmäisen maailmansodan linnoitusvyöhyke

Liite 1: Kohdekuvaukset

Helsingin kaupunki
Kaupunkisuunnitteluvirasto

Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston
yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:33

HELSINGIN YLEISKAAVA

Ensimmäisen maailmansodan linnoitusvyöhyke

Liite 1: Kohdekuvaukset

© Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2014

Teksti: John Lagerstedt ja Vesa Laulumaa, Museovirasto

Kannen graafinen suunnittelu: Tsto

Kansikuva: Museovirasto, Vesa Laulumaa 2014

Liite 1

Helsinki

Ensimmäisen maailmansodan linnoitusvyöhyke

Inventointiselvitys 2014

Museovirasto

Arkeologiset kenttäpalvelut

John Lagerstedt ja Vesa Laulumaa

Kohdekuvaukset

Sisällys

VUONNA 1914 RAKENNETUT KENTTÄLINNOITTEET	3
LAUTTASAARI.....	3
MEILAHTI	3
RUSKEASUO	6
PASILA	10
TÖÖLÖ, VALLILA.....	12
KÄPYLÄ.....	12
METSÄLÄ.....	15
KÄPYLÄ: TAIVASKALLIO.....	15
KOSKELA	18
LÄNSI-HERTTONIEMI	23
ROIHUPELTO	27
MARJANIEMI.....	30
ROIHUVUORI.....	30
HERTTONIEMEN YRITYSALUE	31
KULOSAARI	31
HERTTONIEMENRANTA	34
TAMMISALO	34
VARTIOSAARI	34
PALOLUOTO.....	34
JOLLAS.....	34
VUOSINA 1915–1918 RAKENNETUT LINNOITTEET	38
TUKIKOHTA I Vuosaari	38
TUKIKOHTA II Mellunkylä	50
TUKIKOHTA III Mellunkylä	54
TUKIKOHTA IV Mellunkylä, Suurmetsä.....	59
TUKIKOHTA V Vartiokylä.....	69
TUKIKOHTA VI Mellunkylä, Vartiokylä.....	83
TUKIKOHTA VII Mellunkylä	93
TUKIKOHTA VIII Mellunkylä, Viikki.....	95
TUKIKOHTA IX Mellunkylä, Malmi	101

TUKIKOHTA X Malmi	111
TUKIKOHTA XI Malmi, Pukinmäki	116
TUKIKOHTA XII Tapaninkylä, Pukinmäki	123
TUKIKOHTA XIII Vartiokylä.....	128
TUKIKOHTA XIV Malmi, Viikki	129
TUKIKOHTA XV Tuomarinkylä	131
TUKIKOHTA XVI Tuomarinkylä, Pakila	135
TUKIKOHTA XVII Tuomarinkylä, Pakila	140
TUKIKOHTA XVIII Tuomarinkylä, Kaarela.....	148
TUKIKOHTA XIX Kaarela	154
TUKIKOHTA XX Kaarela	160
TUKIKOHTA XXI Pakila, Oulunkylä	163
TUKIKOHTA XXII Pakila, Oulunkylä, Kaarela	169
TUKIKOHTA XXIII Kaarela, Oulunkylä, Haaga.....	176
TUKIKOHTA XXIV Haaga.....	187
TUKIKOHTA XXV Kaarela.....	196
TUKIKOHTA XXVII Konala, Pitäjänmäki	198
TUKIKOHTA XXXV Pitäjänmäki.....	205
TUKIKOHTA-ALUEIDEN ULKOPUOLELLA SIJAITSEVAT TYKKIPATTERIT	212
TUKIKOHTA-ALUEIDEN ULKOPUOLELLA SIJAITSEVAT MAARINTAMAN VARASTOLUOLAT	219

VUONNA 1914 RAKENNETUT KENTTÄLINNOITTEET

Vuosina 1914 rakennetut kenttälinoitteet on jaettu tässä tutkimuksissa ryhmiin sijaintipaikkjensa perusteella. Varustusten alkuperäisestä jaosta tukikohtiin tai lohkoihin ei ole tietoja.

LAUTTASAARI

1914:1–4 Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:1–4 ovat jääneet rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.¹

MEILAHTI

1914:5–15 Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:5–15 ovat jääneet todennäköisesti rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.²

Patteri BA 1 Meilahti

P: 6674685 I: 383140

Inventoitu 1995: Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on merkitty venäläisessä linnoituskartassa nykyisen Meilahden länsipuolelle, Allergiasairaalaan sata metriä länsiluoteeseen. Paikalta löytyy noin metrin korkuinen maavalli, jonka pituus on kymmenen metriä. Muita rakenteita ei ole havaittu.³ Vallin liittymin patterin rakenteisiin on epävarmaa. Patterin aseistukseksi on merkitty 4 kpl 229 mm:n mörssäriä.⁴ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojatiloja

¹ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a; Lagerstedt ja Saari 1996 – 2002, maastokäyntien muistinpanot.

² Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a; Lagerstedt ja Saari 1996 – 2002, maastokäyntien muistinpanot.

³ Saari 19.4.1998.

⁴ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

Lauttasaari

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

MEILAHDEN 1914 KENTTÄLINNOITTEET,
MUNKKINIEMEN PATTERNI,
LUOLAT G 1 - G 5

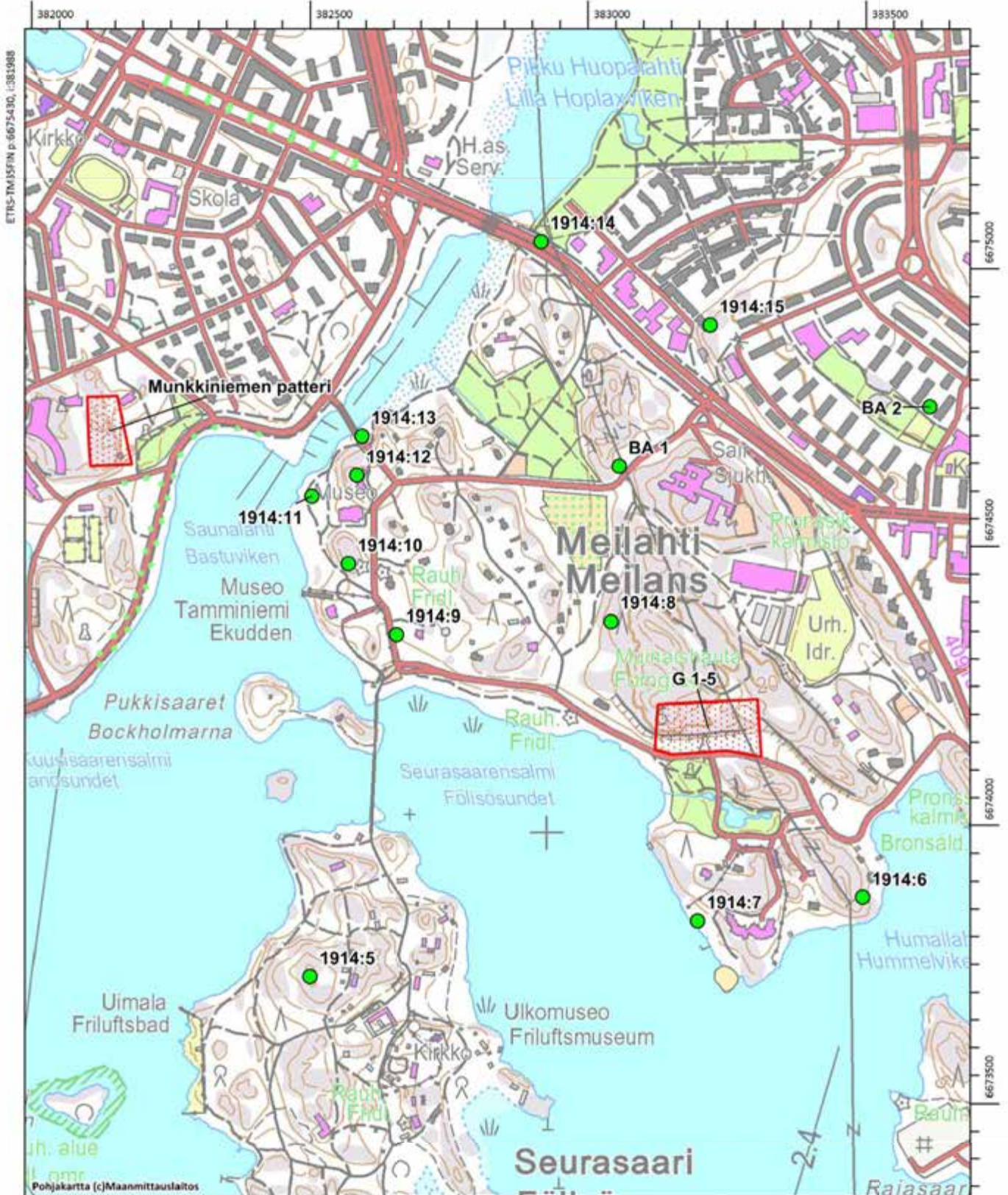
Munkkiniemi, Meilahti

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Patteri BA 2 Meilahti

P: 6674764 I: 383655

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on merkitty venäläisessä linnoituskartassa nykyisen Pihlajatie 20:n kohdalle. Patterin aseistukseksi on merkitty 4 kpl 152 kanuunaa.⁵ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojatiloja. Maastosta ei löydy rakenteita.

RUSKEASUO

Keskuspuiston alueella säilyneet varustukset 1914:20 ja 21–23 muodostavat kokonaisuuden yhdessä Pasilan varustusten 1914:23a-23c kanssa. Edellä mainituissa varustuksissa sekä huonommin säilyneessä 1914:19–19b asemassa on käyty taisteluita keväällä 1918 saksalaisten ja punakaartin joukkojen välillä. Kohteissa on siis taistelupaikkaan liittyvää arkeologista potentiaalia, joka on otettava huomioon kohteita tutkittaessa.

1914:16–18 Ruskeasuo: Pikku-Huopalahti, Vanha Ruskeasuo

Mj-rekisterinumero: 1000013935

P: 6675695 I: 383623

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Kenttälinoitettuja varustuksia. Kohteet 16 ja 17 ovat sijainneet Koroistentien 6 sakaratalojen länsipuolella rinteessä ja 18 edellä mainittujen kohteiden luoteispuolella, mäen juurella, Mannerheimintien molemmin puolin. Maasta ja hiekasta kasatut vallit ovat hävinneet. Ainoastaan vähäisiä fragmentteja erottuu kohteiden 16 ja 17 pengerryksistä ja kohteen 18 itäpäästä.

---

⁵ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

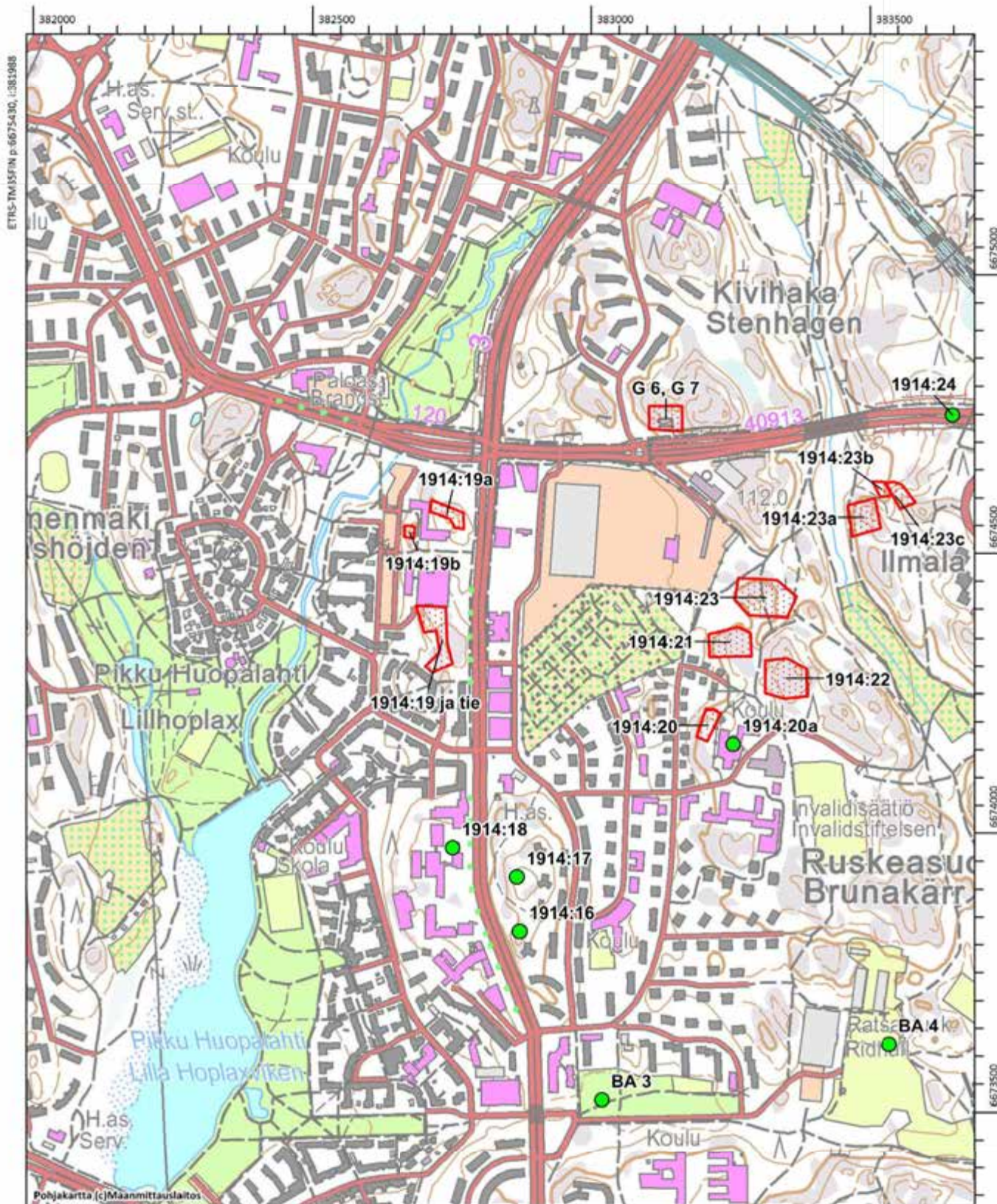
Ruskeasuo, Haaga

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

1914:19 Ruskeasuo: Pikku-Huopalahti

Mj-rekisterinumero: 1000013936

P: 6676272 I: 383430

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt & Vesa Laulumaa, Museovirasto

Kenttälinoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat Mannerheimintien ja Kytösuontien välisellä kalliolla. Kohteessa on jäännöksiä kolmesta maasta, kivistä ja hiekasta rakennetuista varustuksista:

Varustus 19 on eteläisin. Sen muodostaa 30 m pitkä hiekalla peitetty maavalli, josta erottuu kaksi selkeää traverssia.

Varustus 19a on Mannerheimintien ja Vihdintien risteyksen lounaispuolella. Sen muodostaa maasta kasattu valli, jonka rintamapuoli on pengerreretty. Itäpäässä on maahan kaivettua hautaa. Pituus on 35 m. Yksi traverssi (haudanmutka) erottuu kohteen länsiosassa. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Hauta on maatunut ja osittain täytetty.

Varustus 19b sijaitsee kohdealueen keskellä, tontin länsiosassa. Se on kaareva maavalli, jonka pituus on 6 metriä. Vallin korkeus on 0,3–1 m.

Varustuksen 19 kaakkoispuolella on noin sadan metrin pituinen yhdystie, joka nousee lounaan suunnasta mäen huipulle. Tie on kolme metriä leveä ja se on pengerreretty. Tien pinnasta erottuu paikoittain kivettyä pintaa.

1914:20–23 Ruskeasuo: Vanha Ruskeasuo

Mj-rekisterinumero: 1000013937

P: 6676021 I: 384091

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Kenttälinoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat metsässä Kiskontien itäpuolella, Tenholantien ja Ruskeasuon linja-autovarikon välisellä alueella. Kohteessa on neljä erillistä varustusta:

Varustus nro 20:ssä on hiekalla peitetty kivivalli rinteessä, kahdessa tasossa. Valleja on yhteensä 30 m. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja luode. Kaksi tuliasemaa. Eteläpäässä on maahan kaivettua hautaa.

Varustus 20a on pihanurmelta erottuva ryhmä maakumpareita, joiden korkeus on 1,5 m. Kyseessä saattaa olla alkuaan vain yksi valli, jonka läpi on myöhemmin rakennettu pihakäytävä. Vuoden 2014 ilmakeuhka-aineiston perusteella, varustus on jäänyt uuden

rakennuksen pihamaan alle ja tuhoutunut.

Varustus 21 on maalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 50 m. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja länsi. Vallin länsipäässä on tuliasemasyvennys. Itäosassa on erillinen, matala, säännöllisen muotoinen maavalli.

Varustus 22 on maalla peitetty kivivalli pituus on 40 m. Valli jatkuu idässä luonnollisena kallioseinämänä. Vallin länsi- ja pohjoisnurkkiin on rakennettu tuliasemasyvennykset. Varustus 23 on maalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 50 m. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja länsi. Traversseja on viisi. Vallin keskiosaan on kaivettu tuliasemasyvennys. Kohteen halkaisee ulkoilutie. Itäpäässään valli jatkuu maahan kaivettuna hautana 25 metrin matkan. Hautaa suojaa kaksi erillistä maavallia. Varustuksen itäpäähän on kaivettu maahan matalia, laakeita, säännöllisiä kuoppia.

Patteri BA 3 Ruskeasuo: Vanha Ruskeasuo

P: 6675274 I: 383767

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on merkitty venäläisessä linnoituskartassa nykyisen Ratsastien länsipäähän. Patterin on merkitty aseistetuksi neljällä tykillä.⁶ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojatiloja. Maastosta ei löydy rakenteita.

Patteri BA 4 Ruskeasuo: Vanha Ruskeasuo

P: 6675379 I: 384279

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on merkitty venäläisessä linnoituskartassa nykyisen Ruskeasuon ratsastushallin itäpuolelle. Patterin aseistukseksi on merkitty 152 mm:n tykkejä.⁷ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojatiloja. Maastosta ei löydy rakenteita.

⁶ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

⁷ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

PASILA

Keskuspuiston alueella säilyneet varustukset 1914:23a-23c muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden yhdessä Ruskeasuon 1914:20 ja 21–23 varustusten kanssa. Edellä mainituissa varustuksissa sekä myöhemmin tuhoutuneissa varustuksissa 1914:24–32 on käyty taisteluita keväällä 1918 saksalaisten ja punakaartin joukkojen välillä. Kohteissa on siis taistelupaikkaan liittyvää arkeologista potentiaalia, joka on otettava huomioon kohteita tutkittaessa

1914:23a–23c Pasila

Mj-rekisterinumero: 1000013938

P: 6676331 I: 384289

Kiinteä muinaisjäänös

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Kenttälinnoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat Ilmalantien ja Hakamäentien risteyksen lounaispuolella olevalla mäellä ja sen juurella. Alueella on kolme varustusta:

Varustus 23a sijaitsee alueen etelän puoleisella kalliolla. Se on maalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 35–40 m. Kolme traverssia. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja länsi. Itäosa on varustettu selkävallilla. Luoteiskulmassa on maahan kaivettu, kivillä tuettu avoin konekivääriasema

Varustus 23b sijaitsee kallioiden välisessä laaksossa, tien vieressä. Se on maahan kaivettu suojahuone, jonka ulkomitat ovat 8 x 5 m ja korkeus 2,5 m. Se on peitetty maalla. Kaksi savupiippua. Kohteen betonityöt saattavat olla myöhemmältä ajalta.

Varustus 23c sijaitsee alueen itäpuolella olevalla kalliolla. Se on maalla suojattu, 15 m pitkä kivivalli. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja luode. Koillisosassa on konekivääriasema.

1914:24–34 Pasila: Länsi-Pasila ja Pohjois-Pasila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013939

P: 6676479 I: 384921

Ei rauhoitettu

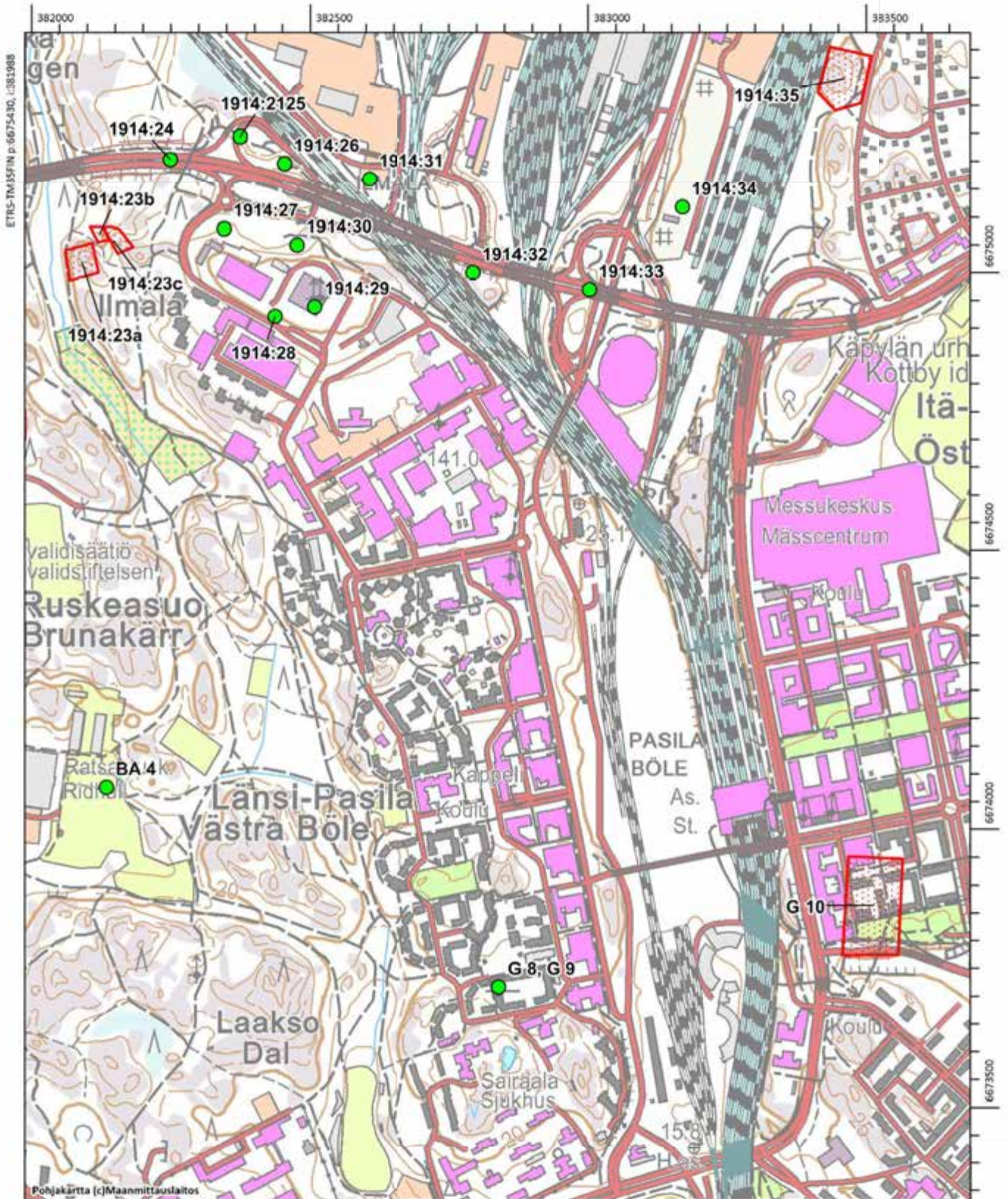
P: 6676479 I: 384921

Kenttälinnoitettuja varustuksia, jotka ovat jääneet Hakamäentien, Ilmalan vesitornien ja tv-studioiden sekä Ilmalan ratapiha-alueen alle ja tuhoutuneet.

Pasila

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

TÖÖLÖ, VALLILA

Tykkipatteri BA 5 Jäähallin itäpuolella ja patteri BA 6 Kuortaneenkadun länsipäässä ovat mahdollisesti jääneet rakentamatta. Niitä ei ole merkitty vuoden 1915 venäläiseen linnoituskarttaan. Kummastakaan patterista ei ole mitään näkyvissä maastossa.

KÄPYLÄ

Käpylän kenttälinoitetut varustukset 1914:35–38 muodostavat vaihtelevasti säilyneen kokonaisuuden, joka sijaitsee korkealla kukkulalla pääradan itäpuolella.

1914:35–37 Käpylä

Mj-rekisterinumero: 1000013940

P: 6677026 I: 385715

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Kenttälinoitettuja varustuksia. Kohteet sijaitsevat rautatien itälaidalla olevalla mäenrinteellä. Kohteessa on kuusi varustusta:

Varustus 35 sijaitsee Rauninkallion itäpuolella. Siinä on kaksi valliä. Toinen on pohjois-eteläsuuntainen kivivalli, jonka pituus on 30 m ja korkeus 0,5 m. Torjuntasuuntana on itä. Toinen valli on itä-länsisuuntainen, jonka pituus on 18 m. Varustuksen länsiosassa on tuhoutunut rautatietä levennettäessä. Valleista on mahdollisesti otettu hiekkaa rakennustöihin. Varustuksen kaakkoiskulmaan johtaa mukulakivillä päällystetty tie.

Varustus 35a sijaitsee Louhentien länsipuolella. Se on hiekalla peitetty lyhyt kivivalli, joka jatkuu länsiosassa kallionseinämänä. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Kohteesta 20 m etelään löytyy myös vähäisiä jälkiä hiekkavallista.

Varustus nro 35b sijaitsee Louhentien länsipuolella. Se on maalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 3 m. Torjuntasuuntana on pohjoinen.

Varustus 36 on jäänyt Turjantien ja Mäkelänkadun risteyksen alle ja tuhoutunut.

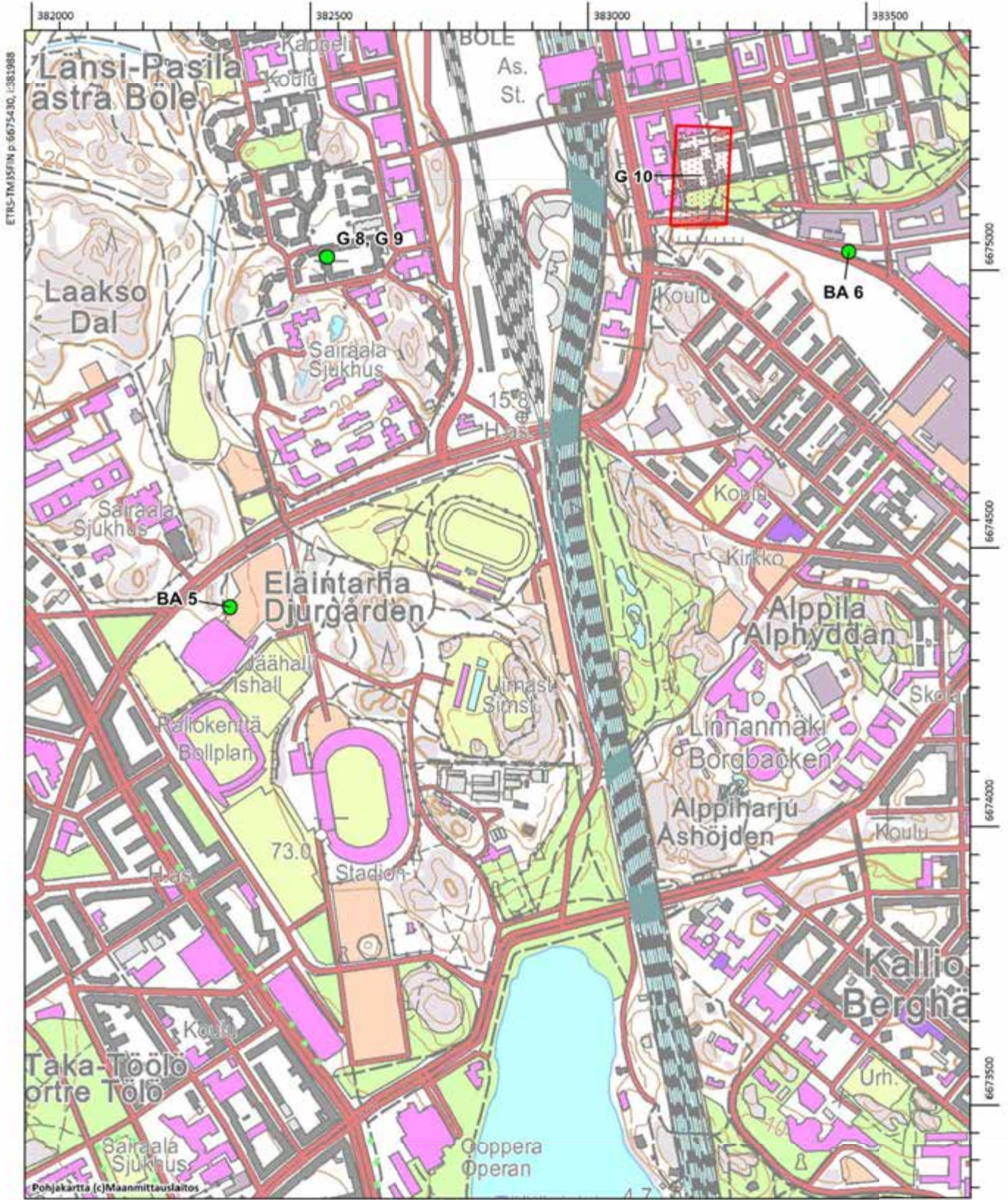
Varustus 37 sijaitsee Louhenpuistossa. Kohteessa on maatuneita hiekkavalleja, joiden suojan puolelta on ilmeisesti myöhemmin otettu hiekkaa, jolloin vallin korkeus on kasvanut 4–5 metriin. Varustuksen alkuperäisestä ulkoasusta ei saa käsitystä.

Varustus nro 38 sijaitsee Louhenpuistossa. Se on hiekkavalli, jonka pituus on 20 metriä. Pohjoisosassa on yksi traverssi. Torjuntasuuntana on lounas. Valli jatkuu välittömästi varustuksen 1914:37 eteläkärjestä ja on todennäköisesti sen eteläosa.

Varustus 39 on jäänyt rautatien alle Louhenpuiston länsipuolella ja tuhoutunut.

Töölö, Vallila

- Linnoitettu alue
- Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

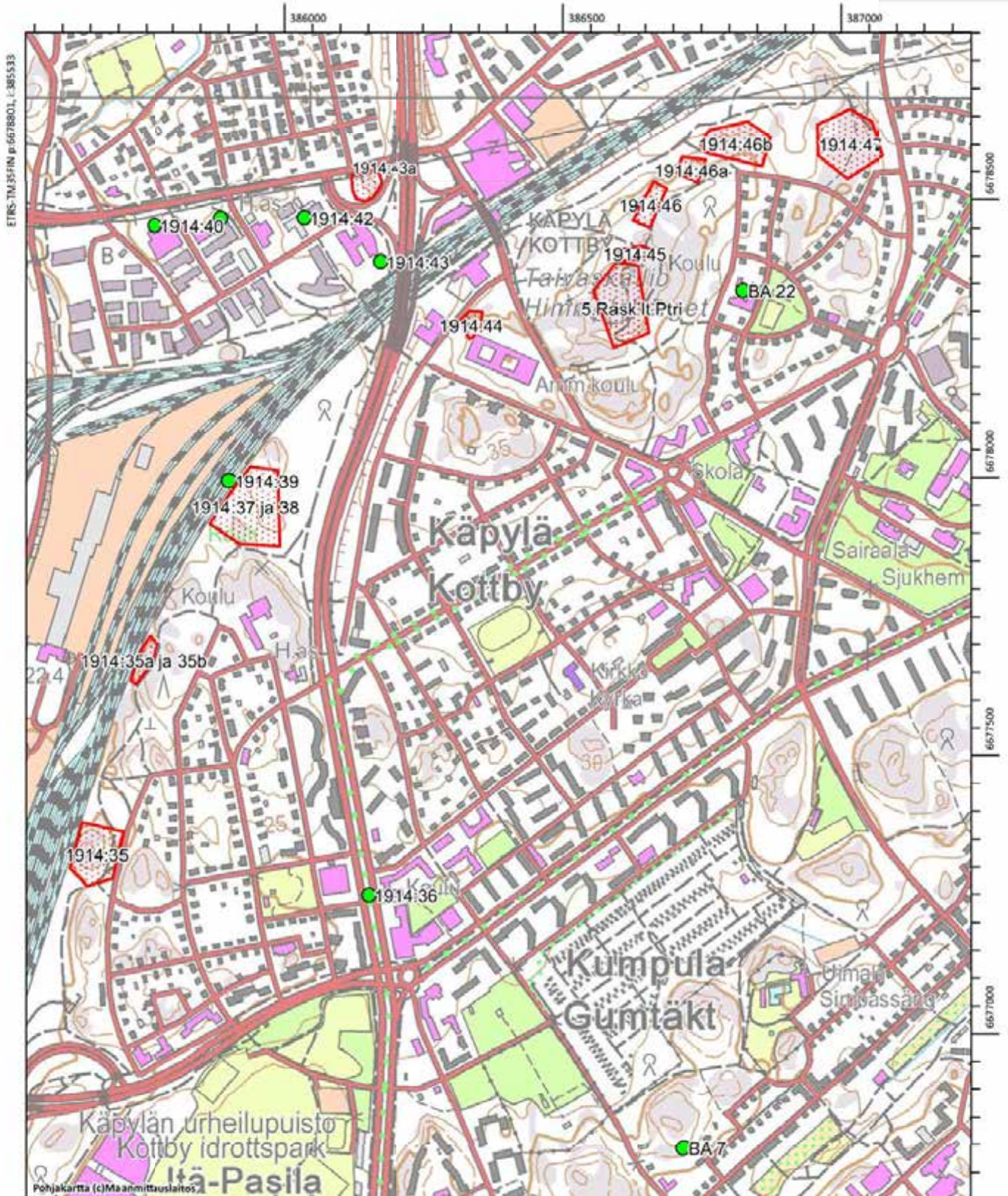
Käpylä, Oulunkylä, Kumpula

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

METSÄLÄ

Metsälän kohteet on esitetty kartalla Käpylän 1914 kenttälinoitteiden yhteydessä.

1914:40–43 Oulunkylä: Metsälä

Mj-rekisterinumero: 1000013941

P: 6677711 I: 386130

Kiinteä muinaisjäännös (Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Ei rauhoitettu)

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 Markku Heikkinen, Helsingin kaupungin museo

Kenttälinoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat Asesepäntien ja Tuusulantien risteuksen ympäristössä. Kohteessa on kolme varustusta:⁸

Varustus 40 on jäänyt Lökkisepänkuja 8 teollisuusrakennuksen alle ja tuhoutunut.

Varustus 41 on hävinnyt, jäljellä on vain vähäisiä jälkiä hiekkavallista Asesepänkuja 5:n pihamaalla.

Varustus 42 on hävinnyt, jäljellä on vain vähäisiä jälkiä hiekkavallista Lökkisepäntie 20–22:n pihamaalla.

Varustus 43 on avokalliolla Tuusulantien länsipuolella. Se on maalla peitetty kivivalli, josta on jäljellä 25 metrin osio. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Kaksi traverssia ja yhdessä kohdassa 3 m pitkä selkävalli. Kohteen itäosa on jäänyt Tuusulantien alle. Vuoden 2014 ilmakeuhkaineiston perusteella varustuksen päälle on rakennettu parkkipaikka.

Varustus 43a sijaitsee Tuusulanväylältä Asesepäntielle johtavan rampin ympäröimällä alueella. Kohteessa on valleja, joiden yhteyteen on rakennettu traversseja.⁹

KÄPYLÄ: TAIVASKALLIO

Taivaskallion kohteet on esitetty kartalla Käpylän 1914 kenttälinoitteiden yhteydessä.

Taivaskallion laella sijaitsevat varustukset 1914:45–47 muodostavat vaihtelevassa kunnossa olevan kokonaisuuden, jonka yhteydessä sijaitsee lisäksi toisen maailmansodan aikaisen ilmatorjuntapatterin linnoituslaitteita. Taivaskalliolta on helppo havainnoida muiden, kaukanakin sijaitsevien 1914 linnoitettujen kukkuloiden ketjua, joka ympäröi kantakaupunkia.

⁸ Saari 4.5.1996.

⁹ Markku Heikkisen suullinen tiedonanto 18.9.2014.

1914:44 Käpylä

Mj-rekisterinumero: 1000013942

P: 6677614 I: 386291

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kenttälainoitettu varustus, joka sijaitsee Osmontien ja Paununtien risteyksen eteläpuolella oppilaitoksen pihamaalla. Kohteessa on maalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 30 metriä. Torjuntasuuntina ovat lounas ja luode. Yksi traverssi. Pohjoispäässä on mahdollisesti tulasema. Osia kohteesta on tuhoutunut oppilaitoksen rakennuksen alle.¹⁰ Vuoden 2014 ilmakehämäärittelyperusteella kohteen lähiympäristöön on noussut uusia rakennuksia.

1914:45–47 Käpylä

Mj-rekisterinumero: 1000013944

P: 6677835 I: 386614

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Kenttälainoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat Taivaskallion luoteis- ja pohjoispuolilla. Kohde muodostuu viidestä erillisestä varustuksesta:

Varustus nro 45 sijaitsee Taivaskallion huipun luoteisreunan alapuolella, jyrkän kallion rinteessä. Se on 25 m pitkä maalla peitetty kivivalli, jonka korkeus on 1,5–2 m. Vallista erottuu yksi traverssi. Vallin eteläpää yhdistyy selkäsuojana toimivaan jyrkkään kallioseinään. Torjuntasuuntana on luode.

Varustus 46 on hiekalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 70 m ja korkeus 1,5 m. Yksi selkeä traverssi. Torjuntasuuntana ovat pohjoinen ja luode. Vallin itäosassa on laaja, yli 200 m² suuruinen maaton kumpu, jonka länsipuolella kulkee maahan kaivettu hauta, joka on lähes täytetty. Kumpu on joko romahtanut suojuhuone tai jokin myöhemmin tehty rakenne.

Varustus 46a on maalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 13 m ja korkeus 1 m. Torjuntasuunta pohjoinen. Vallin keskiosa on sortunut.

Varustus 46b on maalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 17 m ja korkeus 0,2–1 m. Kolme traverssia. Torjuntasuunta itään.

Varustus 47 on laajan kaaren muotoinen varustus, joka kiertää koko rinteen itäreunaa. Pohjoisosan muodostaa 90 m pitkä hiekalla peitetty kivivalli, jossa on vielä näkyvissä viisi

---

¹⁰ Saari 4.5.1996.

traverssia. Pieniä osia vallista on vaurioitunut. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja itä. Varustuksen eteläosan muodostaa 0,5 m korkea maavalli, jonka pituus on 40 m.

Taivaskallion alueella harjoiteltiin itsenäisyysajan alussa myös pioneeritoimintaa ja kenttälinnoitusten rakentamista. Edellä luetellut varustukset voidaan kuitenkin määrittää rakenteensa perusteella venäläisten I maailmansodan aikana rakennuttamiksi linnoitteiksi.

Taivaskallion korkeimmalle huipulle on rakennettu toisen maailmansodan aikana ilmatorjuntapatteri (5.Rask.It.Ptri "Taivas"), jonka muodostaa kahdeksan betonista rakennettua tykkiasemaa ja tulenjohtolaitteille tarkoitettua suojaa. Mäen etelärinteen juurella on tähän ajankohtaan liittyvä, kallioon louhittu luolasuoja, jonka betoniseinässä oleva ovi on lukittu.

Taivaskalliontien ja Kuutamontien risteyksen itäpuolella on kallion reunalle rakennettu 70 m pitkä kaareva maavalli talvisin käytettävän kelkkamäen lasku-uraksi. Taivaskallion alle on myöhemmin rakennettu luola hiekoitushiekan siilovarastoksi. Luolan sisäänkäynti on mäen luoteisrinteen juurella ja hiekkasiilon täyttöaukkojen luukut Taivaskallion huipun läheisyydessä.

Patteri BA 7 Kumpula

P: 6676103 I: 386695

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka on sijoitettu Venäläisessä sotilaskartassa nykyisen Jyrängöntien ja Limingantien risteyksen koillispuolelle. Aseistukseksi on merkitty 4 kpl 229 mm:n mörssäriä.¹¹ Mikäli tykkejä on ehditty vuonna 1914 tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojarakenteita. Maastosta ei löydy rakenteita.

Patteri BA 22 Käpylä

P: 6677654 I: 386774

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on sijoitettu Venäläisessä sotilaskartassa nykyisen Onnentie 18 läheisyyteen.¹² Patterin aseistuksesta ja rakennustöiden toteutuksesta ei ole tietoja. Maastosta ei löydy rakenteita.

¹¹ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

¹² Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

KOSKELA

Koskelan kenttälinoitetut varustukset 1914:51–56a sekä tie 1914:tie 0/1-5 muodostavat yhdessä luolien G 11–14 hyvin säilyneen ja laajan kokonaisuuden, josta pystyy hahmottamaan sodan alkuvaiheen kenttälinoitteiden taktisen maastoon sijoittamisen pääpiirteet. Osa varustuksista on hyvässä kunnossa. Kellomäellä sijaitseva redutti 1914:59 on vaurioitunut mutta linnoitteet on kuitenkin havaittavissa kallion huipulla. Sekä vesilaitoksen luoteispuolella olevalta linnoitetulta mäellä että Kellomäeltä on helppo havainnoida muiden, kaukanakin sijaitsevien 1914 linnoitettujen kukkuloiden ketjua, joka ympäröi kantakaupunkia.

1914:48–57 Koskela, Oulunkylä: Veräjämäki

Mj-rekisterinumero: 1000013945

P: 6677793 I: 387703

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Kenttälinoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitoksen lounaispuolella olevan korkean kallion huipulla ja juurella. Kohde muodostuu 14 varustuksesta, joista vallit 48, 49, ja 50 ovat tuhoutuneet. Mäen huipulle nousee eteläosasta mukulakivetty, pengerreretty tie (Mj-rekisterinumero 1000013946).

Kallion juurella, sen lounaispuolella on neljä maarintaman varastoluolaa (kohteet G 11–14), jotka on esitetty luvussa ”Tukikohta-alueiden ulkopuolella sijaitsevat maarintaman varastoluolat”. Luolien ympäristöön, kallion juurelle ja laelle on rakennettu jossakin vaiheessa vuoden 1996 jälkeen kivistä ja metalliverkoista uusia linnoitteita. Vuonna 1914 rakennetut varustukset ovat seuraavat:

Varustus 48 on merkitty Venäläisessä sotilaskartassa nykyisen Juhana Herttuan tie 13:n pohjoispuolelle. Maastosta ei löydy rakenteita.

Varustus 49 on merkitty Venäläisessä sotilaskartassa nykyisen Juhana Herttuan tie 13:n pohjoispuolelle. Maastosta ei löydy rakenteita.

Varustus 50 on merkitty Venäläisessä sotilaskartassa nykyisen Nastolantie 40–42 ja Myrskyläntie 15:n kohdalle ja on todennäköisesti tuhoutunut rakennusten ja tonttien alle.

Varustus 51 sijaitsee kallion luoteisnurkassa. Se on laakean avokallion itä- ja pohjoisreunaa kiertänyt hiekkavalli, joka on erodoitunut miltei näkymättömiin. Selkeimpiä jälkiä näkyy etelä- ja pohjoisosassa. Vallista erottuu heikosti yksi traverssin kaltainen rakenne. Torjuntasuuntana on luode.

Varustuksessa 52 on kallion huippua kiertäviä, hiekalla päällystettyjä kivivalleja, joita on yhteensä 120 metriä. Kehään rakennetut vallit ovat muodostaneet umpivarustuksen eli redutin. Torjuntasuuntina ovat kaikki ilmansuunnat.

Varustus 53 sijaitsee kallion jyrkällä itäreunalla. Eteläosassa on hiekalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 45 m ja korkeus 1–1,5 m. Kolme traverssia. Vallin pohjoiskärki päättyy kiviröykkiöön. Pohjoisosan muodostaa kallion päällä sijaitseva hiekkavalli, jonka pituus on 30 m. Valli on kulunut osittain miltei näkymättömiin mutta parhaiten säilyneessä kohdassa sen korkeus on 1,5 m. Torjuntasuuntana on länsi.

Varustus 53a sijaitsee kohteen 53 eteläpuolella, jyrkällä kallioseinämällä. Se on hiekalla päällystetty kivivalli, jonka pituus on 25 m ja korkeus 1–1,5 m. Yksi traverssi. Torjuntasuuntana on länsi.

Varustus 53b on kallion koillisnurkassa, Jokiniementien reunalla. Sen pohjoisosassa on maalla ja hiekalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 20 m ja korkeus 1 m. Yksi traverssi on näkyvissä. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Eteläosan valli on 35 m pitkä ja korkeimmillaan yli 2 m. Valli on tehty kivistä ja se on peitetty maalla ja hiekalla. Yksi traverssi. Torjuntasuuntana on länsi.

Varustus 54 on kallion laella. Itäosassa on hiekalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 30 m ja korkeus 0,3–1 m. Kaksi traverssia. Valli jatkuu varustuksen keskiosassa lähes näkymättömiin kuluneena hiekkavallina. Länsiosassa päävallin edestä jatkuu toinen, 16 metriä pitkä valli, jossa erottuu yksi traverssi. Näiden kahden vallin väliin jää 10 m pitkä kaivanto, joka muodostuu osaksi luonnonkalliosta. Vallien torjuntasuuntana on pohjoinen.

Varustus 55 on jyrkän kallion itäreunalla. Se on hiekalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 50 metriä ja korkeus 1,5 m. Kaksi selkeää traverssia. Torjuntasuunnat ovat etelään ja itään.

Varustus 55a, on kohteen 55 lounaispuolella. Se on hiekalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 10 m ja korkeus 2 m. Torjuntasuuntana on lounas.

Varustus 56 sijaitsee kallion eteläosan juurella. Se on hiekalla peitetty kivivalli, jonka pituus on 20 m ja korkeus 1 m. Neljä traverssia. Torjuntasuuntana ovat länsi ja lounas.

Varustus 56a sijaitsee Juhana-Herttuan tie 7:n itäpuolella. Se on Kallion reunalla kulkeva miltei näkymättömiin kulunut hiekkavalli jonka pituus on 50 m. Torjuntasuunta on itä.

Varustus 57 oli jyrkän kallioseinän eteen rakennettu hevosenkengän muotoinen maavalli, jonka pituus oli yhteensä 30 metriä. Se oli rakennettu pienistä kivistä ja maasta. Valli saattoi olla myös myöhemmin rakennettu. Sen päälle on tehty jossakin vaiheessa vuoden 1996 jälkeen kivistä ja metalliverkosta nykyaikainen linnoite, jolloin valli on tuhoutunut.

1914:58

Koskela

Mj-rekisterinumero: (2014 rekisterinumeron 1000013947 alla on esitetty kohteet 1914:58 ja 59). Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: kumpikin kohde esitetään omalla kohdenumerolla) Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: P: 6677314 I: 387995

Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

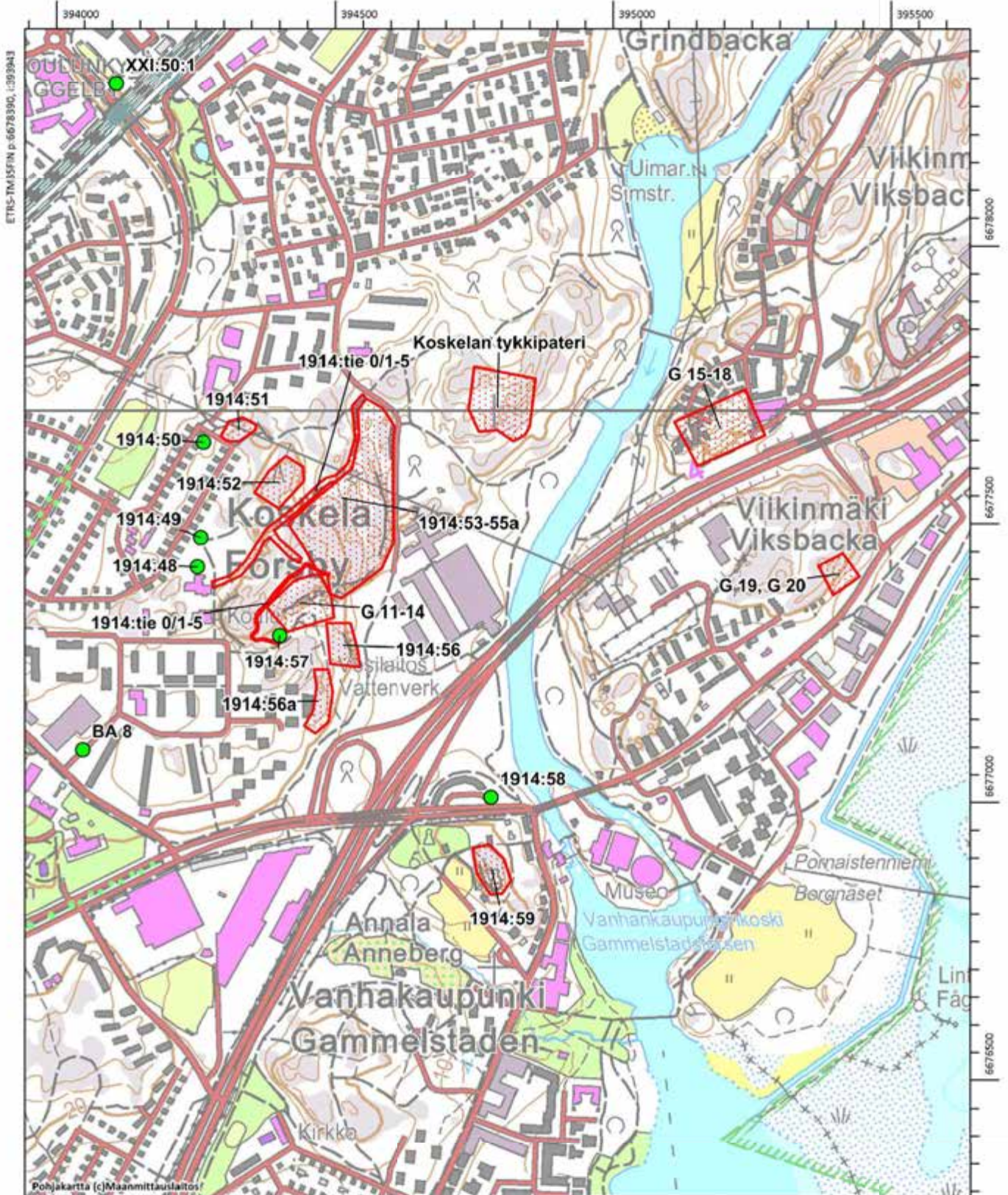
Varustus, jonka rakenteita ei ole löytynyt maastosta vanhaan karttaan merkitystä paikasta nykyisen Kellomäenkaari-nimisen tien kohdalta. Nykyisin paikalla on asuinrakennus pihamaineen. Varustus on jäänyt rakentamatta tai se on jäänyt Koskelantien alle.

KOSKELAN 1914 KENTTÄLINNOITTEET,
KOSKELAN TYKKIPATTERI,
LUOLAT G 11 - G 20

Koskela, Oulunkylä, Viikki

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

1914:59 Koskela

Mj-rekisterinumero: 1000013947 (2014 rekisterinumeron saman rekisterinumeron alla on esitetty kohteet 1914:58 ja 59)

P: 6677179 I: 388006

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Kenttälinoitettu varustus, joka sijaitsee Kustaa Aadolfin puistossa, Kellomäellä. Mäen huippua kiertää hiekasta, maasta ja kivistä rakennettu valli, joka muodostaa umpivarustuksen eli redutin. Vallien päälle on tallautunut polku ja redutin sisäosia on täyttynyt vallien yläosista valuneista maa-aineksista. Mäen huipulle on pystytetty 1932 vuoden 1616 Helsingin maapäivien muistokivi.

Patteri BA 8 Koskela

P: 6677403 I:387269

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on merkitty venäläiseen sotilaskarttaan nykyisen Kunnalliskodintien ja Antti Korpin tien risteyksen maastoon. Patterin aseistukseksi on mainittu 4 kpl 152 mm:n tykkejä.¹³ Rakennustöiden toteutuksesta ei ole tietoja. Rakenteita ei näy maastossa.

1914:tie 0/1-5 Koskela

Mj-rekisterinumero: 1000013945

P: 6677793 I: 387703

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Yhdysteitä, jotka sijaitsevat Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitoksen lounaispuolella olevalla mäellä. Kallion huipulla on pääosin koillinen-lounassuuntaisena kulkeva pengerreretty yhdystie, jonka pinta on peitetty makadamilla. Tie haarautuu useisiin kapeampiin haaroihin, jotka johtavat kalliolla olevien varustusten taustoille. Tie on useissa kohdissa kasvanut lähes umpeen siten, että ainoastaan sen keskiosa on näkyvässä kapeana polkuna. Osa teistä on peitetty myöhemmin hiekalla.

¹³ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

LÄNSI-HERTTONIEMI

Herttoniemen urheilupuiston luoteispuolella sijaitseva Rajakallion redutti 1914:62 on parhaiten säilynyt vuoden 1914 kenttälinoitettu kokonaisuus Viaporin maarintamalla Se antaa hyvän kuvan 1914 aikaisesta kenttälinoittamisesta. Kohde kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Varustuksen rakentamiseen liittyvä kapearaiteisen kenttäradan pengeri on ilmakuva- ja laserkeilausaineiston perusteella myös säilynyt Ryönälahden etelärannalla. Rajakallion varustuksilta on lisäksi helppo havainnoida muiden linoitettujen kukkuloiden ketjua, joka ympäröi kantakaupunkia. Viikintien länsipuolella sijaitseva varustus 1914:63 muodostaa kokonaisuuden Roihupellon kohteiden yhteydessä esitetyjen varustusten 1914:64–68 kanssa.

1914:60 Viikki: Viikinranta

Jäänyt rakentamatta

Mj-rekisterinumero: 1000013948

P: 6677294 I: 390928

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Varustus, joka on merkitty venäläiseen sotilaskarttaan Viikin peltojen keskellä sijaitsevan mäen kohouman itäpäähän.¹⁴ Maastosta ei löydy rakenteita. Kohde on jäänyt rakentamatta.

1914:61 Herttoniemi: Länsi-Herttoniemi

Mj-rekisterinumero: 1000013949

P: 6676468 I: 390823

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1997 John Lagerstedt

Varustus, joka on merkitty venäläiseen sotilaskarttaan nykyisen Herttoniemen urheilupuiston länsipuolelle, tien viereen, jyrkän mäen alapuolelle.¹⁵ Kohdalta löytyy nelikulmion muotoinen maahan kaivettu kuoppa, jota on tuettu kivillä. Koko 2 x 3 m, syvyys 0,5–1 m sekä kivillä pengerrytetty tasanne/kuoppa, n. 2 x 3 metriä, syvyys 0,3 metriä. Rakenteet eivät viittaa linoitteeseen vaan pikemminkin talon tms. perustuksiin.

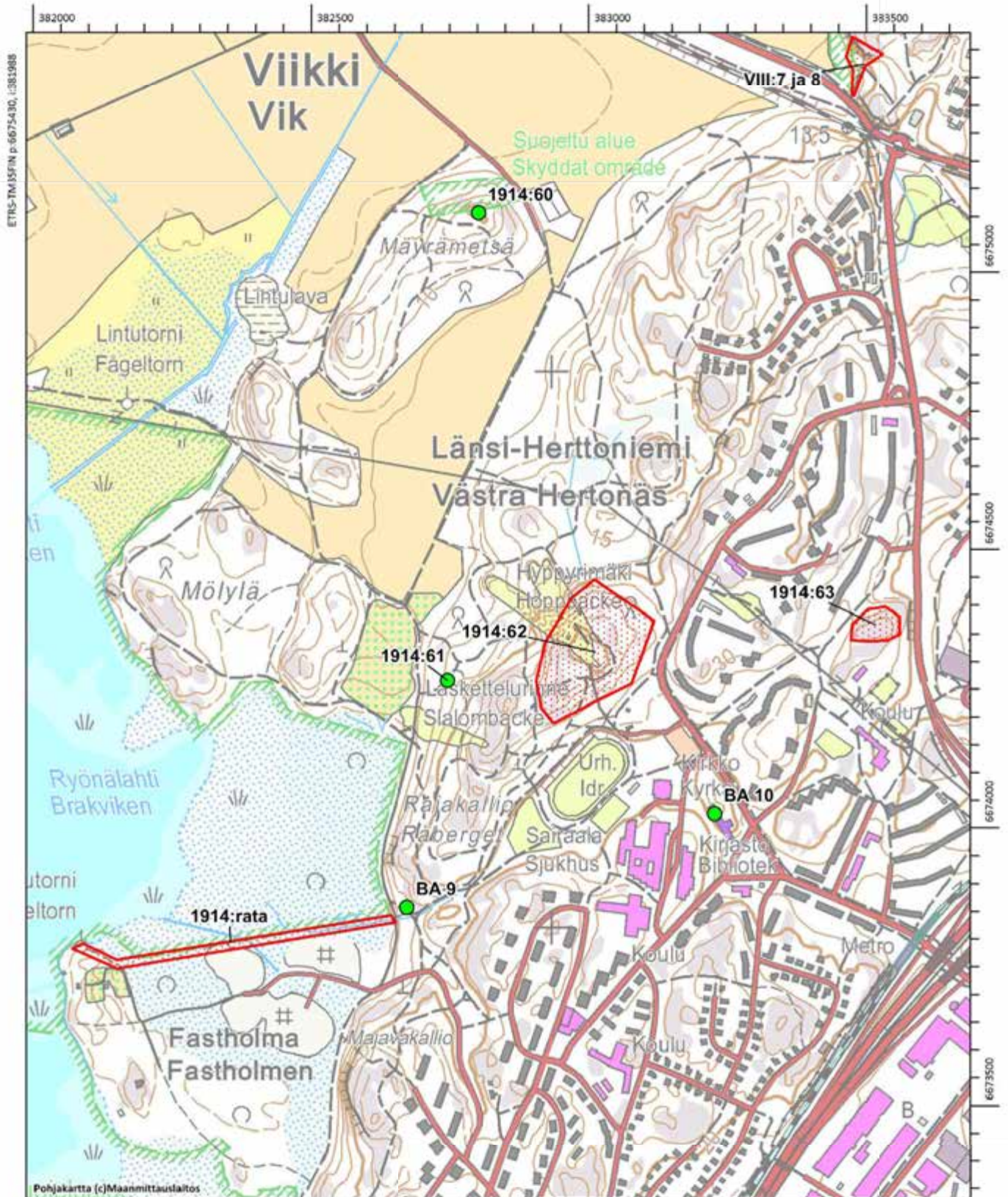
¹⁴ Peitepiirros Viaporin maarintaman linoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

¹⁵ Linoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

Herttoniemi

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6675430, i:383988

6675000

6674500

6674000

6673500

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6673331, i:383688

1914:62 Herttoniemi: Länsi-Herttoniemi

Mj-rekisterinumero: 1000013950

P: 6676494 I: 391034

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Kenttälinoitettu varustus, joka sijaitsee korkealla mäellä Herttoniemen urheilupuiston urheilukentän pohjoispuolella. Kohteessa on kallion huippua kiertäviä kivivalleja, jotka on suojattu enimmäkseen hiekalla ja osittain maalla. Vallit muodostavat umpivarustuksen eli reduutin. Torjuntasuuntina ovat kaikki ilmansuunnat. Vallien keskellä on ollut lisäksi kuusi lyhyttä hiekkavallia, jotka muodostavat laakean avonaisen kehän.

Maavallien suojanpuolelle on rakennettu kivistä ladottuja ampumakorokkeita, joita on selvimmän näkyvässä kohteen eteläosassa. Vallin suojanpuolelle on rakennettu traversseja, joita löytyy kaikkialta lukuun ottamatta vallin eteläkärkeä. Useissa kohdissa on vallin takana kulkenut vielä selustasuoja, joka on joko rakennettu hiekkavalli tai luonnon muovaama kallionseinämä. Valliin on rakennettu kivillä tuettuja tuliasemia. Lisäksi yksi tuliasema on rakennettu muita rakenteita korkeammalle kummulle. Tämän maavalleista rakennetun aseman torjuntasuunta on etelään ja lounaaseen.

Kohteeseen on kaksi sisäänkäyntiä. Toinen sijaitsee kohteen eteläkärjessä ja aukeaa kaakkoon. Rinteen alaosasta nousee osittain pengerreretty tie, joka tekee jyrkän mutkan vallien edessä. Tien vieressä on mäen alarinteessä suorakaiteen muotoinen kuoppa, joka on kooltaan 3 x 5 metriä. Tie kulkee vallien välistä sisään kohteeseen, mutta aukon kohdalle on rakennettu pieni sisempi valli, joka varmistaa sisäänkäyntiä. Vallin pohjoisessa päässä on luhistunut suojahuone. Toinen sisäänkäynti sijaitsee kohteen koillisosassa. Vallien välissä olevaan kulkuaukkoon johtaa mäen juurelta polku. Sisäänkäynnin kohdalle on rakennettu loivan V-kirjaimen muotoinen, raveliinien kaltainen asema, joka on varustettu selkäsuojoilla.

Kohteen päälle on rakennettu hyppymäki siihen liittyvine laitteineen. Nämä ovat tuhonneet kohteen keskustan sisä rakenteita. Viidestä sisävallista on jäljellä vain kaksi. Muut ovat jääneet entisen linkomäen vauhdinottovallin alle. Linkomäen yhteydessä on rinteeseen rakennettu leveä tie, joka on tuhonnut kohteen keskiosaa.

Jäljellä olevat rakenteet ovat paikoin erittäin hyvässä kunnossa. Korkeat hiekkavallit, vielä näkyvässä olevat ampumakorokkeet, useat tuliasemat ja erikoiset sisäänkäyntiratkaisut tekevät kohteesta ainutlaatuisen kokonaisuuden, joka antaa samalla hyvän kuvan vuoden 1914 aikaisesta linnoittamistavasta.

1914:63 Herttoniemi: Länsi-Herttoniemi

Mj-rekisterinumero: 1000013952

P: 6676541 I: 391606

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1997 John Lagerstedt

Kenttälainnoitettu varustus, joka sijaitsee korkean kallion huipulla, Siilitie 13:n ja Viikintien välissä. Vallit ovat kiertäneet kallion huippua ja muodostavat umpivarustuksen eli redutin. Torjuntasuuntina ovat olleet kaikki ilmansuunnat. Kohteen eteläpuolelle on johtanut yhdystie, josta on jäljellä vielä lyhyt osa. Kallion koillisnurkassa on vallea jäljellä 40 metriä. Selustasuojana on leveä hiekka- ja kivivalli. Traversseja on mahdollisesti viisi, tuliasemia on kaksi. Hiekkaa on luisunut pois ja tuliasemat ovat maatuneet miltei näkymättömiin. Kohteen länsi- ja pohjoisosa on hävitetty. Vallit on tasattu 1960, jolloin mäelle oli tarkoitus rakentaa leikkikenttä. Kivimuurien korkeat hiekasta rakennetut pengerrykset erottuvat selkeästi mäen ulkosivuilta, mutta vallien suojanpuolelta ei ole enää mitään näkyvissä.

1914:rata Herttoniemi: Länsi-Herttoniemi

P: 6675955 I: 390350

Suullisen tiedon mukaan Fastholman rannassa on ollut laituri, jolta on rakennettu ensimmäisen maailmansodan aikana kapearaiteinen rautatie Rajakallion varustukselle 1914:62 rakennusmateriaalien kuljettamista varten. Kiskot on poistettu.¹⁶ Radan yli 500 metriä pitkä pengeri erottuu selkeästi mm. vuoden 1932 ilmakuvasa.¹⁷ Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa. Ilmakuvien ja laserkeilausaineiston perusteella ratapenger on edelleen maastossa. Se on mahdollisesti jäänyt osittain lumen läjitysalueen alle.

Patteri BA 9 Herttoniemi: Länsi-Herttoniemi

P: 6676053 I: 390736

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on sijoitettu venäläiseen sotilaskarttaan Rajakallion eteläpuolelle. Patterin aseistukseksi on merkitty 152 mm:n tykkejä.¹⁸ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojatiloja. Maastosta ei löydy rakenteita.

¹⁶ Riitta Malve-Tamminen 13.8.2014.

¹⁷ Ilmakuva Helsingistä vuodelta 1932. Helsingin kaupungin karttapalvelun www-sivut.

¹⁸ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

Patteri BA 10 Herttoniemi: Länsi-Herttoniemi

P: 6676179 I: 391293

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on sijoitettu venäläiseen sotilaskarttaan Rajakallion eteläpuolelle. Patterin aseistukseksi on merkitty 48 tai 122 mm:n tykkejä.¹⁹ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojatiloja. Maastosta ei löydy rakenteita. Kohdalle on rakennettu Kettukuja 4:n seurakuntatalo.

ROIHUPELTO

Laippapuiston mäellä on säilynyt osin hyvässä kunnossa varustusten 1914:64–68 muodostama kokonaisuus, johon liittyy myös Herttoniemen kohteiden yhteydessä esitetty varustus 1914:63 Viikintien länsipuolella.

1914:64–68 Vartiokylä: Roihupelto

Mj-rekisterinumero: 1000013953

P: 6676367 I: 391954

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1997 John Lagerstedt

Kenttälinnoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat Laippapuiston mäellä, Roihupellon teollisuusalueen ja Viikintien välissä. Alueen länsiosassa on entinen paloasema sekä rauniokoirien koulutusrata. Kohde muodostuu viidestä erillisestä varustuksesta, jotka sijaitsevat mäen pohjoislaidalla ja itäpäässä:

Varustus 64 on maalla peitetty kivivalli, jonka torjuntasuuntana on pohjoinen. Yksi traverssi. Varustuksen katkaisee pieni avokallio, jonka jälkeen valli jatkuu vielä seitsemän metrin matkan itään lähes näkymättömissä.

Varustus 65 on hiekalla peitetty kivivalli. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Länsiosa on jäänyt rauniokoirien koulutusalueen laitteiden alle ja tuhoutunut.

Varustus 66 on hiekalla ja maalla peitetty lyhyt kivivalli. Torjuntasuuntana pohjoinen.

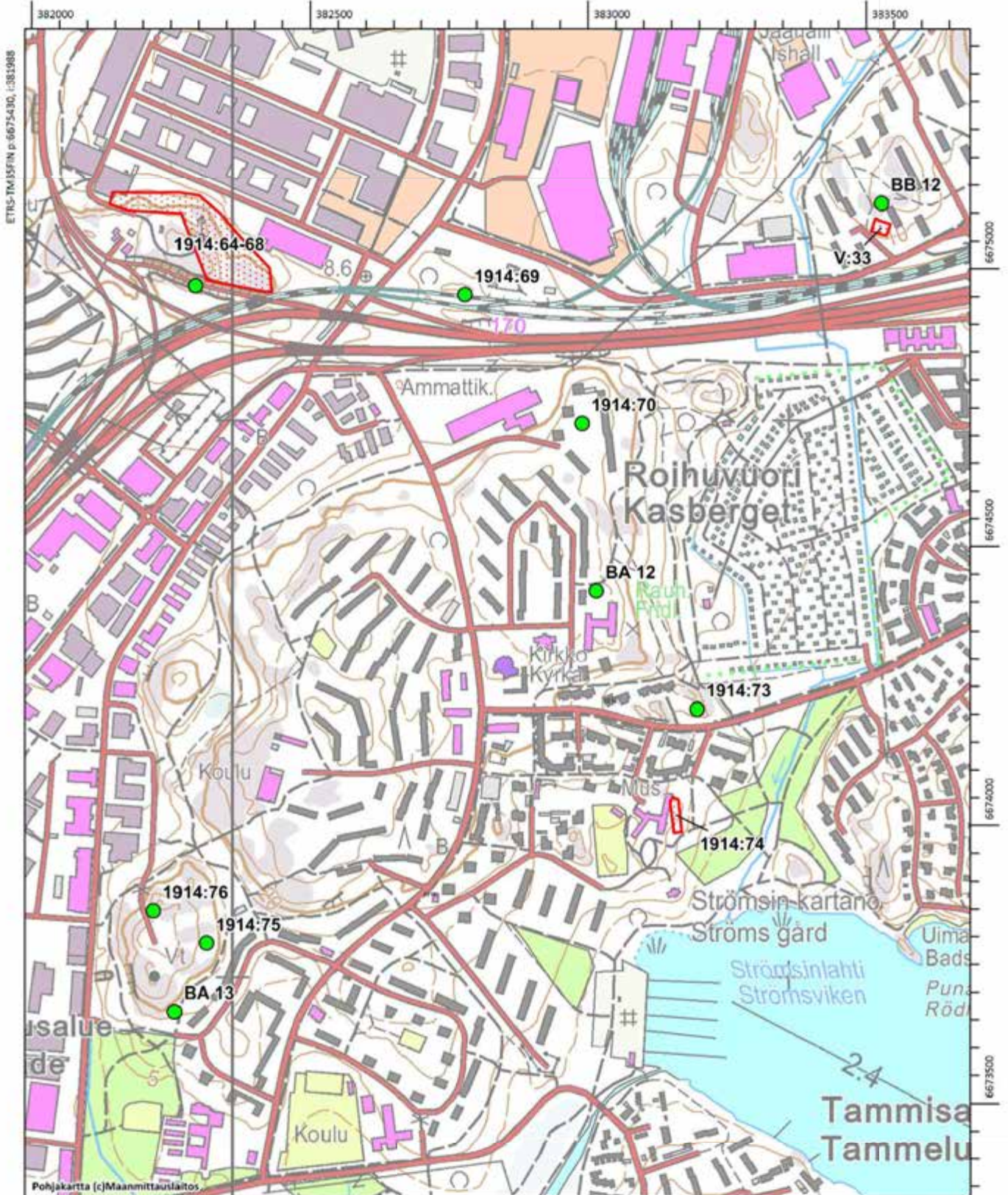
Varustus 67 on hiekalla peitetty pitkä kivivalli. Torjuntasuuntana on koillinen. Joissakin kohdissa on vielä näkyvissä ampumakorokkeita. Selustassa on maahan kaivettu neljä

¹⁹ Merkintä kartan kopiiossa on epäselvä, joko kyseessä ovat 48 mm:n tai 48 linjan (linja on tuuman kymmenesosa eli 2,54 mm) tykit. Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

Vartiokylä, Herttoniemi

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6679331, i:383688

suorakaiteen muotoista kuoppaa, joiden syvyys on 0,5 m. Kuoppia yhdistää kapeat kulkuaukot. Kyseessä on mahdollisesti linnoittamistöihin liittyvien parakkien pohjat.

Varustus 68 muodostuu kahdesta vallista, joista läntinen on rakennettu suurista kivenlohkareista, jotka on suojattu hiekalla. Yksi traverssi. Torjuntasuunta on länteen. Eteläpää on tuhoutunut Viikintien alle. Vallin keskiosasta lähtee torjuntasuuntaan 15 metriä pitkä, kapea kaivanto joka päättyy matalaan nelikulmaiseen kuoppaan. Kuopassa on saattanut olla parakki tai vaja. Kuopan poikki on rakennettu tie. Toinen valli kiertää mäen itäpäästä. Se on rakennettu kivistä, jotka on peitetty hiekalla. Torjuntasuuntana on pohjoinen ja itä. Neljä traverssia ja kaksi konekivääriaseman kuoppaa. Vallin eteläpää on tuhoutunut Viikintien kallioleikkauksen rakennustöiden yhteydessä.

1914:69–70 Vartiokylä: Roihupelto

Tuhoutuneet

Mj-rekisterinumero: 1000013954

P: 6676229 I: 392410

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kenttälinoitettuja varustuksia, jotka ovat sijainneet Itäväylän molemmin puolin, Siilitien risteysalueen itäpuolella:

Varustus nro 69 on jäänyt metroradan alle Varikkotie 1:n eteläpuolella ja tuhoutunut. Varustuksen muodosti aikanaan suora valli, jossa oli useita traverseja.

Varustus nro 70 on jäänyt Prinsessantien 4 rakennusten ja pihamaan alle ja tuhoutunut. Vallit ovat aikanaan kiertäneet koko mäkeä.

Patteri BA 11 Vartiokylä: Roihupelto

P: 6676227 I:391937

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on sijoitettu Venäläisessä sotilaskartassa nykyisen Viikintien ja Itäväylän risteykseen.²⁰ Patterin aseistuksesta ja rakennustöiden toteutuksesta ei ole tietoja. Maastosta ei löydy rakenteita.

²⁰ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

MARJANIEMI

Kohteet on esitetty kartalla tukikohta V:n yhteydessä.

1914:71-72 Karttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:71 ja 72 nykyisen Marjaniemetien varrella ovat jääneet todennäköisesti rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.²¹

ROIHUVUORI

Kohteet on esitetty kartalla Roihupellon 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Maastotutkimusten ja venäläisten sotilaskarttojen perusteella vaikuttaa siltä, että vuonna 1914 Helsingin ympärille rakennetun kenttälainnoitetun puolustusketjun itäpään viimeiset maastoon todella rakennetut varustukset sijaitsevat Strömsinlahden pohjoisrannalla. Varustuksen 1914:74 osittain säilyneen vallin jäännökset ovat viimeisin maastosta löydetty kenttälainnoite ketjun itäpäässä.

1914:73–74 Herttoniemi: Roihuvuori

Mj-rekisterinumero: 1000013953

P: 6676367 I: 391954 (kohteen 1914:74 koordinaatit)

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kenttälainnoitettuja varustuksia, jotka sijaitsevat Mustapuron länsipuolella kohoavan rinteen reunoilla. Kohde koostuu kahdesta varustuksesta:

Varustus 73 Tulisuohtien pohjoispuolelta on hävinnyt tai jäänyt rakentamatta.

Varustus 74 sijaitsee Stömsinlahdenkujan eteläpuolella, puistoalueella. Se on maavalli, jonka pituus on 20 metriä. Vallin korkeus on rintamapuolelta 1,5 m ja suojan puolelta 0,5–0,7 metriä.²²

1914:75–76 Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt varustukset Roihuvuoren vesitornin mäellä ovat jääneet todennäköisesti rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.²³

²¹ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta); Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

²² Saari 29.4.1999.

²³ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta); Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Lagerstedt ja Saari 1996 – 2002, maastokäyntien muistinpanot.

Patteri BA 12 Herttoniemi: Roihuvuori

P: 6675722 I:392686

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka on sijoitettu venäläiseen sotilaskarttaan Kääpiöidenpolku 16:n kohdalle. Patterin aseistukseksi on merkitty on merkitty 4 kpl 152 mm:n tykkejä.²⁴ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle, ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojarakenteita. Maastosta ei löydy rakenteita.

Patteri BA 13 Herttoniemi: Roihuvuori

P: 6674936 I:391880

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka on sijoitettu venäläiseen sotilaskarttaan nykyisen Jättiläisenpolun pohjoisreunalle. Patterin aseistukseksi on merkitty on merkitty 4 kpl 152 mm:n mörssäriä.²⁵ Mikäli tykkejä on ehditty tuoda paikalle ne ovat saattaneet seistä avoasemissa ilman suojarakenteita. Maastosta ei löydy rakenteita.

HERTTONIEMEN YRITYSALUE

1914:77–78 Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:77 ja 78 ovat jääneet rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.²⁶

KULOSAARI

1914:79–84 Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:79–84 ovat jääneet todennäköisesti rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.²⁷

²⁴ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

²⁵ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

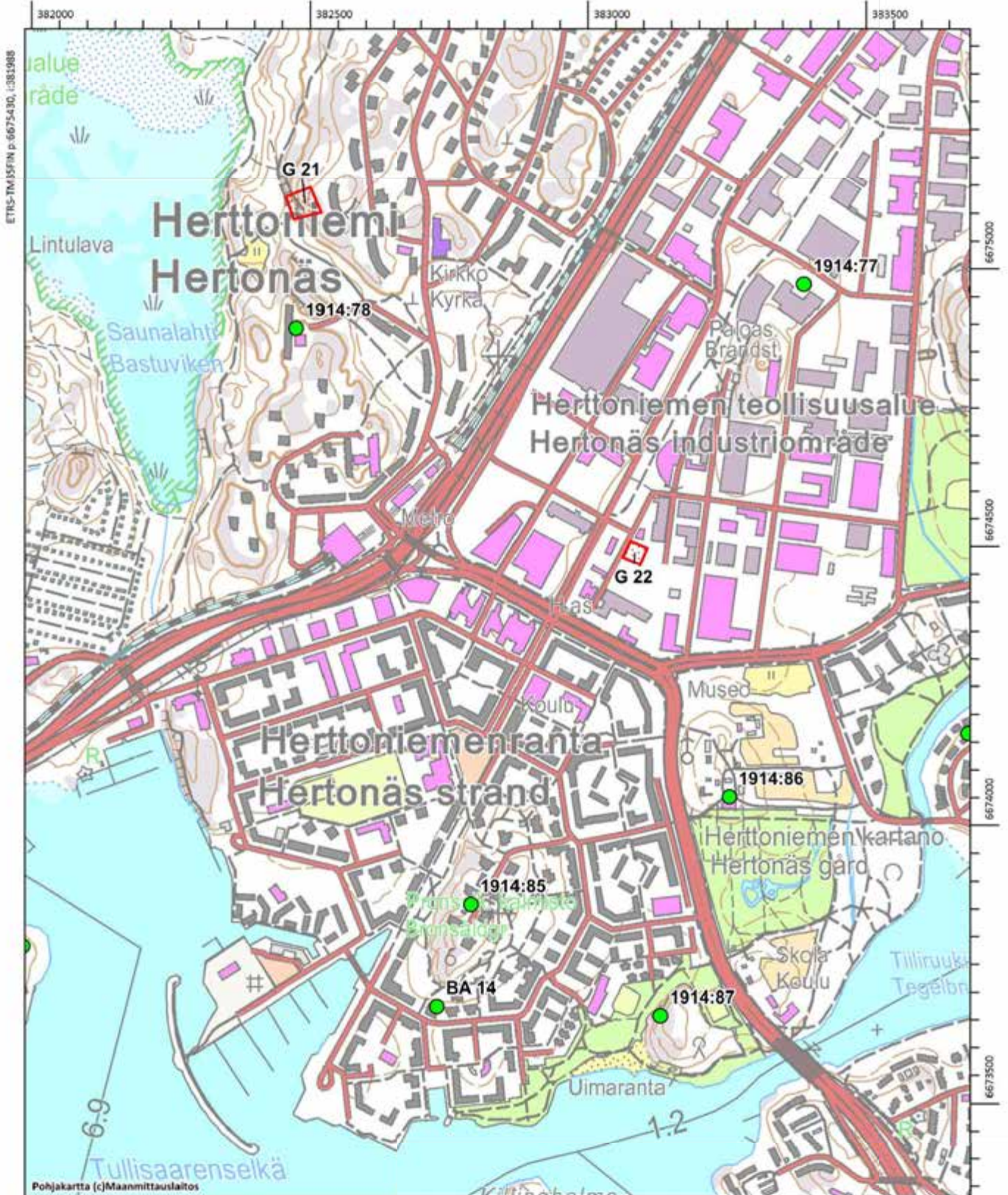
²⁶ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a; Lagerstedt ja Saari 1996 – 2002, maastokäyntien muistinpanot.

²⁷ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a; Lagerstedt ja Saari 1996 – 2002, maastokäyntien muistinpanot.

Herttoniemi

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Kulosaari

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6673331, i:383688

HERTTONIEMENRANTA

Kohteet on esitetty kartalla Herttoniemen yritysalueen 1914 kenttälinoitteiden yhteydessä.

1914:85–87, Patteri BA 14

Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:85–87 ja tykkipatteri BA 14 ovat jääneet rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.²⁸

TAMMISALO

1914:88–94, Patterit BA 15, BA 16 BA 17 ja BA 19

Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:88–94 ja tykkipatterit BA 15, BA 16, BA 17 ja BA 19 (Laajasalossa) ovat jääneet todennäköisesti rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.²⁹

VARTIOSAARI

1914:95–99, Patteri BA 18

Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:95–99 ja tykkipatterit BA 18 ovat jääneet todennäköisesti rakentamatta.³⁰

PALOLUOTO

Kohteet on esitetty kartalla Vartiosaaren 1914 kenttälinoitteiden yhteydessä.

1914:100, 101

Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:100 ja 101 ovat jääneet todennäköisesti rakentamatta.³¹

JOLLAS

1914:102–104, Patteri BA 20

Venäläiseen sotilaskarttaan merkityt suunnitellut kohteet 1914:88–94 ja tykkipatteri BA 20 ovat jääneet rakentamatta. Niistä ei löydy merkkejä maastosta.³²

²⁸ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a; Lagerstedt ja Saari 1996 – 2002, maastokäyntien muistinpanot.

²⁹ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a; Lagerstedt ja Saari 1996 – 2002, maastokäyntien muistinpanot.

³⁰ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a.

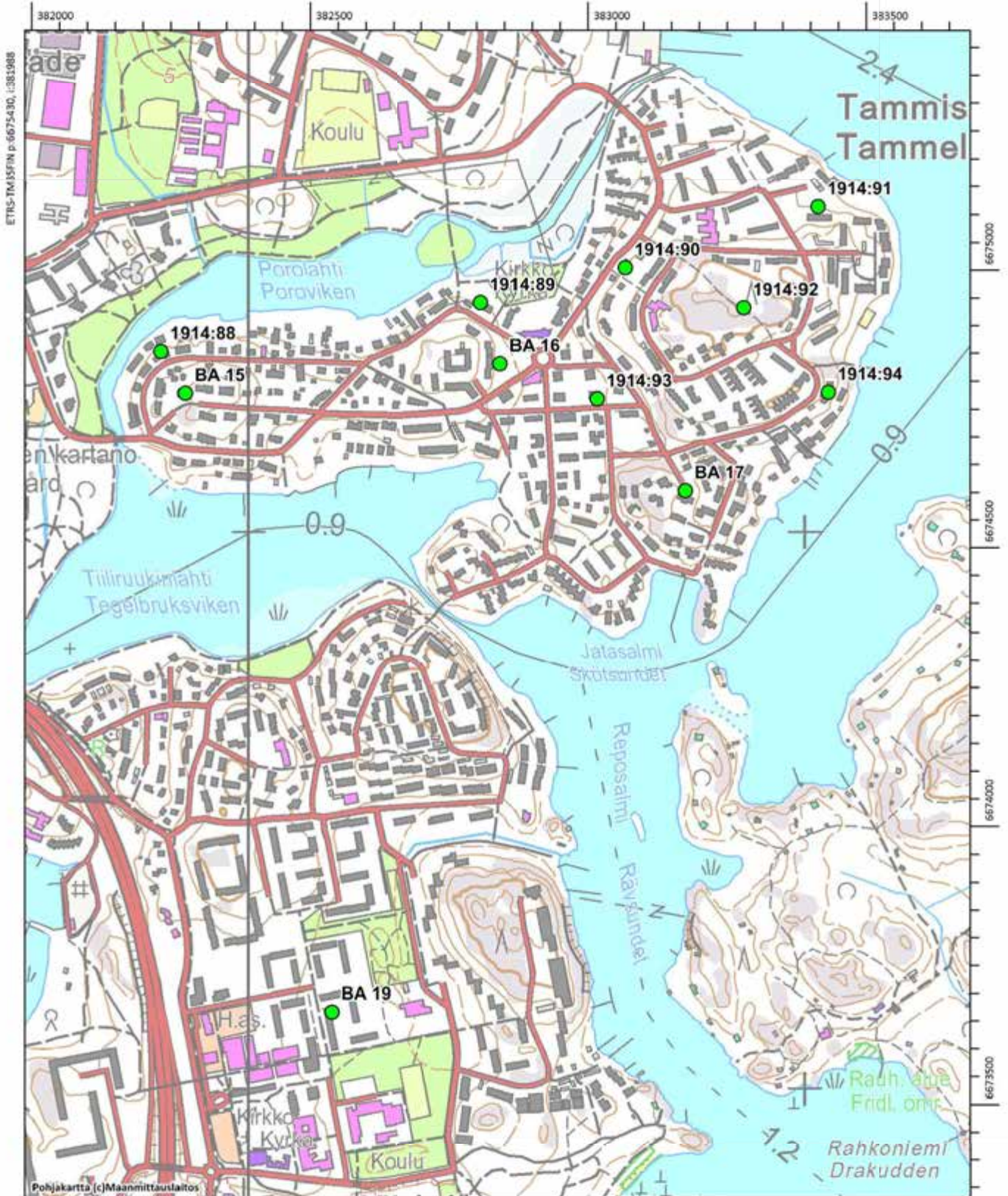
³¹ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a.

³² Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA; Laine 1996a.

Tammisalo, Laajasalo

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6673331, i:383688

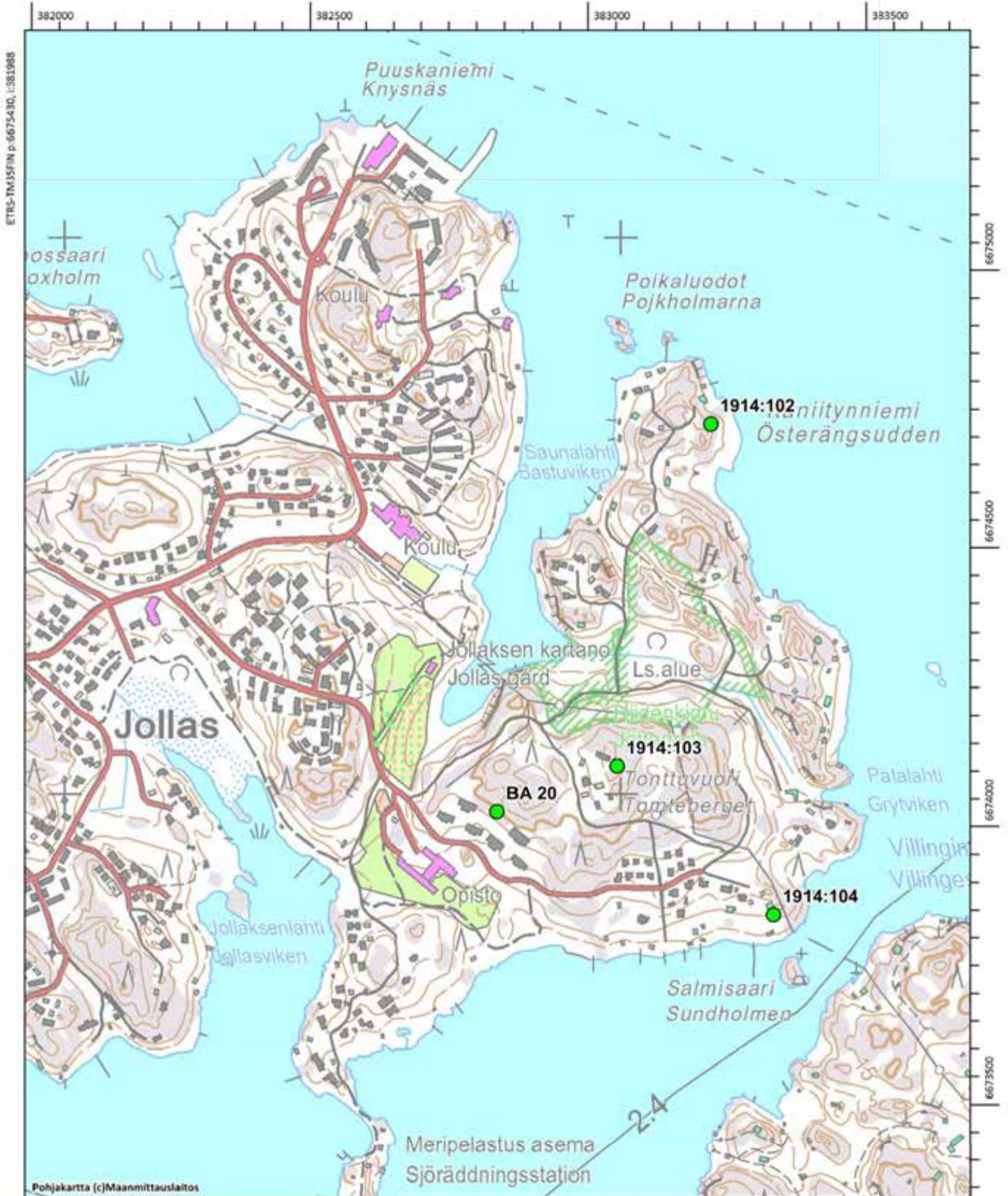
Vartiosaari

Laajasalo

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6675430, i:383988

6675000

6674500

6674000

6673500

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6673331, i:383688

VUOSINA 1915–1918 RAKENNETUT LINNOITTEET

TUKIKOHTA I Vuosaari

Vuosaaren Mustavuorella ja sen lähiympäristössä sijaitsevat puolustusasemat I:9–21 ja tykkipatteri 61, piikkilankaeste I:este1, kaivot sekä yhdystieverkosto muodostavat pääkaupunkiseudun parhaiten säilyneen linnoitekokonaisuuden. Alueella voi muodostaa selkeän kuvan ensimmäisen maailmansodan aikaisen hajasijoitetun linnoitusjärjestelmän mukaisesta tukikohdasta. Rakennustyöt ovat jääneet osittain keskeneräisiksi. Tämän johdosta alueella pystyy hahmottamaan eri valmistumisasteelle jääneitä linnoituslaitteita ja myös ajan rakennusmenetelmiä ja työjärjestyksiä. Edellä mainitut kohteet kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Porvarinlahden etelärannalle rakennetut puolustusasemat I:3–5 ovat historiallisesti mielenkiintoisia ja sisältävät linnoitustekniikan kehittymistä valottavaa tutkimuspotentiaalia. Ne ovat viimeisiä pääkaupunkiseudun ympärille ensimmäisen maailmansodan aikana rakennettuja linnoitteita. Venäläinen insinöörikomennuskunta teki puolustusaseman I:5 suunnittelutöitä niinkin myöhään kuin 19.2.1918, jolloin Suomi oli jo itsenäistynyt ja maassa käytiin sisällissotaa.³³

---

³³ Suunnitelma [nykyisen Porvarinlahden] rannan puolustusasemasta. 19.2.1918. Vesa 16049. KA.

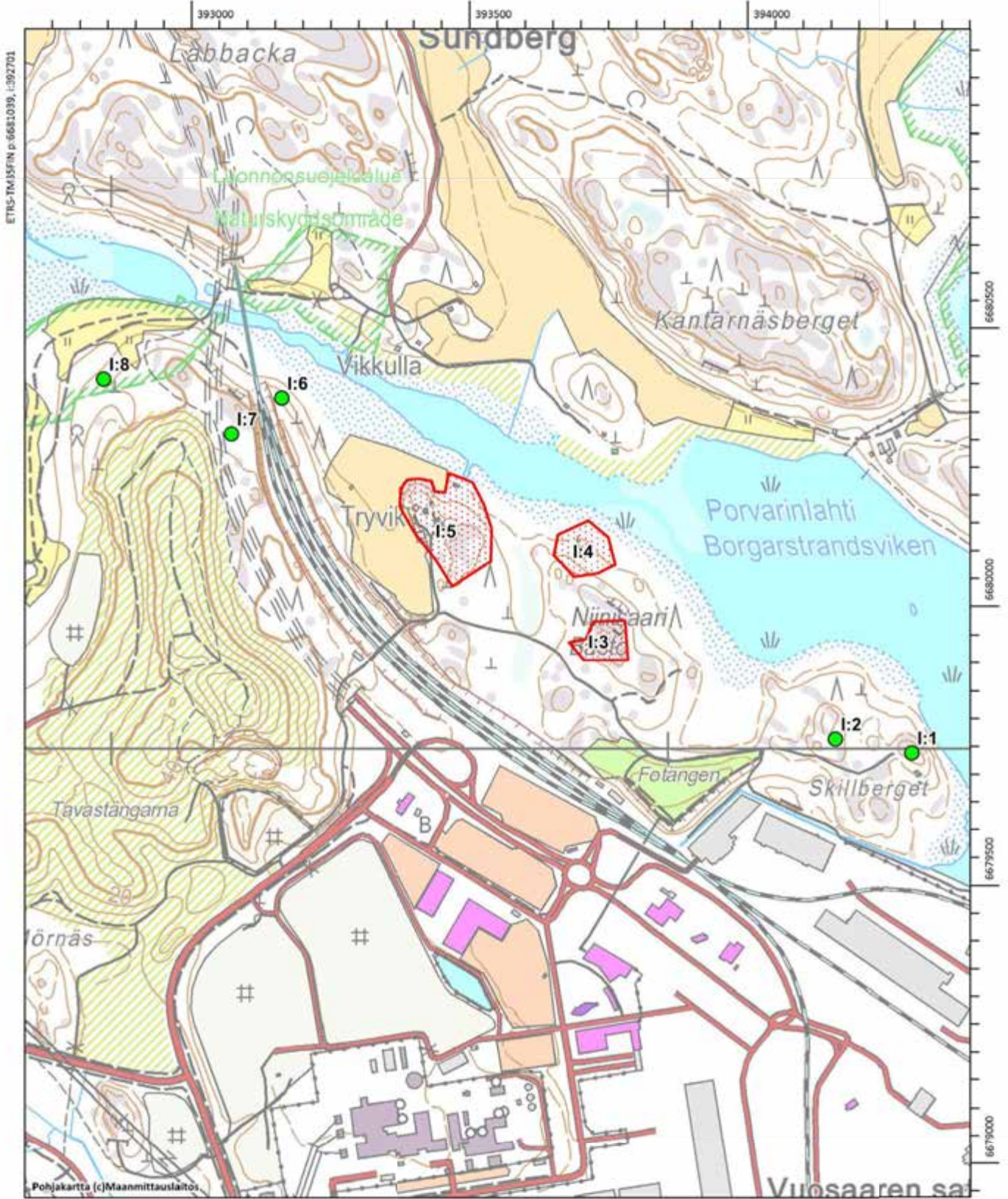
Vuosaari: Niinisaari

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6681039, i:392701

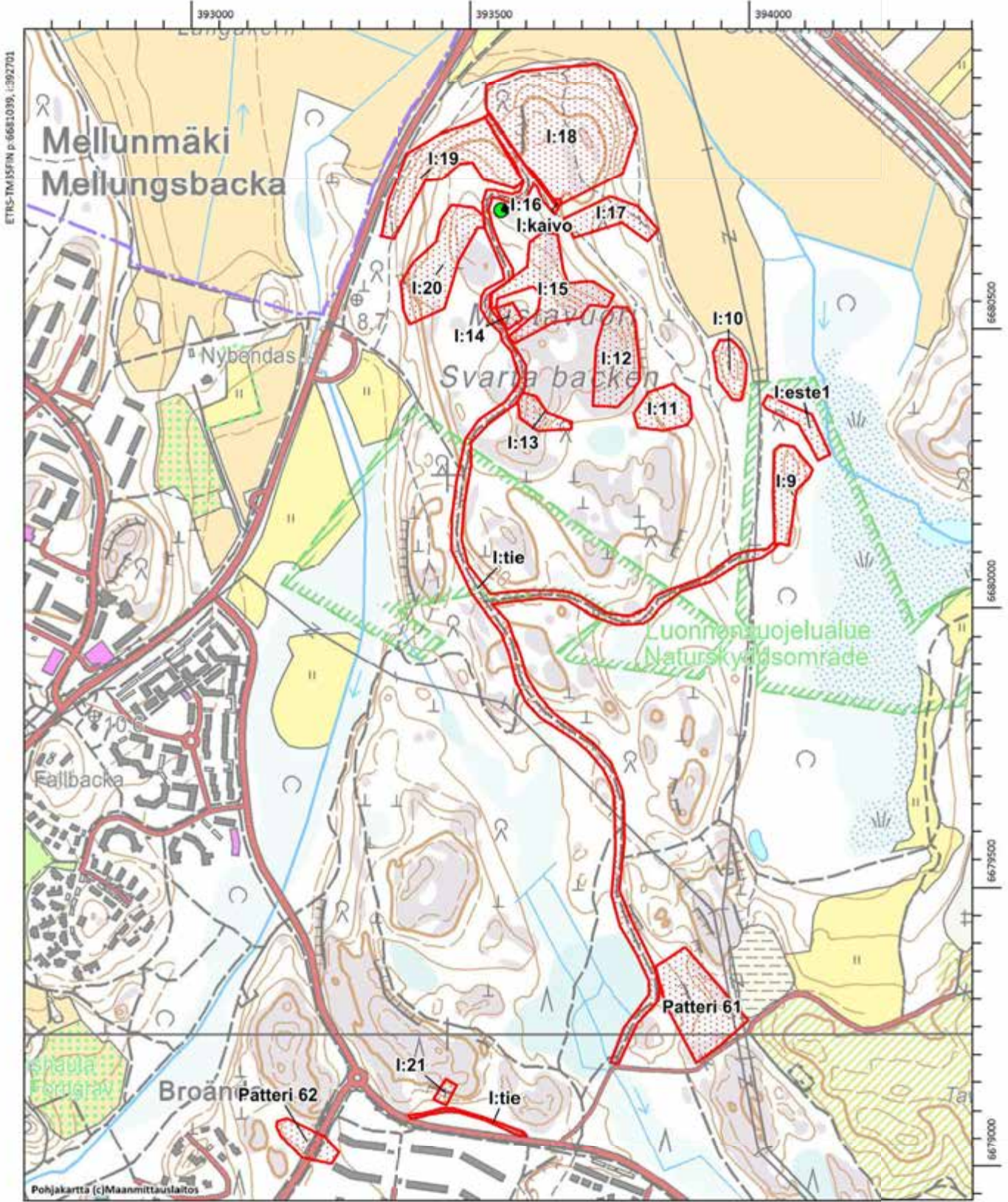
Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6678939, i:394401

Vuosaari: Mustavuori

- Linnoitettu alue
- Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

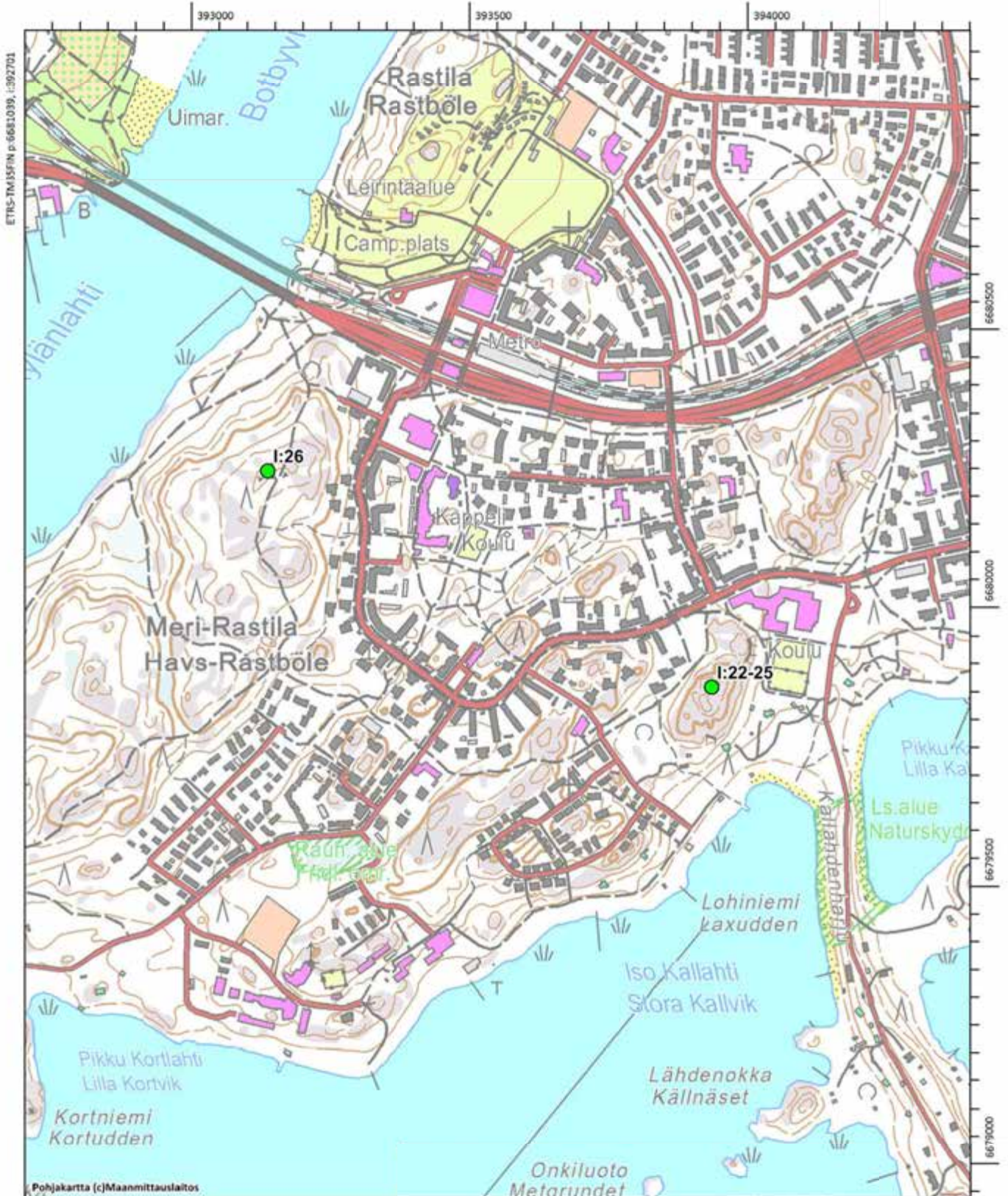
Vuosaari: Meri-Rastila

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

- I:1 Vuosaari: Niinisaari
Ei rakennettu
P: 6677998 I: 399433
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Puolustusasema, joka oli suunniteltu Porvarinlahden etelärannan Skillbergetille. Kohde on jäänyt rakentamatta. Maastosta ei löydy linnoitteita.
- I:2 Vuosaari: Niinisaari
Ei rakennettu
P: 6678026 I: 399281
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Puolustusasema ja luola, jotka oli suunniteltu Porvarinlahden etelärannalle. Kohde on jäänyt rakentamaa. Maastosta ei löydy linnoitteita.
- I:3 Vuosaari: Niinisaari
Mj-rekisterinumero: 1000007625
P: 6678189 I: 398905
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Kallioon louhittu luola ja siihen johtava yhdyshauta. Rakennustyöt ovat jääneet keskeneräisiksi.
- I:4 Vuosaari: Niinisaari
Mj-rekisterinumero: 1000007626
P: 6678362 I: 398844
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Puolustusasema , joka sijaitsee Porvarinlahden etelärannalla. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja, vahvistamattomia hautoja.
- I:5 Vuosaari: Niinisaari
Mj-rekisterinumero: 1000007627
P: 6678376 I: 398629
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Puolustusasema, joka sijaitsee Tryvikin tilan itäpuolella. Kohteessa on kallioon louhittuja , osittain betonoituja hautoja.

- I:6 Vuosaari: Niinisaari
- Ei ole löytynyt maastosta
P: 6678566 I: 398329
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Venäläisiin sotilaskarttoihin tehtyjen merkintöjen kohdalta, Porvarinlahden pohjukassa, rautatien itäpuolelta ei ole löytynyt linnoitteita. Laserkeilausaineistossa näkyy ilmiö pisteessä P: 6678629, I: 398307, joka saattaa olla yhdys- tai taisteluhautaa.
- I:7 Vuosaari: Niinisaari
- Ei ole löytynyt maastosta
P: 6678576 I: 398087
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine
- Venäläisiin sotilaskarttoihin tehtyjen merkintöjen kohdalta, Tavastängarnan täyttömäen itäpuolelta ei ole löytynyt linnoitteita. Laserkeilausaineistossa näkyy karttamerkinnästä 150 metriä itään kaivanto, jonka keskipiste on P: 6678574, I: 398206. Kyseessä saattaa olla yhdys- tai taisteluhauta. tai mahdollisesti oja.
- I:8 Vuosaari: Niinisaari
- Ei ole löytynyt maastosta
P: 6678664 I:397971
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Venäläisiin sotilaskarttoihin tehtyjen merkintöjen kohdalta, Porvarinlahden pohjukan etelärannalta ei ole löytynyt linnoitteita maastossa.
- I:9 Vuosaari: Niinisaari
- Mj-rekisterinumero: 1000007629
P: 6678960 I: 397605
Kiinteä muinaisjäännös
RKY-kohde
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee metsäsaarekkeella Mustavuoren ja Porvarinlahden pohjukan välissä. Kohteessa on kallioon louhittuja hautoja ja betoninen suojahuone. Mäen pohjoisosaan on vielä 1800-luvun alussa käytössä ollut Rasbölen louhos MJ rekisterinumero: 1000001623. Louhokseen on ryhdytty rakentamaan tykkiasemia kaponieeria varten, joka on jäänyt keskeneräiseksi.
- I:10 Vuosaari: Mustavuori
- Mj-rekisterinumero: 1000007630
P: 6679543 I: 395707
Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren itäpuolella, mäen ja pellon välissä sijaitsevalla mäenkumpareella. Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja. Tuli- ja tähystysasemia sekä suojahuoneita varten on louhittu ja kaivettu kuoppia mutta työt ovat jääneet keskeneräisiksi.

I:11

Vuosaari: Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 1000007631

P: 6679013 I: 395882

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren kaakkoisosassa mäenrinteessä. Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja. Hautojen reunoilla on louhinnasta syntyneistä kivistä kasattuja valleja. Asemia tai suojahuoneita varten on louhittu kaksi kuoppaa mutta työt ovat jääneet keskeneräisiksi.

I:12

Vuosaari: Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 1000007632

P: 6679166 I: 397318

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren keskiosan itäreunalla, jyrkän rinteiden laidalla. Kohteen muodostaa pohjois-etelä -suuntainen taisteluhautalinja, jonka taakse on louhittu kuoppa suojahuonetta varten. Taisteluhautaa on 25 metriä. Se on varustettu betonisella ampumakorokkeella mutta rintasuojan muodostaa kallioseinämä. Torjuntasuunta on itään. Kohteen pohjoisosassa on haudan reunassa pieni potero, joka on mahdollisesti suunniteltu tähystysasemaksi.

I:13

Vuosaari: Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 1000007633

P: 6679101 I: 397159

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Luola, joka sijaitsee Mustavuoren keskiosassa, mäen poikki kulkevan tien itäpuolella. Luolan kummassakin päässä on sisäänkäynnit. Betonointitöitä ei ole ennätetty tehdä. Sisäänkäynteihin johtaa kallioon louhitut syvät yhdyshaudat.

- I:14 Vuosaari: Mustavuori
- Mj-rekisterinumero: 1000007634
P: 6679290 I: 397112
Kiinteä muinaisjäänös
RKY-kohde
Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto
- Suojahuone, joka sijaitsee Mustavuoren keskiosassa, mäen poikki kulkevan yhdystien itäpuolella. Rakennustyöt ovat jääneet kesken. Kallioon on ehditty louhia 20 x 10 m kokoinen kuoppa, jonka syvyys on 7 metriä. Kuoppaan johtaa kaksi kallioon louhittua syvää yhdyshautaa.
- I:15 Vuosaari: Mustavuori
- Mj-rekisterinumero: 1000007635
P: 6679285 I: 397171
Kiinteä muinaisjäänös
RKY-kohde
Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren keskiosassa, avokallion jyrkillä reunoilla. Kohteessa on kallioon louhittuja hautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on noin 100 metriä, torjuntasuuntina pohjoinen ja itä. Kohteen itäpäässä on hautaan johtavat portaat. Konekivääri- ja tähystysasemia sekä suojahuoneita varten on kallioon louhittu 13 kuoppaa.
- I:16 Vuosaari: Mustavuori
- Ei rakennettu
P: 6679291 I: 397114
Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto
- Venäläiseen sotilaskarttaan merkitty kohde Mustavuoren keskiosassa, joka on jäänyt rakentamatta.³⁴
- I:17 Vuosaari: Mustavuori
- Mj-rekisterinumero: 1000007638
P: 6679468 I: 397268
Kiinteä muinaisjäänös
RKY-kohde
Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren pohjoisosan itälaidalla loivasti laskeutuvalla rinteellä. Kohteen haudat on louhittu osaksi kallioon ja osin kaivettu maahan. Betonilla tuettua taisteluhautaa on noin 50 m, torjuntasuuntana itä. Kohteen keskiosassa on

---

³⁴ Karttalehti tukikohta I:n linnoitteista. Mittakaava 1:2100. Päiväämätön. Sotilaskartta Ia* 228. KA.

avoimeksi jäänyt betoninen suojahuone. Asemia ja suojahuoneita varten on louhittu neljä kuoppaa mutta ne ovat jääneet rakentamatta.

I:18

Vuosaari: Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 1000007639

P: 6679674 I: 397222

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren pohjoisosassa, suurelta osin jyrkässä mäenrinteessä. Osa haudoista on tuettu betonilla. Lounaisosaan on louhittu kaksi tykkiasemaa kaponieeria varten mutta betonointitöitä ei ole ennätetty tehdä. Yhdeksän suojahuonetta on ehditty valaa betonista. Katetut rakenteet on räjäytetty. Kohteessa on 13 rakentamatonta kuoppaa konekivääri- ja tähystysasemille sekä suojahuoneille.

I:19

Vuosaari: Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 1000007640

P: 6679580 I: 396998

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren luoteisreunalla suurelta osin jyrkässä mäenrinteessä. Osa haudoista on tuettu betonilla. Puolustusaseman länsi- ja pohjoisosaan rakennustyöt on ehditty saada valmiiksi, mutta itäosassa ne ovat jääneet keskeneräisiksi. Kohteessa on neljä betonista konekivääriasemaa ja kaksi tähystysasemaa sekä kuusi betonista valettua suojahuonetta. Katetut rakenteet on räjäytetty. Yhden suojahuoneen betonikatto on jäänyt räjäytyksestä huolimatta paikoilleen. Lisäksi kohteessa on rakentamattomia kuoppia. Keskiosassa on alettu rakentaa asemia ilmeisesti kahdelle pomminheittäjälle mutta ainoastaan louhintatyöt ovat valmistuneet .

I:20

Vuosaari: Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 1000007641

P: 6679328 I: 396982

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Mustavuoren länsiosassa, jyrkän kalliorinteen juurella ja yläreunalla. Kohteessa on kallioon louhittuja hautoja ja rakentamattomia kuoppia. Kohteen eteläpäähän on alettu tehdä hevosenkengän muotoista luolaa mutta ainoastaan kaksi suoraa osiota on ehditty louhia. Niiden eteen johtaa kallion yläosasta 7 m syvät yhdyshautarotkot. Kohteen keskiosassa on kallioon louhitun haudan vieressä betoninen jalusta.

- I:21 Vuosaari: Mustavuori
- Mj-rekisterinumero: 1000007643
P: 6677892 I: 396981
Kiinteä muinaisjäänös
RKY-kohde
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Inventoitu: 2009 John Lagerstedt, Museovirasto
- Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Kallvikintien ja Niinisaarentien risteyksen itäpuolella. Luola on varustettu eteisellä ja betonisilla ulkoseinillä. Ovi on lukittu.
- I:22-25 Vuosaari: Meri-Rastila
- Ei rakennettu
P: 6675607 I:396476
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Venäläiseen sotilaskarttaan merkityjä linnoitteita nykyisen Ison Kallahden puistossa, jotka ovat jääneet rakentamatta.³⁵
- I:26 Vuosaari: Meri-Rastila
- Ei rakennettu
P: 6675571 I: 395454
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Venäläiseen sotilaskarttaan merkitty linnoite nykyisen Märssykujan lounaispuolella, joka on jäänyt rakentamatta.³⁶
- Patteri 61 Vuosaari: Mustavuori
- Mj-rekisterinumero: 1000007628
P: 6678066 I: 397402
Kiinteä muinaisjäänös
RKY-kohde
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastus: 2013 John Lagerstedt
- Tykkipatteri, joka sijaitsee Niinisaarentiestä koilliseen erkanevan ulkoilutien itäpuolella. Patterissa on kuusi tykkiasemaa, joiden etureunassa on hirsistä rakennetut suojahuoneet. Osa suojahuoneista on säilynyt ehjinä mutta rakenteet ovat sortumaisillaan. Tykkiasemia yhdistää maahan kaivettu yhdyshauta, jonka seinässä on betonisia ampumatarvikekomeroita, joiden katot ovat sortuneet. Patterin eteläpään taustalla on

³⁵ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

³⁶ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

hirsillä tuettu kaivo. Patterin taustalla kulkee suoraviivainen kapea kaivanto, joka jatkuu lounaaseen. Kyseessä on ilmeisesti patterin puhelinkaapelin suojakaivanto.

Patteri 62

Vuosaari: Keski-Vuosaari

Mj-rekisterinumero: 1000007644

P: 6677802 I: 396744

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka on jäänyt Kallvikintien ja Neitsytsaarentie 4–6 välisen pihamaan alle. Pihamaalta löytyy muutamia maatuneita hiekkakumpuja, jotka saattavat olla patterin rintasuojan jäänteitä. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Hiekkaperäisessä maastossa on tehty maanottoja. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan piirityskanuunaa, mallia 1877, joiden pääampumasuuntima on ollut koilliseen.

I:tie

Vuosaari: Niinisaari ja Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 3397201

P: 6678068 I:397367

Kiinteä muinaisjäännös

Osin RKY kohde

Inventoitu: 1995 (Niinisaaren alue) Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto; 2009 (Mustavuoren alue) John Lagerstedt, Museovirasto

Tukikohta I:n alueella on ollut laaja tieverkosto, joka ulottuu Porvarinlahden etelärannalta Niinisaaresta aina Mustavuorelle asti. Osa tiestöstä on jäänyt erilaisten maatäyttöjen, Vuosaaren sataman ja Niinisaarentien alle ja tuhoutunut. Tiestön säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja.

Ensimmäisen maailmansodan aikaisessa asussa olevaa yhdystietä on jäljellä ainakin Mustavuorella sekä luolan I:21 edustalla. Mustavuorella tien leveys on 2,5 m ja se on pinnoitettu luonnonkivillä ja makadamilla, joiden halkaisija on keskimäärin noin 10 cm. Tietä on osin pengerrytetty. Mustavuoren eteläpuolella tie on peitetty myöhemmin hiekalla tai kivituhkalla. Alkuperäisessä kunnossa oleva tieosuus on harvinainen Helsingin alueella, jossa lähes kaikki kivettyt tykkitiepinat on myöhemmin peitetty.

I:este1

Vuosaari: Niinisaari

Mj-rekisterinumero: 1000015039

P: 6679081 I: 397646

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Porvarinlahdenpohjukan ja Mustavuoren välisellä soistuneella niityllä. Tolppien jäännöksiä on näkyvissä maanpinnan yläpuolella ja todennäköisesti myös maan alla.

I:kaivo

Vuosaari: Mustavuori

Mj-rekisterinumero: 1000015040

P: 6679499 I: 397189

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 2009 John Lagerstedt

Linnoitustöiden yhteydessä tehty kaivo, joka sijaitsee Mustavuoren koillisosassa, puolustusaseman I:18 eteläpuolella. Kaivolle johtaa polku Mustavuorta halkovalta yhdystieltä itään. Polun vieressä kulkee oja, jonka eteläpuolella kaivo on noin 3 metrin etäisyydellä. Kaivon koko on 2 x 2 m, ja se on tuettu salvotuilla hirsillä, joista on näkyvissä kuusi hirsikertaa. Kaivon pohja erottuu veden alla noin metrin syvyydestä. Hyvässä kunnossa.

TUKIKOHTA II Mellunkylä

Tukikohdan parhaiten säilyneet linnoitteet sijaitsevat Vantaan Länsimäessä. Helsingin puolella Mellunkylän alueella olevat linnoitteet ovat jääneet suurimmaksi osaksi maatäyttöjen ja pientalotonttien alle. Luolasuojia on myöhemmin laajennettu väestönsuojelu ym. käyttöön.

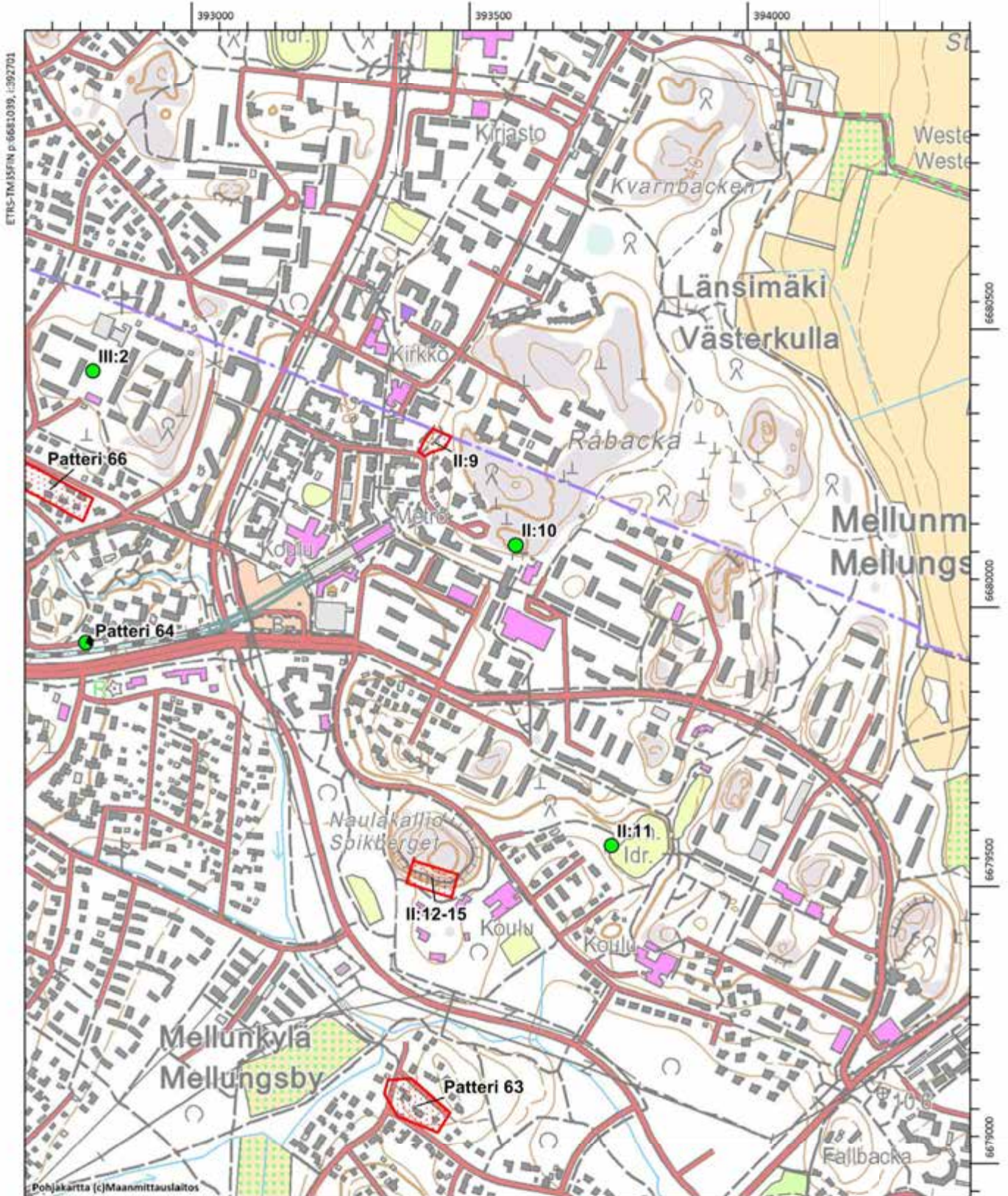
Mellunkylä

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

- II:9 Mellunkylä: Mellunmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000007694
P: 6679777 I: 395597
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 2003 John Lagerstedt
- Kohde sijaitsee Helsingin ja Vantaan rajalla. Helsingin puolella on 50 metriä kallioon louhittua yhdyshautaa.
- Vantaan puolella on kallioon louhittuja taistelu- ja yhdyshautoja, joista osa on tuettu betonilla. Betonista taisteluhautaa on 25 metriä. Kaksi betonista konekivääriasemaa ja yksi tähystysasema sekä kaksi betonista suojahuonetta. Puolustusaseman rakennustyöt ovat jääneet osittain keskeneräisiksi.
- II:10 Mellunkylä: Mellunmäki
- Tuhoutunut
Mj-rekisterinumero: 1000007702
P: 6679543 I: 395707
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt
- Kallioon louhittu luola, jonka kohdalle on rakennettu nykyaikaisen väestönsuojan sisäänkäynti. Kohde sijaitsee Laakavuorentien kääntöpaikan itäpuolella. Alkuperäisiä rakenteita ei ole näkyvissä.
- II:11 Mellunkylä: Mellunmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000007703
P: 6679013 I: 395882
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on jäänyt Naulakallionkujan pohjoispuolelle, täyttömaalla tasatun kentän alle. Kohteen rakennustöiden toteutumisesta ei ole tietoja.
- II: 12 – 15 Mellunkylä: Mellunmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000007704
P: 6678961 I: 395540
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Neljä kallioon louhittua luolaa Naulakallion etelärinteen juurella. Luolat ovat alkujaan erillisiä, suoria varastotunneleita mutta ne on myöhemmin yhdistetty toisiinsa poikkitunnelilla. Ovet on lukittu. Kohteiden itäpuolelle on louhittu uusi sisäänkäynti luolastoon.

Patteri 63 Mellunkylä: Mellunmäki

Mj-rekisterinumero: 1000007705

P: 6678567 I: 395511

Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäännös (Muinaisjäännösrekisteri 2014: Ei rauhoitettu)

Tarkastettu: 2005 John Lagerstedt

Tykkipatteri joka on jäänyt pientalojen tonttien alle. Patterin betonirakenteita on näkyvissä vielä Rekitie 23:n tai Kaustonkuja 1:n kellaritiloissa. Piha-alueella ei linnoitteita ole näkyvissä mutta maan alla on säilyneitä rakenteita.³⁷ Patterin aseistuksena on ollut kaksi 152 mm:n 45 kaliiperin Canet-tykkiä. Patterin rintasuoja on ollut linjalla itäkaakko-länsiluode.

II:tie Mellunkylä: Mellunmäki

Tukikohdan II yhdystieverkosto on säilynyt alkuperäisessä ulkoasussaan Vantaan puolella. Helsingin puolella tiet ovat toimineet pohjana nykyisille kaduille, jolloin niitä on levennetty ja päällystetty. Helsingin alueella sijaitsevan tukikohta II:n tiestön säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja.

---

³⁷ Himberg, P. Sähköposti 5.10.2005.

TUKIKOHTA III Mellunkylä

Tukikohdan parhaiten säilyneet linnoitteet sijaitsevat Vantaan Rajakylässä. Helsingin puolella muodostavat puolustusasemat III:13 ja 14 kokonaisuuden. Muualla linnoitteet ovat jääneet asutuksen ja pihamaiden alle. Tykkipaterin 67 säilyneeseen suojahuonerakenteeseen on kiinnitetty linnoitteiden historiasta kertova opaskyltti.

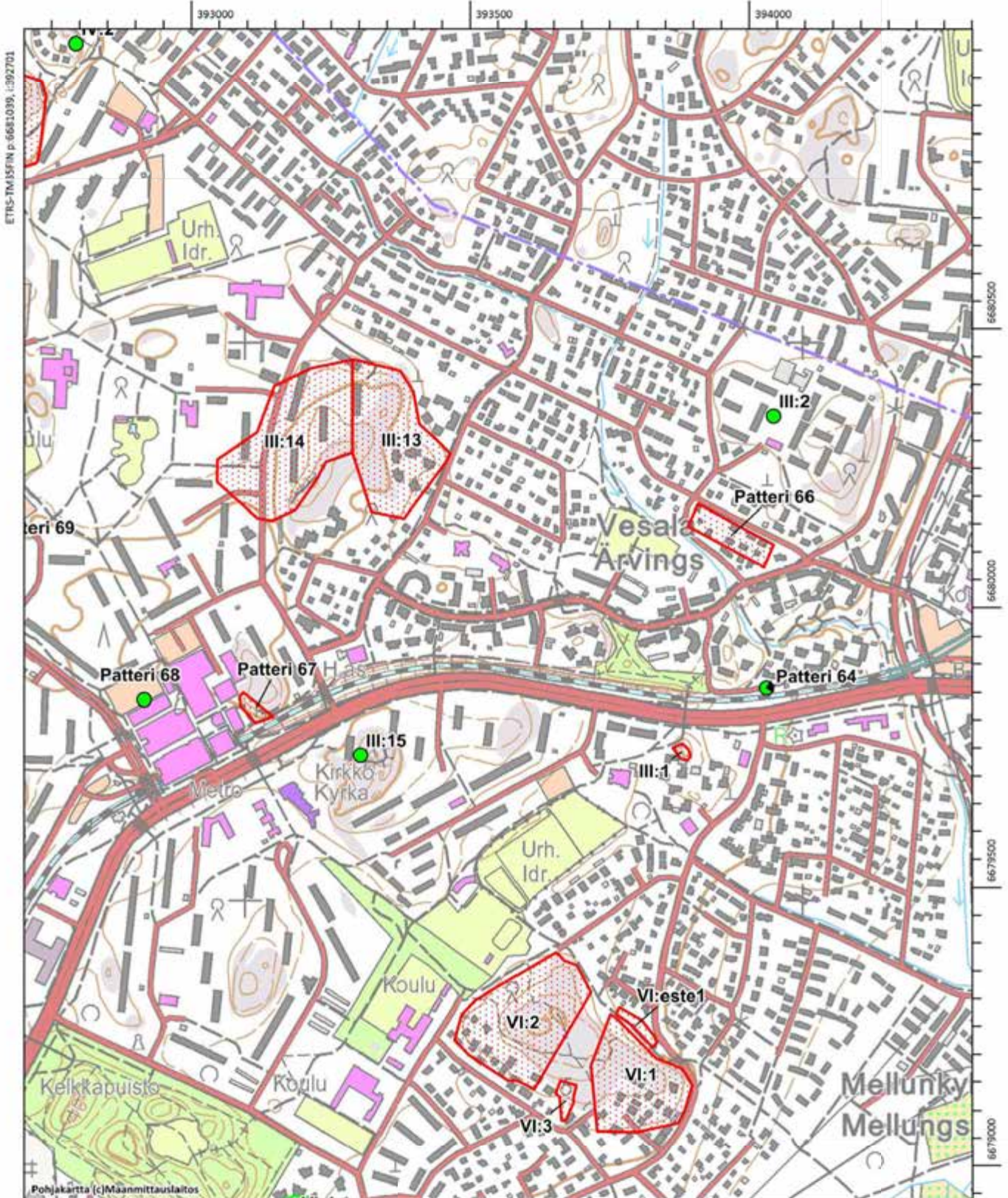
Mellunkylä

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6681039, i:392701

- III:1 Mellunkylä: Vesala
- Mj-rekisterinumero: 1000007710
P: 6679267 I: 394786
Kiinteä muinaisjäänös (Muinaisjäänösrekisteri 2014: Ei rauhoitettu)
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Suojahuone ja siihen johtava yhdyshauta, jotka ovat sijainneet Humikkalantie 1:n ja Kontulantien välisellä alueella. Kohde on merkitty ensimmäisen maailmansodan aikaiseen sotilaskarttaan ja se näkyy myös vuoden 1980 asemakaavan pohjakartassa.³⁸ Kartta-analyysin perusteella kyseessä on ollut kallioon louhittu kuoppa, jonka koko on noin 10 x 10 m. Kaavoituksessa käytetyn pohjakartan perusteella kohde on jäänyt rakennusten ja piha-alueiden pohjoispuolelle. Maanpinnan alapuolella saattaa olla rakenteita jäljellä.
- III:2 Mellunkylä: Vesala
- Mj-rekisterinumero: 1000007711
P: 6679864 I: 394950
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on jäänyt pääosin Tuukkalantie 15–17 kerrostalojen ja niiden pihamaiden alle.
- III:13 Mellunkylä: Vesala
- Mj-rekisterinumero: 1000010954
P: 6679865 I: 394247
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Koskenhaantien 22 kohdalla. Puolustusaseman säästyneet osat ovat kerrostalojen välisellä puistoalueella. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on osittain tuettu betonilla sekä useita kallioon louhittuja, keskeneräisiksi jääneitä kuoppia. Kohteen itäpää on jäänyt rakennusten ja niiden pihamaiden alle.
- III:14 Mellunkylä: Vesala
- Mj-rekisterinumero: 1000010955
P: 6679847 I: 394110
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

---

³⁸ Sotilaskartta Ia* 228. KA; Kaavan 8410 pohjakartta. 19.3.1981, Ksv.

Puolustusasema, joka sijaitsee Kotikonnuntie 3–7 kohdalla. Kohde on jäänyt miltei kokonaan kerrostalojen ja niiden pihamaiden alle. Eteläosassa sijaitseva kallioon louhittu luola on varastokäytössä.

III:15 Mellunkylä: Kontula

Ei rakennettu

P: 6679275 I:394232

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Venäläiseen sotilaskarttaan on nykyisen Kontulankuja 1–3:n kohdalle merkitty varustus.³⁹ Vuoden 1965 kartassa ei mäelle ole merkitty linnoitteita.⁴⁰ Nykyään kohdalla on kerrostaloja pihamaaineen.

Patteri 64 Mellunkylä: Vesala

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000010956

P: 6679387 I: 394945

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on jäänyt Kontulantien ja metroradan alle. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan rannikkokanuunaa vuoden 1877 mallia. Tykkien pääampumasuuntima on ollut pohjoiskoilliseen.

Patteri 66 Mellunkylä: Vesala

Mj-rekisterinumero: 1000010957

P: 6679630 I: 394895

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Paneliantien ja Tuukkalantien välisellä omakotialueen pihamailla. Patterin rintasuojasta on joillakin tonteilla vielä jäljellä 1,5 metriä korkea maavalli, jonka leveys on 20 m. Vallin suunta on itäkaakko-länsiluode. Patterin itäpäässä on jäljellä suullisen tiedon mukaan betoninen suojahuone. Patterin rakenteet on peitetty ja tasattu näkymättömiin useilla tonteilla ja niitä on saattanut hävitä rakentamisen myötä. Maan alla on todennäköisesti usealla tontilla vielä jäljellä rakenteita.

Tarkastuskäynnillä Paneliantie 10:n tontilla patterin länsipäässä löytyi pihamaalta, talon kaakkoisnurkasta 5 m itään, mattojen tomutustelineen kohdalta betonisen suojahuoneen katon ulkopinta. Betonia oli näkyvissä n. 1,5 x 4 m kokoisella alueella. Kyseessä on

³⁹ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

⁴⁰ Kaavan 5753 pohjakartta. 15.8.1965, KSV.

todennäköisesti läntisimmän tykkiaseman tai siitä patterin itäosiin johtaneen yhdyshaudan laidalla ollut suojahuone.

Patterin aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan piirityskanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuuntima on ollut pohjoiskoilliseen.

Patteri 67

Mellunkylä: Kontula

Mj-rekisterinumero: 1000010958

P: 6679335 I: 394009

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Kontulan ostoskeskuksen itäpuolella. Kolmen tykin patterin rintasuojana on ollut kallioseinä. Kohde on tuhoutunut osittain metroraadan alle ja sen pohjoisosaa on täytetty. Aseistuksena on ollut 3 kpl 112 mm:n kenttähaupitsia vuoden 1877 mallia, joiden pääampumasuuntima on ollut koilliseen.

Patteri 68

Mellunkylä: Kontula

Mj-rekisterinumero: 1000010960

P: 6679335 I: 394009

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Neljän tykin patteri, joka on jäänyt täydellisesti Kontulan ostoskeskuksen ja parkkipaikan alle. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan rannikkokanuunaa vuoden 1877 maalia. Pääampumasuuntima on ollut pohjoiskoilliseen.

III:tie

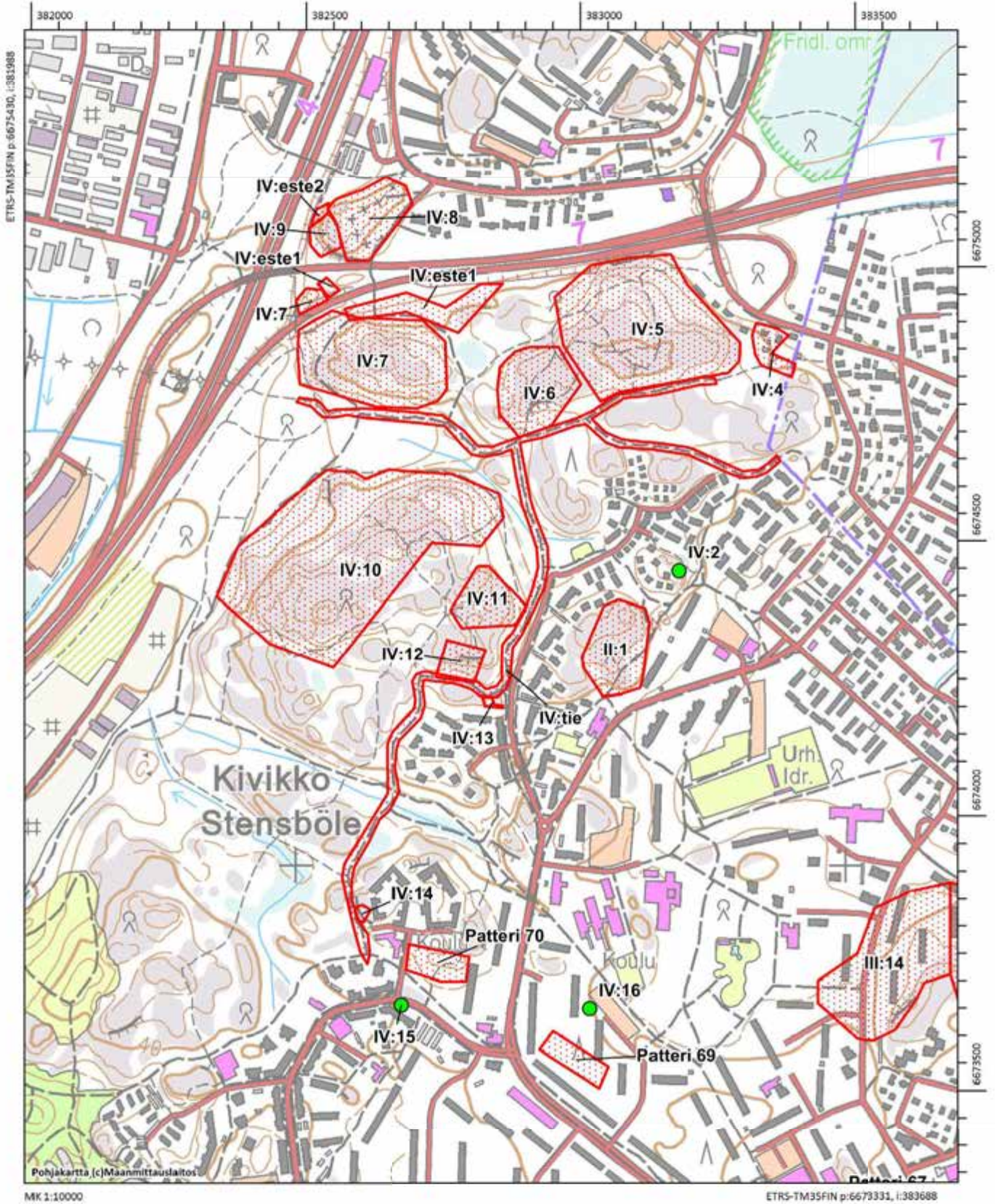
Mellunkylä: Vesala ja Kontula

Tukikohta III:n yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Suurin osa tiestöstä toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA IV Mellunkylä, Suurmetsä

Kivikon ja Jakomäen alueen tukikohdan puolustusasemat IV:1, 5–14, piikkilankaesteet IV:este1 ja 2, tykkipatteri 70 sekä yhdystieverkosto muodostavat hyvin säilyneen linnoitekokonaisuuden. Tukikohdassa on runsaasti tyypillisiä linnoitteita mutta myös harvinaisia linnoituslaitteita. Alueella voi muodostaa selkeän kuvan ensimmäisen maailmansodan aikaisen hajasijoitetun linnoitusjärjestelmän mukaisesta tukikohdasta. Rakennustyöt ovat jääneet osittain keskeneräisiksi ja siksi alueella pystyy hahmottamaan eri valmistumisasteelle jääneitä linnoituslaitteita ja ajan rakennusmenetelmiä ja työjärjestyksiä. Edellä mainitut kohteet kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Tukikohdan pohjoisosassa olevien linnoitteiden suhde ympäristön kaukomaisemaan on selkeä. Puolustusasemat IV:3 sekä 5–10 sijaitsevat Helsingin korkeimpien luonnonmukaisten mäkien huipuilla, joista aukeaa edelleen näköalat kauas ympäristöön. Kohteessa IV:10 on kallion korkeimman huipun alle louhittu luola, mahdollisesti komentopaikaksi, josta nousee pystykuilu ylös kalliolla olevaan keskeneräiseen tähystyspisteeseen.

Mellunkylä, Suurmetsä

- IV:1 Mellunkylä: Kivikko
- Mj-rekisterinumero: 1000011228
P: 6680377 I: 393603
Kiinteä muinaisjäännös
RKY-kohde
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo, Helsingin kaupunginmuseo
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kiinalaispuiston kallioilla. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on osin tuettu betonilla. Itäosassa on maahan kaivettua hautaa. Kohteessa on betonista taisteluhautaa 45 metriä, jonka torjuntasuuntana on itä. Puolustusaseman pohjoisosa on jäänyt keskeneräiseksi. Tulasemien ja suojahuoneiden betonointitöitä ei ole ehditty aloittaa.
- Kohteen eteläosassa on kallioon louhittu suora luola, jonka pinta-ala on 110 m². Se on jäänyt keskeneräiseksi ja ainoastaan louhintatyöt on tehty. Sisäänkäynti on suljettu kalteriportilla. Kohteen kaakkoisosassa on ollut kaksi keskeneräistä sivustatulasemaa eli kaponieeria, joiden rakenteet ovat hävinneet pysäköintialueen alle.
- IV:2 Mellunkylä: Kivikko
- Ei rakennettu
P: 6680544 I: 393665
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Venäläisessä sotilaskartassa on nykyisen Patterikuja 3: kohdalle merkitty varustus.⁴¹ Maastosta ei ole löytynyt merkkejä linnoitteista. Mäellä on nykyään rakennuksia.
- IV:4 Suurmetsä: Jakomäki
- Mj-rekisterinumero: 1000011230
P: 6680957 I: 393850
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee tasanteella muutoin jyrkällä kalliorinteellä Maratontien 40–44 kohdalla. Rakenteista ei ole näkyvissä merkkejä maan pinnalle. Betonisia, katettuja suojahuoneita on tiettävästi ollut omakotiasukkaiden käytössä kellareina.
- IV:5 Suurmetsä: Jakomäki
- Mj-rekisterinumero: 1000011231
P: 6680996 I: 393611
Kiinteä muinaisjäännös
RKY-kohde

⁴¹ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista vuoden 1911topografikartalla mittakaavassa 1:42.000. Päiväämätön. Vkp 90, rulla. KA.

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Porvoonväylän eteläpuolella jyrkällä kalliolla. Taisteluasemat ovat kallion pohjois- ja itärinteellä sekä kallion huipulla. Taisteluasemista johtaa yhdyshaudat mäen eteläpuolelle, jossa sijaitsevat suojahuoneet. Hautoja on louhittu kallioon kaivettu maahan. Betonilla tuettua taisteluhautaa on 170 metriä. Torjuntasuuntina on pohjoinen, itä ja länsi. Hautojen reunoilla on monissa paikoissa betonisia portaita. Lisäksi yhdessä kohdassa on yhdyshaudan seinämään rakennettu teräksiset tikasaskelmat sekä kahva.

Konekivääriasemia on kuusi ja tähystysasemia neljä. Kohteen kaikki asemat on rakennettu betonista ja ne ovat olleet katettuja. Kaikki suojahuoneet on rakennettu betonista. Niitä on yhteensä 27 kpl. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Kohde on yksi laajimmista maalinnoituksen säilyneistä puolustusasemista. Joitakin rakenteita on jäänyt tonttialueen alle kohteen koillisosassa. Pohjoisosassa on kohteen yli rakennettu ulkoilutie. Pohjoisosan asemien edestä on poistettu maata Porvoon moottoritien rakennuksen yhteydessä.

Puolustusaseman taustalle johtaa yhdystie. Tie päättyy kohteen kaakkoiskulmalle, jossa on vanhan rakennuksen betoninen sokkeli. Tien eteläpuolella on useampia rakennusten perustoja sekä betonijalusta. Kohteen keskiosassa kallion korkeimmalla huipulla on sijainnut toisen maailmansodan aikana Suomen ensimmäinen ilmavalvontatutka. Sen kohdalla on vähäinen kivikasa. Paikan läheisyyteen on kallioon kaiverrettu aiheesta muistokirjoitus.

IV:6

Suurmetsä: Jakomäki

Mj-rekisterinumero: 1000011233

P: 6680876 I: 393465

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka on jäänyt osittain keskeneräiseksi. Se sijaitsee Porvoonväylän eteläpuolella avokalliolla. Kohteeseen on louhittu hautoja sekä kuoppia suojahuoneita ja tuliasemia varten sekä kaksi salaojan uraa viemärointiä varten, joista toinen johtaa pohjoiseen ja toinen länteen.

Kohteessa on kallioon louhittu U-kirjaimen muotoinen luola. Se on jäänyt keskeneräiseksi ja ainoastaan louhinta on ehditty tehdä. Pinta-ala on 170 m² ja korkeus kolme metriä. Luolan edustalta johtaa maahan kaivettu ja kallioon louhittu hauta kohteen eteläpuolella kulkevalle yhdystielle. Luolan pohja on veden täyttämä.

Puolustusaseman länsipuolella on maavalleja, jotka ovat ilmeisesti vanhojen räjähdysainearastojen suojavalleja. Rakenne ei liity ensimmäiseen maailmansotaan.

IV:7

Suurmetsä: Jakomäki

Mj-rekisterinumero: 1000011234

P: 6680933 I: 393148

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, jonka taisteluasemat sijaitsevat Lahdenväylän ja Porvoonväylän risteyksen kaakkoispuolella korkean kallion pohjoisreunalla. Niistä johtaa kolme yhdyshautaa taustalle, jossa sijaitsevat suuret suojahuoneet. Haudat on louhittu kallioon ja kaivettu maahan. Pohjoisosassa suurin osa haudoista on vahvistettu betonilla, etelä- ja länsiosassa ne ovat olleet osittain hirsivahvistettuja. Taisteluhautaa on n. 100 metriä. Torjuntasuuntina on pohjoinen koillinen ja luode. Betonisia konekivääriasemia on viisi kappaletta ja tähystysasemia on kolme.

Betonista rakennettuja suojahuoneita on 21 kappaletta. Niistä neljä suurikokoista sijaitsevat jyrkässä rinteessä kohteen taustalla. Mäen juurella kulkevalta yhdystieltä on noussut kaksi leveää osittain pengerrerettyä kulkuväylää em. suojahuoneisiin johtaville yhdyshautoille.

Puolustusaseman luoteisosassa on jäänyt Lahdentien ja Porvoon moottoritien alle ja kohteen luoteiskärki sijaitsee moottoritien ramppien välissä olevalla kalliolla. Puolustusaseman eteläpuolella kulkee yhdystie. Kohteen länsipään edessä on suurikokoinen hiekkakuoppa. Maanoton yhteydessä on maisema huomattavasti muuttunut ja kohteesta on saattanut tuhoutua osia.

Puolustusaseman pohjoispuolella sijaitsevia kivilatomuksia on oletettu piikkilankaesteiden suojavalleiksi. Ne ovat kuitenkin linnoitteiden rakentamisessa syntyneitä kivilouhetta, jotka on todennäköisesti ollut tarkoitus kuljettaa pois tai levittää rinteeseen notkelmiin kuolleiden kulmien poistamiseksi. Piikkilankaeste on sijainnut pohjoisempaan (ks. IV:este 1).

IV:8

Suurmetsä: Jakomäki

Mj-rekisterinumero: 1000011237

P: 6681194 I: 393137

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupungin museo

Puolustusasema, jossa on maahan kaivettua ja vähäisiltä osin kallioon louhittuja hautoja. Kohde sijaitsee Kaivantopuistossa, Lahdenväylän ja Porvoonväylän risteyksen koillispuolella, korkealla kalliolla. Länsi- ja itäosissa on jonkin verran betonointia. Taisteluhautaa on 20 metriä. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Betonisia konekivääriasemia on neljä ja tähystysasemia neljä. Suojahuoneita on kolme. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

Alueella tehtiin 1998–2002 hoitotoimenpiteitä, jolloin linnoituslaitteiden välittömään läheisyyteen rakennettiin kenttäkivettyjä alueita, kulkureittejä ja puistokalusteita. Samalla hautoja puhdistettiin ja ympäristön kasvillisuutta raivattiin.⁴²

IV:9

Suurmetsä: Jakomäki

Mj-rekisterinumero: 1000011242

P: 6681151 I: 393050

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Kaivantopuistossa, Lahdenväylän ja Porvoonväylän risteuksen koillispuolella. Kohteessa on kallioon louhittuja taistelu- ja yhdyshautoja, jotka on tuettu betonilla. Taisteluhautaa n. 30 metriä, torjuntasuuntana länsi. Yksi betoninen konekivääriasema ja betoninen tähytysasema sekä kolme suojahuonetta. Kakki katetut rakenteet on räjäytetty. Kohteen pohjoispuolella on säästynyt koillinen-lounassuuntaista piikkilankaesteen suojavallia noin 25 metrin matkalta. Kohteessa tehtiin 1998–2002 hoitotoimenpiteitä. Hautoja on puhdistettu ja ympäristön kasvillisuutta raivattu.

IV:10

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011245

P: 6680517 I: 393155

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Kolmesta puolustusasemasta, luolista ja kaponieeristä muodostuva kokonaisuus, joka sijaitsee Kivikon ulkoilupuistossa, Lahdenväylän itäpuolella olevan korkean kallion pohjois- ja länsilaidoilla. Kallion pohjoislaidalla on kolme puolustusasemaa, joiden välillä on yhdyshaudat. Taistelu- ja yhdyshaudat on louhittu kallioon ja ne on ehditty betonoida vain osittain. Koillisosassa on betonista taisteluhautaa 60 m, torjuntasuuntana pohjoinen. Tulasemat ja suojahuoneet ovat jääneet keskeneräisiksi, vain kuopat on louhittu.

Luoteisosan puolustusaseman eteläpuolella on kallioon louhittu, kääntyvän suorakaiteen muotoinen luola (60 m²), jonka sisäänkäynnin betonointityöt ovat osittain valmistuneet. Luolan betoniseinissä on komerosyvennyksiä. Kohteen keskiosassa on hevosenkengän muotoinen luola (110 m²), joka on jäänyt keskeneräiseksi. Vain louhinta on valmistunut. Luolalta johtaa yhdyshauta kohteen eteläosaan, jossa on ristin muotoinen, keskeneräinen luola (130 m²). Ristin 'yläpää' on ollut tarkoitus louhia kuiluksi ylös kallion huipulle.

---

⁴² Lagerstedt 2002.

Kohteen länsireunassa on alettu kaponieerin rakennustyöt mutta eli kaksi tykkiasemaa ovat jääneet keskeneräisiksi. Kaponieerin itäpuolelle on alettu louhia kahta suojatilaa kallioon.

IV:11

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011249

P: 6680452 I: 393355

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt keskeneräiseksi. Kohde sijaitsee Kivikon ulkoilupuiston itäosassa, Patteripolun vierellä kulkevan ulkoilutien (vanha yhdystie) länsipuolella, osin avokalliolla ja osaksi metsässä. Kallioon on louhittu hautaa sekä kuoppia suojahuoneita ja tuliasemia varten. Kohteen taustalle, lounaaseen johtaa yhdyshauta, joka on osaksi kaivettu maahan. Haudan päässä on isokokoinen kallioon louhittu kuoppa suojahuonetta varten.

IV:12

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011252

P: 6680366 I: 393319

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu U-kirjaimen muotoinen luola, jonka pinta ala on 210 m². Kohde sijaitsee Kivikon ulkoilupuistossa, Linnoittajantien länsipuolella kulkevan ulkoilutien (vanha yhdystie) pohjoispuolella. Luolan pohja on veden täyttämä. Betoniseiniä ei ole ehditty rakentaa. Luolasta johtaa kaksi syvää rotkoa yhdystielle. Läntinen yhdyshauta haarautuu pohjoiseen ja päättyy kallioiden suojaamaan notkelmaan. Kohde on ympäröity verkkoaidalla, jonka portti on lukittu.

IV:13

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011254

P: 6680284 I: 393359

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, jonka rakennustyöt ovat jääneet keskeneräiseksi. Kohde sijaitsee metsikössä Linnoittajantien ja Patteripolun risteuksen länsipuolella. Puolustusasemassa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Osa kohteesta on jäänyt Linnoittajantien alle ja tuhoutunut.

IV:14

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011255

P: 6679915 I: 393110

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu betoniseinäinen, ristin muotoinen luola, jonka pinta-ala on 70 m². Kohde sijaitsee Linnoituskentie 8:n pohjoispuolella ulkoilutien varressa. Ovi on lukittu. Luolalta johtaa lännen suuntaan veden poistoon tarkoitettu oja.

IV:15

Mellunkylä: Kivikko

Ei rakennettu

P: 6679655 I:393333

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Venäläisessä linnoituskartassa on paikalle merkitty varustus.⁴³ Maastosta ei ole löytynyt merkkejä linnoitteista.

IV:16

Mellunkylä: Kivikko

Ei rakennettu

P: 6679732 I: 393572

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Venäläisessä linnoituskartassa on nykyisen Keinutien ja Kivikonkaaren risteyksen kohdalle merkitty varustus.⁴⁴ Maastosta ei ole löytynyt merkkejä linnoitteista.

Patteri 69

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011256

P: 6679656 I: 393499

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt

Neljän tykin patteri, joka sijaitsee Kontulankaari 1 kerrostalojen pihamaalla. Patterin rintasuojana on ollut maarakenteinen. Kohde on peitetty osittain maalla. Kahden läntisimmän tykkiaseman hahmoa erottuu maastossa sekä näiden välistä yhdyshautaa. Itäisemmän tykkiaseman vieressä on maakumpu ja betonin kappaleita, jotka ovat mahdollisesti suojahuoneen rakenteita. Patterin itäosasta ei näy rakenteita maan pinnalle. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n 120 puudan piirityskanuunaa mallia 1877. Pääampumasuuntima on ollut pohjoiskoilliseen.

Patteri 70

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011257

P: 6679796 I: 393257

Kiinteä muinaisjäännös

⁴³ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

⁴⁴ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Kahden tykin patteri, joka sijaitsee Patteripuistossa, Kivikonkaaren ja Linnoituksentien risteyksen koillispuolella. Rintasuojan muodostaa osittain rakennettu maavalli ja osittain kallio. Tykkiasemien välissä on ollut suojahuone, joka on nykyisin tuhoutunut ja näkymättömissä ulkoilutien alla.

Kummankin tykkiaseman etuosassa on ollut suojahuone rintasuojan alapuolella. Läntisemmän tykkiaseman rakenteet ovat säilyneet paremmin. Tykkiaseman koillisnurkassa on säilynyt huonetilan betonikatto ehyenä vaikka teräspalkit on räjäytetty pois. Patterin aseistuksena on ollut kaksi 152 mm:n Canet tykkiä, joiden pääampumasuunta on ollut pohjoiskoilliseen.

Patterin keskiosan päältä kulkee ulkoilutie. Läntisen tykkiaseman edusta on myöhemmin mukulakivetty, kun patterin ympäristö on kunnostettu puistoksi.

IV:tie Mellunkylä: Suurmetsä

Mj-rekisterinumero: 1000011259

P: 6680758 I: 393401

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Ensimmäisen maailmansodan aikainen yhdystieverkosto. Tukikohdan alueella on ollut alunperin 2,5 km yhdystietä, joka oli vielä 1980-luvun puolivälissä alkuperäisessä asussaan. Myöhemmin tien mukulakivetty pinta on peitetty useissa kohdissa kivituhkalla ja soralla. Vanhojen tielinjojen ympäristöön ja vierille on tehty mittava uusien ulkoiluteiden verkosto.

Pohjoisosan itä-länsi suuntaisella osuudella kohteen IV:6 läheisyydessä vaurioitui 1996 osa yhdystiestä raskaiden työkoneiden painosta. Tieosuus entisöitiin noin 300 metrin matkalta täydellisesti.

IV:este1 Suurmetsä: Jakomäki

Mj-rekisterinumero 1000011260

P: 6681038 I: 393214

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Piikkilankaeste, joka sijaitse Porvoonväylän etelälaidalla. Esteestä on jäljellä maasta kasattu, torjuntasuuntaan loivasti viettävä maavalli, jonka esteen puoleinen reuna (kontreskarppi) on 1,5 m korkea. Este on sijainnut vallin takana noin 30 cm syvässä kaivannossa, jonka leveys on 7 m. Este on jäänyt osittain Porvoonväylän alle. Edustavin osa on puolustusaseman IV:7

pohjoispuolella, jossa itä-länsisuuntaista estettä on jäljellä noin 190 m. Länsiosan yli on rakennettu moottoritien ylittävä kevyenliikenteenväylä siltoineen. Esteen länsipäästä on jäljellä 15 m moottoritien ramppien välissä. Esteen itäpuolelta alkaa seuraava koillinen-lounassuuntainen valli, jota on jäljellä 70 m. Loput vallista on jäänyt moottoritien alle.

IV:este2

Suurmetsä: Jakomäki

Muinaisjäännösrekisterissä 2014 kohteen IV:9 (1000011242) yhteydessä

P: 6681021 I:393182

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Piikkilankaeste joka sijaitsee Kaivantopuistossa, Lahdenväylän ja Porvoonväylän risteyksen koillispuolella Kohteessa on säilynyt piikkilankaesteen koillinen-lounassuuntaista suojavallia noin 25 metrin matkalta. Muilta osin este on tuhoutunut.

TUKIKOHTA V Vartiokylä

Tukikohdan puolustusasemat ovat jääneet suurimmaksi osaksi pientalotonttien alle. Merkittävin kokonaisuus on Vartiokylän Linnavuori, jossa puolustusasema V:8 ja luola V:7 muodostavat suojelukokonaisuuden yhdessä varhaiskeskiaikaisen mäkilinnan kanssa. Kohteet kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Lisäksi tukikohdan alueella on kolme muuta linnoitekokonaisuutta: Riskutien puolustusasema V:30 yhdessä suojahuoneen V:31 kanssa ja Arhotien ympäristön puolustusasemat V:21 ja 24 ja luola V:22.

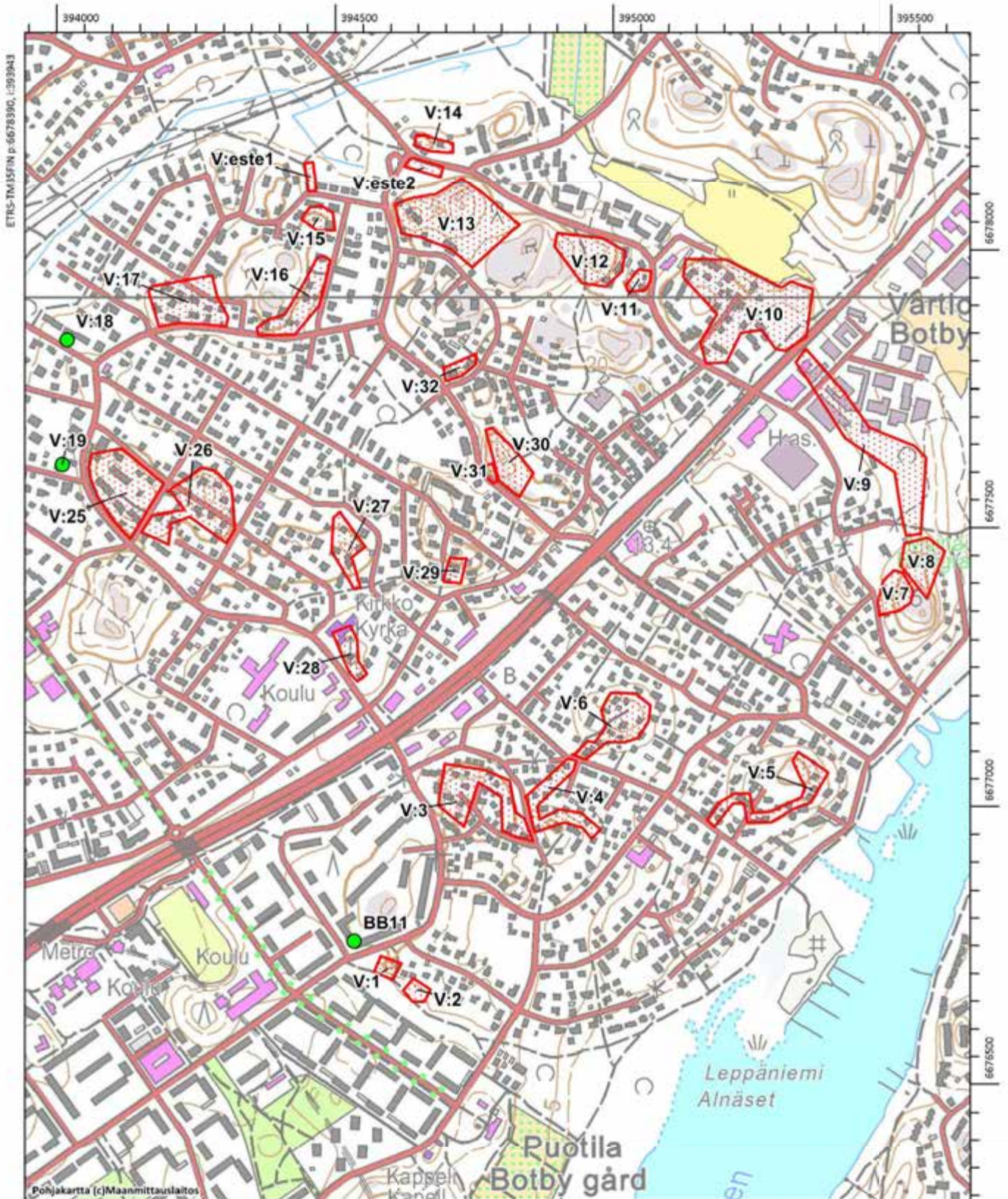
Vartiokylä

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

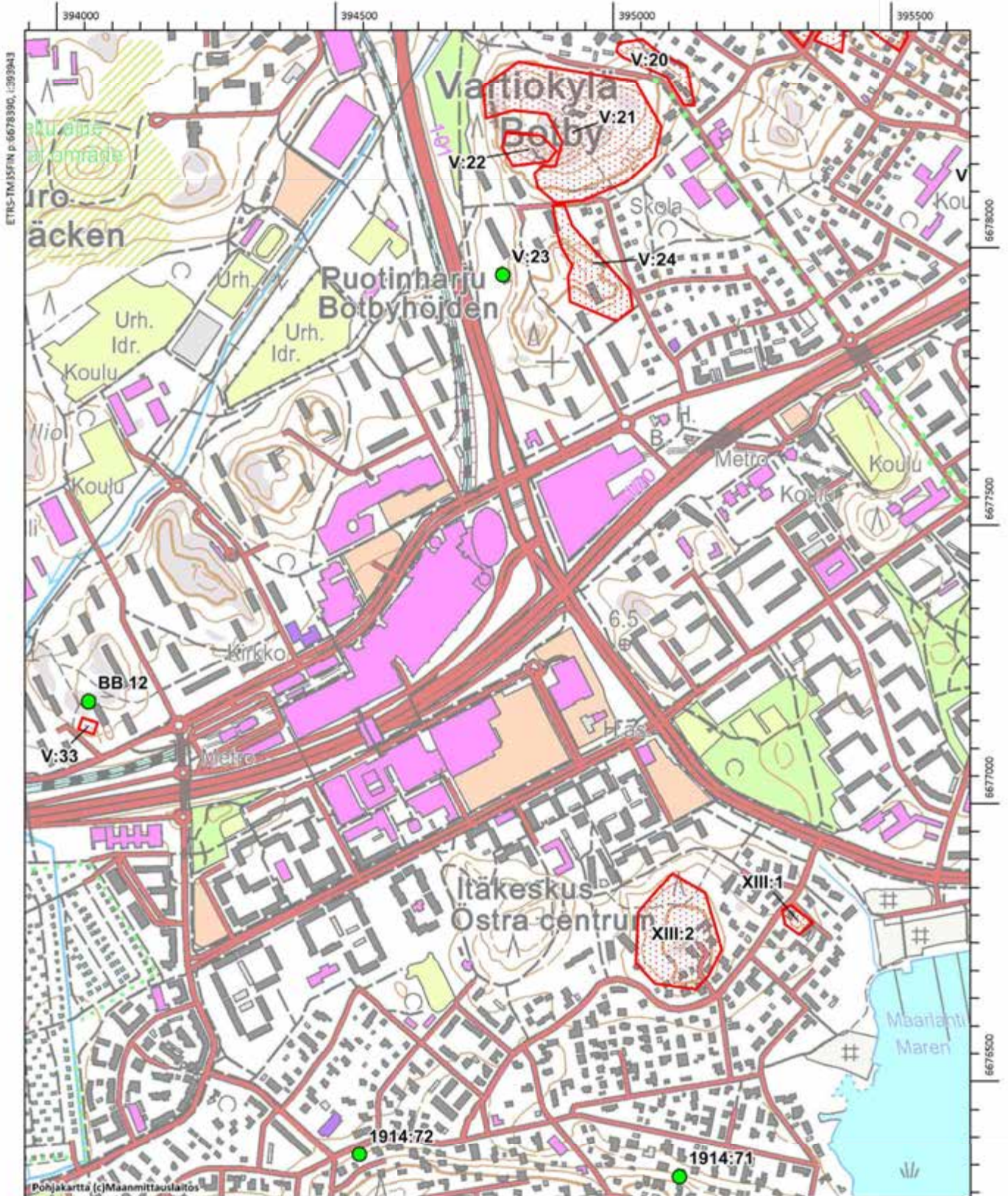
Vartiokylä

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

- V:1 Vartiokylä: Puotila
- Mj-rekisterinumero: 1000011268
P: 6676800 I: 394910
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 2014 John Lagerstedt, Museovirasto
- Suurikokoinen kivistä muurattu ja maalla peitetty suojahuone, jonka katto on sortunut. Se on liittynyt n. 50 metrin päässä sijainneeseen tykkipatteriin BB 18. Kohde sijaitsee Rusthollarin puistossa, ulkoilutien vieressä.
- V:2 Vartiokylä: Puotila
- Mj-rekisterinumero: 1000011269
P: 6676758 I: 394964
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 2014 John Lagerstedt, Museovirasto
- Suojahuone, joka sijaitsee Rusthollarin puistossa, ulkoilutien vieressä. Sisäänkäynnin puoleinen seinä ja suojahuoneen katto ovat tuhoutuneet. Sisäänkäynnin puoleisen seinän vahvistuksena on kummallekin sivulle jatkuvat kivimuurit. Venäläisen sotilaskartan mukaan suojahuoneessa on sijainnut vartiosto.⁴⁵
- V:3 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011279
P: 6677123 I: 395062
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Ahvenkoskenpolun pientalojen tonttialueella. Kohde on jäänyt pihamaiden ja rakennusten alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita. Puolustusasemasta johtaa yhdyshauta itäpuolella olevaan kohteeseen V:4 ja jatkuu siitä puolustusasemaan V:6.⁴⁶
- V:4 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011280
P: 6677040 I: 395328 (pitää olla P: 6677054 I:395233)
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

⁴⁵ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

⁴⁶ Vartiokylä/Botby; RN:o 5:3 Nissas lohottu 5:4-17 1924-1924 (B7Helsinki:32/22-28). Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. 1926. KA

Yhdyshauta, joka on jäänyt Liikkalantie 22:n kohdalla pientalojen tonttien alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Piha-alueilla voi maan alla olla säilyneitä rakenteita. Yhdyshauta on johtanut länsipuolella olevaan puolustusasemaan V:3 sekä pohjoisessa sijaitsevaan puolustusasemaan V:6.⁴⁷

V:5 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011281

P: 6677163 I: 395660

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Vehkalahdenkujan ympäristössä olevalla tonttialueella. Kohteesta on näkyvissä kallioon louhittua hautaa ja betoninen konekivääriasema, jonka katto on räjäytetty. Puolustusaseman muista osista ei näy rakenteita maan pinnalle mutta piha-alueiden kohdalla voi maan alla olla säilyneitä rakenteita. Kohde on esitetty Rakennusviraston 1995 inventoinnin julkaisussa numerolla V:6.⁴⁸

V:6 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011285

P: 6677266 I: 395358

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Nissaksentien pohjoispäässä pientaloalueen keskellä. Kohde on jäänyt rakennusten ja pihamaiden alle eikä siitä ilmeisesti ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita. Rakennusviraston 1995 inventoinnin julkaisussa kohteen numerolla on esitetty kohteen V:5 selostus.⁴⁹ Kohteesta V:6 on johtanut etelän suuntaan yhdyshauta puolustusasemaan V:3 ja yhdyshautaan V:4.⁵⁰

V:7 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011287

P: 6677447 I: 395824

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupungin museo

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Vartiokylän Linnavuoren länsireunan juurella. Suorakaiteen muotoisessa luolassa on betoniseinät ja lattia. Sisäänkäynnin yhteydessä on

⁴⁷ Vartiokylä/Botby; RN:o 5:3 Nissas lohottu 5:4-17 1924-1924 (B7Helsinki:32/22-28). Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. 1926. KA.

⁴⁸ Laine 1996, 41.

⁴⁹ Laine 1996, 41.

⁵⁰ Vartiokylä/Botby; RN:o 5:3 Nissas lohottu 5:4-17 1924-1924 (B7Helsinki:32/22-28). Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. 1926. KA.

eteinen. Pinta-ala on 90 m². Aaltopeltikatto on poistettu. Seinille oli maalattu taidokkaita värillisiä kuvia, joiden alkuperä ei ole selvillä. Maalaukset olivat jäljellä vielä v.1979, mutta ne olivat tuhoutuneet viimeistään 1982. Luolaan johtaa kahdesta suunnasta kallioon louhittu betonilla tuettu yhdyshauta. Luolan sisäänkäynti on suljettu lukitulla kalteriportilla.

V:8

Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011290

P: 6677513 I: 395863

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Vartiokylän Linnavuoren koillisrinteellä. Samalla mäellä on varhaiskeskiaikainen mäkilinna. Kohteessa on kallioon louhittuja hautoja, joista suurin osa on tuettu betonilla. Taisteluhautaa 80 metriä. Torjuntasuunnat ovat pohjoinen ja itä. Betonisia konekivääriasemia on neljä ja tähytysasemia kaksi. Lisäksi on neljä rakentamatonta kuoppaa. Katetut rakenteet on räjäytetty. Yhdyshautojen pohjille on kahdessa kohdassa rakennettu portaita helpottamaan haudassa kulkemista.

V:9

Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011292

P: 6677696 I: 395868

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee metsikössä Linnavuorentien ja Linnanherrantien risteyksen koillispuolella. Kohteessa on yhdeksän betonista konekivääri- tai tähytysasemaa, joiden välillä on ollut yhdyshauta, joka on täytetty. Katetut rakenteet on räjäytetty.

V:10

Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011343

P: 6677990 I: 395591

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee laajalla alueella Linnanväenkujan ympäristössä. Kohde on jäänyt suurimmaksi osaksi tonttialueiden alle. Maan alla saattaa olla kuitenkin säilyneitä rakenteita. Ehjiä betonisia suojahuoneita on suullisen tiedon mukaan käytössä omakotitalojen kellareina. Kohteen itäosassa on vielä näkyvissä maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on tuettu osin betonilla. Kaksi betonista tuli- tai

tähystusasemaa sekä tunnistamattomaksi vaurioituneita betonirakenteita. Yksi valonheittinasema on tonttialueella piha-altaana.

V:11 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011344

P: 6678032 I: 395365

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Linnanrouvanpolun pohjoispuolella pientalojen tonttialueen keskellä. Kohde on jäänyt talojen ja pihamaiden alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

V:12 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011345

P: 6678090 I: 395282

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Linnanherrantien ja Linnansillanpolun risteyksen eteläpuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja. Kolme betonista konekivääriasemaa, joiden katot on räjäytetty. Yksi kivistä muurattu suojahuone. Osa kohteesta on jäänyt tonttialueen alle.

V:13 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011346

P: 6678178 I: 395018

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Linnanherrantien ja Riskutien risteyksen kaakkoispuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja osin kallioon louhittuja hautoja ja keskeneräisiä kuoppia. Kaksi betonista suojahuonetta ja yksi betoninen tunnistamaton rakenne. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

V:14 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011347

P: 6678289 I: 394967

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Linnanherrantien ja Riskutien risteyksen pohjoispuolella. Kohde on jäänyt pientalojen tonttien alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

- V:15 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011348
P: 6678145 I: 394780
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Viittapolun pohjoispään länsipuolella. Kohde on jäänyt pientalotonttien pihamaan alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.
- V:16 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011349
P: 6677981 I: 394764
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kiviportintien ja Viittapolun risteyksen luoteispuolella. Kohde on jäänyt pientalotonttien alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.
- V:17 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011350
P: 6678002 I: 394581
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema, joka sijaitsee Helytien molemmin puolin Huntutien risteyksen itäpuolella. Kohteen näkyvissä olevat linnoituslaitteet sijaitsevat Helytien pohjoispuolella. Tien eteläpuolella olevat laitteet ovat jääneet tonttialueiden alle eikä niistä näy merkkejä maan pinnalle. Maan alla voi kuitenkin olla säilyneitä rakenteita. Kohteessa on näkyvissä maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja, joita on tuettu betonilla. Yksi betoninen konekivääriasema ja kaksi betonista suojahuonetta. Suojahuoneiden seinät on rakennettu siten, että ne ovat alaosastaan noin metrin levyiset ja yläosastaan 0,4 m. Rakennustapa on ainutlaatuinen pääkaupunkiseudun linnoitusalueella. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.
- V:18 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011352
P: 6677905 I: 394409
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema. Rakennusajankohta 1915-1918. Kohde on sijainnut Kiviportintien 52–54 kohdalla. Kohde on jäänyt pienkerrostalojen ja rivitalon alle.

- V:19 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011353
P: 6677701 I: 394331
Kiinteä muinaisjäänös (Ehdotus muinaisjäänösrekisteriin: Ei rauhoitettu)
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Kohdalle on venäläisessä linnoituskartassa piirretty puolustusasema.⁵¹ Vuonna 1926 piirrettyssä toimituskartassa paikalle on merkitty piikkilankaesteen suojakaivanto.⁵² Kohdalla on nykyään pientaloja pihamaineen.
- V:20 Vartiokylä: Vartioharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011354
P: 6677527 I: 394187
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kukkaniityntie 21:n ja sen länsipuolella olevan Kukkaniitynpuiston alueella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on tuettu betonilla. Kaksi rakentamatonta kuoppaa. Kohteen itäosa on jäänyt tonttialueen alle.
- V:21 Vartiokylä: Puotinharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011355
P: 6677443 I: 394107
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kukkaniityntien puistossa, korkean kallion pohjois- ja itäreunalla. Siitä johtaa yhdyshaudat luolalle V:22 ja puolustusasemaan V:24. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on tuettu osin betonilla ja osin muuratuilla kivillä, joiden ulkopinta on rapattu. Neljä betonista konekivääriasemaa ja kaksi tähystysasemaa. Suojahuoneita on viisi ja rakentamattomia kuoppia yhdeksän. Yksi konekivääriasemasta on ollut katettu ja sen katto on räjäytetty. Muut rakenteet ovat jääneet avonaisiksi. Osa puolustusasemasta on jäänyt talojen, pihamaiden ja ulkoiluteiden alle.
- V:22 Vartiokylä: Puotinharju
- Mj-rekisterinumero: 1000011356
P: 6677382 I: 393940

⁵¹ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista vuoden 1911 topografikartalla mittakaavassa 1:42.000. Päiväämätön. Vkp 90, rulla. KA.

⁵² Vartiokylä/Botby; RN:o 5:3 Nissas lohottu 5:4-17 1924-1924 (B7Helsinki:32/22-28). Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. 1926. KA

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Kukkaniityntien puistossa, korkean kallion lounaislaidalla. Luola on U-kirjaimen muotoinen ja varustettu kahdella oviaukolla. Pinta-ala on 250 m². Seinät ja lattia on tehty betonista. Alkuperäiset ovet ja aaltopeltikatto on poistettu ja korvattu uusilla. Luola kunnostettiin 1938 – 1939 ammusorvaamoksi.⁵³

V:23 Vartiokylä: Puotinharju

Mj-rekisterinumero: 1000011685

P: 6677151 I: 393913

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kohde sijaitsee Arhotien ja Myllymestarin välisellä alueella ja se on jäänyt kerrostalon tai sen pihamaan alle. Kyseessä on ollut ilmeisesti suurikokoinen yksittäinen suojahuone.

V:24 Vartiokylä: Puotinharju

Mj-rekisterinumero: 1000011686

P: 6677137 I: 394102

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee mäenrinteellä Arhotien ja Orvokkitien risteuksen luoteispuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja, osin betonoituja hautoja ja kolme tuliasemaa, joista yhden yhteyteen on rakennettu suojahuone. Kohde on jäänyt osittain kerrostalon ja pihamaan alle. Siitä on aikanaan johtanut yhdyshauta sen pohjoispuolella sijaitsevaan puolustusasemaan V:21.

V:25 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011687

P: 6677654 I: 394444

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kohteet V:25 ja 26 ovat aikanaan muodostaneet yhden puolustusaseman, joka on nykyisin jäänyt Savitaipaleentien varrella olevien pientalotonttien alle. Puolustusasemasta ei näy merkkejä maan pinnalla. Piha-alueiden kohdalla voi maan alla olla säilyneitä rakenteita.

V:26 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011688

P: 6677670 I: 394602

⁵³ Pääesikunnan Sotatalousosaston luettelo Helsingin maalinnoituksen kalliosuojista. 21.9.1960. MV.

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kohteet V:25 ja 26 ovat aikanaan muodostaneet yhden puolustusaseman, joka on nykyisin jäänyt Savitaipaleentien varrella olevien pientalotonttien alle. Puolustusasemasta ei näy merkkejä maan pinnalla. Piha-alueiden kohdalla voi maan alla olla säilyneitä rakenteita.

V:27 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011689

P: 6677564 I: 394845

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on sijainnut Lappeentien ja Lappeenpolun risteuksen eteläpuolella olevalla mäellä. Kohde on jäänyt pientalojen ja niiden pihamaiden alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

V:28 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011690

P: 6677380 I: 394841

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kiviportintieellä kirkkorakennuksen kaakkoispuolella. Rakennusviraston 1995 inventoinnin mukaan kohde on hävinnyt. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

V:29 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011691

P: 6677519 I: 395049

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kohde sijaitsee Vartiokyläntie 40 tonttialueella. Vuoden 1926 toimituskartassa on kohdalla olevan mäenrinteen lounaiskulman juurelle merkitty suojahuone tai tuliasema ja siihen johtava hauta.⁵⁴ Kohteen päällä on nykyään rakennus ja pihamaa. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

V:30 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011692

P: 6677685 I: 395144

Kiinteä muinaisjäännös

⁵⁴ Vartiokylä/Botby; RN:o 5:3 Nissas lohottu 5:4-17 1924-1924 (B7Helsinki:32/22-28). Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. 1926. KA

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Riskutien 10:ntä vastapäätä olevalla mäellä. Kohteessa on osaksi maahan kaivettuja osin kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, jotka on tuettu muuratuilla kivillä. Taisteluhautaa on yhteensä 90 metriä, jonka torjuntasuuntina ovat koillinen ja kaakko. Osa hautojen seinustoilla olevista kivistä muuratuista ampumatarvikekomeroista on sortunut. Konekivääriasemia on kolme. Lisäksi kohteessa on kolme noin 3 x 4 metrin kokoista, matalaa, avonaista, nelikulmaista rakennetta jotka ovat todennäköisesti tuliasemia. Ne on rakennettu kivistä muuraamalla. Puolustusaseman eteläosassa on avoin, kivistä muurattu valonheitinasema. Lisäksi on kaksi kivistä muurattua suojahuonetta sekä yksi suojahuoneen kuoppa, jossa on ollut aikanaan ilmeisesti hirsirakenteet. Kaikkien katettujen rakenteiden katot on räjäytetty.

V:31 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011693

P: 6677687 I: 395088

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Suojahuone, joka sijaitsee Riskutien laidalla, 150 metriä Vartiokyläntien risteyksestä luoteeseen. Suojahuoneessa on betonista valetut seinät ja huoneen koko on 3,3 x 7 m. Huone on varustettu ovella ja kahdella ikkunalla. Huoneen etuseinää on vahvistettu molemmille sivuille jatkuvalla kivimuurauksella. Savupiippu on muurattu kivistä. Betonikatto on sortunut.

V:32 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011694

P: 6677868 I: 395047

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on sijainnut Riskutien ja Sormuspolun risteyksen koillispuolella. Kohde on jäänyt pientalojen tonttien alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

V:33 Vartiokylä: Puotinharju

Mj-rekisterinumero: 1000011701

P: 6676347 I: 393170

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Raaseporintie 1 ja 3 kerrostalojen välisellä pihamaalla. Suojahuone on sijainnut patterin BB 12 taustalla. Suojahuone on ollut kivistä muurattu ja maalla peitetty. Katto on luhistunut.

Patteri BB 11 Vartiokylä: Puotila

Mj-rekisterinumero: 1000011859

P: 6676833 I: 394848

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Rusthollarintien ja Haarniskatien risteuksen alueella. Kohde on kuuden tykin patteri, joka on jäänyt kerrostalojen ja teiden alle. Patterin aseistuksena on ollut 6 kpl 152 mm:n pronssimörssäriä, joiden ampumasuuntima on ollut koilliseen. Patterin tunnuksena on käytetty myös numeroita 18, B 18 ja 20.⁵⁵

Patteri BB 12 Vartiokylä: Puotinharju

Mj-rekisterinumero: 1000011860

P: 6676396 I: 393175

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Raaseporintie 1:n kerrostaloalueella. Kohde on kuuden tykin patteri. Selkeitä rakenteita ei ole näkyvissä. Patteri on ilmeisesti jäänyt talojen alle ja pihamaalla sijainneet rakenteet on tasoitettu. Aseistuksena on ollut 6 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan kanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuuntima on ollut koilliseen.

V:este1 Vartiokylä: Vartioharju

Mj-rekisterinumero: 1000011697

P: 6678111 I: 394658

Kiinteä muinaisjäännös

Tarkastettu: John Lagerstedt 2000

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Huntutie 8:n kohdalta luoteeseen erkanevan ulkoilutien vieressä. Esteestä on jäljellä 60 metriä luode-kaakkosuuntaista suojavallia ja esteen kaivantoa. Kaivanto oli veden täyttämä ja siitä löytyi muutamia esteen tolppien jäännöksiä. Yksi tolpan jäännös lojui esteen vieressä ylös vedettynä. Se oli teroitettu alapäästään kirveellä. Este päättyy pohjoisessa kosteikkoon ja etelässä se on kulkenut itä-länsi suunnassa vielä n. 50 metriä mutta on nykyään jäänyt tältä kohdin tonttialueen alle ja tasoitettu. Vuoden 2014 ilmakuva-aineiston perusteella kohde on saatettu peittää.

V:este2 Vartiokylä: Vartioharju

Puuttuu muinaisjäännösrekisteristä

P: 6678228 I: 394961

⁵⁵ Löfgren 1974, 77; Talvio 1982, 189; Laine 1996, 41.

Kiinteä muinaisjäännös

Tarkastettu: John Lagerstedt 2000

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Riskutien ja Linnanherrantien risteyksen kaakkoispuolella. Esteestä on jäljellä 40 metriä pitkä, maasta kasattu suojavalli, jonka kummatkin päät ovat jääneet teiden alle.

V:tie

Vartiokylä

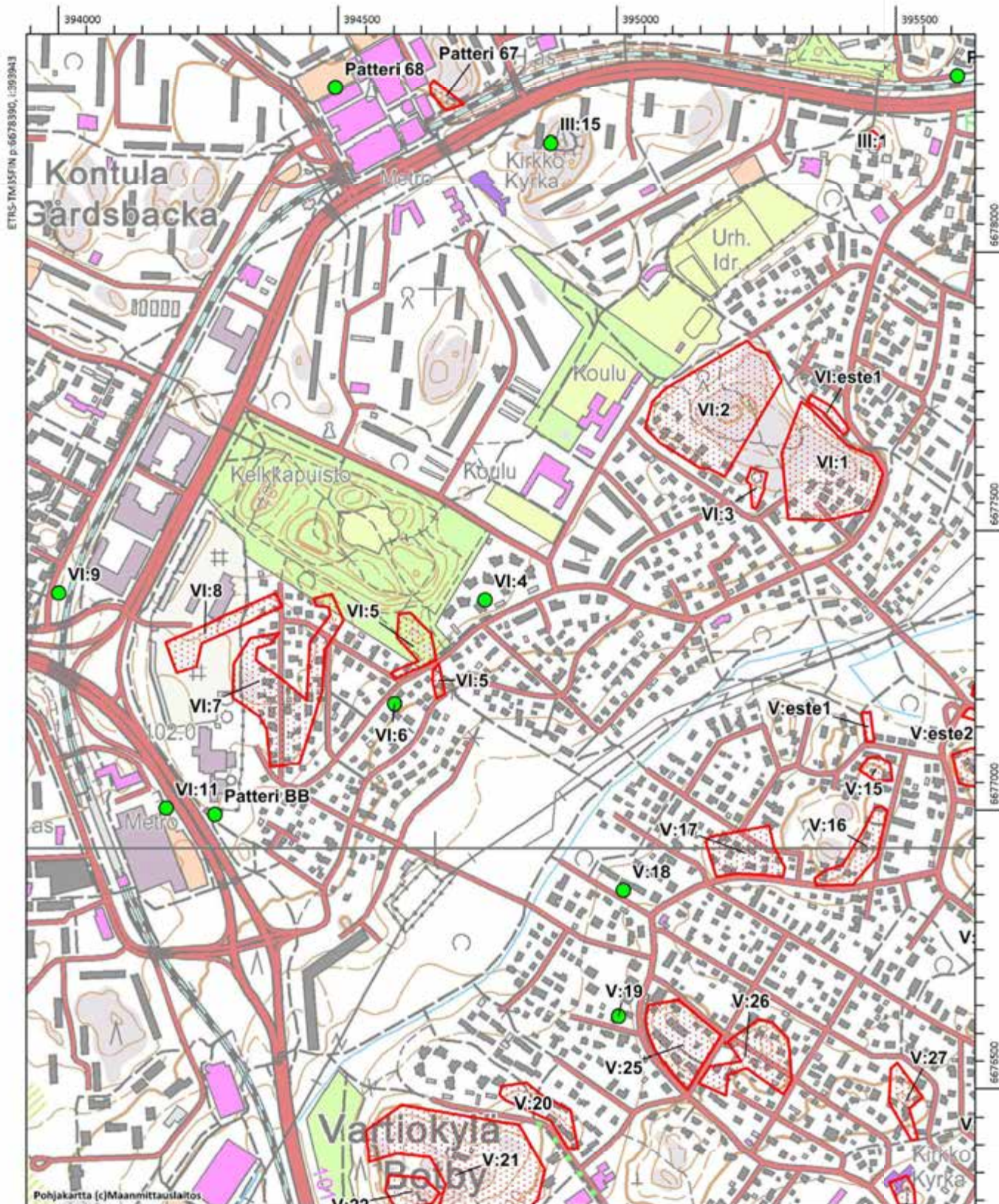
Tukikohdan V yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Suurin osa tiestöstä toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA VI Mellunkylä, Vartiokylä

Tukikohdan itäosassa Mustikkamäellä on puolustusasemien VI:1–2 suojahuoneen VI:3 ja piikkilankaesteen VI:este1 muodostama kokonaisuus. Mäen sisään on louhittu luola, jota laajennettiin toisen maailmansodan aikana sotatarviketeollisuuden tarpeiden mukaiseksi. Tukikohdan taustalla sijaitseva tykkipatteri 65 on rakenteeltaan ainoa laatuaan. Se on säilynyt hyvässä kunnossa ja patterin ympäristössä on tehty kasvillisuuden hoitotoimenpiteitä. Tykkipatteri 65 kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Mahdollisessa majoitusalueessa VI:12 on arkeologista potentiaalia. Kohteeseen kuuluva tykkipatteri BB 10 on tutkittu, jonka jälkeen se on suojeluviranomaisten luvalla voitu poistaa lämpövoimalan lisärakentamisen tieltä.

Mellunkylä, Vartiokylä

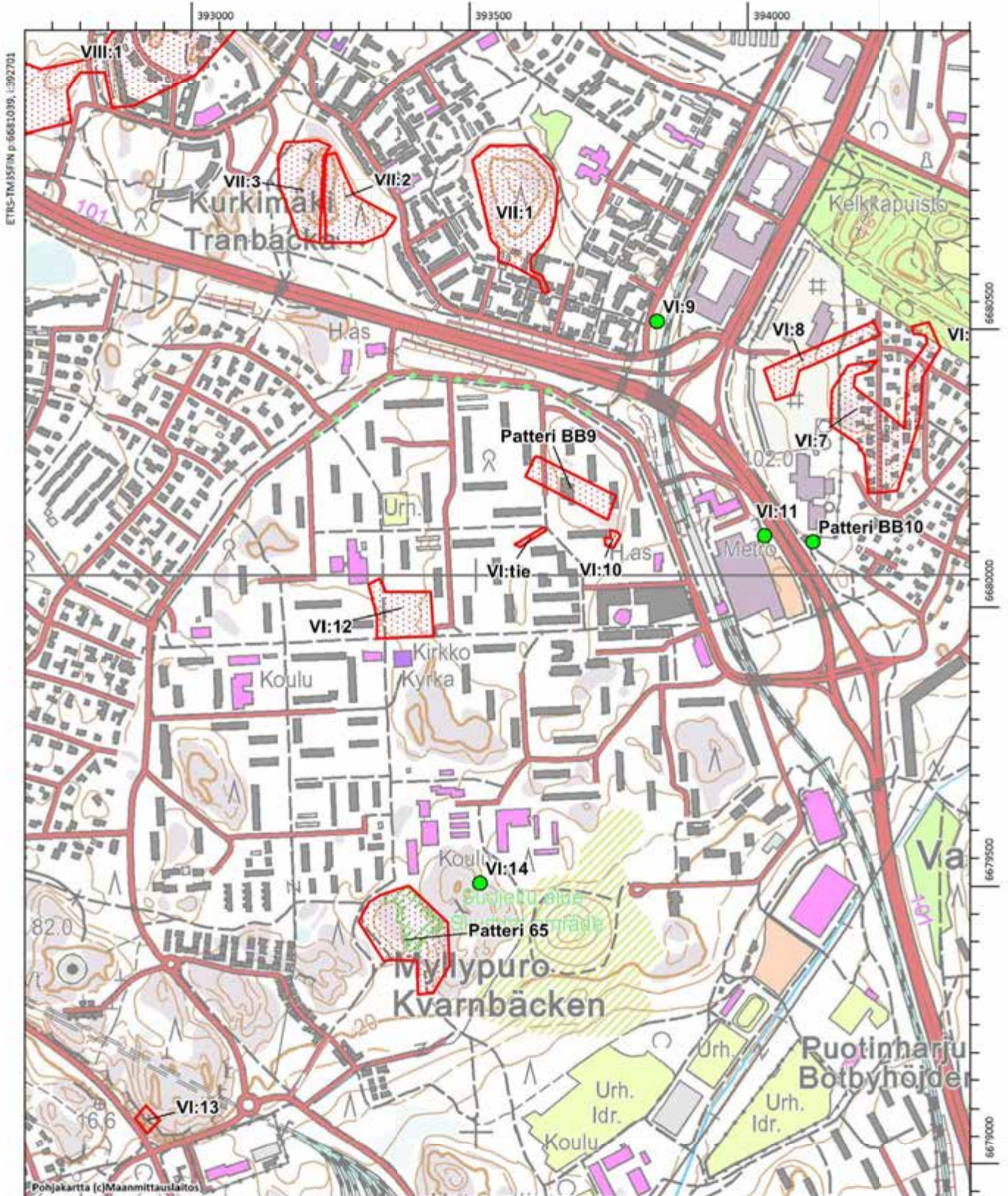
- Linnoitettu alue
- Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Mellunkylä, Vartiokylä

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6681039, i:392701

6680500

6680000

6679500

6679000

VI:1 Mellunkylä: Kontula

Mj-rekisterinumero: 1000011863

P: 6678713 I: 394715

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2006 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Mustikkamäen länsipäässä. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on tuettu osin betonilla. Lisäksi on yksi betoninen konekivääriasema ja kolme betonista suojahuonetta sekä keskeneräinen kallioon louhittu kuoppa. Katettujen rakenteiden katot on räjäytetty.

VI:2 Mellunkylä: Kontula

Mj-rekisterinumero: 1000011868

P: 6678780 I: 394549

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2006 John Lagerstedt

Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema, joka sijaitsee Mustikkamäen itäpäässä. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on tuettu osin betonilla ja aikanaan myös hirsillä. Kohteessa on neljä betonista suojahuonetta, joiden katot on räjäytetty. Tulasemia ja suoja varten on tehty 13 kuoppaa mutta työt ovat jääneet keskeneräisiksi. Mäen länsireunalla on ollut talo, jonka perustukset ovat vielä näkyvissä. Talon taustalla on betonikattoinen maakellari, joka on saatettu rakentaa paikalla aikaisemmin sijainneeseen linnoitteen kuoppaan.

Kohteen länsiosassa on kallioon louhittu luola, jonka rakentaminen oli jäänyt keskeneräiseksi. Luolassa oli aluksi kolme sisäänkäyntiä. Luolan pohjoisimman alkuperäisen sisäänkäynnin vieressä on kaksi keskeneräistä kaponieerin tulasemaa keveille tykeille. Mustikkamäen eteläosassa on ollut toinen luoteeseen tulittava kaponieeri mutta se on jäänyt pientalotontin alle samoin kuin puolustusaseman muutkin eteläiset osat.

Edellä mainittua luolaa laajennettiin vuonna 1939 ja siinä sijaitsi sotien aikana sotatarvikkeiden tuotantotila. Luola louhittiin T-kirjaimen muotoiseksi ja sen kaakkoisosaan tehtiin lisäksi kapea sivukäytävä. Samalla luolaan tehtiin betoniset ulkoseinät ja pohjoisin ja keskimmäisin sisäänkäynti tukittiin. Uusi sisäänkäynti rakennettiin vanhan I maailmansodan tähystys- tai valonheitinaseaman kohdalle ja varustettiin harkkokiivipintaisella betoniseinällä sekä teräsovilla. Luolan pohja on veden täyttämä (syvyys 1,5–2 m).

VI:3 Mellunkylä: Kontula

Mj-rekisterinumero: 1000011870

P: 6678635 I: 394575

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Mustikkamäen puiston ja Mustikkamäentie 7 ja 9 tonttialueiden rajalla. Kohde on betonista rakennettu suojahuone, joka on kooltaan 60 m². Siinä on ollut kaksi sisäänkäyntiä, joista toiseen johtavat portaat yhdyshaudasta. Katon teräspalkit on räjäytetty irti, jolloin seinät ovat vaurioituneet mutta betonikatto on säilynyt eheänä. Suojahuoneelle etelästä päin johtava yhdyshauda on tuhoutunut.

VI:4 Mellunkylä: Kontula

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000011873

P: 6678444 I: 394094

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Humikkalantie 22 kerrostalojen ja niiden pihamaan alle.

VI:5 Mellunkylä: Kontula

Mj-rekisterinumero: 1000011874

P: 6678365 I: 393962

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 979 Kati Heinämies & Kaj-Erik Löfgren; 1995 Sirkku Laine

Puolustusasema, joka sijaitsee Kontulan Kelkkapuiston kaakkoisosassa Humikkalantien molemmin puolin. Rakennusviraston 1995 inventoinnissa puolustusaseman eteläosa on käsitelty kohteena VI:6. Puolustusasema on peitetty kokonaan hiekalla. Maan pinnalle erottuu enää vähäisiä betonifragmentteja. Todennäköisesti kohteen rakenteita on kuitenkin säästynyt maan alla.

Vuoden 1979 inventoinnin mukaan puolustusasemassa on ollut pääosin maahan kaivettua hautaa. Pohjoisosassa on ollut kallioon louhittua hautaa, jotka on vahvistettu betonilla. Taisteluhautaa oli 50 metriä torjuntasuuntana itä. Taisteluhaudan rintasuoja oli 15 metrin matkalta murtoviivaisesti taitteista. Kohteessa oli neljä konekivääriasemaa, yksi tähytysasema ja neljä suojahuonetta. Murtoviivaisesti taitteinen taisteluhaudan rintasuoja on harvinainen rakenne, jota on jäljellä vain Kurkimäessä kohteissa VII:1 ja VII:2.

VI:6 Mellunkylä: Kontula

P: 6678291 I:393958

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Humikkalantien ja Häyhätien risteyksen kaakkoispuolella tonttialueella. Rakennusviraston 1995 inventoinnissa tällä kohdenumerolla on esitetty puolustusaseman VI:5 eteläosa. Kohteesta ei ole näkyvissä rakenteita maan pinnalla. Kohteen sijaintitieto on epävarma.

- VI:7 Mellunkylä: Kontula
- Mj-rekisterinumero: 1000011876
P: 6678271 I: 393753
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Parikkalantien kummallakin puolella suurimmaksi osaksi omakotitalojen tonttimailloin. Kohteen länsiosassa, Klamintien itäpään pohjoispuolella on säilynyt kallioon louhittua ja osin maahan kaivettua hautaa sekä 3 x 2 m kokoinen, betoninen suojahuone, jonka katto on räjäytetty. Muu osa kohteesta on jäänyt tonttialueiden alle eikä siitä ole näkyvissä merkkejä maan pinnalle. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.
- VI:8 Mellunkylä: Kontula
- Mj-rekisterinumero: 1000011878
P: 6678379 I: 393614
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kontulan lämpövoimalan kaakkoispuolella, voimalan suoja-alueella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on tuettu osin betonilla. Yksi betoninen konekivääriasema ja kolme rakentamatonta kuoppaa. Suurin osa puolustusasemasta on tuhoutunut rakentamisen myötä.
- VI:9 Mellunkylä: Kontula
- Tuhoutunut
- Mj-rekisterinumero: 1000011879
P: 6678428 I: 393312
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on jäänyt Kurkimäentien, Karpalotien, metroradan ja lähistön asuintalojen alle.
- VI:10 Vartiokylä: Myllypuro
- Mj-rekisterinumero: 1000011880
P: 6678059 I: 393233
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt
- Suojahuone, joka sijaitsee Kiviparantie 3-5 kohdalla kerrostalojen pihamaalla. Kohde on tykkipatterin BB 19 kaakkoispuolella sijaitseva erillinen suojahuone. Kohteesta näkyvissä maatunut kumpare kallion seinustalla.

VI:11 Vartiokylä: Myllypuro

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000011881

P: 6678079 I: 393514

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka on tuhoutunut Myllypuron metroaseman koillispuolella olevan teollisuusrakennuksen pysäköintialueen rakentamisen yhteydessä.

VI:12 Vartiokylä: Myllypuro

Mj-rekisterinumero: 1000011937

P: 6677864 I: 392857

Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäännös (Muinaisjäännösrekisteri 2014: Ei rauhoitettu)

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkistettu: 2014 John Lagerstedt, Museovirasto

Löfgrenin inventointikarttaan 1973 on merkitty kohde, joka sijaitsee Orpaanporras ja Myllynsiipi -nimisten kevyenliikenteen väylien risteyksessä.⁵⁶ Risteyksen koillispuolella olevalla puistokäytävien halkomalla nurmikentällä erottuu heikosti betonisia rakenteita.

1900-luvun alkupuolen kartoissa ei alueelle ole merkitty rakennuksia mutta varuskuntakartassa 1935 paikalle on merkitty joukko rakennusten perustoja lisämerkinnällä "raunio". Vuonna 1962 vahvistetun asemakaavan pohjakartassa kohdalla erottuu suurikokoinen rakennuksen pohja sekä sen ympäriltä kuuden pienemmän rakennuksen jäännöstä, joista osa vaikuttaa kellareilta. Kohdalla on sijainnut myös linnoittamisen yhteydessä rakennettujen yhdysteiden risteys. Kyseessä saattaa olla ensimmäisen maailmansodan aikainen majoitus- ja/tai huoltoalue.⁵⁷

VI:13 Vartiokylä: Myllypuro

Mj-rekisterinumero: 1000011938

P: 6677024 I: 392419

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Viilarintien ja Kauppamyllyntien risteuksen koillispuolella olevan jyrkän kallion juurella. Luolan pinta-ala on 70 m² ja korkeus 3 m. Alkuperäinen betoninen ulkoseinä oli varustettu ikkunalla, joka on tukittu. Vuonna 1999

⁵⁶ Helsingin maa- ja merilinnoitus 1914 – 1917. Linnoituskartta 1:18 000. Peitepiirros. K-E. Löfgren. 1973. KMO.

⁵⁷ Senaatin kartta, ruutu VII-30. 1:21 000. 1870-1871 mittaus. KA; Topografikartta, ruutu VII-30, 1:42 000, painettu 1909, KA; Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista vuoden 1911 topografikartalla mittakaavassa 1:42 000. Päiväämätön. Vkp 90, rulla. KA; Helsingin varuskuntakartta (itäinen), 1:20 000. 1935. Löfgrenin kokoelma. HKMU; Asemakaavan 5205 kaavadokumentti. 1962. Ksv.

havaittiin, että seinään oli puhkaistu iso kulkuaukko, joka oli tukittu hitsatulla teräslevyllä.⁵⁸ Kohteen eteen johtaa yhdystie. Uloskäynti on myöhemmin varustettu katoksella.

VI:14 Vartiokylä: Myllypuro

Ei rakennettu

P: 6677432 I:393002

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Venäläisessä linnoituskartassa on Korkeakallionpuistoon merkitty varustus.⁵⁹ Maastosta ei ole löytynyt merkkejä linnoitteista.

Patteri 65 Vartiokylä: Myllypuro

Mj-rekisterinumero: 1000011940

P: 6677343 I: 392891

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Myllypuron urheilupuistossa, Myllynsiipi nimisen kevyenliikenteen väylän eteläpäässä. Kohde on neljän tykin patteri. Rintasuojana on korkea kallioseinä, johon on louhittu U-muotoiset, 10 m leveät tykkiasemat. Asemien betoniseinät ovat kolmen metrin korkuiset, mutta kallioseinämä asemien edessä on joissakin kohdissa seitsemän metrin korkuinen. Jokaisessa tykkiaseman etuosassa on kaksi ampumatarvikekomeroa, joiden katot ovat olleet teräspalkeilla tuettuja. Palkit on räjäytetty myöhemmin pois.

Kahdessa eteläisimmässä tykkiasemassa on betoniset tykinperustat näkyvissä.

Jokaisen tykkiaseman etuosassa on pieni suojahuone, jonka katto on ollut teräspalkeilla vahvistettu. Palkit on räjäytetty pois, jolloin seinät ovat vaurioituneet, mutta betonikatto on säilynyt ehyenä. Oviaukot on muurattu myöhemmin umpeen.

Tykkiasemien väliin on rakennettu kaksihuoneiset suojahuoneet joiden eteiskäytävä yhdistää vierekkäiset tykkiasemat toisiinsa. Suojahuoneiden katot ovat olleet teräspalkeilla vahvistettuja. Palkit on räjäytetty irti, jolloin seinät ovat vaurioituneet, mutta betonikatto on kestänyt. Sisäänkäynnit on myöhemmin muurattu umpeen. Pohjoisimman ja eteläisimmän tykkiaseman päissä sekä patterin eteläpäässä sijaitsee myös samankaltaiset kaksihuoneiset suojatilat. Kaikkien teräspalkit on räjäytetty ja ovet muurattu umpeen. Patterin eteläpään suojahuoneelta johtaa betonilla tuettu yhdyshauta tykkiaseman suojahuoneelle.

Pohjoisimman tykkiaseman suojahuoneelta alkaa yhdyshauta, joka kaartuu patterin taustalla sijaitsevien suojahuoneiden nurkalle. Hauta on louhittu kallioon ja osaksi kaivettu maahan. Se on tuettu osittain betonilla. Yhdyshaudan päässä sijaitsee suurikokoinen suojahuone. Se on rakennettu betonista ja kivistä. Katto on sortunut, mutta viisi betonista hormia on vielä

⁵⁸ Saari 10.6.1999.

⁵⁹ Peitepiirros Viaporin maarintaman linnoitteista. Mittakaava 1:21 000. Päiväämätön. Vkp 90. KA.

pystyssä. Samassa mäenrinteessä on lisäksi kaksi kivistä ja betonista rakennettua suojahuonetta. Kummankin katot ovat sortuneet. Eteläisimmässä on kaksi betonista hormia edelleen pystyssä.

Patterin aseistuksena on ollut 4 kpl 280 mm:n mörssäriä, joiden pääampumasuuntima on ollut koilliseen. Patteri on rakenteeltaan ainutlaatuinen ja hyvässä kunnossa.

Patteri BB 9 Vartiokylä: Myllypuro

Mj-rekisterinumero: 1000011941

P: 6678137 I: 393205

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka sijaitsee kerrostalojen pihamaalla Kiviparintie 3-5:ssä. Kohde on neljän tykin patteri, jonka itäpäästä erottuu maan pinnalle ainoastaan maavalli. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Patterin pohjoispää on jäänyt kerrostalon ja sen pihamaan alle.⁶⁰ Aseistuksena oli 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan kanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuuntima on ollut pohjoiskoilliseen. Patterista on käytetty myös kohdenumeroa B 16.

Patteri BB 10 Vartiokylä, Myllypuro

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000011943

P: 6678058 I: 393607

Ei rauhoitettu (Muinaisjäänösrekisteri 2014: Kiinteä muinaisjäänös)

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Tutkittu: 2011 Riikka Väisänen, Museovirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsi hiekkaisessa mäentöyräässä Myllymestarintien (Kehä I) varrella lämpövoimalan eteläpuolella, kevyen liikenteen väylän itäpuolella. Kohde oli kolmen tykin patteri. Rintasuojana oli kallionseinämä ja hiekkavalli. Tykkiasemia on yhdistänyt rintasuojan takana kulkeva hiekkakummuilla suojattu yhdyshauta. Kohde tuhoutui lämpövoimalan lisärakentamisen yhteydessä. Museoviraston Kulttuuriympäristön suojelu – osasto totesi lausunnossaan 297/304/31.8.2011, että kohde voidaan poistaa riittävien arkeologisten tutkimusten jälkeen ja kohde tutkittiin arkeologisilla kaivauksilla ennen voimalan rakentamista. Kaivauksissa löytyi puurakenteita, esimerkiksi toisen ammusvaraston romahtaneet kattorakenteet hirsineen ja kattohuopineen. Patterin rakentamisessa ja tukemisessa oli käytetty myös kiviä. Aseistuksena oli 3 kpl 122 mm:n haupsia, joiden pääampumasuuntima oli koilliseen.⁶¹

⁶⁰ Asemakaavan 5205 kaavadokumentti. 1962. Ksv.

⁶¹ Väisänen 2011. MV.

VI:tie Mellunkylä: Vartiokylä

Mj-rekisterinumero: 1000019439

P: 6678132 I: 393115 (Karistimentien ympäristön tieosuus)

Kiinteä muinaisjäännös

Tukikohdan VI yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

Myllypurossa Karistimentien eteläpuolella on säilynyt mukulakivettyä yhdystietä noin 30 metrin matkalta. Se lähtee Karistimentien pään ja kävelytien kulmasta Tuulimyllytie 8:n pysäköintialuetta kohti, koillinen-lounassuuntaisena. Tieosuus on osittain tuhoutunut.

VI: este1

Mellunkylä: Kontula

Ei muinaisjäännösrekisterissä

P: 6678797 I: 394686

Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäännös

Tarkastettu: 2006 John Lagerstedt

Piikkilankaeste, joka sijaitsee ulkoilutien ja Kultakummuntie 2–4 tonttialueiden välissä. Esteestä on jäljellä osa piikkilankaesteen kaakko - luode -suuntaista suojavallia. Valli on kahdessa osassa: 50 + 20 m. Vallin leveys on 4 m ja korkeus jyrkältä sivultaan (kontreskarppi) 1,5 m.

TUKIKOHTA VII Mellunkylä

Tukikohdan linnoitteet on esitetty kartalla tukikohdan VI yhteydessä.

Tukikohdan puolustusasema VII:1 Kurkimäenpuistossa on hyväkuntoinen tyyppillinen linnoitekohde. Puolustusasemissa VII:2 ja 3 on taisteluhautojen rintasuojaratkaisut toteutettu harvinaisella tavalla.

VII:1 Mellunkylä: Kurkimäki

Mj-rekisterinumero: 1000011944

P: 6678678 I: 393080

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2001 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee mäellä Kurkimäenpuistossa. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Niiden reunoilla on 19 kuoppaa tai painannetta. Ne ovat joko ampumatarvikekomeroita tai tuliasemia. Betonisia konekivääriasemia on 12 kpl. Asemissa on ollut hirsirakenteita. Lisäksi kohteessa on yksi tähystysasema ja yksi tunnistamaton tuli- tai tähystysasema. Puolustusaseman itäreunalla on konekivääriaseman yhteydessä suojahuone, joka on ollut hirs- ja betonirakenteinen. Lisäksi puolustusasemassa on 13 kuoppaa suojahuoneille, joista osassa on saattanut olla hirsirakenteita. Puolustusaseman eteläosa on jäänyt asutuksen alle. Kohteen kaakkoisnurkalla on suurikokoinen kallioon louhittu ja maahan kaivettu kuoppa.

VII:2 Mellunkylä: Kurkimäki

Mj-rekisterinumero: 1000011947

P: 6678681 I: 392741

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kurkimäentien ja Kurkisuontien risteyksen eteläpuolella. Eteläosassa on kaivamalla tehtyjä hautoja. Pohjoisosassa on kallioon louhittuja, osittain betonilla tuettuja hautoja. Taisteluhautaa on n. 20 m, torjuntasuuntana itä. Taisteluhaudan rintasuoja on murtoviivaisesti taitteinen. Kohteessa on 15 rakentamatonta kuoppaa. Puolustusaseman pohjoiskärjen taustalla on kallion päällä betonipilareita. Kyseessä on mahdollisesti rakennuksen perustarakenteet. Murtoviivaisesti taitteinen taisteluhaudan rintasuoja on harvinainen rakenne pääkaupunkiseudun maarintamalla.

VII:3 Mellunkylä: Kurkimäki

Mj-rekisterinumero: 1000011948

P: 6678718 I: 392679

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kurkimäentien ja Kurkisuontien risteyksen eteläpuolella. Eteläosassa on maahan kaivettua hautaa. Pohjoisosassa on kallioon louhittuja hautoja, jotka on tuettu osittain betonilla. Taisteluhautaa on 10 m, torjuntasuuntana pohjoinen. Noin puolet taisteluhaudasta on rintavarustukseltaan murtoviivaisesti taitteista. Viisi rakentamatonta kuoppaa. Kohteen eteläosassa on kallioon louhittu alue mahdollisesti suurikokoista suojahuonetta varten. Lähistöltä löytyy jäänteitä kovettuneista betonitynnyreistä.

Kohteen lounaispuolella on noin kymmenen maahan kaivettua matalaa kuoppaa, joista suurimman koko on 5 x 5 m. Kohteen luoteisnurkassa on talon perusta portaineen, pienempi kivijalka sekä sortunut kellari. Perustat ja kellarit liittyvät alueella myöhemmin sijainneeseen ampumarataan. Murtoviivaisesti taitteinen taisteluhaudan rintasuojia on harvinainen rakenne pääkaupunkiseudun maalinnoitusvyöhykkeellä.

TUKIKOHTA VIII Mellunkylä, Viikki

Kurkimäkeen sijoittuva puolustusasema VIII:1 on osittain tuhoutunut kerrostalojen alle. Kohteen itäosassa on kuitenkin säilynyt harvinaisen, katetun taisteluhautaosion rakenteita. Tukikohdan eteläosassa sijaitsevat suojahuoneet ja luolat VIII:4–8 sekä yhdystien vanha linjaus antavat hyvän kuvan tukikohtien ampumatarvikevarastojen sijoittelusta maastoon.

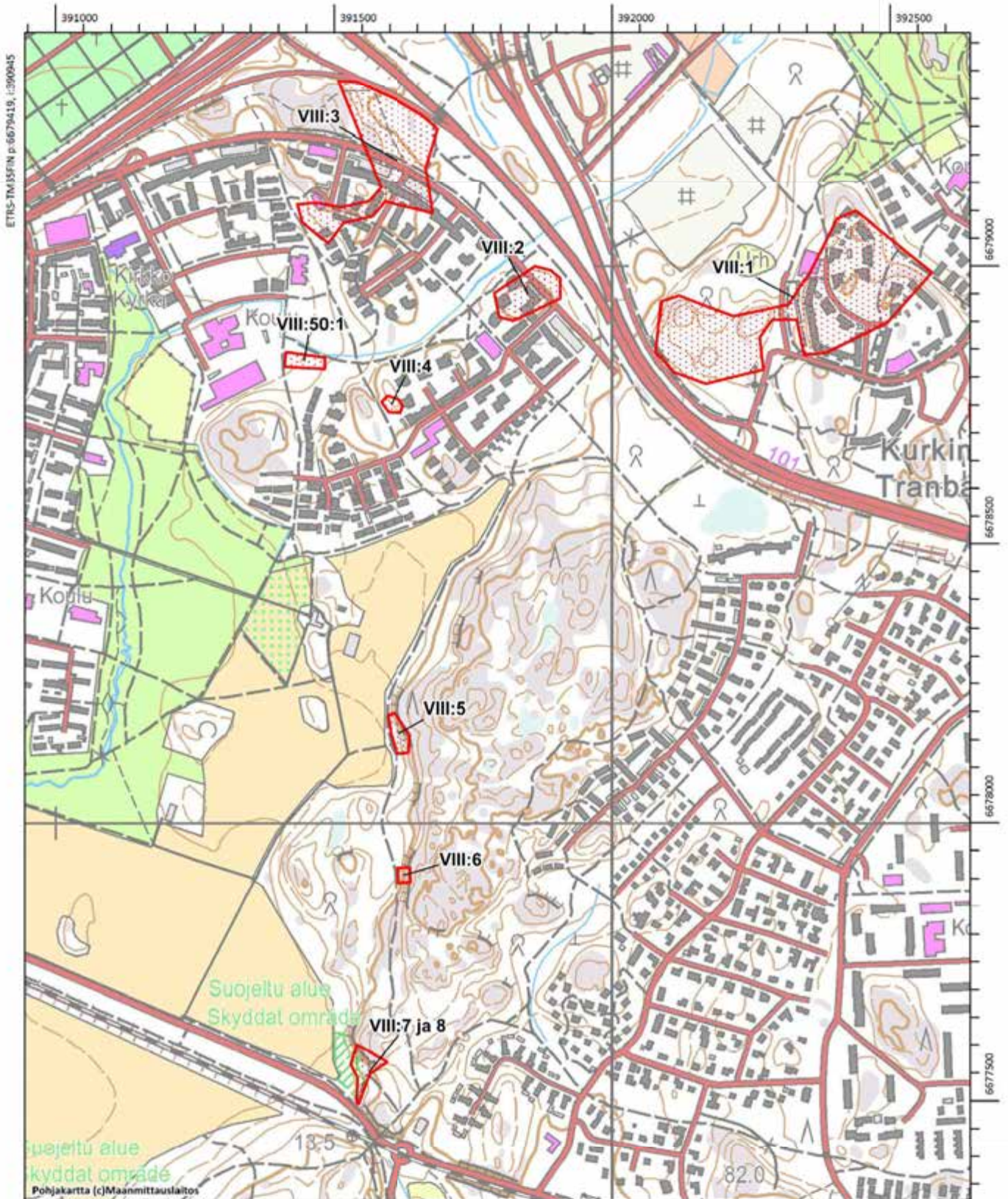
Mellunkylä, Viikki

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

VIII:1 Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000011949

P: 6678863 I: 392173

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto

Kahdesta puolustusasemasta muodostunut kohde on sijainnut Paukkulantien koillisen ja lounaan puoleisilla mäillä. Puolustusasemien välillä on ollut yhdyshauta. Osa kohteesta on tuhoutunut Kivijatantien asuinalueen ja katuverkoston alle. Suurin säilynyt kokonaisuus on kohteen länsiosa Paukkulantien ja Kivikonlaidan välisellä alueella. Kohteen pohjoisosasta on säilynyt myös katkelmia kerrostaloalueen pihamailla.

Pohjoisosassa on jäljellä mäen itäreunalla kallioon louhittua hautaa, joka on tuettu muuratuilla kivillä. Taisteluhaudan torjuntasuunta on ollut itä. Hauta on ollut katettu n. 30 metriä pitkällä osuudella mutta katto on hävinnyt. Sen sijaan rintasuojan päällä olevat ampuma-aukot ovat edelleen näkyvissä. Rakenne on harvinainen pääkaupunkiseudun linnoitusalueella. Lisäksi on kivistä muurattuja konekivääriasemia ja betoninen suojahuone. Alueella on betonisia jalustoja, jotka liittyvät alueella myöhemmin sijainneen ampumaradan toimintaan.

Kohteen keskiosa on tuhoutunut mutta kerrostalojen välissä on vielä fragmentteja linnoitteista ja ainakin yksi betoninen konekivääriasema jäljellä. Länsiosassa on maahan kaivettua ja osittain kallioon louhittua hautaa. Kallioon louhittua ampumakorokkeella varustettua taisteluhautaa on 50 metriä (ilman betonirakenteita). Torjuntasuuntina ovat länsi ja koillinen. Yksi betonista rakennettu konekivääriasema sekä mahdollisesti kaksi muuta konekivääriasemaa. Etulinjassa on suojahuone sekä seitsemän rakentamatonta kuoppaa tuliasemille tai suojahuoneille. Taustalla on neljä suojahuonetta, jotka ovat ilmeisesti olleet hirsirakenteisia. Kohteen lounaiskärki on tuhoutunut tieleikkauksen yhteydessä.

VIII:2 Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000011951

P: 6678968 I: 391872

Kiinteä muinaisjäänös (ilmeisesti tuhoutunut)

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2006 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Von Daehnin kadun ja Agronominraitin risteyksen pohjoispuolella. Kohteen päälle on rakennettu kerrostaloja. Kohteen pohjoisosassa saattaa olla säästyneitä rakenteita.

Tilanne 2006:

Kohteessa on betonilla tuettua taisteluhautaa, jonka torjuntasuuntina ovat koillinen ja luode.

Neljä konekivääriasemaa, joista yksi on kunnostettu myöhemmin varastoksi rakentamalla jo räjäytetyn katon tilalle uusi. Kaakkoispuolen hautoja on osittain täytetty. Kohteessa on viisi suojahuonetta, joista kolme on kunnostettu myöhemmin varastoiksi. Puolustusasemassa on myöhemmin rakennettu maahan kaivettu, kivistä muurattu, maanalainen 10 m pitkä ja 2,5 m leveä suojatila, jonka katto on betonia. Suojaan johtaa kaksi sisäänkäyntiä, joista toinen on tiiliseinässä. Varastotiloiksi muutetut tuliasema ja suojahuoneet saattavat liittyä läheisyydessä myöhemmin sijainneen ampumarata-alueen toimintaan.

VIII:3

Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000011952

P: 6679240 I: 391616

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Lahdenväylän ja Myllymestarintien (Kehä I) risteyksen lounaispuolella. Kohde vaikuttaa tuhoutuneen osaksi alueella olevan asuinalueen rakentamisen yhteydessä.

Tilanne 1997:

Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja. Louhitut haudat ovat osin tuettu betonilla. Konekivääriasemia on viisi ja täyhystysasemia 2. Suojahuoneita on kymmenen ja keskeneräisiä kuoppia neljä.

VIII:4

Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000011955

P: 6678755 I: 391593

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Von Daehnin kadun ja Myllypurosta tulevan kevyen liikenteen väylän risteyksen koillispuolella olevan mäen länsilaidalla. Suojahuone on louhittu kallion kylkeen ja vahvistettu betonilla. Pinta-ala on 30 m². Katosta on poistettu teräspalkit, jolloin etuseinä on vaurioitunut. Suojahuoneen betonikatto on jäljellä sekä uunin syvennys. Kohteeseen on myöhemmin rakennettu tiiliseinä, joka on romahtanut.⁶²

VIII:5

Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000011956

P: 6678136 I: 391621

---

⁶² Saari 9.5.1996.

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuoneryhmä, joka sijaitsee Viikin koetilan peltojen itälaidalla kulkevan ulkoilutien varressa, jyrkän kallion juurella. Suurikokoinen suojahuone on rakennettu maasta ja betonista. Katto on sortunut. Vieressä on kivistä rakennettu lastauslaituri ja mahdollisesti toinen suojahuone. Näiden rakenteiden vieressä on kivistä ja betonista rakennettu pieni hirsikattoinen suojahuone, jonka takaosan katto on tehty betonista.

VIII:6

Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000011957

P: 6677906 I: 391626

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2006 John Lagerstedt

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Viikin peltojen itälaidalla kulkevan ulkoilutien varressa, jyrkän kallion juurella. Kohde on kallioon louhittu, 7,5 x 5,5 metrin kokoinen ja suorakaiteen muotoinen luola. Se on varustettu suunnikkaan muotoisella eteisellä. Luolan korkeus on 2,5–3 metriä. Luolassa on betoniseinät ja lattia. Aaltopeltikatto ja alkuperäiset ovet ovat edelleen jäljellä. Kohteeseen johtaa yhdystie, joka on pengerrytetty levennykseksi luolan sisäänkäynnin eteen.

VIII:7 ja 8

Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000011958

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto

Kaksi kallioon louhittua luolaa, jotka sijaitsevat Viikintien ja Viilarintien risteyksen luoteispuolella, jyrkän kallioseinämän juurella. Kohteen luolat on rakennettu vierekkäin ja ne ovat pohjamuodoltaan suoria. Kumpikin on varustettu eteisellä. Niissä on betoniset ulko- ja sisäseinät ja lattia. Luolissa on aaltopellistä rakennetut sisäkatot. Kummankin luolan ovet on hitsattu kiinni 1998.

Läntisemmän luolan (VIII:7) pinta-ala on 60 m² ja korkeus 3 m. Itäisen luolan (VIII:8) pinta-ala on 62 m² Kalliokaton paksuus on n. 9 m. Luolan VIII:8 ulkoseinä on myöhemmin (v.1938 jälkeen) varustettu tuuletusikkunalla, jossa on teräskalterit ja -verkko.

VIII:tie

Viikki, Vartiokylä

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tukikohdan VIII yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Tukikohdan luoteisosassa osa tiestöstä toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

VIII:50:1

Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000011959

P: 6678829 I: 391479

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Ensimmäisen maailmansodan aikainen parakin kuoppa, joka sijaitsee Limnologinraitin itäpäästä 120 m koilliseen, loivassa mäenrinteessä. Kohteessa on suorakaiteen muotoinen kuoppa, jonka koko on 6 x 30 m ja syvyys 0,4–1 m. Kohteen läheisyydessä on halkaisijaltaan noin metrin kokoinen kuoppa, joka on ympäröity aidalla. Kyseessä on ilmeisesti kaivo.⁶³

---

⁶³ Saari 18.5.1997.

TUKIKOHTA IX Mellunkylä, Malmi

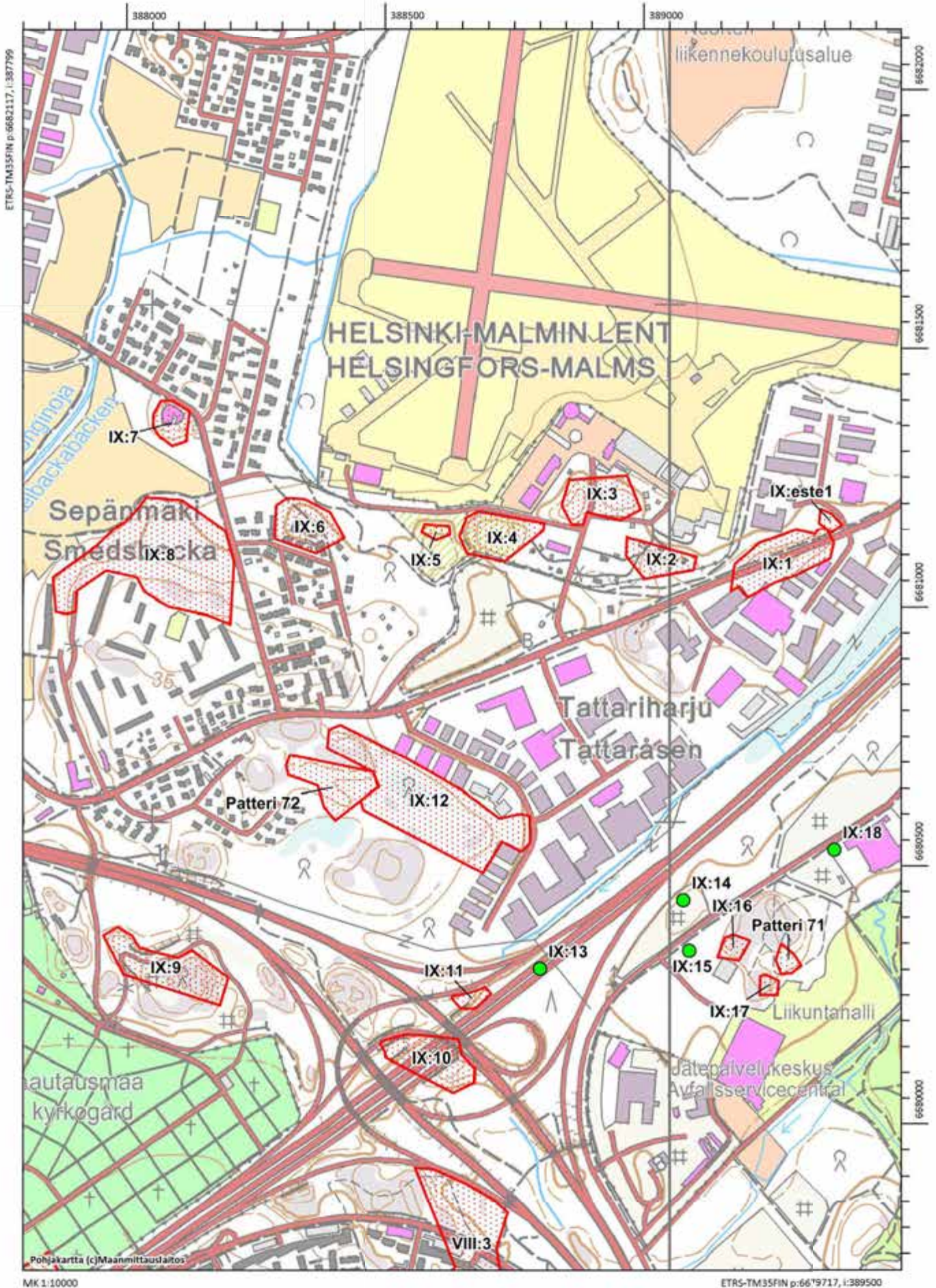
Malmin lentokentän laidalla sijaitsevat puolustusasemat IX:1–6 ovat kaikki osin täytettyjä. Täyttömaiden alla saattaa kuitenkin olla jäljellä hyväkuntoisiakin rakenteita. Linnoitteissa olleita suojahuoneita on hyödynnetty Malmin lentokentän käytön yhteydessä, mahdollisesti toisen maailmansodan aikana. Puolustusasemat IX:8 ja 12 muodostavat tykkipatterin 72 kanssa hyvin säilyneen kokonaisuuden. Puolustusasemassa IX:12 on useita betonirakenteiltaan ehyitä suojahuoneita ja taisteluhautojen yhteydessä on rakenteita katetuista taisteluhautaosioista, joita on jäljellä vain harvoissa kohteissa. Patteri 72 on maarintaman parhaiten säilynyt tyyppillisen mallinen tykkipatteri. Kivikon teollisuusalueen keskellä on ainutlaatuisella tavalla rakennettu tykkipatteri 71 sekä hyväkuntoinen suojahuone IX:17.

Huomionarvoista kohteessa on myös se, että linnoitteiden IX:7 kohdalla aiemmin Sirkku Laineen inventoinnin perusteella tuhoutuneiksi luokitellut linnoitteet paljastuivat kaivauksissa peittyneiksi eivätkä suinkaan tuhoutuneiksi. Linnoitteet olivat yllättävän hyvin säilyneitä maakerrosten alla. Vastaavia kohteita on pääkaupunkiseudulla lukuisia ja niiden suojelustatus olisi arvioitava uudelleen.

Mellunkylä, Malmi

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

IX:1 Malmi: Tattariharju ja Malmin lentokenttä

Mj-rekisterinumero: 1000012094

P: 6680497 I: 392235

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Tattariharjuntien ja Hyttitien risteyksen länsipuolella Tattariharjuntien kummallakin puolella. Kohteessa on kallioon louhittuja hautoja ja eteläosassa maahan kaivettua hautaa, neljä konekivääriasemaa, yksi tähystysasema ja kaksi suojahuonetta, joista yksi on ollut hirsikattoinen ja toinen betonirakenteinen. Lisäksi on kaksi keskeneräistä kuoppaa. Kaikki katetut rakenteet on tuhottu tai luhistuneet. Puolustusaseman pohjoisosa on jäänyt Tattariharjuntien alle ja eteläosa on osittain tuhoutunut teollisuusalueen alle.

IX:2 Malmi: Malmin lentokenttä

Mj-rekisterinumero: 1000012095

P: 6680500 I: 391975

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Malmin lentoaseman alueella Tattariharjuntien ja Kankiraudantien risteyksestä 90 m luoteeseen. Puolustusasemassa on kallioon louhittua hautaa, josta osa on tuettu betonilla. Hauta levenee yhdessä kohdassa 2 x 5 metrin suuruiseksi tuliaseman kaltaiseksi rakenteeksi, jota on vahvistettu betonilla. Kohteessa on yksi mahdollinen konekivääriasema sekä 5 x 3 m kivillä vahvistettu kuoppa, jonka syvyys on n. 1,5 m. Varustuksia on saatettu muuttaa ja laajentaa ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Myöhemmin on ilmeisesti rakennettu neljä suojahuoneita ja kellareita, joissa on ehyet katot.

IX:3 Malmi: Malmin lentokenttä

Mj-rekisterinumero: 1000012096

P: 6680625 I: 391811

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Malmin lentoaseman terminaaliin johtavan tien molemmin puolin, 180 metriä pohjoiseen lentoaseman sisäänkäynnin portista. Puolustusaseman länsiosassa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja ja kaksi konekivääriasemaa. Mäen juurella on tien vieressä kolme betonista suojahuonetta. Kaikkien katettujen rakenteiden katot on räjäytetty. Kahteen suojahuoneeseen on rakennettu myöhemmin uudet katot. Kohteen itäosa on tuhoutunut täyttömaan alle ja ainoastaan katkelmia

hautoista on havaittavissa. Itäosan eteläpuolelle on myöhemmin rakennettu kaksi kellaria: toinen betonista ja toinen kivistä.

IX:4 Malmi: Malmin lentokenttä

Mj-rekisterinumero: 1000012098

P: 6680551 I: 391662

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee mäenkumpareella Malmin lentoaseman pohjoinen-eteläsuuntaisen kiitoradan eteläpään kaakkoispuolella. Kumpareelle on läjitetty maamassoja. Kohteesta erottuu täytemaan seasta ainoastaan vähäisiä osia yhdys- tai taisteluhaudasta sekä yksi ehyt suojahuone, jonka katto on vahvistettu teräspalkeilla. Kohteessa on aikaisempien tietojen mukaan ollut ainakin kolme tuli- tai tähystysasemaa sekä kuusi suojaa tai kuoppaa. Rakenteet saattavat olla jäljellä täytemaan alla.

IX:5 Malmi: Malmin lentokenttä

Mj-rekisterinumero: 1000012116

P: 6680562 I: 391564

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Malmin lentoaseman pohjoinen-eteläsuuntaisen kiitoradan eteläpäässä. Kohteesta on jäljellä kaksi ehjää suojahuonetta, joiden katot on peitetty maalla. Näiden lisäksi on jäljellä jälkiä taistelu- tai yhdyshaudasta sekä konekivääriasemasta.⁶⁴

IX:6 Malmi: Malmin lentokenttä

Mj-rekisterinumero: 1000012117

P: 6680584 I: 391289

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee osin Nallenmäentie 10–12 pientalotonteilla sekä niiden pohjoispuolella olevassa Tullivuorenpuistossa. Puolustusaseman pohjoisosassa on pääosin maahan kaivettua ja osin kallioon louhittuja taistelu- ja yhdyshautoja sekä betonisia konekivääri- ja tähystysasemia. Kaksi suojahuonetta on jäänyt ehjiksi ja ainakin toisessa on teräspalkkivahvistus katossa. Toinen suojahuoneista on erikoinen rakenteeltaan: betonirakenteita ei ole suojattu maalla ja ulkokatto on rintamasuuntaan kaareva.⁶⁵ Kohteen

⁶⁴ Saari 18.4.1996.

⁶⁵ Saari 21.4.1996.

eteläosa on tonttialueen alla. Eteläosassa on ollut useita suojahuoneita, joista yksi on ollut kolmihuoneinen. Eteläosan linnoitteista ei ole näkyvissä merkkejä maan pinnalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

IX:7

Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000012121

P: 6680792 I: 391027

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2006 John Lagerstedt, Museovirasto

Tutkittu: 2010 Markku Heikkinen, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Tullivuorentie 9:n kohdalla tonttimaalla. Suurin osa kohteesta oli peitetty täyttömaalla ja asfaltilla. Helsingin kaupunginmuseon arkeologit tutkivat kohteen 2010, jonka jälkeen se tuhoutui lukuun ottamatta puolustusaseman lounaisosaa, josta jäi jäljelle hieman hautaa ja betoninen konekivääriasema.

Vuoden 2010 tutkimuksissa kohteessa havaittiin kallioon louhittua ja hyvin säilynyttä betonoitua taisteluhautaa, kaksi betonista konekivääriasemaa ja yksi tähystysasema mäen länsi- ja pohjoislaidoilla. Mäen etelälaidalta tuli esiin betoninen suojahuone ja hiekkamaahan kaivettua taistelu-/yhdyshautaa, jossa ei ollut säilynyt puurakenteita.⁶⁶

IX:8

Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000012122

P: 6680512 I: 391018

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Sepänmäellä Tullivuorentien länsipuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja. Taisteluhautaa on yhteensä 60 m, jonka torjuntasuuntana on pohjoinen. Pohjoisosassa on taisteluhaudan rintasuojan päällä olevaan maavalliin tehty ampuma-aukkoja noin 15:lle ampujalle. Hauta on ollut ilmeisesti katettu ampuma-aukkojen kohdalta.

Puolustusasemassa on kuusi betonista konekivääriasemaa ja kaksi tähystysasemaa sekä 18 suojahuonetta, joista kahdeksan on rakennettu valamalla hirsikehikon ympärille betonia. Viimeksi mainittujen suojahuoneiden katot ovat säilyneet ehjinä vaikka huoneiden hirret on poistettu. Joitakin puuosia on kuitenkin vielä jäljellä. Kaikki muut katetut rakenteet on räjätetty tai ne ovat sortuneet.

---

⁶⁶ Heikkinen 2010, 3. HKMU.

Kohteen keskiosaan on aikoinaan rakennettu tie, jonka pengerryksen alle on jäänyt linnoituslaitteita. Myös kohteen länsi- ja eteläosia on täytetty.

IX:9

Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000012124

P: 6679738 I: 391003

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Malmin Hautausmaan ja Seppämestarintien (Kehä I) välisellä täyttömäen ympäröimällä kukkulalla. Kohteessa on maahan kaivettua ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja. Taisteluhauta on tuettu muuratuilla kivillä. Kivistä muurattuja konekivääriasemia on kaksi ja betonisia tähytysasemia kaksi. Näiden lisäksi kohteessa on yksi tunnistamaton betoninen asema. Betonisia suojahuoneita on neljä, joista yksi on kaksihuoneinen. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Suurin osa kohteesta jäänyt täyttömaakerrosten alle, jossa saattaa olla säilyneitä rakenteita.

IX:10

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000012127

P: 6679526 I: 391578

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Lahdenväylän ja Kehä I:n risteyksessä tieramppien väliin jäävillä rinteillä. Kohteen länsipäässä kallioon louhittua hautaa. Eteläpäässä on konekivääriasema ja suojahuone, joka on muurattu kivistä. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Kohde on jäänyt osittain Lahdentien alle.

IX:11

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000013402

P: 6679658 I: 391617

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Lahdenväylän ja Kehä I:n risteyksessä, moottoritien ramppien välissä. Mäen juurella on maahan kaivettua hautaa. Mäen huipulle johtava hauta on louhittu kallioon, jota on itäpuolelta suojattu lisäksi matalalla maavallilla. Yksi konekivääriasema, jonka yhteydessä on pienikokoinen suojahuone sekä yksi kaksihuoneinen suojahuone. Tulasema ja suojahuoneet on rakennettu muuratuista kivistä ja betonista. Kallion huipulla on lisäksi betoninen tähytysasema. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

IX:12 Malmi: Tattariharju

Mj-rekisterinumero: 1000013403

P: 6680034 I: 391557

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupungin museo

Puolustusasema, joka sijaitsee metsässä Valuraudantien teollisuusalueen eteläpuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on yhteensä 130 metriä. Rakennustyöt ovat jääneet keskeneräisiksi. Tuli- ja tähytysasemia sekä suojahuoneita varten on kaivettu ja louhittu 38 kuoppaa. Pieni osa puolustusasemasta on tuhoutunut teollisuusalueen alle. Kohteesta johtaa yhdyshauta patterille nro 72.

IX:13 Mellunkylä: Kivikko

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013404

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Pienikokoinen puolustusasema, joka on jäänyt Lahdenväylän alle ja tuhoutunut.

IX:14 Mellunkylä: Kivikko

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013405

P: 6679854 I: 392026

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto, Museovirasto

Puolustusasema, joka on tuhoutunut teollisuusalueen rakennustöissä vuonna 2007.

Kohteessa oli kallioon louhittua ja osin maahan kaivettua hautaa, joita oli osittain tuettu betonilla.

IX:15 Mellunkylä: Kivikko

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013406

P: 6679773 I: 392045

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema ja luola, jotka ovat tuhoutuneet Kivikon teollisuusalueen rakentamisessa vuonna 2007. Kohteessa oli maahan kaivettua ja osin kallioon tuettua hautaa, jota oli tuettu osittain betonilla. Kohteen eteläosassa oli kallioon louhittu, eteisellä varustettu, betoniseinäinen luola, jonka koko oli 5 x 8 metriä.

IX:16

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000013407

P: 6679740 I: 392124

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Kivikon teollisuusalueen keskellä olevan mäen etelärinteen juurella. Luola on kooltaan n. 50 m² ja se on pohjamuodoltaan 45:n asteen kulmassa taittuva suorakaide. Se on varustettu eteisellä. Sisäänkäynnit sijaitsevat betoniseinissä. Sisäseinät ja lattia ovat betonia. Varastotilassa on sisäkatto, joka on aaltopellin muotoista mineriiittilevyä. Sisäkatto lepää sivuseinien päälle poikittain asetetuilla puuparruilla. Varastotilan leveys on 4 m ja korkeus 2 m. Eteisessä ei ole sisäkattoa. Kalliokatto on lakipisteessään n. 3 m korkeudessa. Sisäänkäynnin panssariovi on poistettu. Oviaukon päällä on betoninen lippa. Luolan yläpuolella on ulkona kalliolla kaksi ilmastointihormia. Luolan sisäkatto, ilmastointiputket ja oviaukon lippa ovat todennäköisesti jälkikäteen rakennettuja.

IX:17

Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000013408

P: 6679687 I: 392188

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Kivikon teollisuusalueen keskellä, avokallion lounaisreunalla. Se on rakennettu kallioon louhittuun 7 x 8 m kokoiseen kuoppaan, jolla on syvyyttä 6 m. Rakenteen muodostaa kaksi huonetta, joihin johtaa kallion laidalta kapea yhdyshauta, joka tekee suorakulmaisen mutkan huoneen edessä. Huoneiden seinät on rakennettu betonista. Huoneet ja niiden eteen johtava hauta on ollut tarkoitus kattaa yli 2 m paksulla betonikatolla, mutta työt ovat jääneet keskeneräisiksi. Suojahuoneen vierellä on suuri kasa kivilouhetta.

IX:18 Mellunkylä: Kivikko

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013409

P: 6679932 I: 392293

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema, joka tuhoutui Kivikon teollisuusalueen rakentamisen yhteydessä. Kalliota kiertävässä puolustusasemassa oli useita konekivääri- ja tähystysasemia sekä suojahuoneita, joista kaksi oli rakenteeltaan kolmihuoneisia. Kohde ja sen kohdalla sijainnut kallio räjäytettiin 7.11.2007.

Patteri 71 Mellunkylä: Kivikko

Mj-rekisterinumero: 1000013410

P: 6679751 I: 392224

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee metsikössä Kivikon teollisuusalueen keskellä. Kohteessa on yksi tykkiasema, jonka rintasuojana on kaareva betonivalli, jonka yläreunalla on kaksi ampumatarvikekomeroa. Tykkiaseman eteläpuolella on kaksi betonista suojahuonetta ja yksi suojahuoneen kuoppa. Tykkiaseman luoteispuolella on yksi betoninen suojahuone. Kaikkien edellä mainittujen suojahuoneiden katot on räjäytetty. Viimeksi mainitun suojahuoneen luoteispuolella on ilmeisesti ehyt tai osittain ehyenä säilynyt suoja, jonka sisäänkäynti on peittynyt maalla. Näkyvissä on vain pieni aukko huonetilaan.

Patterin aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan rannikkokanuunaa, vuoden 1877 mallia, joiden pääampumasuunta on ollut koilliseen. Patterin muut tykkiasemat ovat joko tuhoutuneet ja täytetty tai ne ovat kadonneet kun patterilla tehtiin sodan loppuvaiheessa muutostöitä. Arkistotietojen perusteella patterilla on sodan loputtua ollut kuusi edellä mainitun mallista tykkiä, joista kaksi on ollut paikoillaan asemissa ja loput lojuneet maassa.⁶⁷ Jäljelle jääneen tykkiaseman rintasuojan rakenne on ainoa laatuaan koko pääkaupunkiseudun linnoitusalueella.

Patteri 72 Malmi: Tattariharju

⁶⁷ Förteckning över kanonerna på Sveborgs fästningsområdes landfront. Päiväämätön. Puolustusministeriön taisteluvälineosasto. Numeroimaton kansio. KA.

Mj-rekisterinumero: 1000013411

P: 6680097 I: 391323

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Tykkipatteri, joka sijaitsee metsässä, Raetien päästä 70 metriä koilliseen. Kohde on neljän tykin patteri, jonka tykkiasemat on kaivettu maahan. Kuhunkin tykkiasemaan on rakennettu kaksi suojahuonetta paitsi läntiseen, jossa on vain yksi suoja. Suojahuoneet on rakennettu betonista ja kaikki ovat säilyneet ehjinä. Ainoastaan sisäseininä olleet hirret on poistettu. Patterin itäpäässä on betoninen suojahuone sekä patterin eteläpuolella yhdystien vieressä kolme pientä suojaa. Patterin taustalla kulkee yhdystie. Patterista johtaa yhdyshauta kohteeseen IX:12 sekä kaksi yhdyshautaa etelään taustalla olevan kallion toiselle puolelle.

Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n 120 puudan piiritystykkiä, joiden pääampumasuuntima on ollut koilliseen. Kohde on maarintaman parhaiten säilynyt tyypillisen mallinen tykkipatteri.

IX:tie

Mellunkylä, Malmi

Tukikohdan IX yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen. Tattariharjulla kohteen IX:12 eteläpuolella on jäljellä osa tiestä alkuperäisessä ulkoasussaan.

IX:este1

Malmi: Malmin lentokenttä

Muinaisjäänösrekisterissä kohteen IX yhteydessä

P: 6680580 I: 392312

Kiinteä muinaisjäänös

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Tattariharjuntien ja Hyttitien risteuksen länsipuolella. Esteestä on jäljellä 15 m osuus suojavallia, jonka korkeus on jyrkältä reunaltaan (kontreskarppi) 1 m. Vallin luoteispää ja eteläosa ovat tuhoutuneet.

TUKIKOHTA X Malmi

Tukikohdan linnoitteita on jäänyt asutuksen alle. Aarnikan mäellä on säilynyt laaja puolustusasema X:5. Jyrkkään rinteeseen rakennetun yhdyshaudan betoniset reunat on porrastettu mahdollisesti suojakatetta varten. Rakentamistapa on maarintamalla ainutlaatuinen.

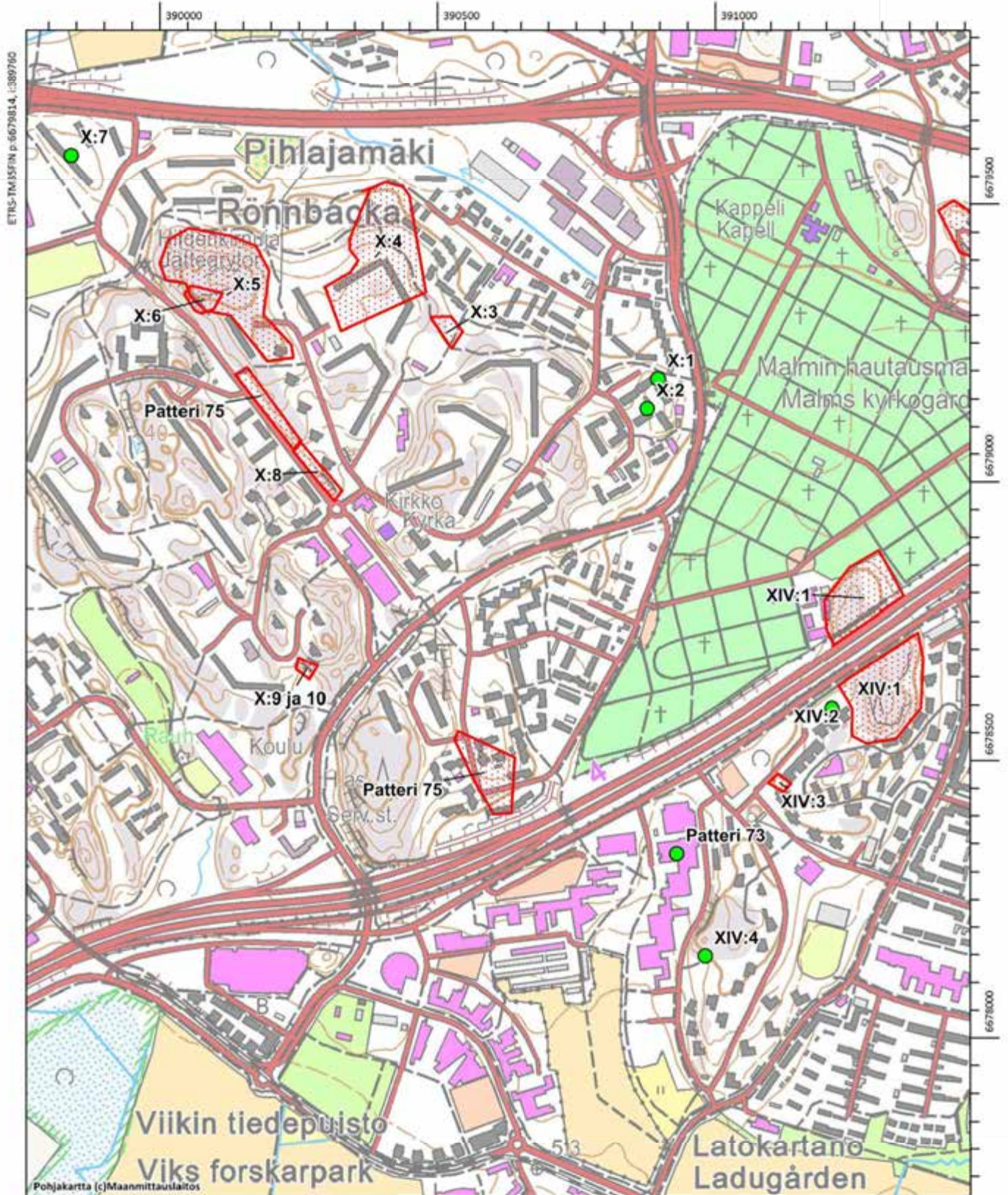
Mellunkylä, Malmi, Viikki

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6679814, i:389790

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6677713, i:391460

- X:1 ja 2 Malmi: Pihlajamäki
- Tuhoutunut
 Mj-rekisterinumero: 1000013415
 P: 6679451 I: 390423
 Ei rauhoitettu
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on tuhoutunut Gneissipolun ja Muistokivenpolun välisen kerrostaloalueen alle.
- X:3 Malmi: Pihlajamäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013416
 P: 6679565 I: 390025
 Kiinteä muinaisjäänös
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Aarnikonmäen keskellä, puistoalueella kahden kerrostalon välissä. Kohteessa on voimakkaasti maatunut kaareva maavalli, jonka pituus on 15 metriä. Vallissa on kaksi mahdollista tuliasemasyvennystä.⁶⁸
- X:4 Malmi: Pihlajamäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013417
 P: 6679756 I: 389929
 Kiinteä muinaisjäänös
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Marmoripolun länsipään länsi- ja lounaispuolilla. Kohteessa on maahan kaivettuja ja osittain kallioon louhittuja hautoja sekä kaksi tuliasemaa ja viisi kuoppaa. Kohteen eteläosassa on yksi suojahuone ja jäänteitä mahdollisesti toisesta. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Kohteen pohjoisosassa on 10 x 18 m kokoinen maahan kaivettu kuoppa. Osa kohteesta on jäänyt kerrostalon ja sen pihamaan alle. Jäljellä olevat haudat ja asemat ovat voimakkaasti maatuneita ja osaksi täytettyjä.
- X:5 Malmi: Pihlajamäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013418
 P: 6679678 I: 389622
 Kiinteä muinaisjäänös
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
 Tarkastettu: 2005 John Lagerstedt
- Puolustusasema, joka sijaitsee Aarnikanmäen luoteiskulmalla. Kohteen pohjoisosassa on kallioon louhittuja hautoja, muualla kaivamalla rakennettuja. Osa haudoista on betonoitu. Taisteluhautaa on 20 m, jonka torjuntasuuntana on pohjoinen. Kallion pohjoisivulla, jyrkässä

---

⁶⁸ Saari 4.6.1997.

rinteessä sijaitseva yhdyshauta on ollut mahdollisesti katettu naamiointitarkoituksessa mutta kate on poistettu myöhemmin tai sen rakentaminen on jäänyt kesken. Katteen asentamista varten haudan betonisten sivuseinämien yläreunat on rakennettu porrasmaisesti nouseviksi. Rakenne on ainoa laatuaan pääkaupunkiseudun linnoitteilla. Puolustusasemassa on viisi konekivääriasemaa ja kolme tähytysasemaa sekä kuusi suojahuonetta ja yhdeksän rakentamatonta kuoppaa. Kaikki katetut betonirakenteiset asemat ja suojat on räjäytetty.

X:6

Malmi: Pihlajamäki

Mj-rekisterinumero: 1000013419

P: 6679615 I: 389577

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Rapakiventie 3:n luoteispuolella. Luolan rakennustyöt jäivät keskeneräisiksi ensimmäisen maailmansodan aikana. Luolaa laajennettiin 1938–1939 ilmavoimien ammusvarastoksi. Sotien jälkeen se oli väestönsuojelukäytössä.⁶⁹ Nykyisin luola on T-kirjaimen muotoinen ja sen pinta-ala on 310 m².

X:7

Malmi: Ala-Malmi

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013420

P: 6679883 I: 389333

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on tuhoutunut Rapakiventie 2 kerrostalon ja paikoitusalueen alle.

X:8

Malmi: Pihlajamäki

Mj-rekisterinumero: 1000013421

P: 6679316 I: 389778

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kohde sijaitsee Rapakiventien pohjoislaidalla, Luiskatien risteyksestä luoteeseen. Kohteessa on maahan kaivettua yhdyshautaa ja suojahuoneen jäännökset. Suojahuoneen betoniseinät on valettu aikanaan hirsikehikon ympärille.

X:9 ja 10

Malmi: Pihlajamäki

Mj-rekisterinumero: 1000013422

P: 6678961 I: 389764

---

⁶⁹ Pääesikunnan Sotatalousosaston luettelo Helsingin maalinnoituksen kalliosuojista. 21.9.1960. MV.

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kaksi kallioon louhittua luolaa, jotka sijaitsevat kallionseinämän juurella Kiillekuja 4:n rakennuksesta luoteeseen. Luolien edustalle johtaa osittain pengerrytetty yhdystie Pihlajanmäenpolulta. Luolien pinta-alat ovat 29 ja 31 m². Oviaukot ovat betoniseinässä mutta alkuperäiset ovet on poistettu. Itäisen luolan sisäänkäynti on hitsattu kiinni. Läntinen luola on lukittu ja oviaukon edessä on irtomaata. Kohteiden eteläpuolella on suuri kalliolouhos, jonka leveys on 20–30 m ja korkeus 3 m.

Patteri 74

Malmi: Pihlajamäki

Mj-rekisterinumero: 1000013424

P: 6678795 I: 390086

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Ensimmäisen maailmansodan aikainen tykkipatteri, joka sijaitsee Johtokiventie 10–12 kerrostalojen ja niiden pihamaan kohdalla. Kohde on ollut neljän tykin patteri. Se on tuhoutunut miltei kokonaan. Eteläisimmän tykkiaseman rintasuojan yläreuna näkyy talon pihamaalla.⁷⁰ Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Patterin aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan rannikkokanuunaa vuoden 1877 mallia, joiden pääampumasuuntima on ollut koilliseen.

Patteri 75

Malmi: Pihlajamäki

Mj-rekisterinumero: 1000013426

P: 6679444 I: 389678

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Rapakiventien itäpuolella, Vuolukiventien risteyksen kohdalla. Kohde on neljän tykin patteri, jonka rintasuojana on kallionseinämä. Jäljellä on yksi betoninen hirsille valettu suojahuone, jonka betonikatto on ehyt. Puurakenteet ovat hävinneet. Suojahuoneen kummallakin puolella on sijainnut ilmeisesti kaksi tykkiasemaa. Aseistuksena on ollut 4 kpl 229 mm:n mörssäriä, joiden ampumasuunta on ollut koilliseen.

X:tie

Malmi

Tukikohdan X yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjana, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

---

⁷⁰ Saari 4.6.1997.

TUKIKOHTA XI Malmi, Pukinmäki

Ormusmäellä sijaitsevassa puolustusasemassa XI:2 on taisteluhautojen yhteyteen rakennettu pienelle alueelle neljän luolan ja taisteluhautojen monimutkainen järjestelmä. Linnoituslaitteet edustavat ensimmäisen maailmansodan lopun rakentamistapaa, jossa taisteluasemien välittömään läheisyyteen rakennettiin tykkituloista kestävä luolasuojat. Kohde kuuluu merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Tukikohdan muut kohteet puolustusasemia IX:8 ja 9 lukuun ottamatta ovat jääneet suurimmaksi osaksi tonttialueiden ja tieverkoston alle. Ylä-Malmin alueella on joukko linnoitteita (kohteet XI:10–14), jotka puuttuvat aikaisemmista inventoinneista. Alue linnoitettiin ilmeisesti vasta sodan lopussa ja niitä ei ehditty merkitä niihin sotilaskarttoihin, jotka ovat säästyneet arkistoihin. Ylä-Malmille rakennettiin heti maailmansodan jälkeen useita omakotitaloja, joiden tonttimaiden kätköihin linnoitteet unohtuivat.

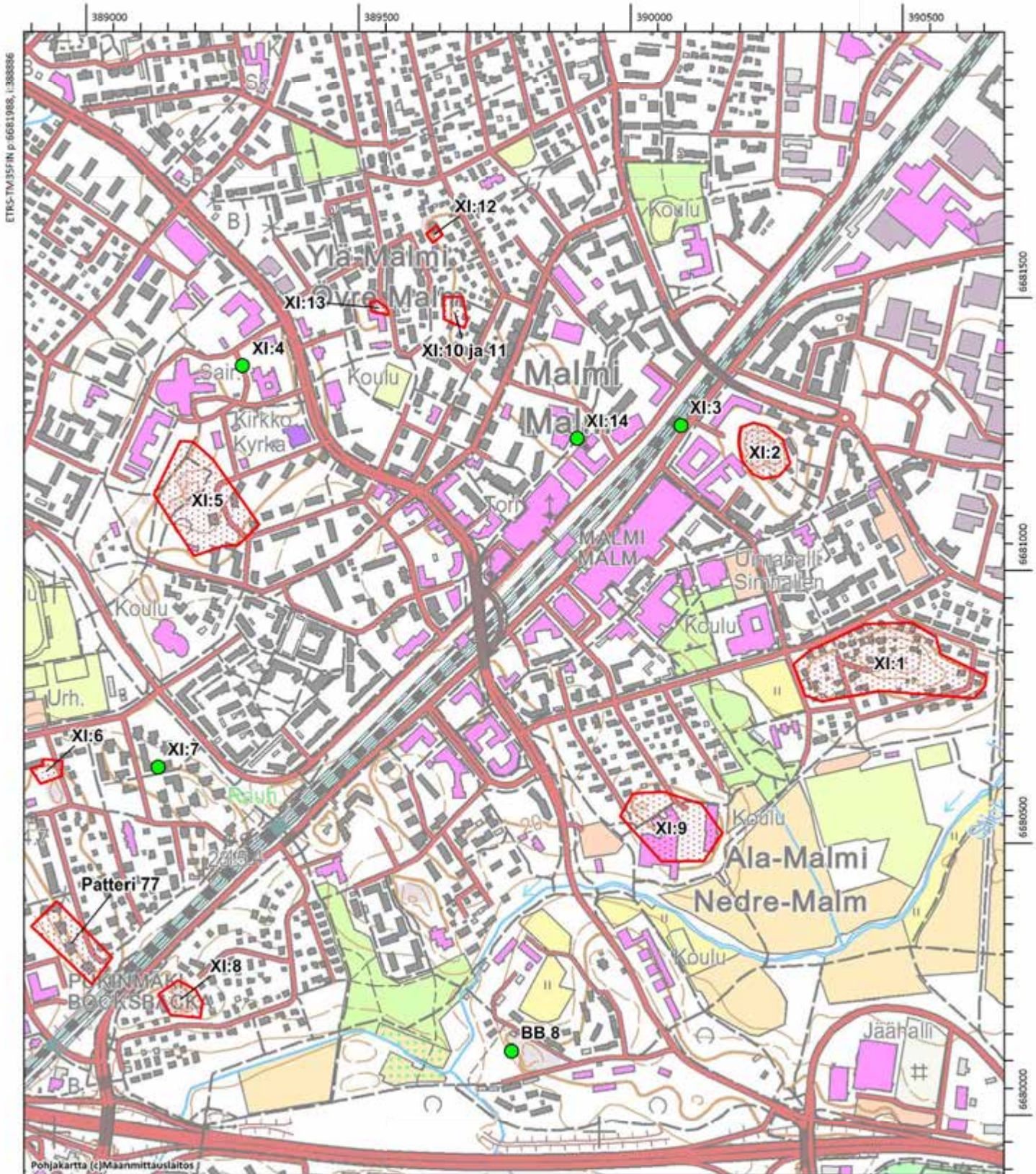
Malmi, Pukinmäki

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6681988, i:388886

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6679888, i:390687

XI:1 Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013429

P: 6680860 I: 390566

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Kellaritien ja Paukkupolun pohjoispuolella. Kohteessa on maahan kaivettua hautaa, jonka reunaa on korotettu maavallilla. Sitä on jäljellä 25 metriä rakentamattomalla tontilla. Muu osa on jäänyt tonttialueen alle. Maanpinnan alapuolella voi olla säilyneitä rakenteita. Yksi betonista rakennettu tähystysasema ja tarkemmin määrittelemätön tuliasema. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

Kohteen keskiosassa, omakotitontilla on kallioon louhittu luola, jossa on alun perin ollut kaksi sisäänkäyntiä. Läntinen sisäänkäynti on 7 metriä leveä ja siihen on myöhemmin rakennettu puinen ulkoseinä. Itäinen sisäänkäynti on ollut 3 m leveä käytävä, joka on aikanaan täytetty näkymättömiin. Luolan pinta-ala on ollut 255 m².

XI:2 Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013430

P: 6681249 I: 390307

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee jyrkällä kalliolla Ormuskujan länsipuolella. Kohde muodostuu neljästä kallioon louhitusta luolatilasta sekä kallion reunoille ja päälle sijoittuvista tuliasemista ja yhdyshautoista. Haudat on louhittu kallioon ja tuettu betonilla. Taisteluhautaa on yhteensä 30 m. Kohteessa on yksi konekivääriasema ja kaksi tähystysasemaa, joista toisen yhteydessä on pieni suojahuone. Asemat on rakennettu betonista. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Mäen länsiosassa, läntisen luolan sisäänkäynnin edustalle on alettu louhia kaponieerille kahta tykkiasemaa mutta työt ovat jääneet keskeneräisiksi.

Eteläisimmän luolan pinta-ala on 85 m². Sisäänkäynti on varustettu eteisellä. Ovi on lukittu. Luolan perältä johtaa portaat keskimmäiseen luolaan. Portaiden päässä oleva oviaukko on muurattu umpeen. Keskimäinen luola on varustettu kahdella seinättömällä sisäänkäynnillä ja sen keskellä on edellä mainittu umpeen muurattu oviaukko eteläiseen luolaan. Pinta-ala on 23 m². Itäisessä luolassa on kaksi sisäänkäyntiä ja sen pinta-ala on 20 m. Läntisen luolan pinta-ala on 23 m². Luolan sisäänkäynti on kallion juurella. Luolan takaosasta johtaa tikapuut pienen aukon kautta ylös yhdyshautaan. Itäinen ja läntinen luola on varustettu betoniseinillä.

Ormusmäen keskitetty luolarakentaminen on ainutlaatuista koko pääkaupunkiseudun linnoitusalueella. Ormusmäki on hyvä esimerkki I maailmansodan loppuvaiheen

linnoitamistavasta, jolloin puolustusasemiin rakennettiin lisää luolasuojia, jotka sijoitettiin etulinjaan siten, että luolat olivat välittömästi taisteluasemien yhteydessä.

XI:3 Malmi: Ala-Malmi

Tuhoutunut
Mj-rekisterinumero: 1000013566
P: 6681302 I: 390153
Ei rauhoitettu

Puolustusasema, joka on sijainnut pääradan varressa Ormusmäen itäpuolella. Se on tuhoutunut jäätyään rautatien levennyksen alle. Kohteessa on ollut kupukattoinen betoninen asema (tyyppiä D), jossa oli kaksi ampuma- tai tähystysaukkoa jotka oli suunnattu länteen ja luoteeseen.⁷¹

XI:4 Malmi: Ylä-Malmi

Tuhoutunut
Mj-rekisterinumero: 1000013568
P: 6681406 I: 389340
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Malmin Sairaalakadun ja Talvelantien välisen parkkipaikan alle.

XI:5 Malmi: Ylä-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013569
P: 6681168 I: 389250
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Malmin sairaalan ja Kunnantien välisessä puistossa. Kohteessa on maahan kaivettuja maatuneita ja suurimmaksi osaksi täytettyjä taistelu- ja yhdyshautoja. Mäen päällä on myös kallioon louhittua hautaa sekä kaksi mahdollista tuliasemasyvennystä. Kohteen eteläosassa on kallioon louhittu luola, jonka pinta-ala on 237 m². Luolan louhinta oli tehty valmiiksi. Se viimeisteltiin II maailmansodan aikoihin ammussorvaamoksi. Luolaa on myöhemmin laajennettu ja siitä on tehty väestönsuoja.⁷²

XI:6 Pukinmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013571
P: 6680662 I: 388991

⁷¹ Löfgren. Tutkimus maa- ja merilinnoituksesta. Päiväämätön käsikirjoitus.MV.

⁷² Pääesikunnan Sotatalousosaston luettelo Helsingin maalinnoituksen kalliosuojista. 21.9.1960. MV.

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Myrttipuistossa, Eskolankujan ja Kivatien risteuksen luoteispuolella. Kohteessa on maahan kaivettua hautaa 30 metriä sekä painauma mahdollista tuliasemaa varten. Kohteen eteläpuolella on kallion laella betoninen kivijalka ja länsipuolella betoninen kellari. Nämä rakenteet ovat ilmeisesti valmistuneet vasta linnoittamisen jälkeen.

XI:7

Pukinmäki

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013572

P: 6680653 I: 389239

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on sijainnut Ukkostien ja Salamapolun risteuksen ympäristössä. Kohdalle on rakennettu kerrostaloja.

XI:8

Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013574

P: 6680254 I: 389227

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee puistossa Tapperintien länsipään lounaispuolella. Kohteessa on yksi konekivääriasema ja kaksi betonista ehjää suojahuonetta sekä yksi betoninen ampumatarvikekomero tai pienikokoinen sirpalesuoja. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Kohteen yhdys- ja taisteluhaudat on täytetty.

XI:9

Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013575

P: 6680588 I: 390086

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Paavolantien eteläpäässä. Maahan kaivettua ja kallioon louhittua hautaa sekä yksi betonista rakennettu konekivääriasema, jonka ulkopuolella, oviaukon vieressä on ampumatarvikekomero. Konekivääri aseman sisällä on erikoinen koroke. Lisäksi on kaksi betonista tähytysasemaa sekä yksi betonista rakennettu suojahuone, jonka katosta on räjäytetty rautakiskot pois, mutta betonikatto jäljellä. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

XI:10 ja 11

Malmi: Ylä-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013576
 P: 6681509 I: 389741
 Kiinteä muinaisjäänös
 Tarkastettu: 1983 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Askarkujan päässä, omakotitaloalueella. Kohteessa on kallioon louhittu hevosenkengän muotoinen luola, jonka pinta-ala on 200 m². Luolaan on kaksi sisäänkäyntiä, joista eteläinen on betoniseinässä syvässä kalliorotkossa. Pohjoinen uloskäynti on 10 metriä pitkän tunnelin päässä. Se on aikanaan johtanut suoraan taisteluhautaan, mutta nykyään se päättyy 1920-luvulla rakennetun talon pannuhuoneeseen. Tunnelin luolanpuoleiseen päähän on myöhemmin rakennettu väliseinä ja ovi.

Asukkaiden antaman tiedon mukaan mäenrinteessä on ollut kallioon louhittuja betonilla tuettuja hautoja. Taisteluhautaa on ollut ilmeisesti 20 metriä, torjuntasuuntana länsi. Kohteen pohjoisosassa on ollut teräspalkeilla vahvistettu betonirakenteinen suojahuone, joka oli vielä 1970-luvulla ehyt. 1950-luvulta peräisin oleviin karttoihin on piirretty kuopassa sijaitseva, kaksiosainen, siipimuureilla varustettu suojahuone, jonka sisäänkäyntiin näyttää johtavan hauta kummastakin suunnasta.⁷³ Hauta ja suojahuone ovat tuhoutuneet. Askarkuja 6:ssa olevien ulkoportaiden alapäästä lukien neljäs betoninen askelma on taisteluhaudan rintasuoja.

XI:12 Malmi: Ylä-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013578
 P: 6681656 I: 389681
 Kiinteä muinaisjäänös
 Tarkastettu: 1983 John Lagerstedt

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Tukkisillantie 13:ssa, omakotitontilla. Luola on karttatietojen perusteella louhittu kääntyvän suorakaiteen muotoiseksi ja sen pinta-ala on n. 40 m². Luolassa on yksi sisäänkäynti, jonka oviaukko on betoniseinässä kallioon louhitun rotkon perällä.

XI:13 Malmi: Ylä-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013579
 P: 6681515 I: 389600
 Kiinteä muinaisjäänös

Mahdollinen puolustusasema, joka sijaitsee Notkotie 12:ssa. Lastenkodin pihan reunalla erottui vielä 1997 maavalli, joka voi liittyä kohdalla sijainneisiin linnoitteisiin. Maanpinnan alapuolella saattaa olla säilyneitä rakenteita. 1950-luvulta peräisin olevassa kartassa on alueelle merkitty kaksi säännöllistä rakennelmaa, jotka ovat kooltaan n. 4 x 4 metriä. Itäisempi voisi olla siipimuureilla varustettu suojahuone.⁷⁴

⁷³ Karttaote (rajapyykin kiinnittölehti). Mittakaava 1:500. 1950-luku. KMO.

⁷⁴ Karttaote (rajapyykin kiinnittölehti). Mittakaava 1:500. 1950-luku. KMO.

XI:14 Malmi: Ylä-Malmi

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013580

P: 6681246 I: 389946

Ei rauhoitettu

Puolustusasema, joka on sijainnut Viljatien ja Kaupparaitin risteyksen lounaispuolella. Kohde on jäänyt kerrostalojen alle. 1930-luvun kartan ja suullisen tiedon mukaan alueella on ollut yhdys- ja taisteluhautoja, suojahuoneita sekä tuli- tai tähystysasemia.⁷⁵

Patteri BB 8 Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013581

P: 6680168 I: 389836

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, jonka rakennustöiden toteutuksesta ja aseistuksesta ei ole tietoja. Kohteen likimääräinen sijaintipaikka on Riihenkulmanpolun lounaispuolella. Kohdalla sijaitsee vanha puurakennus ja sen pihaterassi, jonka alla keskikohdassa on maakellari.

Patteri 77 Pukinmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013584

P: 6680355 I: 389038

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Myrnttien ja Palsamipolun risteyksen eteläpuolella tonttialueella. Kohde on kuuden tykin patteri, joka on jäänyt pienkerrostalojen pihamaan alle. Rinteessä kulkee yli 30 m pitkä maapengerrys, josta ei erotu tykkiasemia. Penkereen eteläpäässä on kiviröykkiö.⁷⁶ Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Patterin aseistuksena on ollut 6 kpl 152 mm:n 120 puudan piirityskanuunaa vuoden 1877 mallia, joiden pääampumasuuntima on ollut koilliseen.

XI:tie Malmi, Pukinmäki

Tukikohdan XI yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

⁷⁵ Kartta Helsingin Malmin alueesta. 1930-luku. Mittakaava 1:2000. KMO; Hæggström 1998, suullinen tiedonanto.

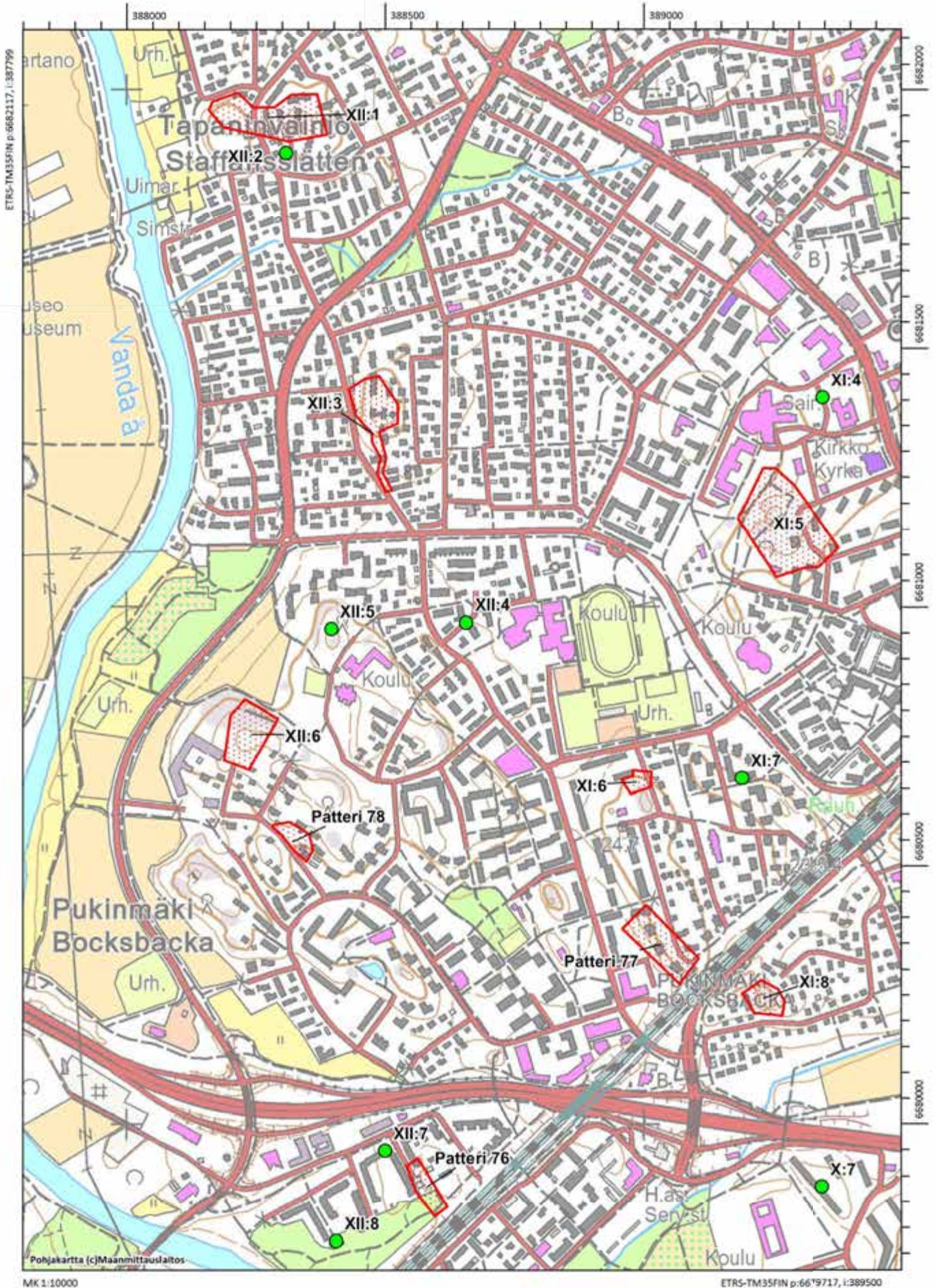
⁷⁶ Saari 21.4.1996.

TUKIKOHTA XII Tapaninkylä, Pukinmäki

Tukikohdan linnoitteet sijaitsevat suurimmaksi osaksi rakennetuilla tonteilla. Puolustusasemat XI:1 ja 6 ovat säilyneet parhaiten. Tykkipatterin 76 rakenteita saattaa olla jäljellä täyttömaan alla.

Tapaninkylä, Pukinmäki

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

- XII:1 Tapaninkylä: Tapaninvainio
- Mj-rekisterinumero: 1000013585
P: 6681980 I: 388242
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kapteenskanmäen pohjoislaidalla, Pohjanpellontien ja Ollilankujan risteyksen kaakkois- ja lounaispuolella. Kapteenskanmäen koillisosaan ja Karhusuonmäen itäpuolelle on rakennettu pientalotontteja, jolloin ainakin osa linnoitteista on tuhoutunut. Kohteessa on ollut 1995 maahan kaivettuja yhdys- tai taisteluhautoja sekä kolme betonista konekivääriasemaa, kolme tähytysasemaa, kaksi betonista suojahuonetta ja neljä rakentamatonta kuoppaa. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.
- XII:2 Tapaninkylä: Tapaninvainio
- Mj-rekisterinumero: 1000013587
P: 6681878 I: 388315
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Pohjanpellontien ja Uimarannantien risteyksen koillispuolella. Luola ja siihen johtava syvä kallioon louhittu yhdyshauta on täytetty turvallisuussyistä kivillä ja maa-aineksilla 1970-luvulla. Luolarakenne saattaa olla edelleen jäljellä.
- XII:3 Tapaninkylä: Tapaninvainio
- Mj-rekisterinumero: 1000013588
P: 6681392 I: 388471
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Karhusuontien ja Katajapolun välisellä tonttialueella. Kohde on jäänyt tonttialueen alle mutta sen osia saattaa olla säilyneenä. Myös maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Kohteen keskiosassa on kallioon louhittu luola, joka on varastokäytössä. Luolan betoninen ulkoseinä on uudempi kuin ensimmäisen maailmansodan ajalta. Luolan rakennusajankohta ei ole selvillä.
- XII:4 Pukinmäki
- Tuhoutunut
- Mj-rekisterinumero: 1000013592
P: 6680967 I: 388640
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kehäkukantien molemmin puolin. Kohde on jäänyt talojen ja tien alle.

- XII:5 Pukinmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013594
P: 6680975 I: 388396
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Pieksupolun pohjoispään itäpuolella. Kohteen rakentamisesta ei ole varmuutta. Maastossa on havaittavissa vain epämääräinen kuoppa.⁷⁷
- XII:6 Pukinmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013596
P: 6680781 I: 388254
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Närepuistossa, Närekujan pohjoispuoleisilla kallioilla. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Rintasuojia on korotettu maavalleilla. Kolme keskeneräistä kuoppaa. Hautoja ja asemia on osittain täytetty.
- XII:7 Pukinmäki
- Tuhoutunut
Mj-rekisterinumero: 1000013597
P: 6679938 I: 388500
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Todennäköisesti tykkipatteriin 76 liittynyt suojahuone, joka on jäänyt Rälssintie 7 kerrostalon alle.
- XII:8 Pukinmäki
- Tuhoutunut
Mj-rekisterinumero: 1000013598
P: 6679830 I: 388476
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Todennäköisesti tykkipatteriin 76 liittynyt suojahuone, joka on jäänyt Johan Bockin kuja 6 kerrostalon alle.
- Patteri 76 Pukinmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013599
P: 6679848 I: 388598
Kiinteä muinaisjäänös

---

⁷⁷ Saari 6.6.1997.

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2005 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka sijaitsee Rälssintien kerrostaloalueen läheisyydessä, Bockinpuiston koillispuolella, aivan rautatien vieressä. Kohde on kahden tykin patteri, jonka rintasuojasta erottuu maatonut 2–2,5 m korkea maavalli, jonka halkaisee kevyen liikenteen väylä. Valli on kaakko–luode -suuntainen. Patterin pohjoisen pään edessä on Pukinmäen kartanon rakennuksia ja pihamaa. Tykkiasemista tai suojahuoneista ei erotu rakenteita maan pinnalle. Aseistuksena on ollut 2 kpl 152 mm:n Canet-kanuunaa. Pääampumasuunta on ollut koilliseen.

Patteri 78

Pukinmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013600

P: 6680571 I: 388309

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Mikael Soinisen Tien ja Lustokujan risteyksen länsipuolella. Kohde on ollut neljän tykin patteri, joka on jäänyt pientalojen tonttialueen alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Aseistuksena on ollut 4 kpl 229 mm:n mörssäriä, joiden pääampumasuunta on ollut koilliseen.

XII:tie

Tukikohdan XII yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt rakennusten alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XIII Vartiokylä

Tukikohdan linnoitteet on esitetty kartalla tukikohdan V yhteydessä.

Marjaniemen Ystävydenpuistossa on säilynyt laaja puolustusasema XIII:2 tyypillisine linnoituslaitteineen.

XIII:1 Vartiokylä: Marjaniemi

Mj-rekisterinumero: 1000013601

P: 6676000 I: 394445

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema joka sijaitsee Kunnallisneuvoksentien ja Ison-Antintien risteyksen eteläpuolella. Kohde on jäänyt omakotitalon tontin alle mutta maanpinnan alapuolella saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XIII:2 Vartiokylä: Marjaniemi

Mj-rekisterinumero: 1000013602

P: 6675994 I: 394206

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema joka sijaitsee Ystävydenpuistossa. Kohteessa on pääosin maahan kaivettuja yhdys- tai taisteluhautoja, joiden alaosassa on osittain harkkokivituenta. Kohteen keskiosassa on kallioon louhittuja hautoja. Konekivääriasemia on yhdeksän, joiden lisäksi on kaksi pienempää asemaa. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen, koillinen ja länsi. Kohteessa on neljä suojahuonetta. Pohjoisosassa on maahan kaivettu kuoppa, joka on saattanut olla hirsisen tuvan tai parakin perustan kuoppa. Kohteen eteläosa on jäänyt asutuksen alle. Pohjoisosan päältä kulkee ulkoilutie.

XIII:tie Vartiokylä

Tukikohdan XIII yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XIV Malmi, Viikki

Tukikohdan linnoitteet on esitetty kartalla tukikohdan X yhteydessä.

Tukikohdan ainoa laaja puolustusasema XIV:1 on jäänyt keskiosastaan moottoritien alle mutta pohjois- ja eteläosissa on vielä linnoituslaitteita jäljellä.

XIV:1 Viikki: Latokartano ja Malmi: Ala-Malmi

Mj-rekisterinumero: 1000013603

P: 6679083 I: 390751

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, jonka Lahdenväylä on halkaissut kohteen kahteen osaan. Pohjoisosa sijaitsee kalliolla Malmin hautausmaan alueella ja eteläosa Simo Knuutinpojan puistossa. Rakennusviraston 1995 inventoinnissa puolustusaseman eteläosa on esitetty kohdenumerolla XIV:2.

Eteläosassa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Haudan reunoja on korotettu maapenkereillä ja tuettu osin harkkokivillä. Taisteluhautaa on 150 metriä, torjuntasuuntina itä, etelä ja länsi. Eteläpäässä on yhdyshaudan sivustalla leveä useamman ampujan avoin tuliasema. Kolme konekivääriasemaa, joista yksi on muurattu kivistä ja yksi betoninen tähystysasema. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Kohteen keskellä on kallioon louhitussa suurikokoisessa kuopassa kivistä muurattu romahtanut suojahuone. Keskeneräisiä kuoppia on 11 kpl.

Pohjoisosassa on mäen yläosassa kallioon louhittua hautaa, alarinteessä maahan kaivettua hautaa. Osa haudoista on tuettu harkkokivillä. Viisi konekivääriasemaa, joista läntisin on muurattu kivistä. Yksi tähystysasema. Länsipuolella on suurikokoinen hirsistä, kivistä ja betonista rakennettu suojahuone sekä yksi kivistä muurattu suojahuone. Neljä keskeneräistä kuoppaa. Kohteen pohjoispuolen kalliolla 10 metriä pitkä maavalli, joka on suojannut itärinteen yhdyshautaa.

XIV:2 Viikki: Latokartano

Mj-rekisterinumero: 1000013605

Ei rauhoitettu

(MJ-rekisterissä 2014: Kiinteä muinaisjäännös, viittaa kohteen XIV:1 eteläosaan)

P: 6678862 I: 390716

Tarkastettu: 1983 John Lagerstedt

Suojahuone, joka on jäänyt Maakaarenkuja 3 kerrostalon alle ja tuhoutunut.

Rakennusviraston 1995 inventoinnissa kohdenumero XIV:2 on annettu puolustusaseman

XIV:1 eteläosalle. Kohdalla on sijainnut vielä 1997 kivistä muurattu ja osaksi betonilla vahvistettu suojahuone, joka oli luhistunut.⁷⁸

XIV:3 Viikki: Viikin tiedepuisto

Mj-rekisterinumero: 1000013606

P: 6678754 I: 390621

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Maakaarenkujan koillispäässä ja on saattanut jäädä kerrostalon alle. Kohde on ilmeisesti kivistä muurattu suojahuone, jossa on ollut kaksi huonetta. Se on täytetty tai romahtanut. Näkyvissä on osa seinämuuria ja toisen huoneen kohdalla kuoppa. Kohteen vierestä löytyi neljä rataiskkon osiota, joiden pituudet ovat n. 1–1,4 metriä. Kahdessa kiskossa oli tekstiä. Toisessa OSNABRÜCK 1879 - V ja toisessa kiskossa WILSON & GAMMELL DRONFIELD-STEEL SEC / 1875 KK.⁷⁹

XIV:4 Viikki: Viikin tiedepuisto

Mj-rekisterinumero: 1000013607

P: 6678441 I: 390487

Ei rauhoitettu (MJ-rekisteri 2014: Kiinteä muinaisjäännös)

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Mustialankadun ja Talonpojantien välisellä puistoalueella, kalliorinteen juurella. Luola louhittiin kääntyvän suorakaiteen muotoiseksi ja sen pinta-ala oli 29 m². Sitä on myöhemmin laajennettu huomattavasti.

Patteri 73 Viikki: Viikin tiedepuisto

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013608

P: 6678618 I: 390397

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on jäänyt Viikin maataloustieteellisten laitosten alle ja tuhoutunut. Kohde oli neljän tykin patteri. Aseistuksena oli 4 kpl 107 mm:n piirityskanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuuntima oli pohjoinen.

XIV:tie Malmi, Viikki

Tukikohdan XIV yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

⁷⁸ Saari 1.6.1997.

⁷⁹ Saari 1.6.1997

TUKIKOHTA XV Tuomarinkylä

Tukikohta XV on yksi arvokkaimmista linnoituskohteista pääkaupunkiseudulla. Tuomarinkylän kartanon pihapiirissä on ainutlaatuisen hyvässä kunnossa puolustusasema XV:1. Kohteessa on säilynyt Viaporin maarintaman ainoa katettu konekivääriasema, jonka teräspalkeilla tuettu katto on täysin ehjä. Samassa kohteessa on lisäksi kaksi tähystysasemaa ja suojahuone, joiden samalla tavalla tuetut katot ovat ehyinä, joka on harvinaista. Kohteen kasvillisuutta on raivattu ja linnoitteita on hoidettu rakentamalla katettuihin aseisiin ja suojaan uudet sääövet. Kohde kuuluu yhdessä Lystikukkulan puolustusaseman XV:2 kanssa valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

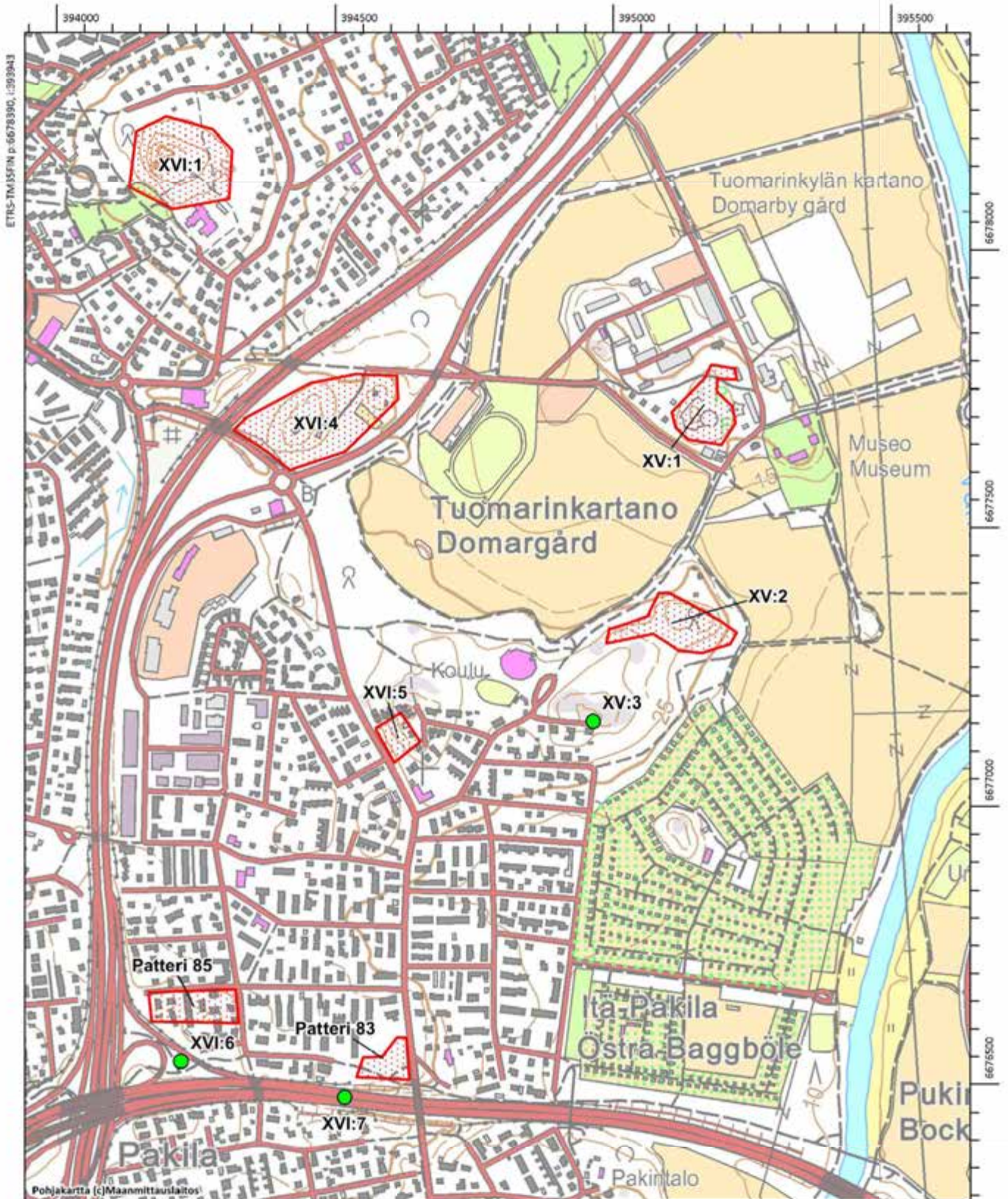
Tuomarinkylä

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6678390, i:393943

6678000

6677500

6677000

6676500

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6676290, i:395643

XV:1

Tuomarinkylä: Tuomarinkartano

Mj-rekisterinumero: 1000013609

P: 6681647 I: 387476

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Tuomarinkylän kartanon pihapiirin länsipuolella olevalla mäellä. Länsiosassa on kallioon louhittuja betonoituja yhdys- ja taisteluhautoja. Itäosassa on maahan kaivettuja ja suurimmaksi osaksi täytettyjä hautoja. Taisteluhautaa on 40 metriä. Torjuntasuuntina ovat etelä, länsi ja luode.

Kohteessa on kaksi betonista rakennettua katettua konekivääriasemaa, joista toinen on säilynyt ehjänä alkuperäisessä kunnossa. Lisäksi on kaksi betonista tähystysasemaa, joiden katot ovat säilyneet ehjinä alkuperäisessä asussaan. Tähystysasemat sekä ehyt konekivääriasema on varustettu myöhemmin puuovilla. Puolustusasemassa on kaksi suojahuonetta, joista toinen teräspalkkivahvisteisella betonikatolla varustettu on ehyt ja toinen kivistä muurattu on luhistunut. Puolustusaseman pohjoisosan rakenteet on täytetty miltei kokonaan. Suojahuoneiden välissä on betoninen kellarirakennelma, joka on myöhemmin rakennettu mahdollinen vesisäiliö. Puolustusaseman eteläosan yhdyshaudan betoniseinämät vaikuttavat myöhemmin rakennetuilta ja saattavat liittyä puutarhan terassointiin.

Tuomarinkylän kartanon pihapiirissä, hevostallien edessä on kalliossa rautarengas. Perimätiedon mukaan renkaaseen on ollut kiinnitettynä ensimmäisen maailmansodan aikana tähystyspalo.

Kohteessa on säilynyt ehjänä pääkaupunkiseudun maarintaman ainoa teräskiskoilla varustettu katettu konekivääriasema sekä ehjät teräskiskokattoiset tähystysasemat. Ehjänä säilynyt teräskiskokattoinen suojahuone on myös harvinainen.

XV:2

Tuomarinkylä: Tuomarinkartano

Mj-rekisterinumero: 1000013611

P: 6681270 I: 387469

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Lystikukkulalla, Pakilan siirtolapuutarhan pohjoispuolella. Kohteessa on maahan kaivettua hautaa, josta vähäinen osa on tuettu betonilla. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Konekivääriasemia on kuusi ja tähystysasemia kolme. Lisäksi on neljä rakentamatonta kuoppaa. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

XV:3 Tuomarinkylä: Tuomarinkartano

Mj-rekisterinumero: 1000013613

P: 6681091 I: 387298

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2010 Markku Heikkinen

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee mäen juurella, Lukupolun itäpäässä. U-kirjaimen muotoinen luola on aikanaan varustettu yhdellä uloskäynnillä. Luolan ulkoseinä on rakennettu tai uudistettu myöhemmin. Kohteen sisäänkäynti on nykyisin tukittu luolatilán sortumavaaran takia.

XV:tie Tuomarinkylä

Tukikohdan XV yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

XV:majoitusalue

Kohteiden XV:2 ja XV:3 välisellä alueella on havaintoja useista parakkien kuopista.⁸⁰ Aluetta ei ole tutkittu maastossa.

---

⁸⁰ Saari 26.9.1999.

TUKIKOHTA XVI Tuomarinkylä, Pakila

Puolustusasemat XVI:1 ja XVI:4 ovat tukikohdan parhaiten säilyneet puolustusasemat. Muut ovat jääneet tonttialueiden alle. Patteri 83 on maarintaman parhaiten säilynyt 152 mm:n Canet-tykeillä aseistettu patteri, jonka betonirakenteista pystyy vielä hahmottamaan tykkiasemien rakentamistavan, vaikka rakenteet ovatkin räjäytettyjä. 152 mm:n Canet-tykit edustivat maarintaman moderneinta tykkikalustoa ja niitä varten rakennetut asemat eroavat rakentamistavaltaan muista maarintaman pattereista.

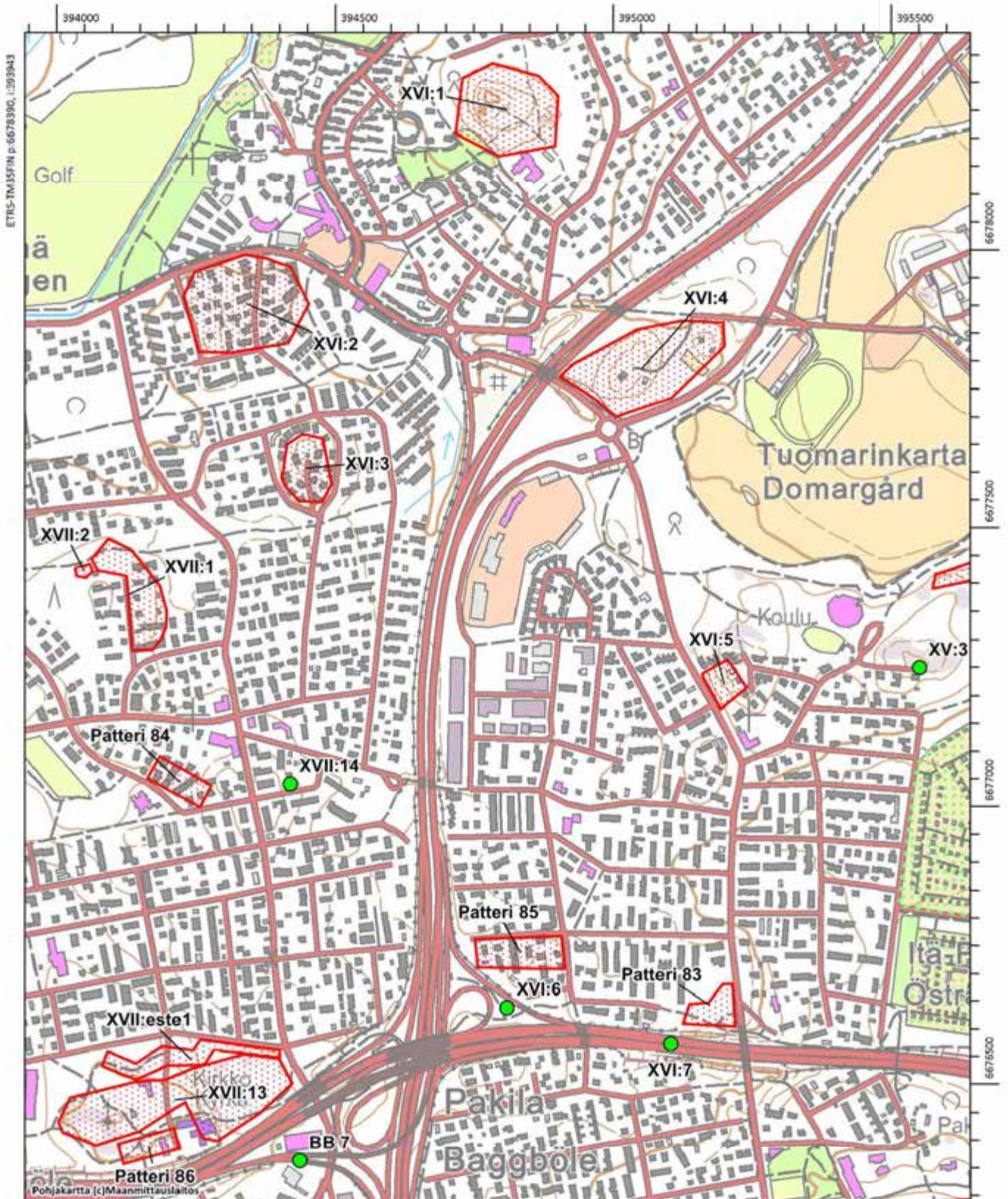
Tuomarinkylä, Pakila

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

XVI:1 Tuomarinkylä: Torpparinmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013615

P: 6682108 I: 386578

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Torpparinpuiston rinteillä. Kallion huippua kiertävästä puolustusaseman osasta on jäljellä selkeitä rakenteita ainoastaan mäen itäreunalla. Mäen huipun länsi- ja pohjoisreunan rakenteet ovat tuhoutuneet samoin kuin kohteen eteläosa. Kohteessa on maahan kaivettua hautaa ja kolme konekivääriasemaa sekä pieni nelikulmion muotoinen tuli- tai tähytysasema. Länsirinteessä on suurikokoinen tuliasema sekä betoninen suojahuone. Asemat on rakennettu muuratuista kivistä. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Puolustusasemaan on johtanut etelästä yhdystie, mutta siitä ei ole mitään jäljellä. Alueella vuosikymmeniä toiminut kivilouhimo ja maanotot ovat muuttaneet ympäristöä.

XVI:2 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013617

P: 6681747 I: 386080

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Tuohuskujan ja Tulustien ympäristöjen tonttialueiden, rakennusten ja pihamaiden sekä osittain katuverkon alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XVI:3 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013618

P: 6681469 I: 386209

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee mäellä, jonka keskelle nousee Soihtukuja. Puolustusasemassa on kallioon louhittua hautaa sekä betoninen jalusta. Hautaa on täytetty ja suurin osa kohteesta on jäänyt tonttialueen alle.

XVI:4 Tuomarinkylä: Tuomarinkartano

Mj-rekisterinumero: 1000013619

P: 6681665 I: 386825

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Vanhan Tuusulantien ja Yhdyskunnantien kiertoliittymän pohjoispuolella olevassa umpeen kasvaneessa metsikössä. Kohteessa on kallioon louhittua

hautaa, jota ei ole tuettu. Haudan reunassa on kallioon louhittu pienikokoinen ja matala potero. Neljä konekivääriasemaa, joiden yläosat on muurattu kivistä ja alaosat rapattu. Keskiosan taustalla on sijainnut kaksi suojahuonetta. Näiden lisäksi kohteessa on kaksi rakentamatonta kuoppaa. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Kohteen säilyneitä osia on osittain täytetty. Suuri osa puolustusasemasta on tuhoutunut Tuusulan moottoritien rakentamisen yhteydessä.

XVI:5

Pakila: Itä-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013685

P: 6681064 I: 386966

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Yhdyskunnantie 53:n kohdalla. Luola on U-kirjaimen muotoinen ja siinä on kaksi sisäänkäyntiä, joista johtaa kallioon louhitut yhdyshaudat tielle. Ulkoseinät ovat myöhemmältä ajalta.

XVI:6

Pakila: Itä-Pakila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013686

P: 6680469 I: 386535

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Muurimestarintietä (Kehä I) Tuusulanväylälle johtavan rampin alle. Kohde on liittynyt tykkipatteriin nro 85.

XVI:7

Pakila: Itä-Pakila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013687

P: 6680412 I: 386861

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Pienikokoinen kohde, joka on ilmeisesti ollut suojahuone, joka on jäänyt Muurimestarintien alle.

Patteri 83

Pakila: Itä-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013688

P: 6680482 I: 386956

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Muurimestarintien (Kehä I) ja Yhdyskunnantien risteuksen luoteispuolella sekametsää kasvavassa puistikossa. Kohde on kahden tykin patteri, joka on

kaivettu mäenrinteeseen. Rintasuoja on vahvistettu betonilla tykkiasemien ampumaukkojen kohdalta. Samassa kohdassa on kummassakin asemassa ollut ampumatarvikevarastot. Patterin keskellä oleva suojahuone on rakennettu betonista. Siinä on ollut kaksi sisäänkäyntiä, jotka sijaitsevat kaarevan lipan alla. Suojahuoneiden katoista on poistettu teräspalkit, mutta betonikatot ovat jääneet paikoilleen. Sisäänkäynnit ovat kuitenkin täytetty lähes näkymättömiin. Patterin aseistuksena on ollut 2 kpl 152 mm:n Canet-tykkiä, joiden pääampumasuunta on ollut pohjoiseen.

Patteri 85

Pakila: Itä-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013689

P: 6680580 I: 386625

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on jäänyt Taulutie 20–26 tonttien alle. Siitä ei näy jälkiä mutta maanpinnan alapuolella saattaa olla säilyneitä rakenteita. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta, 190 puudan rannikkokanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut pohjoiseen.

XVI:tie

Tuomarinkylä, Pakila

Tukikohdan XVI yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XVII Tuomarinkylä, Pakila

Tukikohdan puolustusasemat ovat jääneet suurimmaksi osaksi tonttialueiden alle mutta lähes kaikista kohteista on jäljellä rakenteita joko näkyvissä tai maan alla. Parhaimmassa kunnossa on säilynyt puolustusasema XVII:13, jonka itäpäässä on kaksi harvinaista tähystysasemaa, joiden betonikatot ovat säilyneet ehjinä. Puolustusaseman maahan kaivetut yhdyshaudat ovat myös osin hyvässä kunnossa. Nuotiopuiston puolustusaseman XVII:12 linnoituslaitteet on kaivettu esiin ja kohde on kunnostettu nähtävyydeksi. Pienikokoinen ja ensi silmäyksellä huonokuntoiselta vaikuttava kohde XVII:7 saattaa olla kaponieeri eli sivustatuliasema, joka puurakenteilla tuettuna on harvinainen linnoituslaite maarintamalla. Kohde vaatii tarkempia tutkimuksia maastossa.

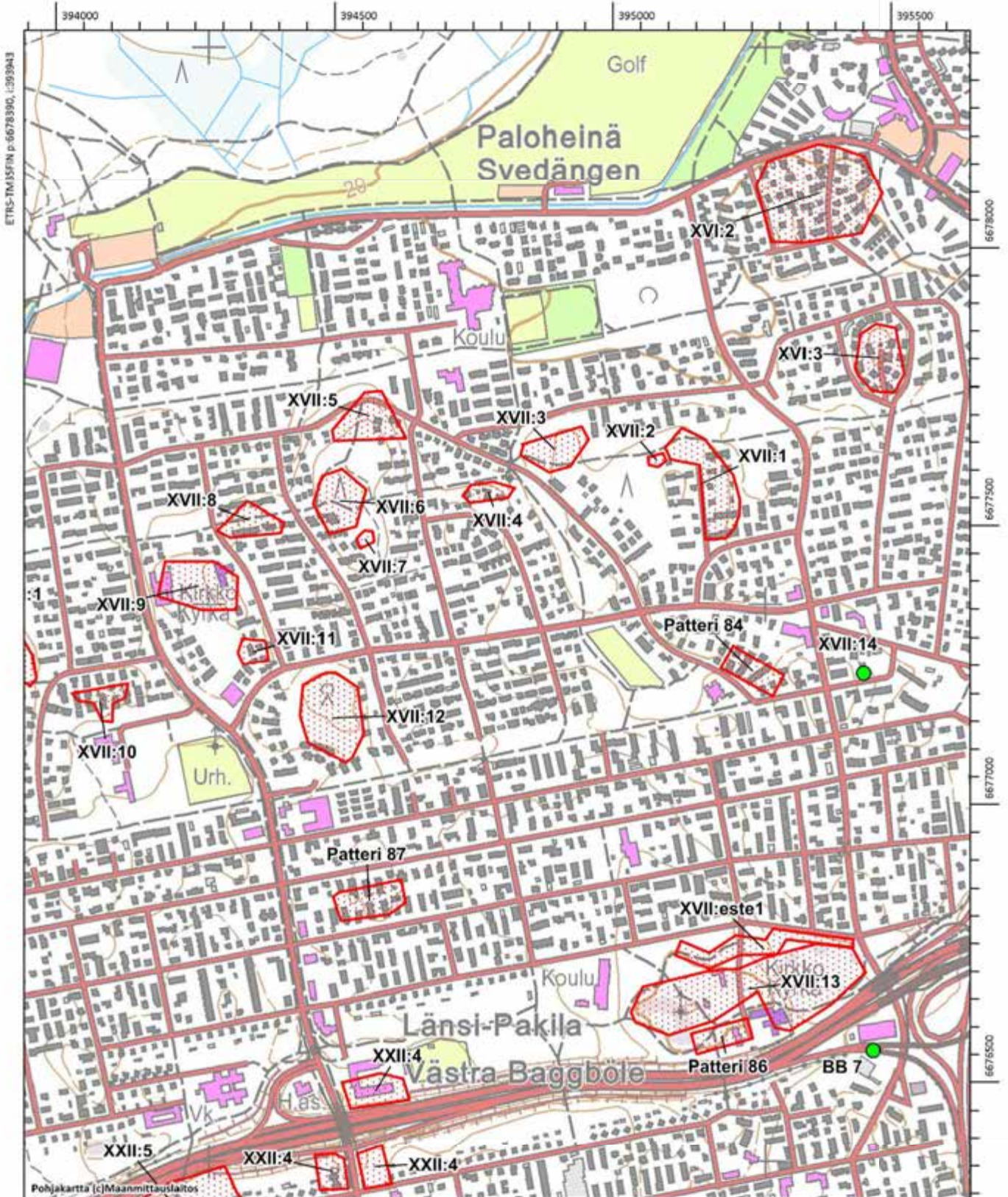
Tuomarinkylä, Pakila

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

- XVII:1 Tuomarinkylä: Paloheinä
- Mj-rekisterinumero: 1000013690
P: 6681290 I: 385857
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Pikipolun pohjoispäässä. Kohteesta on jäljellä sen pohjoisosassa maahan kaivettua hautaa, joka on suurimmaksi osaksi täytetty. Kohteen länsikärjessä on betoninen sortunut suojahuone. Kohteen eteläosa on jäänyt Pikipolun itäpuolella sijaitsevien tonttien alle. Linnoitteista erottuu vähäisiä jälkiä ja maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.
- XVII:2 Tuomarinkylä: Paloheinä
- Mj-rekisterinumero: 1000013691
P: 6681258 I: 385810
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema, joka sijaitsee metsikössä Pikipolun pohjoispään luoteispuolella. Kohteessa on kalliorinteen jatkeeksi rakennettu maavalli, jonka pituus on 10 metriä ja korkeus n. 0,5–1 metri. Valliin on kaivettu neljä kuoppaa joiden leveys on 1,5 metriä ja syvyys vallin sisään n 0,4–0,7 metriä.⁸¹
- XVII:3 Tuomarinkylä: Paloheinä
- Mj-rekisterinumero: 1000013692
P: 6681273 I: 385621
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kytöniityntien ja Rakovalkeantien risteyksestä 110 metriä kaakkoon, Kytöniityntiestä erkanevan ulkoilutien pohjoispuolella. Kohteessa on pääosin maahan kaivettuja hautoja sekä kohteen keskiosassa vähäisiä kallioon louhittuja hautoja. Hautojen yhteyteen on kaivettu kymmenen pientä kuoppaa asemia tai suojia varten. Kohteen taustalla on sortunut suojahuone.
- XVII:4 Tuomarinkylä: Paloheinä
- Mj-rekisterinumero: 1000013694
P: 6681204 I: 385514
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

---

⁸¹ Saari 19.9.1999.

Puolustusasema, joka on jäänyt Kaskenpolttajantie 29–33 tonttialueiden alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XVII:5 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013695

P: 6681345 I: 385275

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kytöniityntien 41:n länsipuolella, tien molemmin puolin. Kohteessa on lähinnä maahan kaivettua hautaa, josta erottuu maastossa lyhyt osio betonilla tuettua taisteluhautaa, jonka torjuntasuunta on luode. Kohteen pohjoisosa on jäänyt Kytöniityntien alle lukuun ottamatta pohjoiskärjessä olevaa betonista konekivääriasemaa, jonka katto on räjäytetty. Puolustusaseman itäosa on jäänyt tonttialueen alle.

XVII:6 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013696

P: 6681222 I: 385239

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Pitkäniementien pohjoisosan itäpuolella puistossa. Kohteessa on osittain kallioon louhittuja ja osin maahan kaivettuja yhdys- ja taisteluhautoja, jotka on tuettu osaksi betonilla ja muuratuilla kivillä. Taisteluhautaa on 25 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen itä ja länsi. Puolustusasemassa on kaksi konekivääriasemaa ja kaksi tähtystusasemaa sekä neljä betonista suojahuonetta ja kookas rakentamaton kuoppa. Kohteen länsiosan hautoja on täytetty ja maastossa erottuu enää katkelmia haudanpätkestä. Kohteen halkaisee kaksi ulkoilutietä. Vuoden 1995 inventoinnissa kohteen koillispuolelta havaittua piikkilankaesteen suojavallin katkelmaa ei löytynyt maastosta enää 1999.⁸²

XVII:7 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013697

P: 6681122 I: 385292

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupungin museo

Linnoite, joka sijaitsee Pitkäniementien pohjoisosan itäpuolella puistossa, 90 metriä länteen Tuohimäentien ja Kaskenpolttajantien risteyksestä. Kohteessa on kolme maavallia. Kahden pohjoisemman vallin korkeudet ovat 2–2,5 metriä. Eteläisin valli on 0,5–1,5 metriä korkea. Vallien välissä on maahan kaivettuja hautamaisia rakenteita. Pohjoisimman vallin kyljessä on kuoppa mahdollisesti suojahuonetta varten. Keskimmäisen vallin kyljessä on pienempi

---

⁸² Saari 19.9.1999.

kuoppa. Kyseessä on todennäköisesti aikanaan maasta ja puusta rakennettu kaksitykkinen kaponieeri eli sivustatuliasema, jonka tykkien torjuntasuunnat ovat olleet itään tai kaakkoon.

XVII:8 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013698

P: 6681160 I: 385082

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Repovuorentien ja Pihkamäentien yhdistävän ulkoilutien varrella, matalalla mäenkumpareella, jonka tie ylittää. Osa kohteesta on jäänyt tonttialueiden alle. Maastossa on vähäisiä kuopanteita, joista ei pysty hahmottamaan rakenteita. Maanpinnan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.⁸³

XVII:9 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013699

P: 6681057 I: 384964

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Repovuorenpuistossa vanhainkodin ja seurakuntatalon välisellä alueella. Kohteen eteläosassa on maahan kaivettua hautaa sekä suojahuoneelle kaivettu kuoppa. Pohjoisosassa on kallioon louhittua hautaa, josta ampumakorokkeella varustettua taisteluhautaa on kymmenen metriä. Ei betonirakenteita. Lisäksi kallioon on louhittu tuliaseman kuoppa sekä pienempi, haudan yhteydessä oleva, ampumapotero. Kohteen itä- ja länsiosasta on jäänyt suuria osia rakennusten ja niiden pihojen alle. Kohteen pohjoisosan taustalla on säännöllisen muotoinen 2 x 3 metrin kokoinen matala kuoppa sekä 4 metriä pitkä maavalli, jonka korkeus on n. 0,5–0,8 metriä.⁸⁴

XVII:10 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013701

P: 6680830 I: 384809

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Pikkusuontie 6–14 tonttialueiden alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XVII:11 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013708

P: 6680912 I: 385089

⁸³ Saari 19.9.1999.

⁸⁴ Saari 19.9.1999.

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Pienikokoinen kohde on ollut todennäköisesti suojahuone. Se sijaitsee Paloheinäntien ja Repovuorentien risteyksen luoteispuolella ja on jäänyt tonttialueen alle. Kohteesta ei ole näkyvissä jälkiä mutta maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XVII:12 Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013709

P: 6680828 I: 385217

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2013 John Lagerstedt, Helsingin kaupungin museo

Puolustusasema, joka sijaitsee Nuotiopuistossa, Paloheinäntien ja Repovuorentien risteyksen eteläpuolella. Kohteen pohjoisosassa on betonilla tuettuja kallioon louhittuja hautoja. Etelä- ja itäosassa on maahan kaivettuja hautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on 30 metriä, torjuntasuuntana pohjoinen ja luode. Puolustusasemassa on neljä betonista konekivääriasemaa ja kolme tähytysasemaa sekä yksi betonista rakennettu valonheitinasema. Yhdeksän betonista suojahuonetta, joista yksi on huomattavan kookas. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Puolustusaseman keskiosassa on kalliolla kuusi betonista jalustaa, jotka liittyvät ilmeisesti betonin valmistusaseman laitteisiin.

Helsingin kaupungin rakennusvirasto on raivannut linnoitteet esille 1997–2002. Tuolloin on linnoituslaitteissa olevia betoninkappaleita kuljetettu pois ja hautojen pohjille on asetettu maanrakennuspeitteitä ja kivituhkaa. Kohde on pääkaupunkiseudun ainoa puolustusasema, jossa linnoituslaitteet on kaivettu esille. Suojahuoneisiin on lisätty teräksisiä tuki- ja suojarakenteita. Hautoja on tuettu myös puuparruilla.

XVII:13 Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013711

P: 6680321 I: 386031

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Pakilanpuistossa sekä Pakilan kirkonmäellä, Palosuontien molemmin puolin. Kohteessa on maahan kaivettuja ja osaksi kallioon louhittuja hautoja. Osa haudoista on tuettu betonilla. Kaksi betonista konekivääriasemaa, joiden katot on räjäytetty ja kaksi tähytysasemaa, joiden katot ovat ehyet. Kohteen länsiosa on suurimmaksi osaksi täytetty. Länsiosassa on kallioon louhittu U-kirjaimen muotoinen luola, johon johtaa kapeat betonilla tuetut yhdyshaudat. Luolan pinta-ala on 92 m². Alkuperäinen sisäkatto ja ovet on poistettu ennen talvisotaa ja luolaa on myöhemmin uudistettu.⁸⁵ Kohteen keskiosassa kulkee itä-länsisuunnassa yhdystie. Länsiosaa on täytetty ja sen päälle on osittain rakennettu

⁸⁵ Pääesikunnan Sotatalousosaston luettelo Helsingin maalinnoituksen kalliosuojista. 21.9.1960. MV.

leikkikenttä. Itäosan maahaudat ovat hyväkuntoisia. Ehjänä säilyneet betonikattoiset tähystysasemat ovat harvinaisia ja hyvässä kunnossa.

XVII:14

Pakila: Länsi-Pakila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013716

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Todennäköisesti suojahuone, joka on jäänyt Miilutie 35:n rakennuksen alle ja tuhoutunut.

Patteri BB 7

Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013718

P: 6680200 I: 386176

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on merkitty karttaan Jakokunnantie 26–28 kohdalle. Rakentamisen toteutumisesta ja aseistuksesta ei ole tietoja. Rakenteita ei ole löytynyt maastosta.

Patteri 84

Tuomarinkylä: Paloheinä

Mj-rekisterinumero: 1000013719

P: 6680881 I: 385973

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on jäänyt Kytöniityntie 1–9 tonttialueiden ja pihamaiden alle. Maanpinnan alapuolella on saattanut säilyä rakenteita. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan piirityskanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut pohjoiseen tai koilliseen.

Patteri 86

Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013720

P: 6680220 I: 385935

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Palosuontien eteläpään lounaispuolella, Kehä I:n pohjoispuolella. Neljän tykin patteri on jäänyt rakennusten ja ulkoiluteiden alle. Maastossa ei näy enää jälkiä mutta maanpinnan alapuolella on saattanut säilyä rakenteita. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n 120 puudan piirityskanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut pohjoiseen.

Patteri 87

Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013721

P: 6680467 I: 385293

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kartoitus: 2012 Markku Heikkinen

Tykkipatteri, joka sijaitsee Ripusuontie 54–60 ja Elontie 57–63 tonttialueiden kohdalla. Ripusuontie 54:n eteläosassa on vuonna 1957 valmistuneen pienen puurakennuksen alla ja sen itäpuolella tykkipatterin kaksihuoneinen suojahuone. Patterista ei näy nykyään muita jälkiä maastossa mutta maanpinnan alapuolella saattaa olla säilyneitä rakenteita.

Neljän tykin patterista oli 1979 havaittavissa vielä maavallista muodostuva rintasuojaja sekä ehjäkattonen betoninen suojahuone. Tuolloin patterin molemmat päät oli täytetty. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan rannikkokanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut pohjoiseen.

XVII:este1

Pakila: Itä-Pakila

Muinaisjäännösrekisterissä 2014 kohteen XVII:13 (1000013711) yhteydessä.

P: 6680391 I: 385980

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusaseman XVII:13 pohjoispuolella on ollut piikkilankaeste, joka on jatkunut nykyisen Tuusulanväylän itäpuolelle. Piikkilankaesteen suojavallit olivat säilyneet lähes kokonaan puolustusaseman edustalla 400 metrin matkalla. Puolustusaseman länsiosan edustalla oli piikkilankaesteen matalaan kaivantoon rakennettu ulkoilutie mutta esteen suojavalli oli vielä näkyvissä tien pohjoisreunalla. Vuoden 2014 ilmakuva-aineiston perusteella esteen länsiosan päälle on rakennettu uusia taloja.

XVII:tie

Tuomarinkylä, Pakila

Tukikohdan XVII yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

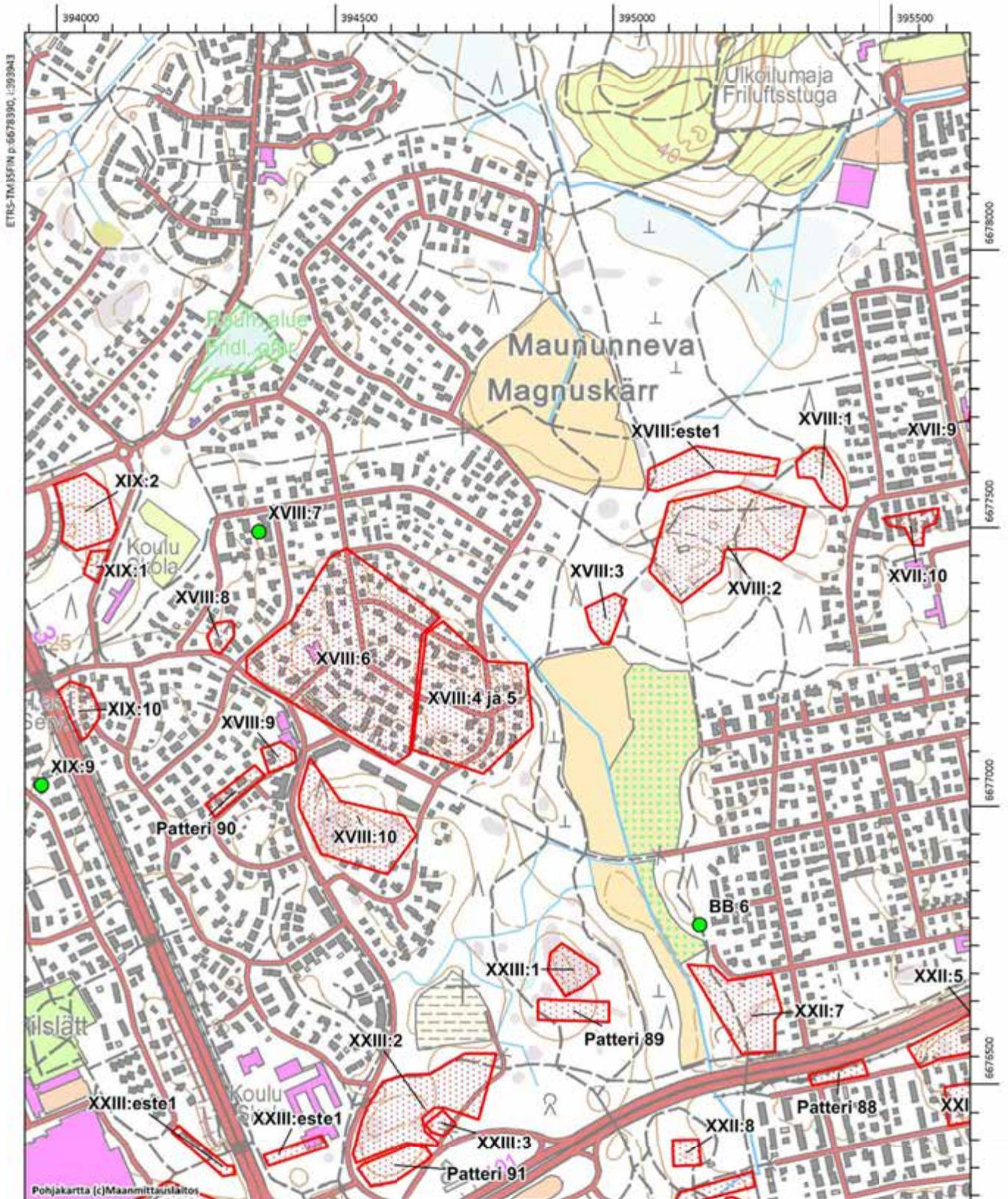
TUKIKOHTA XVIII Tuomarinkylä, Kaarela

Puolustusasemat XVIII:1, 2, 3 ja este1 kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Kohteissa on tyypillisiä linnoituslaitteita, jotka ovat kohtalaisessa kunnossa. Kohteilla pystyy hahmottamaan maarintaman taktisia ratkaisuja linnoitteiden sijoittelusta maastoon. Puolustusasemat ja hyväkuntoinen piikkilankaesteen suojavalli havainnollistavat, kuinka tuliasemat on sijoitettu suhteessa esteeseen ensimmäisen maailmansodan tyypilliseen tapaan. Puolustusasemassa XVIII:2 on harvinainen, huomattavan suuri suojahuone, jonka betonikatto on vielä paikoillaan. Kasemattikallion hyvin säilyneeseen puolustusasemaan XVIII:10 on rakennettu lisää linnoitteita vielä sodan loppupuolella. Keskenräiseksi jääneet luola ja kaponieeri kuvaavat hyvin kuinka asemia on vahvistettu koko sodan aikana. Historiallisesti arvokas puolustusasema on lisäksi yksi pääkaupunkiseudun kasvillisuudeltaan rikkaimmista kohteista.

Tuomarinkylä, Kaarela

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

XVIII:1 Tuomarinkylä: Haltiala

Mj-rekisterinumero: 1000013725

P: 6680927 I: 384660

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Keskuspuistossa, 70 metriä länsiluoteeseen Kivimäentien ja Pikkusuontien risteyksestä. Puolustusasemassa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Taisteluhautaa on 65 metriä, torjuntasuuntana länsi. Hautoja on tuettu betonilla ja muuratuilla kivillä. Yksi betonista rakennettu konekivääriasema, jonka lisäksi on kolme kivistä muurattua tuli- tai tähytysasemaa. Taisteluhaudan rintasuojan päälle on tehty avonainen asema, jossa on betoninen rintasuoja jonka takana on 1 x 4 m kokoinen tasanne. Kohteessa on kolme suojahuonetta. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

XVIII:2 Tuomarinkylä: Haltiala

Mj-rekisterinumero: 1000013727

P: 6680829 I: 384486

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Keskuspuistossa, 150 metriä länteen Kivimäentien ja Pikkusuontien risteyksestä. Puolustusasemassa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Taisteluhautaa on yhteensä 100 metriä. Hautoja on vahvistettu betonilla ja muuratuilla kivillä, aikanaan myös puulla. Viisi konekivääriasemaa, joista yksi on rakennettu betonista ja loput muuratuista kivistä. Neljä kivistä muurattua tähytysasemaa sekä kolme tuli- tai tähytysasemaa, joita ei huonon kunnon takia pystytty tunnistamaan. Näiden lisäksi on kaksi valonheitinasemaa. Kohteessa on yhdeksän suojahuonetta. Rakennusmateriaalina on useimmissa muurattu kivi. Yksi suojahuoneista on suurikokoinen, betonista valettu. Sen katosta on räjäytetty teräspalkit pois mutta betonikatto on säilynyt paikoillaan. Kaikki muutkin katetut rakenteet on räjäytetty.

XVIII:3 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013731

P: 6680655 I: 384268

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Keskuspuistossa, 250 metriä itäkaakkoon Maununnevantien ja Turvapolon risteyksestä. Puolustusaseman yhdys- ja taisteluhaudat on rakennettu

suurimmaksi osaksi maahan kaivamalla. Taisteluhautaa on näkyvässä kymmenen metriä. Se on tuettu muuratuilla kivillä. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Rintasuojassa on neljä maahan kaivettua tuliasemakuoppaa. Yksi betoninen suojahuone, joka on räjäytetty. Taisteluaseman eteläpuolella on maahan kaivettu matala säännöllisen muotoinen kuoppa mahdollisesti parakkia tai vajaa varten. Kohteen itäpuolella olevien ulkoiluteiden risteyksen vieressä on kaksi laakeaa säännöllisen muotoista matalaa kuoppaa.

XVIII:4 ja 5 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013732

P: 6680561 I: 384016

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kaksi puolustusasemaa, jotka ovat jääneet Maununnevantien, Vuorilinnakkeentien ja Vallinrinteen tonttialueiden alle. Kohteista saattaa olla jäljellä fragmentteja ja maan alla on voinut säilyä rakenteita.

XVIII:6 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013733

P: 6680649 I: 383742

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2012 Markku Heikkinen, Helsingin kaupungin museo

Puolustusasema, joka sijaitsee Juoksuhaudantien eteläosan molemmin puolin ja suurin osa siitä on jäänyt tonttialueiden ja katuverkon alle. Kohteessa on jäljellä kallioon louhittua, betonoitua hautaa sekä neljä tunnistamatonta betonista linnoituslaitetta, jotka ovat joko tuli- ja tähytysasemia tai suojahuoneita. Lisäksi maan alla on säilyneitä rakenteita. Kesällä 2012 löytyi Juoksuhaudantie 6b– 8:n kohdilta maan alta linnoitteita. Juoksuhaudantie 8:n kohdalta tuhoutui betonilla tuettua hautaa ja suojahuone mutta 6b:n kohdalla säilyivät hauta ja suojahuone, jotka oli myöhemmin katettu ohuella betonikatolla.

Kohde on hyvä esimerkki siitä miten Sirkku Laineen raportin perusteella tuhoutuneeksi luokiteltu kohde osoittautuikin vain peittyneeksi ja yllättävän hyvin säilyneeksi.

XVIII:7 Kaarela: Maununneva

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013734

P: 6680821 I: 383640

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Maavallintie 28:n rakennusten alle ja tuhoutunut.

XVIII:8 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013735

P: 6680622 I: 383559

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Kaarelantie 25 tonttialueen alle eikä siitä erotu jälkiä. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XVIII:9 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013736

P: 6680418 I: 383671

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Kaarelantien ja Lavettipolun risteyksen länsipuolella. Kohde on sortunut ja se on peitetty maakummulla. Osa suojahuoneesta on hävinnyt rakentamisen myötä.

XVIII:10 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013737

P: 6680297 I: 383785

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kasemattikallio-nimisessä puistossa. Haudat ovat miltei kokonaan louhittu kallioon ja tuettu suurimmaksi osaksi betonilla. Kohteessa on taisteluhautaus yhteensä 150 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen itä ja länsi. Kohteessa on kaksi betonista tähytysasemaa, kaksi valonheitinasemaa ja kaksi suojahuonetta. Lisäksi on rakentamattomia kuoppia. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

Puolustusaseman länsiosan yhdistää muuhun kohteeseen kallioon louhittu luola, jossa on kaksi sisäänkäyntiä. Itäiseen sisäänkäyntiin johtaa syvä kallioon louhittu rotko. Läntinen sisäänkäynti sijaitsee syvässä kallioon louhitussa kuopassa, jossa on betoniportaati ylös yhdyshautaan, joka johtaa pohjoisosan taisteluasemaan. Pinta-ala on 120 m². Luolan louhintatyöt ja lattian betonointi on saatu valmiiksi mutta seinät ja sisäänkäynnit ovat jääneet rakentamatta.

Puolustusaseman luoteispuolelle on ryhdytty rakentamaan kaponieeriä eli sivustatuliasemaa. Ampumasektoreiden raivaustyöt on ehditty tehdä ja kalliota on louhittu jonkin verran. Kaponieerin ääriviivat on hahmoteltu maastoon matalilla kivivalleilla. Kaponieerin taustalla

on puolustusaseman edessä kookas kasa louhittua kiveä. Kasemattikallion puolustusasema on kasvistollisesti yksi merkittävimmistä pääkaupunkiseudun linnoituskohteista.⁸⁶

Patteri BB 6 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013738

P: 6680154 I: 384412

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee venäläisen linnoituskartan mukaan jossakin Heinämiehentien ja Niittyluhdankujan länsipäiden läheisyydessä. Patteria ei löydy maastosta. Se on joko tonttialueen alla tai jäänyt rakentamatta. Aseistuksesta ei ole tietoja.

Patteri 90 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013739

P: 6680351 I: 383593

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on jäänyt Lavettitie 6–12 tonttialueiden alle. Kohteesta ei ole näkyvässä merkkejä mutta maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Neljän tykin patterin rintasuojana on ilmeisesti ollut kallionseinämä. Aseistuksena on ollut 4 kpl 122 mm:n kenttähaupitsia, joiden pääampumasuunta on ollut luoteeseen.

XVIII:este1 Tuomarinkylä: Haltiala

Kohde oli 2014 muinaisjäännösrekisterissä kohteen XVIII:2 (1000013727) yhteydessä

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kaksi piikkilankaestettä, joiden suojavallien yhteispituus on 300 metriä. Vallien pohjoispuoli on loiva, mutta eteläpuolen muodostaa on jyrkkä, metrin korkuinen seinämä. Vallien eteläpuolella on sijainnut piikkilankaeste 8 metriä leveässä kaivannossa, jonka syvyys on 0,2 metriä. Idän puoleinen valli on suunnassa itä-länsi. Läntinen valli on suunnassa koillinen-lounas. Läntinen valli on jäänyt pieneltä osalta ulkoilutien alle, mutta jatkuu tien länsipuolella.

XVIII:tie Tuomarinkylä, Kaarela

Tukikohdan XVIII yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

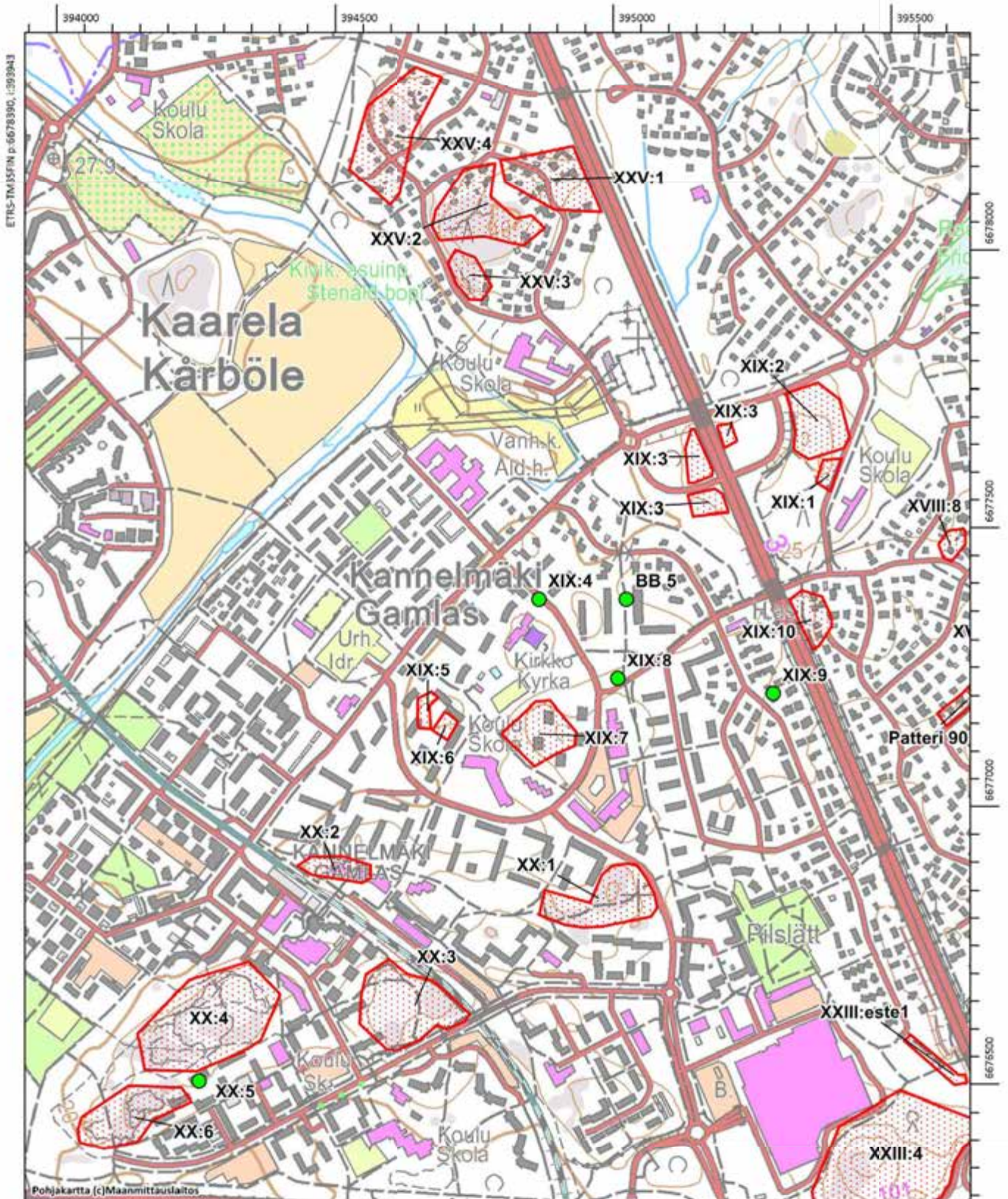
⁸⁶ Laine 1996b, 34.

TUKIKOHTA XIX Kaarela

Kaponieeri XIX:1 on ollut harvinainen muuratulla kivillä ja hirsillä tuettu maarakenteinen sivustatuliasema. Suurin osa Viaporin maarintamalle suunnitelluista kaponieereistä olisi ollut betonirakenteisia. Rakenteensa perusteella XIX:1 on siis varhainen esimerkki lajistaan vuonna 1915 aloitetulla kesto linnoitetulla puolustusvyöhykkeellä. Kaponieerin pohjoispuolella on tukikohta XIX:n parhaiten säilynyt puolustusasema XIX:2. Tukikohdan muista kohteista yli puolet on kokonaan tuhoutuneita tai näkyvistä kadonneita.

Kaarela

- Linnoitettu alue
- Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

XIX:1 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013740

P: 6680764 I: 383347

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto

Kaponieeri eli sivustatuliasema, joka sijaitsee Kaarelanraitin ajoradan vieressä vastapäätä peruskoulua. Kaponieeri on kaivettu maahan ja se on aikanaan vahvistettu osaksi puurakenteilla ja osin muuratuilla kivillä. Puurakenteet on myöhemmin purettu. Kohteessa on maahan kaivettu kaareva ja leveä yhdyshauta, joka on tuettu osittain muuratuilla kivillä. Kaksi tuliasemakuoppaa, joista pohjoisemman sivussa on romahtanut suojatila. Kaarelantie kulkee välittömästi ampuma-aukkojen editse ja osa tuliaseman rakenteista on hävinnyt tien alle. Torjuntasuunta on ollut kaakkoon. Puurakenteiset kaponieerit ovat harvinaisia Viaporin maarintamalla.

XIX:2 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013741

P: 6680845 I: 383343

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee metsässä, Kanneltien ja Kaarelanraitin kiertoliittymän lounaispuolella. Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja, joista osa on vahvistettu harkkokivimuurauksilla. Kohteen pohjoisosassa on betonilla tuettua taisteluhautaa kymmenen metriä, torjuntasuuntana pohjoinen. Konekivääriasemia on kolme ja tähystysasemia kaksi. Asemat on rakennettu muuratuista kivistä. Kolme suojahuonetta, joista yksi on rakennettu betonista ja kaksi kivistä ja puusta. Betonisen suojahuoneen katto on vielä paikoillaan mutta se on osin vaurioitunut. Kaikkien muiden katettujen rakenteiden katot ovat tuhoutuneet. Pieni osa puolustusasemasta on tuhoutunut jäätyään tienpenkereiden alle.

XIX:3 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013742

P: 6680766 I: 383119

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt suurimmaksi osaksi Hämeenlinnanväylän ja Kanneltien risteuksen alle. Kohteesta on jäänyt jäljelle maahan kaivettua hautaa ja kuoppia sekä räjäytetty betoninen suojahuone.

- XIX:4 Kaarela: Kannelmäki
- Tuhoutunut
 Mj-rekisterinumero: 1000013743
 P: 6680506 I: 382837
 Ei rauhoitettu
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on tuhoutunut jäätyään Kannelmäen kirkon ja Vanhaistentie 5–9 kerrostalojen ja niiden pihamaiden alle.
- XIX:5 Kaarela: Kannelmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013744 (Sisältää kohteet XIX:5–8)
 P: 6680345 I: 382620
 Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäännös (Muinaisjäännösrekisteri 2014: Ei rauhoitettu)
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Kohde on esitetty 2014 muinaisjäännösrekisterissä samalla numerolla kohteiden XIX:6, 7 ja 8 kanssa.
- Puolustusasema, jonka länsipää on jäänyt Kanneltie 7:n pohjoisemman rakennuksen alle. Kohteen itäpää on piha-alueella mutta täytetty.⁸⁷ Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.
- XIX:6 Kaarela: Kannelmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013744 (Sisältää kohteet XIX:5–8)
 Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäännös (Muinaisjäännösrekisteri 2014: Ei rauhoitettu)
 P: 6680310 I: 382659
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Kohde on esitetty 2014 muinaisjäännösrekisterissä samalla numerolla kohteiden XIX:5, 7 ja 8 kanssa.
- Kaponieeri eli sivustatuliasema, joka on jäänyt länsipäästään Kanneltie 7:n pohjoisemman rakennuksen alle. Itäpää on piha-alueella mutta täytetty.⁸⁸ Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.
- XIX:7 Kaarela: Kannelmäki
- Mj-rekisterinumero: 1000013744 (Sisältää kohteet XIX:5 –8)
 Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäännös (Muinaisjäännösrekisteri 2014: Ei rauhoitettu)

⁸⁷ Asemakaavan 4242 kaavadokumentti. 18.3.1957. Ksv.

⁸⁸ Kartta maalinnoituksen pohjoisen lohkon 510:nnen Volhovskin rykmentin alueesta. 1917. Vkp 90. KA; Asemakaavan 4242 kaavadokumentti. 18.3.1957. Ksv.

P: 6680309 I: 382809

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kohde on esitetty 2014 muinaisjäännösrekisterissä samalla numerolla kohteiden XIX:5, 7 ja 8 kanssa.

Puolustusasema, joka on jäänyt Vanhaistentie 4:n kerrostalojen pihamaiden alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XIX:8 Kaarela: Kannelmäki

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013744 (Sisältää kohteet XIX:5 – 8)

P: 6680313 I: 382953

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Vanhaistentie 3:n rakennuksen alle ja tuhoutunut.

XIX:9 Kaarela: Kannelmäki

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013745

P: 6680355 I: 383244

Ei rauhoitettu

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema on jäänyt Tanotorventie 45–49:n rakennusten alle ja tuhoutunut.

XIX:10 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013746

P: 6680508 I: 383334

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Kirjokalliontie 5:n ja Kaarelantie 28:n tonttialueiden alle.

Maanpinnan alapuolella saattaa olla säilyneitä rakenteita.

Patteri BB 5 Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013747

P: 6680532 I: 382968

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on merkitty kenttälinnoitettuna patterina venäläiseen linnoituskarttaan nykyisten Vanhaistentie 5:n ja Kaarelantie 97:n kohdalle.⁸⁹ Patteria ei löydy maastosta. Se on joko tonttialueen alla tai jäänyt rakentamatta. Aseistuksesta ei ole tietoja.

XIX:tie

Kaarela

Tukikohdan XIX yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjana, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

Kohteen XIX:1 lounaispuolella on säilynyt metsässä koillinen-lounas suunnassa kulkevaa yhdystietä ulkoilureitin pohjana. Tie on kohtuullisessa kunnossa mutta se on painunut ajoneuvon kulku-urien kohdalta.

---

⁸⁹ Kartta maalinnoituksen pohjoisen lohkon 510:n Volhovskin rykmentin alueesta. 1917. Vkp 90. KA.

TUKIKOHTA XX Kaarela

Tukikohdan kohteet on esitetty samalla kartalla tukikohdan XIX kanssa.

Tukikohdan kaikki puolustusasemat ovat näkyvissä. Ainoastaan kohde XX:2 on jäänyt suurimmaksi osaksi asutuksen ja tiestön alle. Puolustusasema XX:3 on tuhoutunut vähäisiltä osiltaan junaradan alle mutta se muodostaa kohteiden XX:1, 4 ja 6 kanssa kohtalaisen hyvin säilyneen kokonaisuuden. Kohteet XX:4 ja 6 kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Nämä kaksi puolustusasemaa ovat hyviä esimerkkejä vuoden 1915 linnoittamistavasta. Kohteissa on edustavassa kunnossa olevia muurattuja kivirakenteita. Lisäksi puolustusasemissa on säilyneitä jäännöksiä harvinaisista katetuista taisteluhautarakenteista.

XX:1 Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013748

P: 6679992 I: 382928

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kannelkallion puistossa Kantelettarentien ja Kantelettarenkujan risteyksen luoteispuolella. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, jotka on tuettu osittain harkkokivimuurauksella tai betonilla. Taisteluhautaa on 45 metriä, torjuntasuuntana luode. Puolustusaseman itäosassa on haudat kaivettu maahan. Viisi tähytys- tai kivääriasemaa, jotka on tehty muuratuista kivistä sekä seitsemän betonista suojahuonetta. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty mutta yhden suojahuoneen betonikatto on jäänyt paikoilleen. Puolustusasemaa on täytetty ja se on osittain tuhoutunut.

XX:2 Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013749

P: 6680049 I: 382400

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kannelmäen aseman luoteispäässä ja on jäänyt osaksi junaradan alle. Kohteessa on täytettyjä hautoja ja yksi kivistä muurattu konekivääriasema, josta on näkyvissä vain yläosa. Aseman vieressä on toinen muurattu kivirakenne, joka saattaa olla tuliasema tai suojahuone. Muu osa kohteesta on jäänyt Kannelmäen aseman ja asuintalojen alle. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

XX:3 Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013750

P: 6679806 I: 382576

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee junaradan ylittävän Pelimannintien sillan luoteispuolella puistossa ja osin piha-alueella. Puolustusasema on jäänyt osittain Pelimannintien alle sekä Vantaankosken radan alle. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja taistelu- ja yhdyshautoja, joita on tuettu osin muuratuilla kivillä ja osin betonilla. Torjuntasuuntina ovat olleet kaikki ilmansuunnat. Kaksi konekivääriasemaa ja yksi tähystysasema. Kaikki asemat on muurattu kivistä. Puolustusasemassa on neljä betonista valettua ja neljä kivistä muurattua suojahuonetta. Viimeksi mainituista yksi sijaitsee puolustusaseman eteläosassa ja on huomattavan suurikokoinen. Sen sisäänkäyntiin johtaa kaksi yhdyshautaa. Suojahuoneen korkeat harkkokiviseinät kaareutuvat haudan reunoina. Sisäänkäynti on ollut hirsillä katettu.

XX:4

Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013751

P: 6679755 I: 382207

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka kiertää korkean kallion lakea Rumpupolunpuistossa. Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja, jotka on tuettu muuratuilla harkkokivillä ja aikanaan myös puulla. Betonisia tukirakenteita on vähän. Taisteluhautaa on 140 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja länsi. Taisteluhauta on ollut yhdessä kohdassa osan matkaa katettu. Haudan takana on ampumakoroke, jolta on voitu tulittaa puißen katteen yli. Korokkeessa on reiät katteen tukipaaluille. Kate on hävinnyt. Muuratuista kivistä on rakennettu kolme konekivääriasemaa ja kolme tähystysasemaa. Ne ovat olleet aikanaan katettuja. Näiden lisäksi on viisi maahan kaivettua nelikulmaista asemaa, jotka ovat ilmeisesti olleet hirsillä tuettuja ja avoimia. Suojahuoneita on ollut yhteensä neljä ja ne on rakennettu betonista ja muuratuista kivistä. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

XX:5

Kaarela: Kannelmäki

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013752

P: 6679677 I: 382210

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Linnoite, joka on jäänyt Pelimannintien 7–9 kerrostalojen alle ja tuhoutunut. Kohteessa on ilmeisesti ollut kaksi suojahuonetta ja niiden välinen yhdyshauta, joka on jatkunut puolustusasemaan XX:4.

XX:6

Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013753

P: 6679608 I: 382083

Kiinteä muinaisjäännös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Rumpupolunpuistossa. Kohteessa on lähinnä kallioon louhittuja hautoja, joita on vahvistettu muuratuilla kivillä ja vähäisiltä osilta betonilla. Taisteluhautaa on 90 metriä. Torjuntasuuntina on pohjoinen ja länsi. Taisteluhauta on ollut katettuna kahdessa kohdassa. Katetussa osiossa kivistä muurattu rintasuojasuoja laskeutuu alemmaksi jonka kohdalla olleet ampuma-aukot ovat maatuneet lähes näkymättömiin. Ampuma-aukot ja ampumakoroke ovat olleet katettuina puisella lipalla. Kate on hävinnyt. Hauta on katteen kohdalta leveämpi ja haudan takaseinällä on betoninen koroke, jolle johtaa myös portaat haudan pohjalta. Korokkeelta on voinut tulittaa katteen yli. Korokkeen etureunassa on kolme pyöreätä reikää (halkaisija n. 20 cm), joihin on aikanaan tuettu katoksen takareunaa kannattelevat tolpat. Katteen rakenteet ovat hävinneet.

Konekivääriasemia on yhteensä kolme. Ne on rakennettu muuratuista kivistä eteläisintä lukuun ottamatta, joka on rakennettu betonista. Hauta on viimeksi mainitun aseman kohdalla katettu betonisella holvikatolla ja aseman sisäänkäynnin vieressä on haudan toisella puolella betoninen suojahuone, jonka katon teräsrakenteet on räjäytetty pois. Sen betonikatto on kuitenkin säilynyt paikallaan. Tähystysasemia on kolme ja ne on rakennettu muuratuista kivistä. Näiden lisäksi on yksi mahdollisesti hirsillä tuettu, nelikulmainen ampumapotero. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

XX:tie

Kaarela

Tukikohdan XX yhdystieverkoston säilyneisyydestä ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XXI Pakila, Oulunkylä

Tukikohdan parhaiten säilyneet kohteet ovat XXI:1, XXI:6 ja tykkipatteri 81. Puolustusasemassa XXI on ehjäkattoisia teräspalkeilla tuettuja suojahuoneita sekä vähintään yksi osittain säilynyt katettu konekivääriasema. Oulunkylän urheilupuiston luoteispuolella olevalla majoitusalueella on huomattavaa arkeologista potentiaalia. Myös saunan XXI:50:2 ympäristöstä voi löytyä merkkejä arkiaskareista Viaporin maarintamalla. Kustaankartanon alueella on sijainnut järeä tykkipatteri (kohde XXI:7), joka on kuitenkin säilynyt huonoiten neljästä Helsinkiin rakennetuista samanmallisista järeistä tykkipattereista.

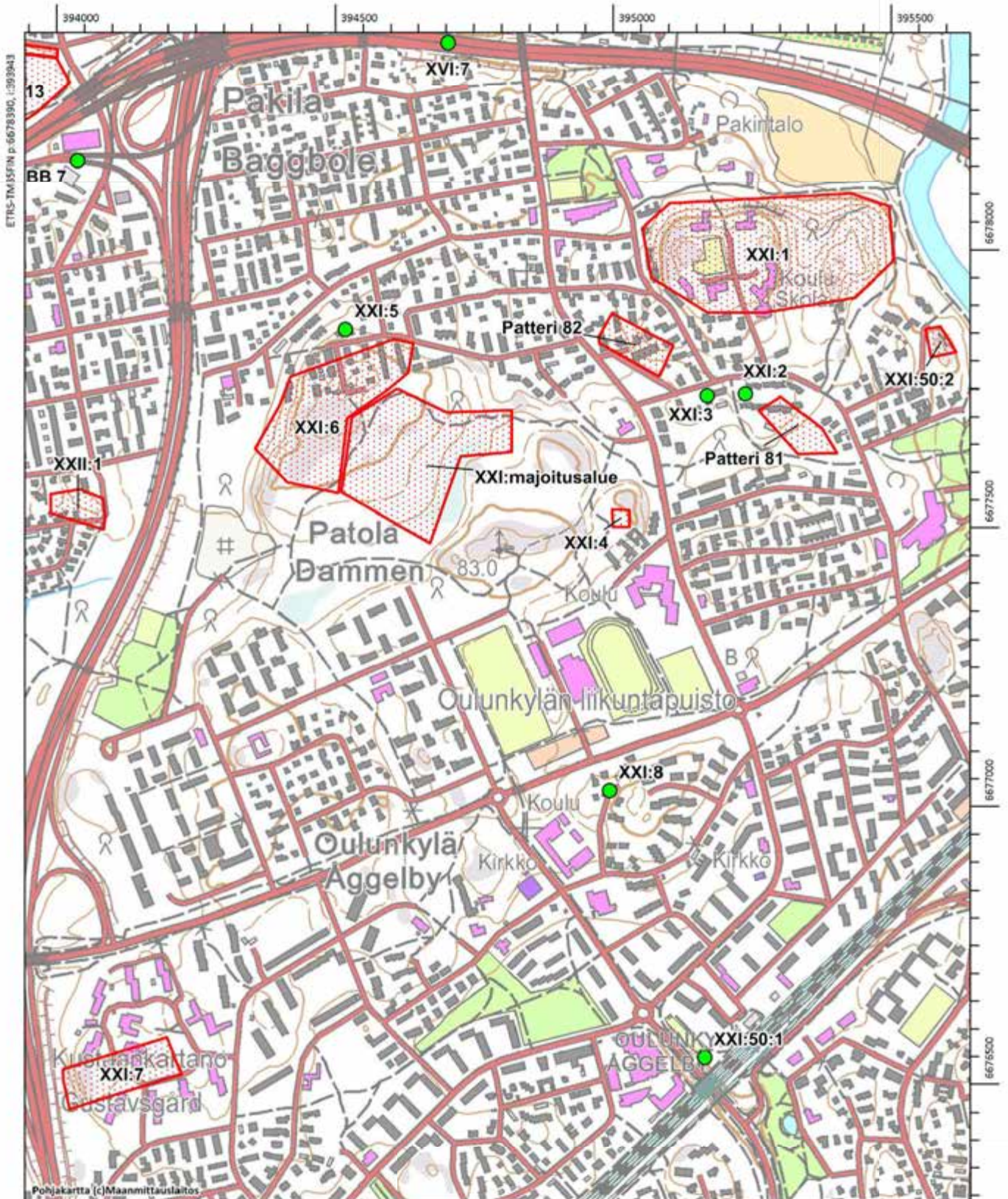
Pakila, Oulunkylä

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6678390, i:393943

6678000

6677500

6677000

6676500

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6676290, i:395643

XXI:1 Pakila: Itä-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000010260

P: 6680052 I: 387434

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2007 John Lagerstedt, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee jyrkän kalliorinteen juurella ja huipulla Toivolanpuiston alueella. Kohteen länsiosa on Solakalliontien asuintonttialueella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, jotka on tuettu osittain betonilla. Itäosassa on kaksi betonista konekivääriasemaa ja kaksi tähystysasemaa sekä neljä betonilla tuettuja suojahuonetta, joiden sisäänkäynnit ovat osittain täyttyneet. Ainakin osassa suojahuoneista on katon tukemiseen käytetty teräspalkisto paikallaan ja kaikissa ovat betonikatot ehjiä. Kohteessa on myös kallioon louhittu luola, joka on muutettu myöhemmin väestönsuojaksi. Puolustusaseman työt ovat jääneet osittain keskeneräisiksi.

Solakalliotie 5:n kohdalla on kallion juurella taisteluhautalinja. Sen yhteydessä on yksi konekivääriasema sekä suojahuone tai tuliasema, joiden betonikattojen teräspalkistot ovat edelleen, ainakin osittain jäljellä. Asemat ja taisteluhauta on täytetty puutarhajätteillä eikä rakenteita ole pystytty tutkimaan kunnolla. Sästyneet teräspalkkirakenteet ja ehyeksi jääneet tuliasemat ovat harvinaisia linnoituslaitteita.

XXI:2 Oulunkylä: Patola

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013760

P: 6679787 I: 387396

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka on jäänyt Mikkolantie 30 rakennusten alle ja on tuhoutunut.

XXI:3 Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000013761

P: 6679779 I: 387326

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka on jäänyt Mikkolantie 32 rakennusten alle ja on tuhoutunut.

XXI:4 Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000013762

P: 6679562 I: 387173

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Oulunkylän urheilupuistossa, ulkoilutien varressa. Kohde on romahtanut, kivistä muurattu suojahuone, jonka ulkomitat ovat 8 x 5 metriä. Pohjoispääty on parhaiten säilynyt. Tien toisella puolella on pengermä, joka on mahdollisesti toiminut lastauslaiturina.

XXI:5 Pakila: Itä-Pakila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013763

P: 6679889 I: 386673

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Urakkatie 36–40 rakennuksen alle ja on tuhoutunut.

XXI:6 Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000013764

P: 6679749 I: 386609

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Oulunkylän urheilupuiston luoteisnurkassa, pääosin avokalliolla. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, jotka on suurimmaksi osaksi tuettu betonilla. Taisteluhautaa on 50 metriä. Torjuntasuuntina ovat länsi ja luode. Kaksi konekivääriasemaa ja kaksi tähytysasemaa sekä kuusi suojahuonetta, joista neljässä on ollut betonikatto, kaksi on jäänyt pelkästään kuopiksi.

Kohteen eteläosassa on kallioon louhittu betoniseinillä varustettu luola, jonka koko on n. 3 x 15 metriä ja korkeus 3 metriä. Luolassa on betoniseinät ja lattia mutta sisäkaton aaltopellit on poistettu. Sisäänkäynti on yksinkertaisessa betoniseinässä. Ovi puuttuu. Sisäänkäynnin edustaa on täytetty. Yhdystieltä johtaa 20 m pitkä kulku-ura luolalle. Puolustusaseman pohjois- ja itäosat ovat jääneet tonttialueen alle.

XXI:7 Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000013765

P: 6678536 I: 386207

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka sijaitsee Kustaankartanon vanhainkodin piha-alueella, Tuusulantien vieressä jyrkän kalliorinteen juurella. Kahden järeän tykin patterin rakentaminen on jäänyt keskeneräiseksi. Toinen tykkiasemista on täyttynyt vedellä ja muodostaa vanhainkodin pihamaalla pyöreän lammikon, jonka halkaisija on 25 metriä. Lammikosta 35 metriä itään on puistokäytävän halkaisema 20 x 30 metrin kokoinen matala painanne, joka on

todennäköisesti toisen tykkiaseman paikka.

Kallion juurelle on louhittu kallioon luola. Luola oli keskeneräinen ja se kunnostettiin 1938–1939 ammassorvaamoksi.⁹⁰ Myöhemmin luola on kunnostettu osaksi Kustaankartanon huoltotunnelijärjestelmää. Patteri oli tarkoitettu kahdelle 305 mm:n, 52 kaliiperin järeälle merikanuunalle mutta sitä ei ehditty aseistaa ennen sodan loppumista.

XXI:8 Oulunkylä: Patola

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013766

P: 6679063 I: 387145

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka on jäänyt Kinkerinpolun pohjoispään tonttialueiden alle ja tuhoutunut.

Patteri 81 Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000013768

P: 6679724 I: 387498

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Henrik Sohlbergin puistossa, Mikkolantien ja Tollinmäen risteyksestä 90 metriä länsilounaaseen. Neljän tykin patterin rintasuojana on leveä maavalli. Eteläisin tykkiasema on jäljellä. Tykkiasemassa on betoninen pyöreä tykinperusta ja viisi kiinnityspulttia jäljellä. Tykkiaseman kummallakin puolella on ollut suojahuoneet, jotka ovat luhistuneet. Patterin takana on ollut suojahuone sekä patterin eteläkärjessä 4 x 8 m kokoinen luhistunut suojahuone. Aseistuksena on ollut 4 kpl 229 mm:n linnoituskanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut koilliseen.

Patteri 82 Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000013776

P: 6679851 I: 387197

Ehdotus muinaisjäänösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäänös (Muinaisjäänösrekisteri 2014: Ei rauhoitettu)

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on sijainnut Pikkumatintien itäreunalla. Maastossa ei ole näkyvissä jälkiä. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita. Aseistuksena on ollut 4 kpl 229 mm:n mörssäriä, joiden pääampumasuuntima on ollut koilliseen.

⁹⁰ Pääesikunnan Sotatalousosaston luettelo Helsingin maalinnoituksen kalliosuojista. 21.9.1960. MV.

XXI:50:1 Oulunkylä: Patola

P: 6678617 I: 387303
 Ei rauhoitettu
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Vartiotupa, joka sijaitti Oulunkylän asemalla on hävinnyt.

XXI:50:2 Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000013771
 P: 6679889 I: 387732
 Kiinteä muinaisjäänös
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Ensimmäisen maailmansodan aikainen tykistön joukkojen sauna. Jäljellä on rakennuksen betoninen sokkeli. Saunan rakennuspiirroksat on päivätty toukokuulle 1916. Se on sijainnut Vantaanjoen länsirannan korkean joentörmän päällä ja sen nurkalta laskeutuivat portaat joen rantaan, jossa on ollut pumppaamo. Rakennuksessa on ollut yhdeksän huonetta, harjakatto ja pieni torni.

XXI:majoitusalue

Oulunkylä: Patola

Mj-rekisterinumero: 1000012689
 P: 6679657 I: 386793
 Kiinteä muinaisjäänös
 Tarkastettu: 2005 John Lagerstedt
 Kartoitus: 2008 Anniina Hopeala

Ensimmäisen maailmansodan aikainen majoitusalue, joka sijaitsee Oulunkylän urheilupuiston luoteispuolella. Alueella havaittiin vuoden 2008 kartoituksessa 15 säännöllisen muotoista parakin kuoppaa, joista joidenkin yhteydessä on oja tai ramppimaisia luiskia. Alue saattaa olla laajempikin. Keväällä 1997 havaittiin alueelta erikokoisia säännöllisiä kuoppia yhteensä 28 kpl.⁹¹

XXI:tie Pakila, Oulunkylä

Tukikohdan XXI yhdystieverkoston säilyneisyyden kokonaiskuvasta ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

---

⁹¹ Saari 4.5.1997.

TUKIKOHTA XXII Pakila, Oulunkylä, Kaarela

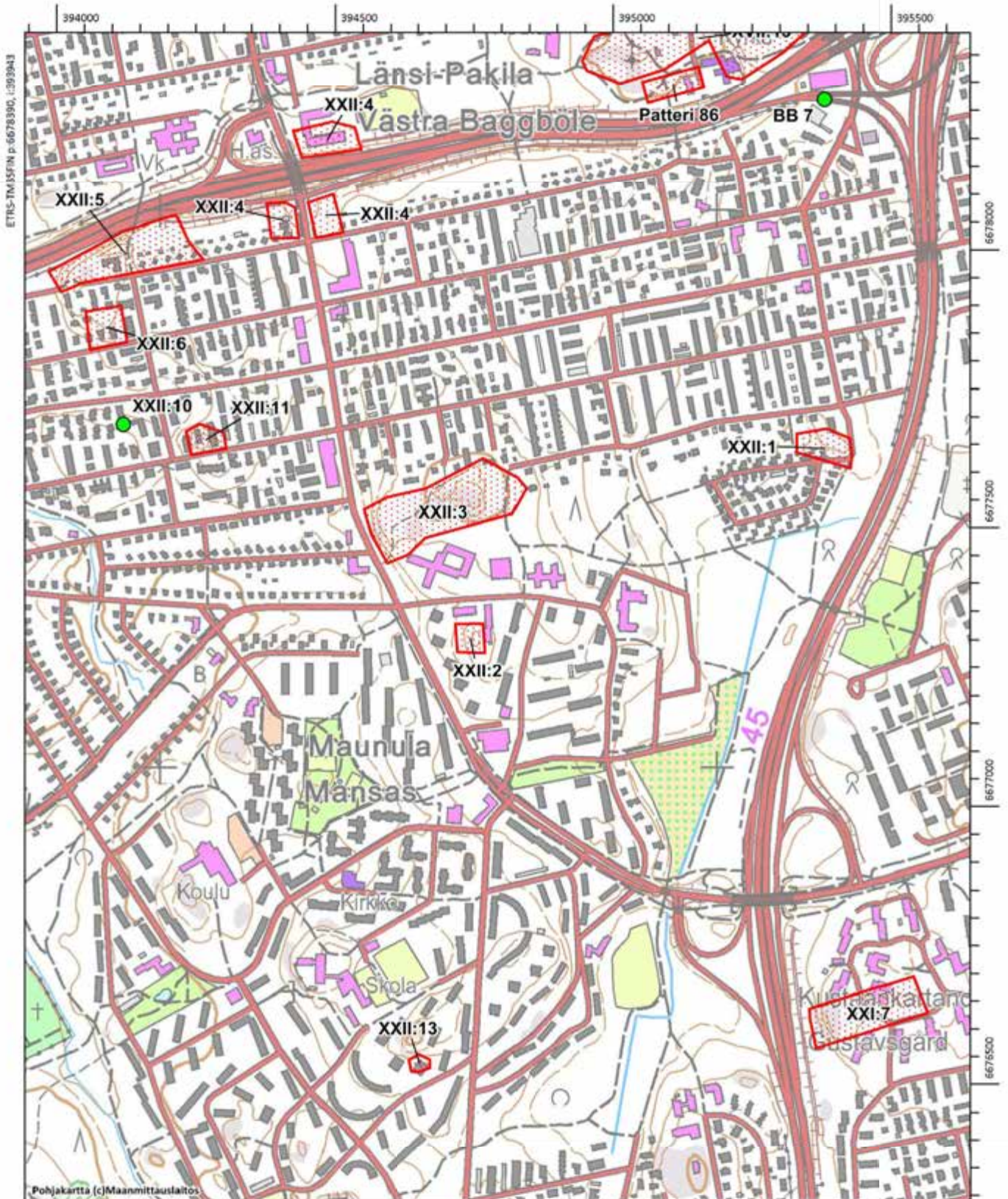
Tukikohdan länsiosan kohteet on esitetty samassa kartassa tukikohdan XXIII kanssa.

Tukikohdan itäosan puolustusasemista on parhaiten säilynyt kohde XXII:3. Se muodostaa kokonaisuuden suojahuoneen XXII:2 kanssa. Viimeksi mainitussa on tavallista suurempi tutkimuspotentiaali, koska kohde on ollut todennäköisesti sotilaspuhelinkeskuksena ja aktiivisessa käytössä sotavuosien aikana. Tukikohdan länsiosassa muodostavat kohteet XXII:7–9 ja 12 kokonaisuuden Maununnevan ja Pirkkolan urheilupuiston tukikohdan XXIII kohteiden kanssa.

Pakila, Oulunkylä, Kaarela

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6678390, i:393943

6678000

6677500

6677000

6676500

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6676290, i:395643

XXII:1 Oulunkylä: Maunula

Mj-rekisterinumero: 1000013773

P: 6679580 I: 386196

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee pienellä mäenkohoumalla Jakokunnantien ja Saarnaajantien risteuksen lounaispuolella. Kohteesta on jäljellä kaksi maavallia ja epämääräinen kuoppa. Alueelta on otettu maata jolloin linnoite on vaurioitunut. Kyseessä saattaa olla kaponieeri eli sivustatuliasema. Vuoden 2014 ilmakehu-aineiston perusteella alueelle on rakennettu pientaloja ja kohde on saattanut tuhoutua.

XXII:2 Oulunkylä: Maunula

Mj-rekisterinumero: 1000013774

P: 6679234 I: 385567

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Suursuonlaita 6 päiväkodin pihamaalla. Suurikokoinen suojahuone on sortunut maatuneeksi kummuksi. Suojahuone on todennäköisesti toiminut Lepolan sotilaspuhelinkeskuksena.

XXII:3 Oulunkylä: Maunula

Mj-rekisterinumero: 1000013775

P: 6679495 I: 385553

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Suopuistossa, Pakilantien ja Suursuonlaidan risteuksen koillispuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on 35 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen länsi ja etelä. Neljä konekivääriasemaa ja kolme tähytysasemaa. Asemat on rakennettu betonista. Kolme betonista suojahuonetta ja yksi kivistä muurattu suojahuone. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Puolustusaseman itä- ja eteläpuolella sekä sen päällä on tunnistamattomia maavallirakennelmia ja kuoppia. Ne saattavat liittyä toisen maailmansodan aikaiseen ilmatorjuntatoimintaan.

XXII:4 Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013777

P: 6680011 I: 385287

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Muurimestarintien (Kehä I) ja Pakilantien risteyksessä. Suurin osa kohteesta on jäänyt teiden alle mutta risteyksen ympäristössä on vielä säilyneitä rakenteita. Risteyksen kaakkoispuolella on jäljellä pääosin maahan kaivettua hautaa, joka on osaksi tuettu betonilla. Yhdyshauta sijaitsee lyhyellä matkalla loivassa rinteessä, jonka kohdalla haudan betoniseinien yläreunat on porrastettu. Lisäksi on betoninen hyväkuntoinen suojahuone, joka on jäänyt kattamatta. Suojahuoneessa on kaksi betonitynnyrin jäännöstä. Muurimestarintien pengerryksestä erottuu myös betonirakenne. Puolustusaseman koillisosasta erottuu betonisen suojahuoneen katto koulun pihamaalla. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita. Kohteen muut osat ovat tuhoutuneet. Risteyksen lounaispuolella VPK:n talon vieressä on betoninen jalusta, joka tuskin liittyy linnoituslaitteisiin.

XXII:5

Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013778

P: 6679900 I: 384874

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kyläkunnantien ja Talkootien risteyksen pohjois- ja länsipuolella. Puolustusaseman pohjoisosa on jäänyt Kehä I:n alle ja eteläosat tonttialueiden alle. Kohteesta on jäljellä kallioon louhittua hautaa, joka on osaksi betonoitu sekä kaksi betonista konekivääriasemaa. Jäljellä olevat linnoitteet on osaksi täytetty. Tonttialueella saattaa olla maanpinnan alapuolella säilyneitä rakenteita.

XXII:6

Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013780

P: 6679794 I: 384905

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Lepolantie 87 ja 89 tonttien taustalla. Sen pinta-ala on 42m². Ulko- ja sisäseinät sekä lattia ovat betonista. Luola on osa tontilla sijaitsevan omakotitalon kellarirakenteita.

XXII:7

Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013785

P: 6679952 I: 384523

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Heinämiehentien ja Niittyluhdantien risteyksen lounaispuolella olevalla jyrkällä kalliolla. Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja, joita on osaksi vahvistettu betonilla. Taisteluhautaa on 25 metriä. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Maastosta erottaa varmuudella yhden betonisen konekivääriaseman, kaksi betonista tähytysasemaa sekä neljä suojahuonetta. Näiden lisäksi

on useita epämääräisiä kuoppia ja täytettyjä linnoitteita.

Kohteen itäosa on jäänyt tonttialueen alle. Hautoja ja asemia on täytetty, mutta mäen huipulla olevat laitteet ovat hyväkuntoisia. Kohteen pohjoispuolen edustalla olevalla laakealla mäenharjanteella näkyy jälkiä täytetyistä haudoista ja mahdollisista suojahuoneista. Rakenteita on jäänyt osaksi Heinämiehentien alle. Edellä mainittujen rakenteiden pohjoispuolelta löytyy itä-länsisuuntainen 50 metriä pitkä ja metrin korkuinen maavalli, joka muistuttaa rakenteensa perusteella piikkilankaesteen suojavallia.

XXII:8 Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013815

P: 6679704 I: 384398

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston koillisosassa, ulkoilutien varressa. Suojahuoneen sortunut katto on peitetty maakerroksella. Ulkomitat ovat 8 x 12 metriä. Sisäänkäyntiin johtaa maahan kaivettu yhdyshauta. Yhdyshaudan päälle on rakennettu myöhemmin ulkoilutie. Yhdyshaudan päässä on puinen varastorakennus. Suojahuone on merkitty venäläiseen sotilaskarttaan ruutikellariksi.⁹²

XXII:9 Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013816

P: 6679565 I: 384507

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston itälaidalla Rapparinkujan päässä. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Taisteluhautaa on ilmeisesti ollut kohteen pohjoisosassa ja torjuntasuuntina on ollut pohjoinen ja itä. Yksi konekivääriasema ja yksi suojahuone, jotka on rakennettu betonista. Kolme rakentamatonta kuoppaa. Kohteen pohjoisosan haudat kiertävät vanhan talon, sen pihamaan ja talousrakennukset. Talon kivijalassa on kaiverrettuna vuosiluku: 1908.

XXII:10 Pakila: Länsi-Pakila

Mj-rekisterinumero: 1000013818

P: 6679608 I: 384938

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema, joka on jäänyt Osuuskunnantie 92–94 asuinrakennusten alle ja tuhoutunut.

⁹² Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

- XXII:11 Pakila: Länsi-Pakila
- Mj-rekisterinumero: 1000013819
P: 6679585 I: 385079
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on jäänyt tonttialueen alle eikä siitä erotu jälkiä. Maanpinnan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.
- XXII:12 Oulunkylä: Pirkkola
- Mj-rekisterinumero: 1000013820
P: 6679138 I: 384587
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston länsilaidalla, uimalammikon koillispuolella. Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja hautoja. Taisteluhautaa on 28 metriä, torjuntasuuntana pohjoinen. Kohteessa on neljä betonista konekivääriasemaa ja kaksi betonista rakennettua suojahuonetta. Näiden lisäksi on kolme kuoppaa. Kohteen eteläosassa on kallioon louhittu betoninen suojahuone tai luola. Sisäänkäynnin edusta on täytetty ja näkyvässä on enää 4–5 metriä korkea betoninen ulkoseinän vahvike. Eteläosan hautoja on täytetty isoilla kivenlohkareilla. Kallion päälle on myöhemmin rakennettu betonijalustoja hyppyrimäkeä varten.
- XXII:13 Oulunkylä: Maunula
- Mj-rekisterinumero: 1000013821
P: 6678471 I: 385464
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Suojahuone, joka on jäänyt Koivikkotie 5 tonttialueen alle ja tuhoutunut. Rakenteessa on ollut kolme huonetilaa, joiden katosta oli poistettu teräspalkit, jolloin katto ja osa seinistä on luhistunut.
- Patteri 88 Pakila: Länsi-Pakila
- Mj-rekisterinumero: 1000013822
P: 6679843 I: 384665
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 2005 John Lagerstedt
- Tykkipatteri, joka sijaitsee Lastatien ja Rapparintien risteyksen koillispuolella Kehä I:n meluaidan juurella. Kahden tykin patteri on jäänyt suurimmaksi osaksi Muurimestarintien ja

sen meluidan alle. Lastatie 10:tä vastapäätä on jäljellä joitakin maatuneita rakenteita, mahdollisesti patterin itäpään tykkiasema ja suojahuoneita. Aseistuksena on ollut 2 kpl 152 mm:n Canet-tykkiä, joiden pääampumasuuntima on ollut pohjoiseen.

XXII:tie Oulunkylä, Pakila, Kaarela

Tukikohdan XXII yhdystieverkoston säilyneisyyden kokonaiskuvasta ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XXIII Kaarela, Oulunkylä, Haaga

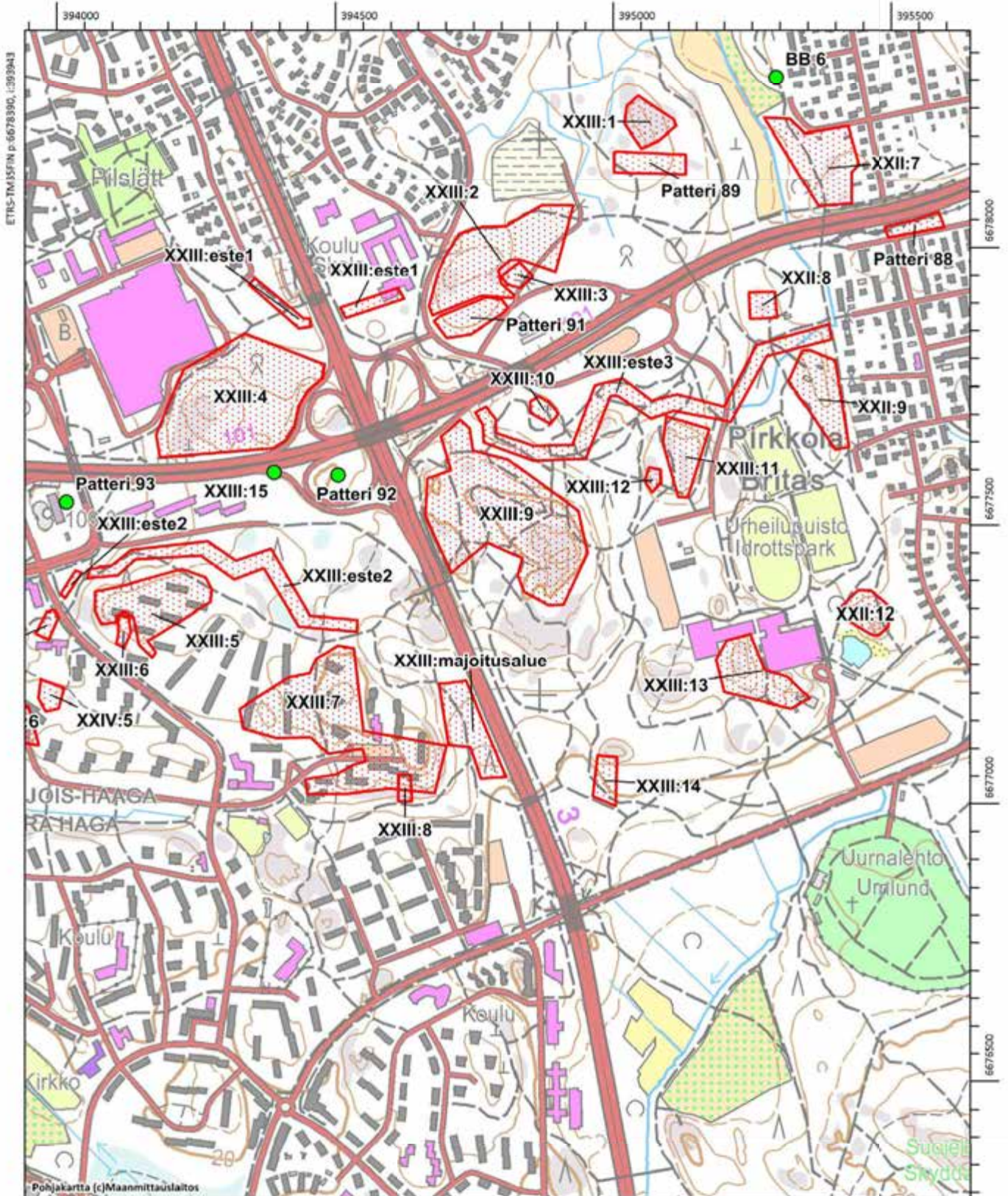
Tukikohdan kaikki puolustusasemat, suojahuoneet, luolat, tykkipatteri ja piikkilankaesteiden rakenteet muodostavat hyvin säilyneen linnoituskokonaisuuden vaikka Kehä I ja Hämeenlinnanväylä Halkovat tukikohdan aluetta. Tukikohdassa on säilynyt tyypillisiä linnoituslaitteita hyvässä kunnossa sekä lisäksi harvinaisia rakenteita, kuten XXIII:1:ssä oleva maarintaman parhaiten säilynyt, valmiiksi rakennettu betonikaponeeri. Kohteet XXIII:1–3 sekä tykkipatterit 89 ja 91 kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Myös puolustusasema XXIII:4 ja piikkilankaesteet XXXIII:este1–3 ovat erityisen arvokkaita linnoitekohteita hyvän kuntonsa ja laajojen säilyneiden kokonaisuuksien ansiosta. Tukikohdassa sijainneet majoitusalueet XXIII:4 eteläosassa sekä Hämeenlinnanväylän varrella (XXIII:majoitusalue1) tarvitsevat lisätutkimuksia. Parakkien kuoppia saattaa löytyä myös Pirkkolan urheilupuiston lounaisnurkasta. Aluetta ei ole tutkittu maastossa.

Vuonna 2012 Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut dokumentoi linnoituslaitteet XXIII:este 2, XXII:5 ja XXIII:7. Ennen tätä Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto oli pyytänyt Museovirastolta lausuntoa alueen muinaismuistokohteiden suojeluarvosta. KSV:n, Museoviraston ja Kaupunginmuseon pitämässä kokouksessa todettiin, että XXII:este 2 voidaan poistaa riittävän dokumentoinnin jälkeen. Arkeologisten kenttäpalvelujen dokumentoinnin jälkeen todettiin, että paikalle suunnitellun rakennushankkeen toteuttamiselle ei ole enää muinaismuistolain mukaista estettä. Asiaan liittyvät asiakirjat on arkistoitu Museovirastoon diaarinumerolla 763/303/2012.

Pakila, Oulunkylä, Kaarela, Haaga

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

XXIII:1

Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013823

P: 6680028 I: 384196

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Keskuspuistossa 300 metriä pohjoiskoilliseen Kehä I:n ja Kaarelanvierron risteyksestä. Kohteessa on kallioon louhittuja hautoja, jotka ovat jääneet suurimmaksi osaksi keskeneräisiksi. Betonilla tuettua taisteluhautaa on kymmenen metriä. Torjuntasuuntana on koillinen. Suojahuoneita ja asemia varten on kallioon louhittu neljä kuoppaa.

Kohteen kaakkoisosassa sijaitsee kookas, kaponieeri eli sivustatuliasema, jossa on ollut saman kattorakenteen alla kaksi tykkiä omissa aseammioissaan sekä suojatilat. Kaponieeri on louhittu kallioon ja sen seinät on tuettu betonilla. Betonikatto on ollut kaksi metriä paksu ja se on ollut tuettuna teräspalkeilla, jotka on myöhemmin räjäytetty pois. Betonikatto on kuitenkin kestänyt, mutta aseman sisäänkäynti ja katetut tykkiasemat ovat vaurioituneet. Sisätilat jakaantuvat sisäänkäynnissä kahteen osaan. Pohjoisosassa on kaarevan muotoinen käytävä, jossa on pieni levennys mahdolliseksi suojatilaksi. Käytävän toisella seinällä on kuusi isokokoista teräspalkeilla tuettua ampumatarvikekomeroa, joiden syvyys on 120 cm, leveys 70 cm ja korkeus 90 cm. Käytävä on johtanut koillisnurkassa sijaitsevaan tykkiasemaan, jonka katto ja seinät ovat vaurioituneet. Eteläisempi tila on nelikulmainen huone, josta johtaa oviaukko toiseen tykkiasemaan, joka on vaurioitunut kun kattoa on räjäytetty.

Kaponieerin ampumasektorissa on kalliota tasoitettu rakentamisessa syntyneellä kivilouheella sekä rakennettu 15 metriä pitkä, pääampumasuuntaan kulkeva kivivalli sadan metrin päähän asemasta. Kohteen kaakkoispuolella on kaksi suurikokoista säännöllisen muotoista 0,5 metriä syvää kuoppaa. Kohteeseen etelästä johtavan yhdyshaudan vieressä on lisäksi pienempi kuoppa.

Kohteen kaponieeri on maarintaman parhaiten säilynyt kevyille tykeille tarkoitettu sivustatuliasema, jossa tykit ja suojatilat ovat samassa rakenteessa. Valmiiksi rakennetut kaponieerit ovat maarintamalla harvinaisia linnoituslaitteita.

XXIII:2

Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013825

P: 6679799 I: 383924

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Keskuspuistossa, Kaarelanvierron ja Kaarelantien välisessä metsässä. Puolustusaseman länsikärki on jäänyt tien alle. Kohteessa on kallioon louhittuja hautoja, jotka on suurimmaksi osaksi tuettu betonilla. Taisteluhautaa on 170 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja luode. Betonisia konekivääriasemia on neljä. Osa konekivääriasemista on jäänyt kattamatta. Betonisia tähystysasemia on viisi, jotka kaikki ovat olleet katettuja. Puolustusasemassa on kymmenen betonista suojahuonetta, joista osa on jäänyt avonaisiksi, sekä kaksi rakentamatonta kuoppaa. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

XXIII:3 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013833

P: 6679753 I: 383962

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2008 John Lagerstedt, Museovirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Kaarelanvierto-nimiseltä tieltä koilliseen, lumenkaatopaikalle haarautuvan tien pohjoispuolella. Kohde on ulkomitoiltaan 5 x 12 metrin kokoinen suojahuone, joka on rakennettu kivistä ja betonista. Katto on sortunut ilmeisesti teräspalkkien räjäyttämisen yhteydessä. Venäläisessä sotilaskartassa suojahuone on merkitty majoitustilaksi.⁹³ Kohde liittyy sen lounaispuolella sijaitsevaan tykkipatteriin nro 91.

XXIII:4 Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013836

P: 6679562 I: 383439

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee kauppakeskuksen kaakkoispuolella, Kehä I:n ja Nurmijärventien risteuksen luoteispuolella. Taisteluasemat sijaitsevat kaarena kohteen pohjoispuolella. Haudat on louhittu kallioon ja kaivettu osaksi maahan. Osa haudoista on tuettu betonilla. Taisteluhautaa on 130 metriä. Torjuntasuuntina ovat luode ja pohjoinen.

Konekivääriasemia on kuusi ja tähystysasemia seitsemän. Ne ovat jääneet yhtä tähystysasemaa lukuun ottamatta avoimiksi. Katetun tähystysaseman katto on räjäytetty. Taisteluhautojen yhteyteen on rakennettu kaksi pientä avonaista tuliasemaa, kooltaan n. 1 x 1,5 metriä. Asemat on louhittu kallioon ja niistä on voitu ampua taisteluhaudan ampumakorokkeelta, jonka alla on ampumatarvikekomero. Betonisia suojahuoneita on yhdeksän ja näiden lisäksi kaksi suojahuoneen kuoppaa. Neljän suojahuoneen betonikatot ovat jääneet ehyiksi, muut on räjäytetty.

⁹³ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä ainoastaan valokopiot kartasta).

Puolustusaseman luoteispuolella on maasta ja kivistä koottu korkea valli, jonka yhteydessä on vähäisempiä valleja ja kaivantoja. Korkein valli on syntynyt, kun kauooakekuksen piha-aluetta on raivattu ja toisaalta sitä varten on myös poistettu maata puolustusaseman edestä. Matalimmat vallit ja kaivannot ovat todennäköisesti ensimmäisen maailmansodan aikaisen piikkilankaesteen suojavalleja. Vallit ovat saattaneet hävitä kauppakeskuksen pysäköintialueiden laajentamisen yhteydessä.

Puolustusaseman eteläpuolella on useita maahan kaivettuja, säännöllisen muotoisia kuoppia, joiden syvyys on 0,6 metriä. Pienimmät ovat kooltaan 2 x 2,5 metriä ja suurin kuoppa on alaltaan 450 m². Kyseessä on mahdollisesti majoitusalue.

XXIII:5

Haaga: Pohjois-Haaga

Mj-rekisterinumero: 1000013837

P: 6679166 I: 383263

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Inventoitu: 2012 Petro Pesonen, Museovirasto, Museovirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Näyttelijäntie 24:n tontilla. Yhdys- ja taisteluhaudat on kaivettu maahan ja tuettu osaksi betonilla. Kolme betonista konekivääriasemaa. Suurin osa kohteista on jäänyt kerrostalojen alle ja pihamailla olevia linnoituslaitteita on täytetty.

XXIII:6

Haaga: Pohjois-Haaga

Mj-rekisterinumero: 1000013839

P: 6679124 I: 383257

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee osoitteessa Näyttelijäntie 24. Luolassa on betoniseinät ja -lattia. Sisäkatto on aaltopeltiä. Pinta-ala on 90 m². Seinät on myöhemmin ruiskubetonoitu ja sisäänkäynti uusittu. Luola on toiminut tykistön puhelinkeskuksena.⁹⁴

XXIII:7

Haaga: Pohjois-Haaga 1

Mj-rekisterinumero: 1000013840

P: 6678915 I: 383627

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Inventoitu: 2012 Petro Pesonen, Museovirasto

Tarkastettu: 2012–2013 Markku Heikkinen, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Ida Albergintie 1 ja 5 tonttien keskellä. Kohde on jäänyt suurimmaksi osaksi kerrostalojen ja niiden pihamaan alle. Puolustusaseman pohjoiskärjessä on talon pihalla jäljellä betonilla tuettua hautaa ja kolme konekivääriasemaa, kaksi

⁹⁴ Linnoituskartta Viaporin maarintamasta. 31.7.1915. (Alkuperäinen kartta on kadonnut Sotamuseosta. Käytössä on ainoastaan valokopiot kartasta).

tähystysasemaa ja kolme suojahuonetta. Kaikki laitteet on rakennettu betonista. Tähystysasema on ollut katettu mutta konekivääriasema on jäänyt ilmeisesti avoimeksi. Suojahuoneiden katoista on räjäytetty kiskot pois, mutta betonikatot ovat säilyneet ehjinä.

Ida Albergin puiston kunnostustöiden yhteydessä 2012–2013 löytyi kohteen eteläosasta maan alta kaksi viemäriojaa, avonaiseksi jäänyt betoninen suojahuone ja kallioon louhittu rakentamaton kuoppa. Kaikki edellä mainitut rakenteet dokumentoitiin Helsingin kaupunginmuseon toimesta. Ojat tuhoutuivat maanmuokkauksen yhteydessä ja kuoppa peitettiin. Suojahuone jätettiin näkyviin.

XXIII:8

Haaga: Pohjois-Haaga

Mj-rekisterinumero: 1000013841

P: 6678840 I: 383756

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Arkeologinen valvonta: 2012–2013 Markku Heikkinen, Helsingin kaupunginmuseo

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee kallion juurella, Ida Albergintie 4 kerrostaloalueen alapuolella. Sen sisäänkäynti on betoniseinässä. Ovi on lukittu. Ympäristöstä on kuljetettu suuria määriä maata pois. Luolan sisäänkäynti oli aikaisemmin puoliksi maan peitossa. Ida Albergin puiston kunnostustöiden yhteydessä 2012–2013, löytyi kohteen edestä 22 metrin matkalta mukulakivetettyä yhdystietä. Tie tuhoutui maanmuokkauksen yhteydessä mutta se dokumentoitiin Helsingin kaupunginmuseon toimesta.

XXIII:9

Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013842

P: 6679301 I: 383927

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston luoteisnurkassa. Kohteessa on suurimmaksi osaksi kallioon louhittua hautaa, jota on vahvistettu betonilla. Osa haudoista on ollut hirsivahvisteisia ja ilmeisesti osa taisteluhautoista on vahvistettu pohjalta ampumakorokkeeseen asti betonilla ja siitä ylöspäin hirsillä. Taisteluhautaa on yli 200 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen, itä ja länsi. Konekivääriasemia on kahdeksan, ja tähystysasemia kuusi. Suojahuoneita on kymmenen. Kaikki asemat ja suojat on rakennettu betonista. Katetut rakenteet on räjäytetty.

Eteläosassa on kallioon louhittu luola. Se on kooltaan 50 m² ja pohjamuodoltaan taittuva suorakaide. Ulkoseinä on yksinkertainen betoniseinä. Sisätiloissa on betoniseinät ja lattia. Sisäkatto on poistettu. Luolan edustalta johtaa kaakkoon kaartuva pitkä matala yhdyshauta, joka on suurimmaksi osaksi louhittu kallioon. Haudan reunoja on korotettu sepelillä. Hauta haarautuu pohjois-eteläsuunnassa kulkevaan matalaan suoraan hautaan, jonka pohjoishaara kulkee taisteluasemien itäkärjen läheisyyteen. Eteläinen haara jatkuu pitkälle kohteen

eteläpuolelle. Kyseessä on mahdollisesti ensimmäisen maailmansodan aikainen kaapelikaivanto.

XXIII:10

Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013843

P: 6679456 I: 384010

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston pohjoislaidalla. Kohteessa on maahan kaivettua hautaa, joka on voimakkaasti maatunut. Haudan kulkusuunnassa rinteen alareunassa on betonisia rakennuksen perustatolppia ja ajoluiska.

XXIII:11

Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013844

P: 6679393 I: 384209

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Kohde on esitetty rakennusviraston 1995 inventoinnissa numerolla XXIII:12.

Kallioon louhittu suora luola, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston keskellä, korkean mäen juurella, pohjoisimman urheilukentän länsipuolella. Luolassa on betoniset sisäseinät ja -lattia. Sisäkatto on aaltopeltiä. Pinta-ala on 63 m². Sisäänkäynti on betonisessä. Luolaan johtaa yhdystieltä leveä betonilla tuettu yhdyshauta. Tien varressa, kohteen itäpuolella on kaksi maahan kaivettua, säännöllisen muotoista matalaa kuoppaa.

XXIII:12

Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013845

P: 6679461 I: 384260

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kohde on esitetty rakennusviraston 1995 inventoinnissa numerolla XXIII:11.

Puolustusasema, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston keskellä, korkean mäen laella, pohjoisimman urheilukentän länsipuolella. Haudat on louhittu kallioon ja niistä osa on tuettu betonilla. Taisteluhautaa on 12 metriä ja sen torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja koillinen. Yksi betoninen konekivääriasema, avonaiseksi jäänyt suojahuone ja kuusi rakentamatonta kuoppaa.

XXIII:13 Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013846

P: 6679030 I: 384390

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Pirkkolan uimahallin eteläpuoleisella pihamaalla. Puolustusaseman haudat, mahdolliset tuli- ja tähytysasemat sekä suojahuoneet on täytetty. Kohteessa on ollut kaksi luolaa joista läntinen, pinta-alaltaan 61 m², on täytetty vuonna 1969. Itäinen luola on vielä jäljellä. Se on louhittu kallioon ja varustettu betonisilla sisäseinillä. Pinta-ala on 67 m². Ulkoseinä ja sisäänkäynti on uusittu. Alkuperäinen peltikatto on poistettu.

XXIII:14 Oulunkylä: Pirkkola

Mj-rekisterinumero: 1000013847

P: 6678871 I: 384118

Kiinteä muinaisjäänös

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Kallioon louhittu ja maahan kaivettu 30 metriä pitkä syvä kaivanto, jonka reunoja on pengerrytetty. Kyseessä on todennäköisesti luolan sisäänkäynnin yhdyshauta. Luolan louhintatöitä ei ilmeisesti ole ehditty aloittaa. Sisäänkäynnin kohdalla olevaa kaivantoa on täytetty. Hauta päättyy etelässä yhdystiehen.

XXIII:15 Haaga: Pohjois-Haaga

Tuohoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013848

P: 6679402 I: 383488

Ei rauhoitettu

Kallioon louhittu luola, joka on jäänyt Muurimestarintien (Kehä I) alle ja täytetty. Luola on ollut pohjamuodoltaan kaarevan muotoinen suorakaide ja pinta-alaltaan 30 m². Kalliokaton vahvuus on ollut 3,7 metriä. Sisäkaton toiminnut aaltopeltikatto oli poistettu jo 1938. Luolalta on ollut matkaa yhdystielle 60 m. Kohde on tuhoutunut Kehä I:n rakentamisen yhteydessä.⁹⁵

Patteri 89 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013834

P: 6679951 I: 384178

Kiinteä muinaisjäänös

⁹⁵ Lukkari 1938. Helsingin maalinnoitusten laitteiden luettelo. Helsingin Teollisuuspiiri, liite kirjelmään no. 62/salainen 38, lähetetty 9.5.38 Puolustusministeriön liikekannallepano-osaston päällikölle. Kaj-Erik Löfgrenin 1970 puhtaaksikirjoittama käsikirjoitus. HKMU; Helsingin maalinnoitukset. Peitepiirros karttaan 1:20.000. 26.2.1938. Vkp 118, KA.

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Keskuspuistossa, 230 metriä pohjoiskoilliseen Kehä I:n ja Kaarelanvierron risteyksestä. Neljän tykin patterin rintasuojan muodostaa maansekainen rinne. Tykkiasemat, niiden väliset yhdyshaudat ja suojahuoneet ovat olleet hirsirakenteisia. Hirret on poistettu myöhemmin. Tykkiasemilta johtaa leveät kulkuväylät patterin takana kulkeneelle yhdystielle. Itäisin tykkiasema on säilynyt parhaiten. Sen kummassakin etukulmassa on ampumatarvikekomerot, jotka ovat romahtaneet. Patterin itäpäässä on ollut suojahuone tai suojahuoneita. Ne ovat luhistuneet. Patteriin on myöhemmin rakennettu kaksi räjähdysaineväystä, joiden betoniset sokkelit ovat edelleen jäljellä. Varastojen ympärille on rakennettu maavallit, jolloin patterin ulkoasu on muuttunut. Varastot näkyvät jo 1930 luvun kartassa.⁹⁶ Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan rannikkokanuunaa, vuoden 1877 mallia, joiden ampumasuunta on ollut pohjoiseen.

Patteri 91 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013835

P: 6679681 I: 383886

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Kaarelanvierto-nimisen tien luoteispuolella. Neljän tykin patteri on kaivettu mäen reunaan. Rintasuojaa on tuettu alhaalta kivillä ja yläosa on tuettu aikanaan hirsillä. Jokaisessa tykkiasemassa on ollut kaksi betonista suojahuonetta, jotka ovat sortuneet. Tykkiasemiin johtaa ajoväylät. Tykkiasemia yhdistää yhdyshauta jonka pohjoispäässä on suojahuone. Lisäksi haudassa on ensimmäiseltä ja viimeiseltä tykiltä patterin keskelle päin kaksi betonista suojahuonetta. Kaikki suojahuoneet ovat sortuneet. Patterin aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n raskasta 190 puudan rannikkokanuunaa, vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut luoteeseen.

Patteri 92 Haaga: Pohjois-Haaga

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013852

P: 6679407 I: 383634

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on jäänyt Hämeenlinnanväylän ja Kehä I:n risteyksen alle ja tuhoutunut. Patterin aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n 120 puudan piirityskanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut pohjoisluoteeseen.

⁹⁶ Topografikartta Malmi – Tapaninkylä. Mittakaava 1: 20 000. 1935.

XXIII:este1 Kaarela: Kannelmäki

Mj-rekisterinumero: 1000013849

P: 6679697 I: 383526

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Raikukalliolla puolustusaseman XXIII:4 pohjoispuolella. Esteen itäpää sijaitsee venäläisen koulun pihamaan eteläreunalla, Nurmijärventien itäpuolella. Jäljellä on piikkilankaesteen suojavalli, joka on kolmessa osassa. Läntisimmästä osasta on jäljellä vain epämääräisiä vallin osia ja kaivantoja. Kokonaisuutta sekoittaa läheisen kauppakeskuksen paikoitusalueen raivauksessa tehdyt maanotot ja pengerrykset.

Keskimmäinen osa on puolustusaseman XXIII:4 koillispuolella. Luode-kaakkosuunnassa kulkeneesta esteestä on jäljellä jyrkältä sivultaan (kontreskarppi) metrin korkuista suojavallia 35 metrin matkalla. Eteläpäässä este on kääntynyt jyrkästi ja jatkunut linjalla koillinen-lounas kohteen XXIII:2 länsikärkeen. Valli on osittain jäänyt Hämeenlinnantien alle, mutta jatkuu idässä, venäläisen koulun eteläpuolella noin 50 metrin verran.

XXIII:este2 Kaarela: Maununneva

Mj-rekisterinumero: 1000013850

P: 6679214 I: 383468

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Inventoitu: 2012 Petro Pesonen, Museovirasto

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Aku Korhosentien eteläpuolella, puolustusasemien XXIII:5 ja 7 pohjoispuolella. Kohde on piikkilankaesteen kivistä ja maasta rakennettu suojavalli, jonka takana varsinainen piikkilankaeste on sijainnut. Vallin korkeus on jyrkältä sivultaan (kontreskarppi) 1–2 m ja se on 500 metriä pitkä. Valli on rakennettu maastoon murtoviivaisesti taitteiseksi.

XXIII:este3 Haaga: Pohjois-Haaga

Mj-rekisterinumero: 1000013851

P: 6679508 I: 384165

Kiinteä muinaisjäänös

Tarkastettu: 1998 John Lagerstedt

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Pirkkolan urheilupuiston pohjoisosassa. Kohde on maasta ja kivistä rakennettu piikkilankaesteen suojavalli, jonka korkeus on jyrkältä sivultaan (kontreskarppi) 1–1,5 metriä. Valli kulkee puistoalueen poikki murtoviivaisesti taitteisena, likimäärin itä-länsisuuntaisena. Valli ei ole yhtenäinen vaan siinä on aukkoja ja useat tiet katkaisevat lisäksi sen kulun. Jäljellä olevien suojavallien yhteispituus on 850 metriä. Piikkilankaeste on jatkunut itään, mutta se on jäänyt Länsi-Pakilan omakotitonttien alle ja tuhoutunut.

XXIII:majoitusalue1

Haaga: Pohjois-Haaga

Ei muinaisjäännösrekisterissä 2014

P: 6678912 I: 383897

Kiinteä muinaisjäännös

Tarkastettu: 2014 John Lagerstedt & Vesa Laulumaa, Museovirasto

Säännöllisen muotoisia matalia kuoppia, jotka ovat todennäköisesti parakkien kuoppia, jotka liittyvät ensimmäisen maailmansodan aikaisien linnoitteiden rakentamiseen. Kuopat sijaitsevat Hämeenlinnan väylän länsilaidalla, metsikössä.

Kohteessa on viisi suorakulmion muotoista kuoppaa, joiden koot ovat etelästä pohjoiseen:

Kuoppa 1 7 x 5 m, syvyys 0,5–1 m

Kuoppa 2 15 x 5 m, syvyys 1,5 m, joka on yhdistetty vieressä olevaan 5 x 4 m kokoiseen kuoppaan 0,6 m leveällä aukolla.

Kuoppa 3 19 x 5 m, syvyys 0,8–1 m

Kuoppa 4 15 x 5 m, ympäröity 0,5 m korkealla maavallilla

Kuoppa 5 12 x 5 m, syvyys 0,7 m

XXIII:tie

Kaarela, Oulunkylä, Haaga

Tukikohdan XXIII yhdystieverkoston säilyneisyyden kokonaiskuvasta ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

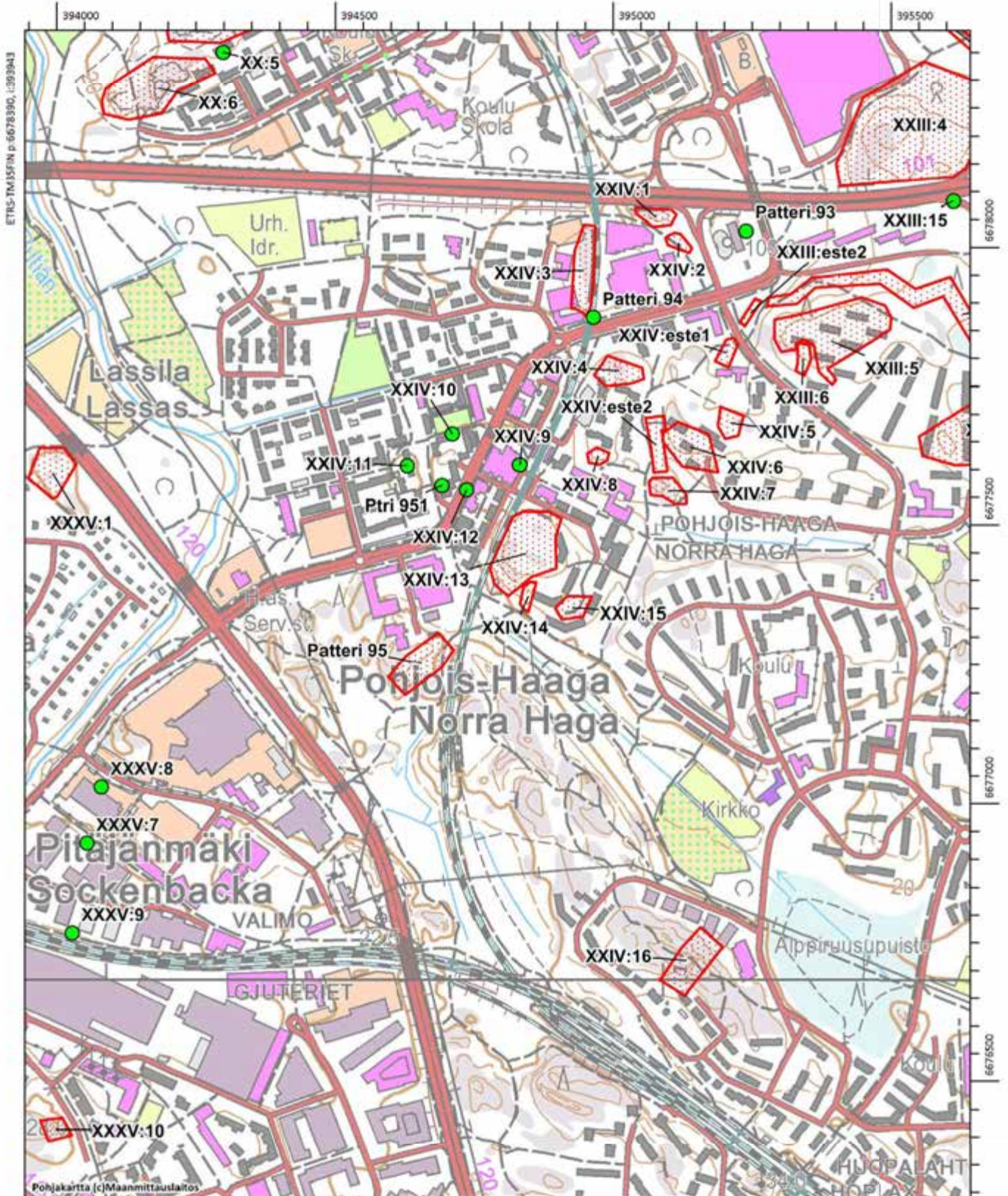
TUKIKOHTA XXIV Haaga

Tukikohta on jäänyt Pohjois-Haagan asuintalojen ja pihamaiden alle. Useita linnoitteita on tuhoutunut kokonaan mutta pihamailla on myös säilyneitä kohteita, joista jotkut jopa hyvässä kunnossa. Tykkipatteri 95 on hyvässä kunnossa säilynyt tyyppillinen maarintaman patteri. Etelä-Haagassa sijaitseva järeä tykkipatteri (kohde XXIV:16) on harvinainen vaikkakin keskeneräinen.

Haaga

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

XXIV:1 Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013853

P: 6679378 I: 382989

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Näyttelijäntien ja Kehä I:n risteyksen lounaispuolella.

Kohde on jäänyt osaksi Kehä I:n alle. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joista osa on vahvistettu betonilla. Yksi räjäytetty betonirakenne, joka on ilmeisesti suojahuone sekä maahan kaivettu kuoppa.

XXIV:2 Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013854

P: 6679336 I: 383010

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Näyttelijäntien ja Kehä I:n risteyksen lounaispuolella.

Katto on romahtanut. Kohteen sisäänkäyntiin johtaa yhdyshauta.

XXIV:3 Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013855

P: 6679303 I: 382863

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt osaksi junaradan alle Kehä I:n eteläpuolella. Kohteen itäosat ovat jääneet rakennusten alle. Säilyneet rakenteet ovat radan länsipuolella. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joista suurin osa on vahvistettu betonilla.

Taisteluhautaa on 30 metriä. Torjuntasuuntana on luode. Kaksi betonista konekivääriasemaa ja kaksi suojahuonetta, joissa on vielä jäljellä puurakenteita. Kohteen eteläosassa on kallioon louhittu luola, jonka pinta-ala on 42 m². Luolassa on betoniseinät ja -lattia. Luola on täytetty.

XXIV:4 Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013856

P: 6679100 I: 382923

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Kuparitie 12 kerrostalon pihamaalla. Kohteessa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja yhdys- ja taisteluhautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on 20 metriä. Torjuntasuuntana on luode. Maahan kaivettu yhdyshauta laskeutuu itärinnettä alas ja on huomattavan leveä. Siihen on myöhemmin rakennettu ulkoilutie. Kohteen länsiosassa on betoninen tähytysasema sekä yksi betoninen suojahuone, jonka katto on

ehyt, mutta oviaukko on muurattu kiinni. Itärinteen alaosassa on yhdyshaudan vieressä suuri maahan kaivettu kuoppa.

Kohteessa on lisäksi betoninen, kaksihuoneinen kaponieeri eli sivustatuliasema. Sen katosta on räjäytetty teräspalkit pois, jolloin seinät ja tykkien asekammiot ovat vaurioituneet. Eteläisempi tuliasematila on tuhoutunut täydellisesti. Kaponieerin johtava yhdyshauta on täytetty ja sen päälle on rakennettu ulkoilutie. Kaponieerissa on kaarevan muotoinen suojatila tuliaseman takana. Torjuntasuunta on itäkoilliseen.

XXIV:5

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013857

P: 6679005 I: 383132

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee puistossa, Lavastajanpolun länsipuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja hautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on 20 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja länsi. Kaksi betonista konekivääriasemaa, Kohteen taustalla on yksi betoninen suojahuone, jonka katto on ehyt. Suojahuoneen sisäänkäynti on täytetty maalla. Puolustusaseman hautoja ja asemia on osittain täytetty.

XXIV:6

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013858

P: 6678968 I: 383066

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Adolf Lindforsintien pohjoispäässä olevan asuintaloalueen keskellä. Pihan keskellä, kukkapenkin ympäröimänä on ilmeisesti suojahuoneen ehjä katon yläosa näkyvissä. Kohteen länsiosasta ei erottunut rakenteita. Maan alla voi olla enemmänkin säilyneitä rakenteita.

XXIV:7

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013859

P: 6678894 I: 382990

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Runar Schildtin puistossa matalalla kalliolla. Kohteessa on kallioon louhittua hautaa, joka on tuettu betonilla. Taisteluhautaa on 20 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen ja länsi. Kaksi konekivääriasemaa, yksi betoninen tähytysasema ja yksi betoninen suojahuone, jonka katto on jäänyt ehyeksi vaikka

hirsirakenteet ovat hävinneet. Kohteen taustalla on suojahuoneelle tarkoitettu kuoppa, johon johtaa betonilla tuettu hauta.

XXIV:8

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013860

P: 6678942 I: 382877

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Suojahuone, joka sijaitsee pihamaalla Runar Schildtin puistossa, Pohjois-Haagan aseman itäpuolella. Kivistä muurattu suurikokoinen suojahuone on sortunut. Suojahuoneen yhdyshautaan johtaa portaat, jotka on täytetty puutarhajätteillä ja pihalta lakaistulla hiekoitushiekalla.

XXIV:9

Haaga: Lassila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013865

P: 6678925 I: 382736

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on tuhoutunut jäätyään Hopeatie 2 rakennuksen ja teiden alle.

XXIV:10

Haaga: Lassila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013866

P: 6678981 I: 382621

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on tuhoutunut jäätyään Kaupintie 13 rakennusten ja piha-alueen alle.

XXIV:11

Haaga: Lassila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013867

P: 6678926 I: 382541

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on tuhoutunut jäätyään Vaakatien itäpuolella olevien rakennusten alle.

XXIV:12

Haaga: Lassila

Tuhoutunut
 Mj-rekisterinumero: 1000013868
 P: 6678872 I: 382642
 Ei rauhoitettu
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Linnoite, joka on tuhoutunut jäätyään Kaupintien alle Hopeatien risteuksen lounaispuolella.

XXIV:13

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013869
 P: 6678795 I: 382766
 Kiinteä muinaisjäännös
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
 Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee pihamaalla, Runar Schildtin puistossa, Hopeatien eteläpuolella. Varustukset kiertävät kallion reunoja ja päättyvät eteläpuolella jyrkkään hiekkaiseen rinteeseen, josta on tehty suuria maanottoja. Haudat on louhittu kallioon sekä kaivettu maahan. Vahvistuksena on käytetty betonia ja muurattuja kiviä. Taisteluhautaa on 80 metriä. Torjuntasuuntina ovat pohjoinen, itä ja länsi. Kohteessa on kaksi konekivääriasemaa, neljä betonista tähystysasemaa ja kuusi suojahuonetta sekä kaksi rakennetta, jotka ovat niin pahasti vaurioituneet ettei niiden tyyppiä pysty määrittämään. Puolustusaseman kaakkoiskulmassa sijaitsevan suojahuoneen hirsirakenteet ovat hävinneet, mutta betonikatto on ehyt. Kohteen koillisosan hautoja on täytetty ja ne ovat osaksi jääneet pihamaan alle. Keski- ja eteläosan hautojen yli on rakennettu ulkoiluteitä, jolloin hautoihin on teiden kohdalle rakennettu betonirenkaista siltarummut. Länsiosasta on jäänyt osa Vantaankosken radan alle.

XXIV:14

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013870
 P: 6678700 I: 382759
 Kiinteä muinaisjäännös
 Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
 Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee rinteiden juurella Hopeatie 11 kerrostalon länsipuolella. Sisäänkäynti ja todennäköisesti koko luola on täytetty. Näkyvissä on enää luolan rakentamisen yhteydessä syntyneitä louhekasoja paikan edestä kulkevan ulkoilutien eteläpuolella. Luolan sisäänkäyntiin johtava rotko on ollut kääntyvän suorakaiteen muotoinen ja itse luola on ollut suora. Luolan pinta-ala on 80 m² ja se oli jäänyt keskeneräiseksi.

XXIV:15

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013871
 P: 6678674 I: 382840

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Hopeatie 9 ja 18 kerrostalojen ja niiden pihamaiden alle ja on tuhoutunut lähes kokonaan. Rakentamattomilla kohdilla saattaa maan alla olla säilyneitä rakenteita.

XXIV:16

Haaga: Etelä-Haaga

Mj-rekisterinumero: 1000013872

P: 6678025 I: 383053

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Orapihlajakujan päässä pohjoispuolella. Kahden järeän tykin patterin eteläinen tykkiaseman (20 x 15 m) rintasuojan muodostaa jyrkkä louhittu kallioseinä sekä eteläsivulla suurista lohkarista kasattu korkea kivivalli. Rintasuojan korkeus on 5–6 m. Pohjoinen tykkiasema on jäänyt keskeneräisemmäksi. Eteläinen seinä on 3 m korkea kallioseinämä. Muuten tykkiaseman kohdalla on ainoastaan matala kuoppa. Kuopan länsikulmalla on kaksi matalaa maavallia sekä pohjoisessa nurkassa kasa kivenlohkareita. Kuopan keskellä on kivenlohkareita.

Tykkiasemia yhdistää kallioon louhittu 35 x 4 m kokoinen yhdyshauta, jonka syvyys on 3 m. Hautaan on rakennettu betoninen suojahuone, jonka pinta-ala on 30 m². Sen kummassakin päässä on umpeen hitsatut rautaovet. Tykkiasemien välissä olevaan yhdyshautaan on rakennettu maavalli, josta laskeutuu portaat suojahuoneen eteläiselle sisäänkäynnille. Tämä rakenne sekä suojahuoneen betonointityöt ovat todennäköisesti I maailmansotaa myöhemmältä ajalta. Patterin pohjoisen tykkiaseman taustalla (itäpuolella) on keskeneräinen kalliolouhos mahdollisesti luolaa varten. Louhokseen johtaa 7 m leveä maahan kaivettu kulku-ura koillisesta kallion juurelta. Uran pohjoisreunalla on kasa suuria kivenlohkareita. Uran eteläreunalla on jäljellä lahonneita aidantolppia.

Itäpuolelta löytyy myös matala betoninen perusta, jossa on rautapultteja. Kaikkialla patterin ympärillä on kallioon kiinnitetty kymmeniä rautapultteja, joiden käyttötarkoitus ei ole tiedossa. Patterin aseistukseksi on suunniteltu kahta 305 mm:n, 52 kaliiperin, järeää rannikkokanuunaa. Työt ovat jääneet kesken eikä patteria koskaan aseistettu.

Patteri 93

Haaga: Lassila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013873

P: 6679339 I: 383144

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on jäänyt Kaupintien ja Muurimestarintien risteyksessä sijaitsevan teollisuuslaitoksen alle ja tuhoutunut. Aseistuksena on ollut 4 kpl 229 mm:n mörssäriä. Pääampumasuuntana on ollut luode.

Patteri 94

Haaga: Lassila

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013874

P: 6679207 I: 382933

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on tuhoutunut jäätyään Kaupintien ja Martinlaakson radan alle. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n 190 puudan rannikkotykkiä, vuoden 1877 mallia. Pääampumasuuntana on ollut luode.

Patteri 95

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013876

P: 6678576 I: 382565

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka sijaitsee Sentnerinkujan pään eteläpuolella. Neljän tykin patteri on rakennettu kallionseinämään ja osaksi kaivettu maahan. Tykkiasemia yhdistää niiden takana kulkeva yhdyshauta, joka on osittain louhittu kallioon ja osittain kaivettu maahan. Kaikki hirsirakenteet ovat kadonneet. Kussakin tykkiasemassa on ollut kaksi suojahuonetta paitsi itäisimmässä, jossa on vain yksi. Patterin länsipäässä on lisäksi kaksi erillistä betonista suojahuonetta. Kaikki suojahuoneet ovat tuhoutuneet. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n 190 puudan piiritystykkiä, vuoden 1877 mallia. Pääampumasuuntana on ollut luode. Patterin eteläpuolella on tien varressa kuusi erikokoista, matalaa, säännöllistä maahan kaivettua kuoppaa.

Patteri 951

Haaga: Lassila

Mj-rekisterinumero: 1000013875

P: 6678902 I: 382593

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Venäläiseen sotilaskarttaa karttaan merkitty numeroimaton kenttätykkipatteri, joka sijaitsee puntarintien paikkeilla. Kohteen rakentamisen toteutumisesta ei ole tietoja. Sen on myös voinut tuhoutua jäätyään asutuksen ja teiden alle. Aseistuksesta ei ole tietoja.

XXIV:este1 Haaga: Lassila

Merkitty muinaisjäännösrekisteriin 2014 puolustusaseman XXIV:5 yhteyteen

P: 6679127 I: 383118

Kiinteä muinaisjäännös

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusaseman XXIV:5 luoteispuolella on ulkoilutien vieressä vähäisiä jälkiä piikkilankaesteen maavallista. Kohteesta noin 100 metrin päässä päiväkodin pohjoispuolella on 30 metrin mittainen piikkilankaesteen maavalli. Este on jatkunut puolustusaseman XXIII:5 pohjoispuolella.

XXIV:este2 Haaga: Lassila

Merkitty muinaisjäännösrekisteriin 2014 puolustusaseman XXIV:7 yhteyteen

P: 6678962 I: 382985

Kiinteä muinaisjäännös

Tarkastettu: 2000 John Lagerstedt

Puolustusaseman XXIV:7 pohjoispuolelta lähtee n. 100 metriä pitkä pohjois-etelä suuntainen piikkilankaesteen valli, joka kääntyy pohjoiskärjessään 90° ja päättyy kallion kylkeen, jonka huipulla on puolustusasema XXIV:6.

XXIV:tie Haaga

Tukikohdan XXIV yhdystieverkoston säilyneisyyden kokonaiskuvasta ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XXV Kaarela

Tukikohdan kohteet on esitetty kartalla tukikohdan XIX yhteydessä.

Tukikohdan puolustusasemista on näkyvissä selkeimmin rakenteita kohteessa XXV:2 ja 3. Kaikkien puolustusasemien linnoitteita on jäänyt tonttialueiden alle.

XXV:1 Kaarela: Hakuninmaa

Mj-rekisterinumero: 1000013877

P: 6681262 I: 382877

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Arhipanpolun ja Hämeenlinnan väylän välisellä alueella. Kohteessa on maahan kaivettuja hautoja ja betoninen suojahuone. Linnoituslaitteita on täytetty ja suurin osa kohteesta on jäänyt pientalotonttien alle. Tonteilla saattaa olla maan alla säilyneitä rakenteita.

XXV:2 Kaarela: Hakuninmaa

Mj-rekisterinumero: 1000013878

P: 6681236 I: 382711

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Håkansbergin mäellä, osin puistoalueella. Kohteen itäosa on jäänyt tonttialueen alle. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on 40 metriä, torjuntasuuntana länsi. Yksi betonista rakennettu tähystysasema, jonka katto on räjäytetty sekä yksi avonainen betoninen valonheitinase. Yhdeksän betonista suojahuonetta, jotka on räjäytetty. Linnoituslaitteita on täytetty.

XXV:3 Kaarela: Hakuninmaa

Mj-rekisterinumero: 1000013887

P: 6681122 I: 382679

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Håkansbergin puistoalueella, Runonlaulajantien itäpuolella. Kohteen eteläosa on jäänyt tonttialueen alle. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja. Betonilla tuettua taisteluhautaa on 10 m, torjuntasuuntana länsi. Kaksi betonista rakennettua konekivääriasemaa, yksi tähystysasema ja neljä betonista suojahuonetta. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty. Linnoituslaitteita on täytetty.

XXV:4

Kaarela: Hakuninmaa

Mj-rekisterinumero: 1000013888

P: 6681388 I: 382540

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kartoitus: 2012 Markku Heikkinen, Helsingin kaupunginmuseo

Puolustusasema, joka sijaitsee Hakunintien molemmin puolina Shemeikankujan risteyksen ympäristössä. Kohde on jäänyt tonttialueiden alle ja rakenteita on täytetty. Maan alla on lisäksi säilyneitä rakenteita. Sheimeikankuja 1:ssä tuhoutui rakennustöiden yhteydessä syksyllä 2013 suojahuone ja osa taisteluhaudan rintasuojaa, jotka dokumentoitiin Helsingin kaupunginmuseon toimesta.

XXV:tie

Kaarela

Tukikohdan XXV yhdystieverkoston säilyneisyyden kokonaiskuvasta ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XXVII Konala, Pitäjänmäki

Tukikohdan puolustusasemat ovat jääneet suurimmaksi osaksi asutuksen ja tieverkon alle. Puolustusasema XXVII:5 ja piikkilankaeste XVII:este1 muodostavat mielenkiintoisen kokonaisuuden, jossa piikkilankaesteen yhteyteen on rakennettu tuliasema, joka on yhdistetty puolustusasemaan pitkällä yhdyslaudalla. Tällainen ratkaisu on maarintamalla ainutlaatuinen. Rakenne sijaitsee Helsingin ja Espoon rajalla. Samaten kaupunkien rajalla sijaitsee tukikohdan parhaiten säilynyt puolustusasema XXVII:13, jonka koillisnurkka on Helsingin kaupungin puolella. Suurin osa asemasta on Espoon puolella.

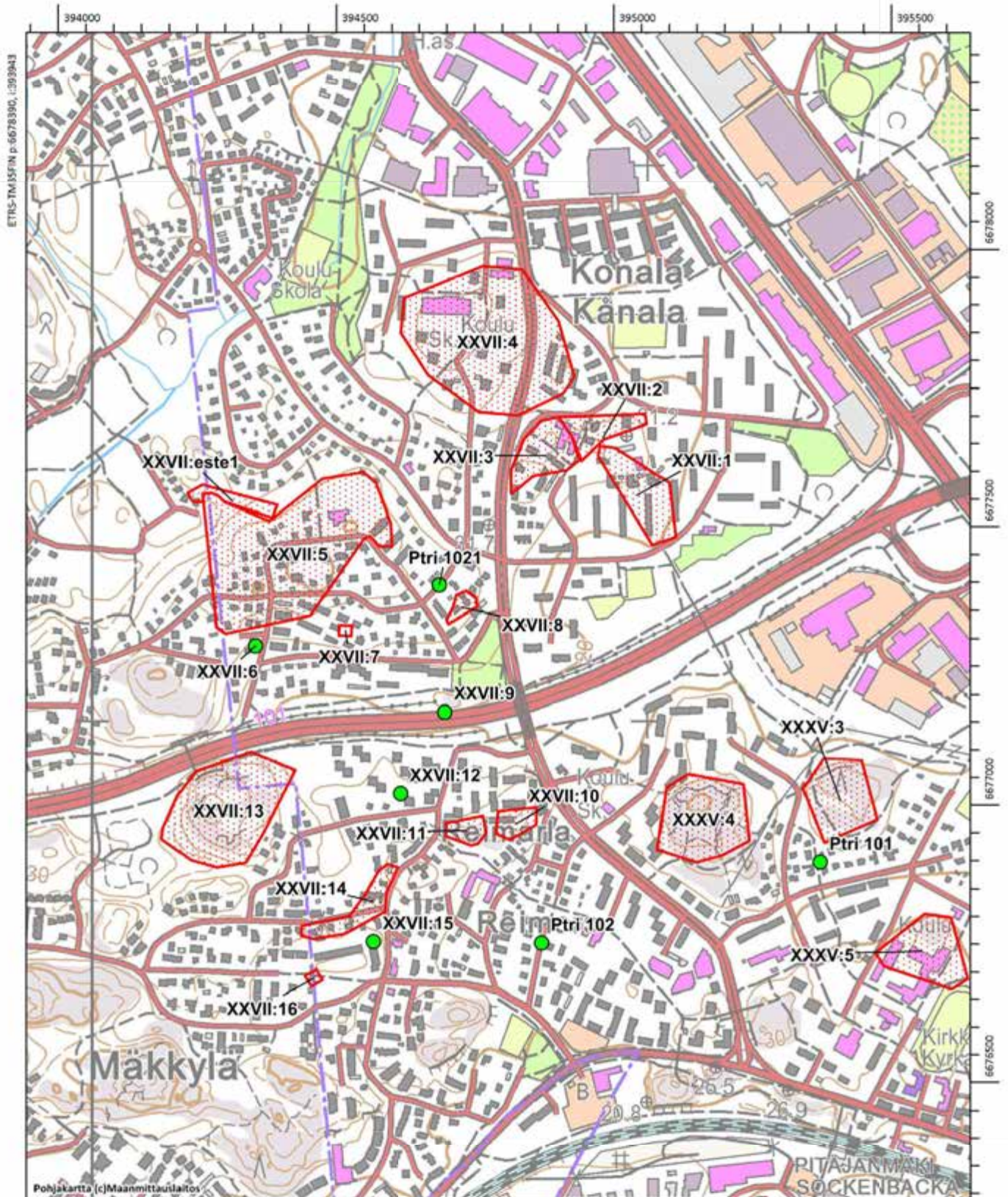
Konala, Pitäjänmäki

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6678390, i:393943

6678000

6677500

6677000

6676500

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6676290, i:395643

- XXVII:1   Konala
- Mj-rekisterinumero: 1000013889
P: 6679414 I: 381021
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on jäänyt Vähäntuvantie 3–7 ja Vähäntuvanpolku 1 rakennusten ja piha-alueiden alle eikä siitä erotu jälkiä maastossa. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita. Vuoden 2014 tutkimuksessa havaittiin ilmakuvien ja viistokuvien perusteella, että kohteen päälle on tehty uusia rakennuksia. Kohde on saattanut tuhoutua kokonaan.
- XXVII:2   Konala
- Mj-rekisterinumero: 1000013890
P: 6679539 I: 380981
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Kartoitettu: 2010 Markku Heikkinen & Heini Hämäläinen, Helsingin kaupunginmuseo
- Puolustusasema, joka sijaitsee Kolsarintien ja Tähkätien risteyksen eteläpuolella, kerrostalon pihamaalla. Puolustusasemasta on näkyvissä maahan kaivettua hautaa. Maan alla on säilyneitä rakenteita. Kesällä 2010 paljastui maan alta betonoitua taisteluhautaa rakennustöiden yhteydessä. Esiin kaivetut rakenteet dokumentoi Helsingin kaupunginmuseo, jonka jälkeen ne tuhoutuivat rakennustöiden yhteydessä.
- XXVII:3   Konala
- Mj-rekisterinumero: 1000013891
P: 6679507 I: 380901
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Tähkätien ja Kolsarintien etelä- ja lounaispuolella. Kohde on jäänyt suurimmaksi osaksi talojen ja pihamaiden alle. Jäljellä on vielä betonoitua hautaa ja yksi betoninen räjäytetty tähystysasema. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.
- XXVII:4   Konala
- Mj-rekisterinumero: 1000013892
P: 6679689 I: 380698
Kiinteä muinaisjäänös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on jäänyt Konalantien, Riihipellontien ja Kolsarintien risteyksen eteläpuolisten talojen, pihamaiden ja teiden alle. Maastossa ei näy merkkejä linnoitteista mutta maan alla saattaa olla säilyneitä kohteita.

XXVII:5 Konala

Mj-rekisterinumero: 1000007742

P: 6679264 I: 380258

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Kyntäjätien ja Äestäjätien ympäristössä. Kohteessa on kallioon louhittuja sekä maahan kaivettuja taistelu- ja yhdysautoja, joita on osittain tuettu betonilla sekä betonisia tuliasemia ja suojahuoneita. Puolustusaseman pohjoispuolella on jäännöksiä piikkilankaesteen suojavallista (XXVII:este1). Vallin länsipäähän, joka sijaitsee Espoon puolella, on rakennettu nelikulmainen betoninen tuliasema, joka on tulittanut pitkin estettä. Tällainen ratkaisu on ainutlaatuinen koko pääkaupunkiseudun linnoitusalueella. Puolustusaseman kaakkoisosa on jäänyt asuinalueen alle ja tuhoutunut osittain. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita.

XXVII:6 Konala

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013893

P: 6679132 I: 380286

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on tuhoutunut jäätyään Äestäjätie 37 ja Äestäjänkuja 2 rakennusten alle.

XXVII:7 Konala

Mj-rekisterinumero: 1000013894

P: 6679162 I: 380456

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Linnoite, joka on jäänyt Länsipellontie 13 pihamaan alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XXVII:8 Konala

Mj-rekisterinumero: 1000013895

P: 6679506 I: 380930

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Kyntäjätie 6–8 pihamaan ja osin rakennusten alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

- XXVII:9   Konala
- Tuhoutunut
Mj-rekisterinumero: 1000013896
P: 6679015 I: 380649
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Linnoite, joka on tuhoutunut jäätyään Muurimestarintien alle Konalantien eritasoliittymän länsipuolella.
- XXVII:10   Pitäjänmäki: Reimarla
- Mj-rekisterinumero: 1000013897
P: 6678812 I: 380747
Ei rauhoitettu (Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: kiinteä muinaisjäännös)
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka on jäänyt Sylvesterinkuja 12 talon ja pihamaan alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.
- XXVII:11   Pitäjänmäki: Reimarla
- Mj-rekisterinumero: 1000013898
P: 6678806 I: 380676
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka sijaitsee Pitäjänmäenpolun ja Kyläkirkontien risteyksen koillispuolella. Kohteessa on kallioon louhittua, betonoitua hautaa, yksi betoninen tähystysasema ja hirsikehikolle betonista valettu suojuhuone. Katetut rakenteet on räjäytetty. Linnoituslaitteita on täytetty.
- XXVII:12   Pitäjänmäki: Reimarla
- Tuhoutunut
Mj-rekisterinumero: 1000013899
P: 6678863 I: 380564
Ei rauhoitettu
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
- Puolustusasema, joka jäänyt Rikhard Nymanin tie 3 rakennusten alle ja tuhoutunut.
- XXVII:13   Pitäjänmäki: Reimarla
- Mj-rekisterinumero: 1000007743
P: 6678847 I: 380267
Kiinteä muinaisjäännös
Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Konalan puistossa, suurimmaksi osaksi Espoon puolella. Kohteen koilliskulma on Helsingin puolella. Puolustusasemassa on kallioon louhittuja ja maahan kaivettuja taistelu- ja yhdyshautoja, joita on osittain tuettu betonilla. Taisteluhautaa yhteensä 165 metriä. Yksi konekivääriasema, neljä tähystysasemaa, kaksi avointa valonheitinasemaa, viisi betonista suojahuonetta, joista yhden betonikatto edelleen ehyt sekä kolme rakentamatonta kuoppaa.

XXVII:14 Pitäjänmäki: Reimarla

Mj-rekisterinumero:

P: 6678631 I: 380442

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Joulutähdentien itäpäähän molemmilla puolilla olevien pientalotonttien alle. Maan alla saattaa olla säilyneitä rakenteita.

XXVII:15 Pitäjänmäki: Reimarla

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013901

P: 6678607 I: 380512

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Henrikintie 27 rakennuksen alle ja tuhoutunut.

XXVII:16 Pitäjänmäki: Reimarla

Mj-rekisterinumero: 1000013902

P: 6678539 I: 380400

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka sijaitsee Helsingin ja Espoon rajalla, Mäkkyläntiestä itään jatkuvan ulkoilutien varrella. Suojahuone on muutettu varastokäyttöön.

Patteri 102 Pitäjänmäki: Reimarla

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013903

P: 6678594 I: 380803

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on tuhoutunut jäätyään asutuksen ja teiden alle Knuutintien pohjoispäässä. Kohteen sijaintikoordinaatit ovat likimääräiset. Kahden tykin patteri patterin länsipäästä on johtanut ilmeisesti yhdyshauta viereiselle tielle. Aseistuksena on ollut 2 kpl 152 mm:n Canet-tykkiä. Pääampumasuunta on ollut luoteeseen.

Patteri 1021 Konala

Mj-rekisterinumero: 1000013904

P: 6679227 I: 380610

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kenttätykkipatteri, jonka rakennustöiden toteutuksesta ja aseistuksesta ei ole tietoja. Paikalla on nykyään Kyntäjätien 5 ja 10 tontit.

XXVII:este1 Konala

2004 esitetty mj-rekisterissä kohteen XXVII:5 yhteydessä

P: 6679396 I: 380250

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Piikkilankaeste, joka sijaitsee puolustusaseman XXVII:5 pohjoispuolella. Kohteessa on jäljellä 95 metriä esteen suojavallia, jonka länsiosaan on rakennettu betoninen tuliasema. Kohteen länsipää on Espoon puolella.

XXVII:tie Konala, Pitäjänmäki

Tukikohdan XXVII yhdystieverkoston säilyneisyyden kokonaiskuvasta ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA XXXV Pitäjänmäki

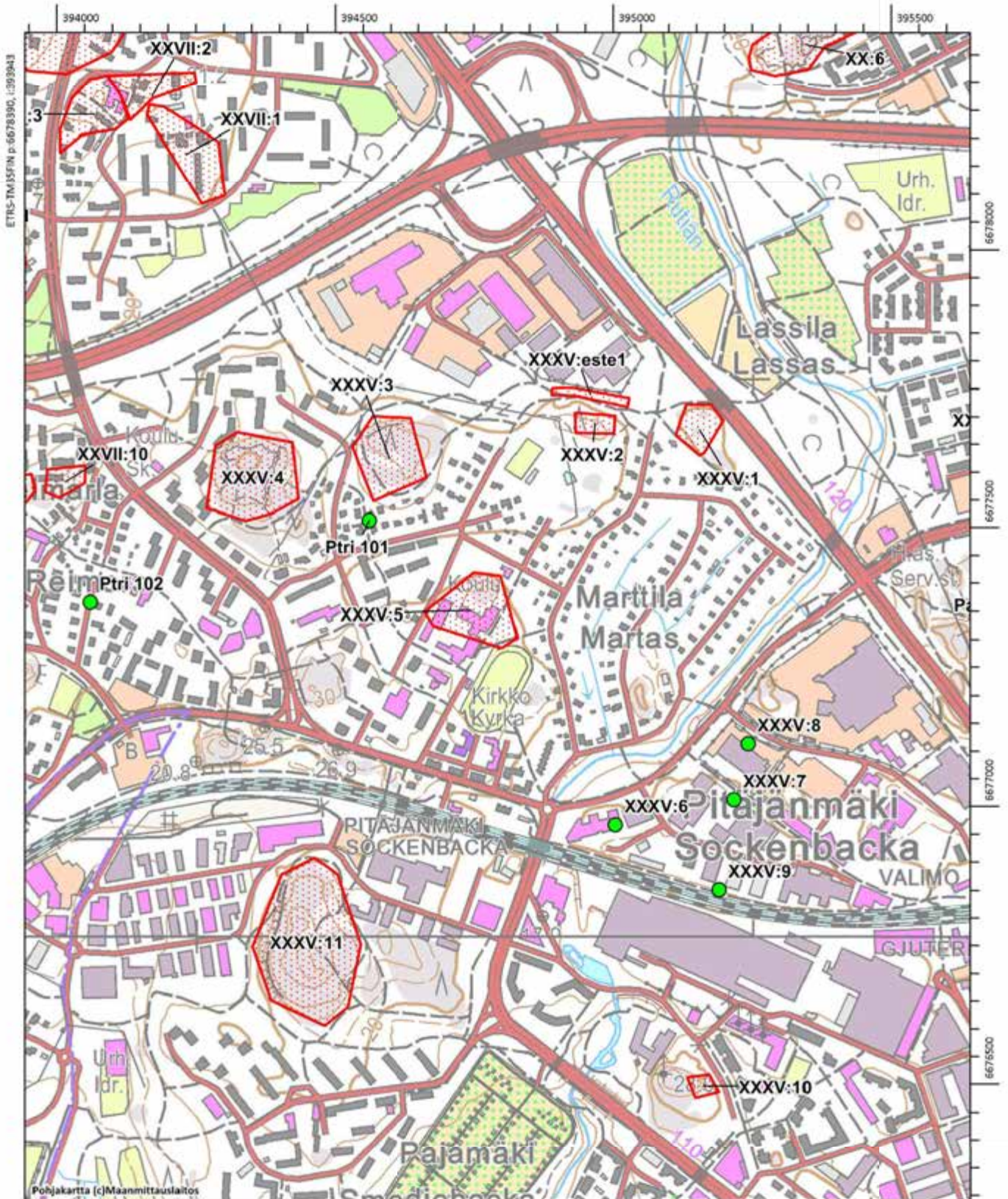
Tukikohdan puolustusasemat XXXV:1–5 ja 10, piikkilankaeste XXXV:este1 sekä suojahuone XXXV:10 muodostavat hyvin säilyneen kokonaisuuden, jonka jokainen kohde on tosin tiukasti asutuksen ja nykyaikaisen katuverkon ympäröimä. Tyypilliset linnoituslaitteet ovat hyväkuntoisia ja Pajamäen puolustusasemasta XXXV:11 löytyy myös harvinaisia ratkaisuja, kuten holvikattoinen suuri suojatila sekä katettu yhdyshautaosio. Pajamäellä on lisäksi toisen maailmansodan aikaisen ilmatorjuntapatterin linnoituslaitteita. Puolustusasema XXXV:11 kuuluukin valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

Pitäjänmäki

 Linnoitettu alue

 Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

ETRS-TM35FIN p:6678390, i:393943

6678000

6677500

6677000

6676500

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos

MK 1:10000

ETRS-TM35FIN p:6676290, i:395643

XXXV:1 Pitäjänmäki: Marttila

Mj-rekisterinumero: 1000013905

P: 6678926 I: 381894

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Nuolipuiston metsikössä, Vihdintien länsilaidalla. Puolustusaseman eteläosassa on maahan kaivettua hautaa. Pohjoisosassa on kallioon louhittua, osaksi betonilla ja osaksi harkkokivellä tuettua hautaa. Taisteluhautaa on 25 metriä torjuntasuuntana pohjoinen. Yksi konekivääriasema, joka on rakennettu harkkokivestä ja yksi betoninen tähytysasema. Kolme betonista suojahuonetta ja yksi hirsikattoinen luhistunut suojahuone. Kaikki katetut rakenteet on räjäytetty.

XXXV:2 Pitäjänmäki: Marttila, Reimarla F 6 s 1

Mj-rekisterinumero: 1000013906

P: 6678921 I: 381719

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Nuolipuistossa. Kohteessa on kallion reunalle 20 metriä pitkän hiekkavallin avulla rakennettu hauta, jonka länsipäässä on harkkokivistä muurattu konekivääriasema. Aseman ympäriltä on hiekka valunut pois ja kivirakenne on selvästi näkyvissä. Kohteessa on otettu hiekkaa, jolloin ympäristö on muuttunut.

XXXV:3 Pitäjänmäki: Reimarla

Mj-rekisterinumero: 1000013907

P: 6678898 I: 381348

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Päiväläisen puiston mäellä. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, joita on tuettu muuraamattomilla kivillä, muuratuilla harkkokivillä ja betonilla. Taisteluhautaa on 45 metriä, torjuntasuuntina länsi ja pohjoinen. Yksi kivistä muurattu tähytysasema ja viisi suojahuonetta. Katetut rakenteet on räjäytetty. Puolustusaseman eteläosan maahautoja on osittain täytetty.

XXXV:4 Pitäjänmäki: Reimarla

Mj-rekisterinumero: 1000013909

P: 6678855 I: 381077

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Kokkokallion puistossa. Kohteessa on kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja, jotka on suurimmaksi osaksi vahvistettu betonilla tai harkkokivellä. Kohteen eteläosassa on myös maahan kaivettua hautaa. Taisteluhautaa on näkyvissä 45 metriä. Torjuntasuuntana on pohjoinen. Kaksi konekivääriasemaa ja kaksi tähystysasemaa. Kaikki asemat on rakennettu muuratuista kivistä ja niiden torjuntasuuntana on pohjoinen. Suojahuoneita on yhdeksän. Yhden suojahuoneen katto on ehyt mutta sisäänkäynti on tukittu. Muutoin ovat kaikki katetut rakenteet räjäytetty. Kohteen eteläpäässä on kallioon louhittu rakentamaton kuoppa. Kaakkoiskulmassa on kallioon louhittu luola, jonka pinta-ala on 48 m². Betonoinnit puuttuvat. Luolan yläpuolella olevan kalliohuipun kylkeen on louhittu kuoppa. Työt ovat jääneet kesken. Ilmeisesti on ollut tarkoitus yhdistää luola ja kuoppa toisiinsa.

XXXV:5 Pitäjänmäki: Reimarla

Mj-rekisterinumero: 1000013910

P: 6678635 I: 381524

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka sijaitsee Viinentien ja Turkismiehenpolun risteyksen lounaispuolella, koulurakennuksen pohjoispuolella. Kohteen pohjoisosa on jäänyt koulun ja sen pihan alle. Kaikki haudat ja mahdolliset asemat on täytetty. Heikkoja jälkiä on vielä näkyvissä. Pihan keskellä on näkyvissä betoninen tasainen perusta, joka on mahdollisesti suojahuoneen katto. Maan alla voi olla säilyneitä rakenteita. Kohteen eteläosassa on betonilla tuettua yhdyshautaa. Kaksi betonista pienikokoista suojahuonetta, jotka ovat sortuneet sekä yksi kallioon louhittu rakentamaton kuoppa.

XXXV:6 Pitäjänmäki: Pitäjänmäen yritysalue

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013911

P: 6678217 I: 381819

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Atomitie 2 teollisuusrakennusten alle ja tuhoutunut.

XXXV:7 Pitäjänmäki: Pitäjänmäen yritysalue

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013912

P: 6678250 I: 382009

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suurikokoinen puolustusasema, joka on jäänyt Atomitien ja Meijerintien välisen teollisuusalueen alle ja tuhoutunut. Kohteesta on ollut näkyvissä vähäisiä betonifragmentteja Atomitien varrella.

XXXV:8 Pitäjänmäki: Pitäjänmäen yritysalue

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013913

P: 6678357 I: 381979

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Puolustusasema, joka on jäänyt Meijeritie 4 teollisuusrakennuksen alle ja tuhoutunut.

XXXV:9 Pitäjänmäki: Pitäjänmäen yritysalue

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013914

P: 6678081 I: 381936

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Suojahuone, joka on tuhoutunut rautatien pohjoispuolella kulkevan ajoradan rakentamisen yhteydessä Atomitie 6:n eteläpuolella. Paikalla on ollut betoninen, kolmiosainen suojahuone, jonka oviaukko on ollut radan suuntaan. Venäläisessä sotilaskartassa paikalla mainitaan olleen puolustusrintaman päällikön/päällystön suoja.⁹⁷

XXXV:10 Pitäjänmäki: Pitäjänmäen yritysalue

Mj-rekisterinumero: 1000013915

P: 6677731 I: 381910

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Suojahuone, joka sijaitsee korkean mäen päällä Strömbergin puistossa. Suurikokoisen betonisen suojahuoneen sisäänkäynti on rakennettu muuratuista harkkivistä.

Suojahuoneessa on sijainnut todennäköisesti Talin sotilaspuhelinkeskus. Puistossa on tehty 2000-luvun alussa hoitotöitä, jolloin suojahuoneen eteen on rakennettu mukulakivistä kenttäkiveys ja kulkureittejä.

XXXV:11 Pitäjänmäki: Pitäjänmäen yritysalue, Pajamäki

Mj-rekisterinumero: 1000013916

P: 6677949 I: 381188

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

⁹⁷ Kartta maalinnoituksen pohjoisen lohkon 510:nnen Volhovskin rykmentin alueesta. 1917. Vkp 90. KA.

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Puolustusasema, joka sijaitsee Pajamäen huipulla ja sen alemmilla rinteillä. Kohteessa on pääasiassa kallioon louhittuja mutta myös maahan kaivettuja yhdys- ja taisteluhautoja. Suurin osa haudoista on vahvistettu muuratuilla harkkokivillä. Betonilla tuettuja hautoja on vähemmän. Taisteluhautoja on yhteensä 300 metriä torjuntasuuntina kaikki ilmansuunnat. Kohteen keskiosassa on kivistä muurattua yhdyshautaa katettu viiden metrin matkalta betonisella, holvatulla katolla.

Konekivääriasemia on viisi ja tähystysasemia yhdeksän. Kaikki asemat on rakennettu muuratuista kivistä. Katot on räjäytetty. Puolustusaseman pohjoiskärjessä on kahden konekivääriaseman ja yhden tähystysaseman muodostama kokonaisuus, joihin on päästy yhteisestä, katetusta eteistilasta. Valonheittinasemia on viisi. Asemat on rakennettu muuratuista kivistä. Suojahuoneita on seitsemän. Ne on rakennettu muuratuista kivistä tai betonista. Katot on räjäytetty. Puolustusaseman keskiosassa on kallioon louhittu suojahuone, jonka sisämitat ovat 10 x 4 m sekä eteinen. Betonikatto on holvattu ja se on säilynyt ehyenä. Seinät on rakennettu muuratuista kivistä. Eteisen betonikatto on ilmeisesti rakennettu myöhemmin yhdyshaudan päälle.

Samalle mäelle on rakennettu 1940 ilmatorjuntapatteri. Sen kivistä maasta ja betonista rakennetut tykkiasemat ja tulenjohtolaitteiden suojat ovat osaksi ensimmäisen maailmansodanaikaisten linnoituslaitteiden päällä. Ilmatorjuntapatterin rakentamisen yhteydessä on mäen länsipuolelle, I maailmansodan aikaisen yhdyshaudan kylkeen, louhittu luola joka on lukittu. Sille johtaa betoniset portaat mäen huipulta. Mäen alla on lisäksi 1960-luvulla louhittu sorasiiloluola, jonka siilon täyttöaukko on Pajamäen huipulla.⁹⁸

Patteri 101 Pitäjänmäki: Reimarla

Mj-rekisterinumero: 1000013917

P: 6678737 I: 381308

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka on sijainnut mahdollisesti jossakin Jännetie 12 paikkeilla. Patteria ei löydy maastosta. Aseistuksena on ollut 4 kpl 152 mm:n 120 puudan piirityskanuunaa vuoden 1877 mallia. Pääampumasuunta on ollut pohjoisluoteeseen.

XXXV:este1 Pitäjänmäki: Reimarla

Mj-rekisterinumero: 1000013908

P: 6678946 I: 381636

Kiinteä muinaisjäänös

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

⁹⁸ Pitäjänmäki, Patterimäen varikkoluola. Asemakaavan muutos-, osallistumis- ja arviointisuunnitelma. 8.10.2007. Ksv.

Piikkilankaeste, joka sijaitsee Nuolipuiston pohjoisosassa, itä-länsisuuntaisen ulkoilutien pohjoispuolella. Esteestä on jäljellä sen suojavalli. Se on 100 metriä pitkä ja 1-1,5 metriä korkea, itäkaakko-länsiluodesuuntainen hiekkavalli. Valli alkaa idässä puolustusaseman XXXV:2 rinteestä ja päättyy lännessä puolustusaseman luoteispuolelle. Estevalli on saattanut jatkaa länteen, mutta silloin se on jäänyt ulkoilutien alle. Valli tekee keskivaiheillaan pienen polvekkeen, jonka läheisyydessä on vallissa kookas tuli- tai tähytysaseman kaltainen kuoppa.

XXXV:tie Pitäjänmäki

Tukikohdan XXXV yhdystieverkoston säilyneisyyden kokonaiskuvasta ei ole tarkkoja tietoja. Osa tiestöstä on jäänyt asuinalueiden alle ja osa toimii nykyisten katujen pohjina, jolloin tielinjauksia on kadonnut tai niitä on levennetty ja tiet on päällystetty uudelleen.

TUKIKOHTA-ALUEIDEN ULKOPUOLELLA SIJAITSEVAT TYKKIPATTERIT

Kahden ulomman puolustuslinjan taustalla sijaitsee joukko tykkipattereita, joista jokainen Laajasalon ilmatorjuntapatteria lukuun ottamatta on hyväkuntoinen ja ainutlaatuinen kohde. Vuosaaren Skatanniemessä sijaitseva meririntaman organisaatioon kuulunut patteri kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

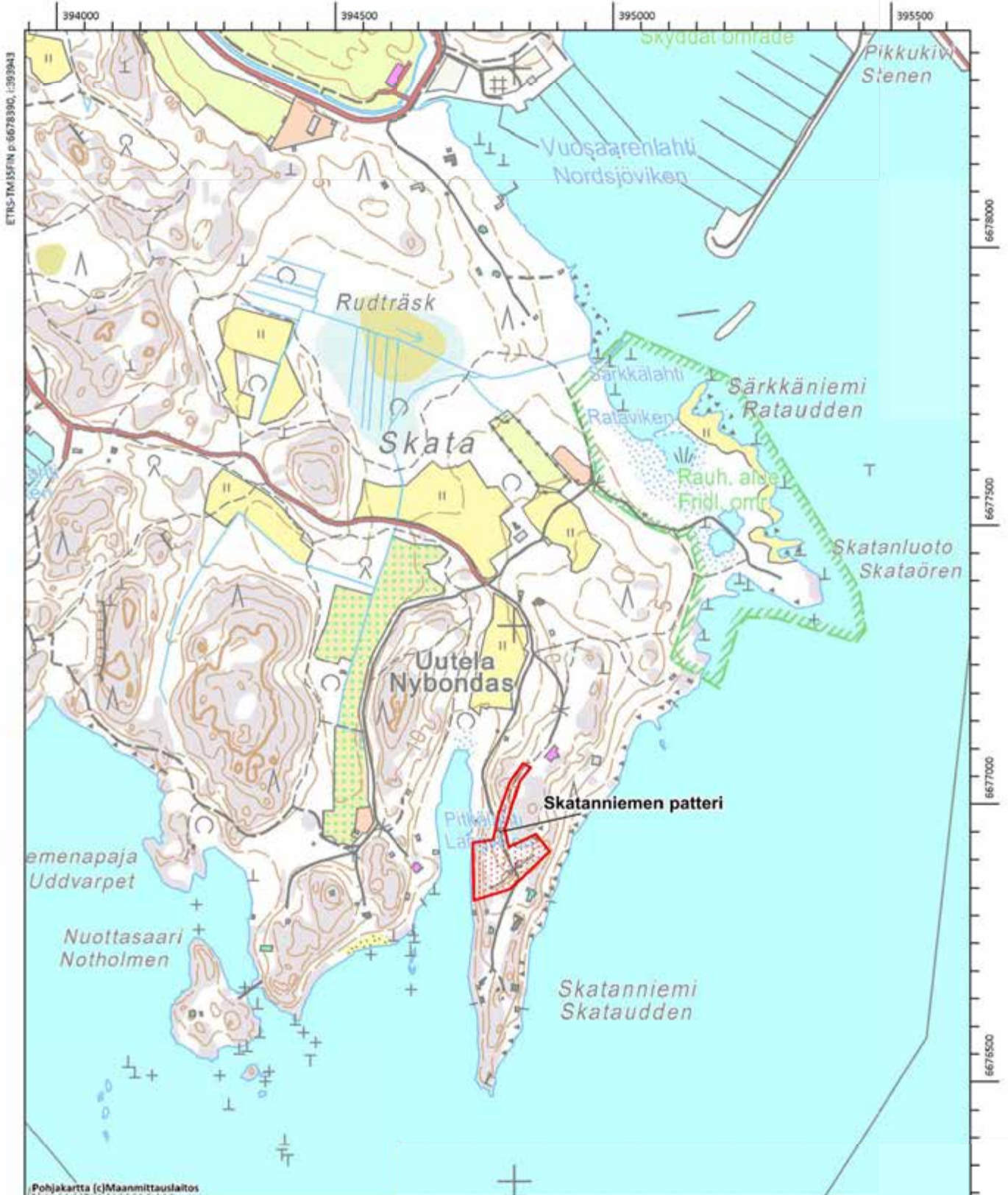
Vuosaari

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Laajasalo

Linnoitettu alue

Tuhoutunut tai rakentamatta jäänyt kohde

Skatanniemen tykkipatteri

Vuosaari: Uutela

Mj-rekisterinumero: 1000007645

P: 6674553 I: 399002

Kiinteä muinaisjäänös

RKY-kohde

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Inventoitu: 2000 Markus Manninen, Sotamuseo

Rannikotykkipatteri, joka sijaitsee Skatanniemi 6:n luoteispuolella. Neljän tykin patterin rintasuoja on tehty betonista. Jokaista tykkiä kohden on rintasuojassa kaksi ampumatarvikekomeroa. Rintasuojan keskiosan läpi on 1920-luvulla puhkaistu kulkuväylä Skatanniemen kärkeen. Rintasuojassa on kolme erillistä kellaritilaa puoliksi maanpinnan alapuolella. Itäinen ja läntinen kellari ovat samanlaisia: eteinen, kaksi ammuskellaria ja kaksi ammusten siirtohuonetta. Katot ovat olleet teräspalkeilla tuetut. Patterin keskiosassa on erillinen yhden huoneen miehistösuoja. Kellareiden katosta on räjäytetty teräspalkit pois. Tällöin ovat seinät vaurioituneet, mutta betonikatto on kestänyt. Ampumatarvikekomeroiden rautakiskokatot on myös räjäytetty pois, jolloin rintasuojan seinät ovat hieman vaurioituneet. Keskimmäisen varaston sisäänkäynti on täytetty kivillä.

Patteri on rakennettu 1916–1918. Se oli tarkoitus aseistaa neljällä 152 mm:n 45 kaliiperin Canet-rannikkokanuunalla, mutta tykkejä ei ehditty asentaa paikoilleen. Patteri on kuulunut Viaporin linnoituksen meririntaman organisaatioon. Patterin taustalla on niemen länsirannalla betonin valmistusaseman betoninen jalusta ja jäännöksiä kovettuneista betonitynnyreistä ja säkeistä. Patterin taustalla on sijainnut 200 miehen parakki ja ruokala. Patterilta johtaa tie Meriharjun kurssikeskuksen pihaan. Se on osaksi alkuperäisessä asussa.

Kruunuvuoren ilmatorjuntapatteri

Laajasalo, Kruunuvuorenranta

Ei muinaisjäänösrekisterissä 2014

P: 6672079 I: 389739

Ei ole tutkittu maastossa

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Kruunuvuoren itäreunan juurella. Luola on varustettu betonisella ulkoseinällä, jossa on lukittu ovi. Kohde saattaa liittyä ensimmäisen maailmansodan aikana Kruunuvuorelle rakennettuun ilmatorjuntapatteriin, jonka aseistuksena oli 4 kpl 76 mm:n kenttätykkiä ja jonka yhteyteen rakennettiin kallioon louhittu ammuskellari.⁹⁹ Aluetta ei ole tutkittu maastossa. Luolassa on betoniseinät, lattia ja holvattu

---

⁹⁹ Manninen 2000. 34.

betoninen sisäkatto, jotka vaikuttavat myöhemmin rakennetuilta. Oviaukko on suljettu kivenlohkareilla.¹⁰⁰

Koskelan tykkipatteri

Kohde on esitetty kartalla Koskelan 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Oulunkylä: Veräjämäki

Mj-rekisterinumero: 1000007838

P: 6678092 I: 388006

Kiinteä muinaisjäänös

Tarkastettu: 1999 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka sijaitsee Jokiniementien ja Vantaan joen välisellä kalliolla. Kahden tykin patterin tykkiasemat sijaitsevat avokallioon louhituissa pyöreissä kuopissa linjalla itäkaakko-länsiluode. Asemien halkaisija on 15–17 m. Kuopat ovat täyttyneet vedellä, joten niiden syvyydestä ei ole tietoja. Itäisemmän tykkiaseman rintasuojaa on näkyvissä n. 3 m vedenpinnan yläpuolella. Tykkiasemien väliin on alettu louhia yhdyshautaa, jonka pituus on 35 m ja leveys 4–5 m.

Patterin taustalla sijaitsevan luolan louhintatyöt on aloitettu noin 30 metrin päässä eteläkaakkoon tykkiasemista. Sisäänkäynnin eteen johtava rotko on valmistunut. Sen pituus on 17 m, leveys 5 m – pohjoispäästään 7–8 m, syvyys 6–8 m). Rotkolta johtaa etelään 10 m korkea suurista kivilohkareista koostuva pengeri, joka tekee mutkan lounaaseen ja laskeutuu rinteeseen juurelle.

Patterin läntisen tykkiaseman nurkalta lähtee 30 m pitkä maahan kaivettu ja kallioon louhittu oja sekä etelään suuntautuva maavalli, jonka korkeus on 1 m ja leveys 3 m. Valli päättyy suurista kivenlohkareista kasattuun korkeaan rökkiöön. Tämän rakenteen itäpuolella on vielä toinen lyhyempi maavalli. Ensiksi mainitun maavallin läheisyydessä on läjä murentunutta betonia sekä ainakin yhden betonitynnyrin jäännökset. Tykkiasemien taustalla on valettu kallion päälle betoninen jalusta, jossa on kahdeksan kiinnityspulttia. Kyseessä on ilmeisesti betonin valmistuspaikka. Patterin eteen on kasattu suuria kivenlohkareita rökkiöksi ja niiden pohjoispuolella kulkee itä-länsisuunnassa maavalli.

Patteri oli tarkoitettu kahdelle 305 mm:n, 52 kaliiperin järeälle merikanuunalle mutta sitä ei ehditty aseistaa ennen sodan loppumista. Pääampumasuunta oli koilliseen.

Patteri 116   Lauttasaari: Myllykallio

¹⁰⁰ Jussi Kiven sähköposti 23.8.2014.

Kohde on esitetty kartalla Lauttasaareen suunniteltujen 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Ei ole merkitty mj-rekisteriin 2014

P: 6671279 I: 380935

Ehdotus muinaisjäännösrekisteriin: Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Tykkipatteri, joka sijaitsee Vaskiniemessä. Neljän tykin patterin rintasuojana on maavalli. Toinen tykkiasema pohjoisesta lukien on jäänyt Vaskiniementien alle. Kolmessa jäljellä olevassa tykkiasemassa on paikoillaan betoniset tykinperustat. Patterin eteläpään suojahuoneen ulkoseinä on rakennettu betonista. Eteläisimmän tykkiaseman kummallakin puolella on suojahuoneiden savupiiput näkyvissä. Patterin pohjoispuolella on betoninen suojahuone, jonka katto puuttuu mutta savupiippu on jäljellä. Patterin taustalla on suurikokoinen maakumpu, jossa on muuratuista kivistä rakennettu sisäänkäynti. Kyseessä on ilmeisesti luhistunut ammusvarasto. Patterin aseistuksena on ollut 4 kpl 229 mm:n lainnoitustykkiä, joiden pääampumasuunta on ollut länteen.

Munkkiniemen patteri

Munkkiniemi: Vanha Munkkiniemi

Kohde on esitetty kartalla Meilahden 1914 aikaisten kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000007821

P: 6674727 I: 382193

Kiinteä muinaisjäännös

Tarkastettu: 1996 John Lagerstedt

Tykkipatteri, joka sijaitsee Gert Skytten puistossa. Rakennusajankohta on 1916–1918. Kahden tykin patterin tykkiasemat sijaitsevat 3–5 m syvässä, kallioon louhituissa kuopissa linjalla pohjoiskoillinen-eteläkaakko. Asemat on yhdistetty toisiinsa kallioon louhitulla haudalla, jonka leveys on 2 m ja pituus 38 m. Patterin kokonaispituus on 80 m. Tykkiasemat ovat nelikulmion muotoisia ja kooltaan 25 x 20 m. Rintasuojan korkeus on patterin etupuolella 4–5 m. Selkäsuojan korkeus on 3 m.

Kummassakin tykkiasemassa on pyöreä betoninen jalusta, jonka halkaisija on 15 m ja korkeus 1,5 m. Jalustan keskellä on pyöreä tykinperusta. Eteläisen tykkiaseman perustassa on kaksi kiinnityspulttia jäljellä. Pohjoinen tykkiasema on täynnä vettä. Tykkiasemia yhdistävän haudan sivuun, patterin keskikohdalle on louhittu 10 x 4 m kokoinen kuoppa ilmeisesti suojahuonetta varten. Kulkutie patterille on louhittu eteläisemmän tykkiaseman selkäsuojukseen.

Patterin keskikohdan alapuolella on kallioon louhittu luola, jonka sisäänkäynti on ollut patterin taustalla. Sisäänkäynnin edustaa on täytetty. Näkyvissä on enää betoniseinän yläosa. Luolan sisätilaa on myös täytetty. Patterin eteläpäässä on toinen kallioon louhittu

luola, jonka ajoluiskaan on rakennettu puinen rakennus v. 1952. Luola on varustettu eteisellä. Varastotilan pituus on 15–20 m, leveys 4 m ja korkeus 3 m. Tilan omistaa Helsingin pelastuslaitos. Katot ja seinät on verhoiltu uudelleen, mutta eteisessä oli näkyvissä alkuperäistä aaltopeltikattoa. Luolat ovat jääneet ensimmäisen maailmansodan jälkeen ilmeisesti keskeneräisiksi ja niitä on kunnostettu sekä laajennettu 1930-luvun lopussa.

Patteri oli tarkoitettu kahdelle 305 mm:n, 52 kaliiperin järeälle merikanuunalle mutta sitä ei ehditty aseistaa ennen sodan loppumista. Patterin viereisellä kalliolla on ollut toisen maailmansodan aikana ilmatorjuntapatteri. Yksi ilmatorjuntatykki on asetettu muistomerkiksi Valtion vierasmajan pihamaalle.

TUKIKOHTA-ALUEIDEN ULKOPUOLELLA SIJAITSEVAT MAARINTAMAN VARASTOLUOLAT

G 1–5 Meilahti

Kohteet on esitetty kartalla Meilahden 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000013918

P: 6674177 I: 383274

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Viisi kallioon louhittua luolaa, jotka sijaitsevat Seurasaarentien varressa, jyrkän kalliorinteen juurella. Pohjaltaan suorakaiteen muotoisten luolien pinta-alat ovat lännestä itään lukien 54, 53, 50, 73 ja 73 m². Tieltä johtaa neljä ajoväylää luolien eteen. Ajoväylien perustat on osittain pengerrytetty. Länsipäässä on kivistä tehty pengerrytys. Kaikki luolat on lukittu.

Puolustusministeriön toimi lähistön huviloissa ja näissä luolissa talvisodan aikana 1939–1940.

G 6, G7 Haaga: Kivihaka

Kohteet on esitetty kartalla Ruskeasuon 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000013919

P: 6676487 I: 383887

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kaksi kallioon louhittua luolaa, jotka sijaitsevat Hakamäentien ja Kivihaantien risteyksen koillispuolella, jyrkällä kalliolla. Luolien lukitut oviaukot ovat betoniseinissä, jotka sijaitsevat kallioon louhittuun syvässä rotkossa. Kallion huipun yläpinnan rakoja on tukittu betonilla ja piellä.

G 8, G 9 Pasila: Länsi-Pasila

Kohteet on esitetty kartalla Pasilan 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Tuhoutunut

Mj-rekisterinumero: 1000013920

P: 6675002 I: 384989

Ei rauhoitettu

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kaksi kallioon louhittua luolaa, jotka ovat jääneet Palkkatilankatu 1 – 5 rakennusten alle.

G 10 Pasila: Itä-Pasila

Kohteet on esitetty kartalla Pasilan 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000013921

P: 6675217 I: 385680

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Junailijankujan ja Junailijanaukion risteyksen alapuolella. Alkuperäinen pinta-ala on ollut 1400 m². Kohde on ollut pääkaupunkiseudun maalinnoitteiden suurikokoisin luolasuoja. Siinä on toiminut maarintaman pääpuhelinkeskus. Luolassa on ollut betoniseinät ja osittainen betonilattia. Luola kunnostettiin vuosina 1938 - 1939 syytinteollisuuden käyttöön.¹⁰¹ Sitä on myöhemmin laajennettu ja uudistettu osaksi Itä-Pasilan väestösuojia.

G 11–14 Koskela

Kohteet on esitetty kartalla Koskelan 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000013929

P: 6677669 I: 387672

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Neljä kallioon louhittua luolaa, jotka sijaitsevat jyrkän kalliorinteen juurella Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitoksen ja Juhana Herttuan tien asuinalueen välissä. Luolat on lukittu. Kahden äärimmäisen luolan ulkoseinät ovat alkuperäisessä asussa, ainoastaan ovet on uusittu. Läntisimmän luolan pinta-ala on 90 m² ja itäisimmän 98 m². Kahden keskimmäisen luolan ulkoseinät on uusittu kokonaan. Alun perin pohjaltaan suorakaiteen muotoisia luolia on saatettu laajentaa myöhemmin. Luolat muodostavat kokonaisuuden niiden ympärillä sijaitsevien Koskelaan vuonna 1914 rakennettujen kenttälainnoitettujen varustusten ja teiden kanssa.

G 15–18 Viikki: Viikinmäki

Kohteet on esitetty kartalla Koskelan 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000013930

P: 6677959 I: 388401

Kiinteä muinaisjäänös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

¹⁰¹ Pääesikunnan Sotatalousosaston luettelo Helsingin maalinnoituksen kalliosuojista. 21.9.1960. MV.

Neljä kallioon louhittua luolaa, jotka sijaitsevat kallion juurella Lahdentien varrella. Luolat on rakennettu pareittain siten, että yksi kalliorotko johtaa kahden luolan eteen. Luolien pinta-alat ovat lännestä itään 89, 89, 194 ja 194 m². Kohteen ympäristöön on rakennettu 2010-luvulla ja todennäköisesti ainakin osa luolista on tuhoutunut.

G 19, G 20 Viikki: Viikinranta

Kohteet on esitelty kartalla Koskelan 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000013932

P: 6677703 I: 388617

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kaksi kallioon louhittua luolaa, jotka sijaitsevat kallion juurella Viikintien varressa. Luolien kummallakin puolella on suurikokoiset kuopat. Kumpikin suorakaiteen muotoinen luola on pinta-alaltaan 121 m². Betoniset ulkoseinät.

G 21 Herttoniemi: Länsi-Herttoniemi

Kohde on esitetty kartalla Herttoniemen yritysalueen 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

Mj-rekisterinumero: 1000013933

P: 6675276 I: 390641

Kiinteä muinaisjäännös

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, joka sijaitsee Mäyrätie 9:n kohdalla olevan jyrkän mäen länsireunan juurella, ulkoilutien varressa. Luolassa on betoniset ulko- ja sisäseinät, lattia sekä aaltopeltikatto. Pinta-ala on 50 m².

G 22 Herttoniemi: Herttoniemen yritysalue

Kohde on esitetty kartalla Herttoniemen yritysalueen 1914 kenttälainnoitteiden yhteydessä.

P: 6674656 I:391239

Inventoitu: 1995 Sirkku Laine, Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Kallioon louhittu luola, jonka kuuluminen ensimmäisen maailmansodan linnoitteisiin on epävarmaa. Kohde sijaitsee Puusepänkatu 3:ssa. Sisäänkäynti on matalassa kallioseinämässä, kadun varressa. Luolassa ei ole betoniseiniä tai lattiaa. Se oli aikaisemmin tukittu suuaukon eteen kasatuilla kivillä, jotka korvattiin myöhemmin muuratulla tiiliseinällä.

